

**Relatio ad Sacram Caesaream Majestatem, eorum, quae per
Suae Majestatis commissarios in negotio Pacificationis
Belgicae, Coloniae peracta sunt, anno M.D.LXXIX**

<http://hdl.handle.net/1874/9143>

RELATIO
AD SACRAM
CAESAREAM MAIE-
STATEM, EORVM, QVAE

PER SVAE MAIESTATIS COM-

missarios in negotio Pacificationis Bel-

gicae, Coloniae peracta sunt,

Anno

M. D. LXXIX.

*Ex Germanico in Latinum sermonem
traducta.*

COLONIAE,

Apud Ludouicum Aleatorium, & haeredes
Iacobi Soteris.

M. D. LXXIX.

III.

Potentissimè, & Inuictissimè Imperator, Domine
 clementissimè: Cùm annis aliquot continuis in
 Serenissimi Regis Hispaniarum inferioris Ger-
 maniaë Burgundicis, eiusque hereditariis provin-
 cijs perturbationes, ac motus graues coorti sint,
 adeoque excreuerint, vt eorum causa inter ipsum
 Regem, eiusque subditos, bellum perniciosissi-

imum, ac nocentissimum pariter exortum sit: cuius incrementum
 ac calamitas ad interitum, & euerfionem vniuersæ inferioris Germa-
 niæ tendat, ac Sacro Romano Imperio, cuius pars ac membrum Bur-
 gundicæ prouinciæ non sunt exiguum, & domui Austriacæ non le-
 ue præiudicium adferat: non temerè Cæs. tua Maiest. sollicitudine
 paterna, quo huic malo ac calamitati perniciosissimæ occurri & me-
 deri, ac subditi Regi, Principi naturali ac Domino suo reconciliari,
 pristinaeque paci, ac tranquillitati restitui possint, eiusmodi querelis
 ad Maiestatem T. relatis, munus Pacificationis bono publico mota,
 absque difficultate suscepit.

Quòd autem Cæs. tua Maiest. tum negotiorum Imperij multi-
 tudine, ac grauitate, tum verò hæreditariarum terrarum, & indies
 succrescentium periculorum causa, prouincijs ac terris commemo-
 ratas abesse, ac Pacificationis tractationi interesse sine magno incom-
 modo haud potuerit, & idcirco causæ commemoratæ nos Commis-
 sarios præfecerit, ac destinarit: post sedulas tamen, & frequentes ex-
 culationes nostras, cùm ob negotij ipsius difficultatem, tum verò
 ob partium conditiones, Cæs. tua Maiest. commissionem nostram
 maiori instantia urgente, ac requirente, ad declarandam erga tuam
 Maiest. obedientiam ac reuerentiã nostram, eam, qua nos decet,
 promptitudine, ac alacritate suscepimus.

Cùm itaque Cæs. tua Maiestas 26. Ianuarij anni præsentis M. D.
 LXXIX. scilicet, tam nobis deputatis Commissarijs, quàm ipsismet
 partibus certum, ac definitum tempus inchoandi negotij Pacificati-
 onis assignandum esse, quò ad eam auspiciandam ac delegationi no-
 stræ parendũ magis instructi essemus, statuisset; decimanona tamen
 Februarij à Maiest. tua nobis significatũ fuit, ab inferioris Germaniæ
 partibus, seu Burgundiæ Statibus difficultates quãsdam, quorundam
 incidentium causa, negotium Pacificationis quæ romorentur, sub-
 ortas videri: ac proinde inferioris Germaniæ Status etiam eo tempo-
 re non ita plenè, purè, ac simpliciter, vt Hispaniarum Regem, nego-
 tium pacificationis tuæ Maiest. tentandum, ac conficiendum sub-
 misisse, ac difficultates ab illis ratione loci, vrbis scilicet Colonienfis,
 etiam conquisitas esse. Nihilominus tamen tua Maiestas decreuit, ac
 nobis mandauit boni publici amore, & calamitatũ inferioris Germa-
 niæ haud dubie miserta, vt Dominica Lætare 29. die mēsis Martij an-
 ni præfati negotij pacificationis commissi inchoandi, ac (Deo dante)

IIII.

ad exoptatum finem perducendi gratia Coloniam commigrantes cōueniremus, vt etiam Cæs. T. Ma. Hispaniarum Regis Mandatario Duci de Terra noua in aula tuæ Ma. per id temporis hærentis coram significauit, ac Inferioris Germaniæ Burgundicis Statibus id ipsum literis perscriptis insinuari curauit.

Postquam igitur præter superiora mandata à tua Ma. die xvij. Martij, adiuncta illi cōuenienti ac plenaria instructione, idem vrgens quod superiora, mandatum nobis allatū esset, nulla mora interiecta, tuæ Cæs. Ma. parendo, paulo post Dominicam Lætare ad mensis Aprilis initium eodem fere tempore cum Sanctis. Pontificis Max. Nuncio Dom. Ioanne Baptista Caltanæo Archiepiscopo Rossanēsi, ac Domino Carolo ab Arragonia, Principe Castriuerani, Duce de Terra noua, Regis Hisp. Legato, seu Mandatario Coloniam ingressi sumus, ac statim ad nos, vt tuæ Ma. Cōmissarios, sese amici nostri Illust. Principis Iuliæ &c. Consiliarij conferūt, ac cur coram conuentui nostro Illust. Princeps Iuliæ &c. interessē minus possit, causas, ac rationabiles excusationes attulere, & ab eius Illust. Cels. præfatos Consiliarios loco Principis sui ablegatos, ac mandato ad eam rem designatos esse, eius tenoris literas exhibuerunt, vt inferius *num. 1.* registratum. In quo etiam consiliariorum nomina, & subdelegationis facultas reperitur.

Cū vero Statuū Inferioris Germaniæ per id temporis nemo adesset, aut etiā de eorū Legatorū aduentu nihil nobis constaret, vel significaretur: nos peculiari, ac proprio nūcio Antuerpiā ablegato Statuū Deputatis literas transferri curauimus, ac Cæs. Ma. tuæ clementissimā voluntatē & mādaturā, similiter Regij Legati, vel Mandatarij aduentū seu præsentiam ijs significauimus, eosque admonuimus, vt sine longiori mora sese Coloniā conferāt, ac insuper Cæs. T. Ma. auctoritate ac nomine à nobis subscriptum, ac sigillatum saluū cōductum transmisiimus, & similiter à me Archiepiscopo Colon, Principe Electore ac cā. nostro Cōsiliariorū Iuliæ, &c. Illust. ac Clem. Principe, ad omnem amouendā tergiversationis occasionem, particularis etiā Saluus Cōductus Statuū Deputatis trāsmissus est, vt inferius *num. 2. 3. 4. & 5.*

Præsentiam itaque Deputatorū Statuum per reliquū tēpus mensis Aprilis ad quartā vsq; diem mensis Maij, quo primum eorū Legati Coloniā ingressi sunt, expectātes desiderauimus. Horū autē nomina, dignitas, & conditio in mandato ab ipsis exhibito inferius continētur.

Ad illorū itaque aduentū, Omnipotētis Dei clemētia, Cōmissionis nostrę instructione Pacificationis negotiū cū vtriusq; Partis Mandatarijs summo studio, & labore, prout nobis possibile fuit, ac tēpora nobis processum est iuxta præsentis Protocolli seu coarctatæ abbreviaturæ designationē, & inferius registrata eius idiomatis, quo nobis exhibita fuerunt, documenta.

Et cum inter nos deputatos scilicet Commissarios preparatoriorum ratione conuenisset, die Septima Maij Legatum, seu Mandatarium

riū Serenissimi Regis Hispaniarū, Ducē de Terra noua euocauimus, ac eius Dilectioni & Illustris. Cels. requisitis & necessarijs præmissis, breuiter præsentē conditionem rerum Burgundicarū, tuarūq; Maiest. Mandati ac Commissionis nostræ substantiam explicauimus, cumq; designatione literarum fiduciariarū, iuxta tenorem instructionis nostræ præfato Duci fidem plenissimā fecimus, ac vtilēs & ad negotium Pacificationis necessarias commonefactiones sedulò adhibuimus, Mandatumque nobis suum exhiberi postulauimus.

Ad hæc præfatus Dux de Terra noua, Regis Hispaniarū, ac suæ dilectionis nomine, Cels. T. Maies. atq; etiā nobis cum eorū repetitione, quæ illi proposuissēmus, gratijs actis, quarundā rerū cōmemoratione se ad præsentē Pacificationis tractationē syncerè, & vehemēter affici, satis declarauit, & literis suis fiduciarijs apertis ac perlectis, Mandatū, seu Commissionē suā in pergameno scriptā, Regis manu subsignatā, & magno seu secreto Sigillo, vt vocant, sigillatā, vt *num. 6.* nobis exhibuit. Quod verò Cels. T. Maies. præfati Ducis Mandatū antea visum, & secundū tenorē instructionis nostræ tanquā sufficiens ac legale approbatū esset, T. Maies. celsurę ac iudicio acquiescendū esse putauimus:

Sequenti die viij. Maii Legatos Statuū requisuimus, ac iis, quæ moris & cōsuetudinis iuxta causæ requisita præmitti, peractis, eorum leniter notato tardiori aduētū, ac præteritorū negotiorū breui repetitione præmissa, literas nostras fiduciaras cōmunicauimus, ac tenorē & requisitionē instructionis nostræ, & quod ad eā rom vtile fore existimarem, circūstantiis omnibus partim vtilib⁹ ac necessarijs diligēter ponderatis, eos ad Pacificationis negotiū amplectendū ac promovendū, eoq; suas actiones cōsiliaq; oīa intendāt, diligēter admonuim⁹: ac cū reuerentiæ & officiorū significatione, vt Mandatū suū exhibere nō grauētur, postulauimus. Ad hanc nostrā requisitionē Statuum Legati duas diuersi generis fiduciaras literas Gallico idiomate exaratas, vt *nu. 7. & 8.* nobis exhibuere, ac gratijs actis, se hoc Pacificationis conuētū sedulò omniq; conatu aduigilatos esse, quò suo Principi ac Dño naturali recōciliari possint, receperē, quod etiā eius causa à suis principalibus se ablegatos affirmarent: Interim tamen literas à Principe Auraico ad Ducis Arschotani dilectionē ac Illustr. Excellentiam datas proposuere, *num. 9.* Quibus perlectis, ex iis constare affirmabāt, Principem Parmensem, ac Dominum de Selles, de la Motte, & Montigny sese transactioni ac pacis pactationibus immiscere, ac eo nomine cum Prouincijs quibusdam iam ad partē agi. Eos igitur scire cupere, num Dux de Terra noua solus præ cæteris Mandatum Regium, ac plenariam potestatem negotii Pacificationis tentandi, tractandi, & cōficiendi à Regia Dignitate habeat: Quod si ita sit, particularia præfatorum pacta ac conuentiones ad euerfionē & Prouinciarum distractionem à se mutuo solummodo pertinere, & ad præiudiciū Cels. T. Maies. ac simul auctoritatis nostræ diminutionem hæc facere. Exhibent deinde Mandatum pergameno inscriptum, *numero 10.*

gratiji interim nobis laboris suscepti actis, cū ea requisitione, quod eorum maior numerus Germanicum idioma vix caperet, vti illis Latino, vel Gallico sua proponere & exhibere liceret. Ad nostram concessionem ac pariter etiam petitionem, vt Latino vel Germanico idioma, & in scriptis ageretur, quod etiā Duci de Terra noua significatum est, ea, quæ oratione complexi erant, in scripturam redegerūt, & ad Protocollum exhibuerunt, vt *num.* 11. registratum. Atq; hæc eadem, quæ à Statuum Legatis scripto exhibita fuere, ad requisitionem eius, Regis Mandatario Duci de Terra noua communicauimus: ac interea temporis ad Maij vndecimam Sanctis. Domini nostri Nuncio, Domino Ioanni Baptiste Castanço, Archiepiscopo Rossanési audientiam, dum id requireret, decreuimus: qui oratione & verbis suam legationem, ac Commissionem, vt *num.* 12. executus est. Quapropter & præfato Domino, Nuncio scilicet Apostolico, præter debitam reuerentiam, ac gratiarum actionem, vt par erat, ac rei ratio ferret, respondimus.

Eodem die exhibuit Dux de Terra noua suas respõsiones ad querelas particulares, seu separatæ tractationis causa, scripto à Statuū Legatis exhibitas, vt inferius *num.* 13. Duodecima Maij scriptum Ducis de Terra noua prænominatū in conuentione nostra perlectum est, ac instructione nostra desuper examinata super eo consultauius, ac Statuum Legatis eiusdem scripti tenorem communicauimus, ac post meridiem eiusdem diei Statuum Legatis plenius respondimus, scilicet. Quod quamuis Ducis de Terra noua resolutiones petitioni Legatorum minimè conformes existant, & à nobis eiusmodi controuersiarum disceptationes nõ fuerint expectatæ, nos tamen nihilominus de nostra diligentia quippiã remittere nolle & in meliorẽ partẽ, quantum quidem possibile fuerit, omnia interpretaturos. Ab ipsis verò Statuū Legatis mandati literas nobis exhibitas, diligẽter perlectas esse: Verum in ijs varios defectus, & vitia animaduersa, pro hac vice tamen nos nolle, ad principalis negotij vltiorem dilationem euitandam, desuper cum illis disceptare, nec de eorū potestate aut Commissione firmiori à suis Principalibus obtinenda nos diffidere, nec dubitare. Denuò tamen nos eos amicè ac beneuolè præmonere, ne mandati defectus occasionẽ in posterū maiora inconuenientia sequatur, vt de pleniori ac magis sufficienti mādato seu Cõmissione sibi prospiciant.

Secundo, præterquam quod belli armorumque exercitium Pacificationis tractationi multis de causis obesse possit, nos quoque à Cæs. tua Maiestate in mandatis habere, cuius sententię & nos quoque essemus, vtrinque arma, si non penitus & in vniuersum deponi, saltem ad tempus aliquod, huic tractationi quod sufficiat, quiescere ac inducias fieri debere: ac proinde nos, ne in eo grauatè nobis assentiantur, ab illis petere, cum vberiori aliarum rerum necessariorum commemoratione.

VII

Tertio Pacificationis conficiendæ caput principale, nunc aggredien-
dum esse: verum quod ijs totius præsentis controuersiæ status, inia-
tia, causæ, ac circumstantiæ ceteræ innotuerint, & proinde cum fru-
ctu tractationis præsentis initium facere commode possint: Nos
petere, vt bona ac commoda media pacificationi exordiendæ, ac tan-
dem conficiendæ nobis communicare, ac proponere velint, sepositis
alienioribus affectibus, ita moderatè rem vt agant, vt eorum erga pacè
desiderium, ac affectionem, tam ex ipsa actione, quam ex verbis ac ora-
tione illorù animaduertere nobis liceat, quo cù parte aduersa cõmo-
dius ac fructuosius agi possit, finisque præsentis controuersiæ diu-
multumque exoptatus vel tandè obtineri valeat, quòd è re Patriæ, eo-
rum etiã, Legatorum scilicet præsentium, ac posteritatis, futurum sit.

Ad hæc Statuum Legati responderunt, se ad proximam diem su-
per hac nostra requisitione tempus deliberandi petere, & copiam hu-
ius ac Regij mandati similiter postulare. nos ijs responderi manda-
uimus, tempus postulatum non displicere, sed quæ partibus hinc in-
de nos proponi mandamus ijs sine graui causa etiam scripto cõmuni-
care propter inconuenientia multa, quæ hinc orirentur, ad nego-
tij principalis moram euitandam nobis inconsultum videri. Ad Co-
piam autem Mandati Regij quod attineret, eos non ignorare sui mã-
dati defectum, cuius etiam parti aduersæ nondum Copia communi-
cata sit: cum temè mandatum Regium, formæ ac legalitatis sufficien-
tis sit, & à Cæsar. Tua Maiesta. in nostra instructione approbatum
nec nos illud reprobare. Proinde futurum esse, si Copia Mandati
Regij ijs communicari contingat, vt Dux de Terra noua reciproce
copiam Mandati eorum requirat, atque ex eiusdem defectu inconue-
nientia quædã & protelationes principalis negotij necessario sequerẽ-
tur. Proinde communicationes Mandatorum vtrinque differen-
das, & in negotio principali procedendum, nos decernere, interim ta-
men nos eos denuo monere, vt mandato sufficienti sine mora vltiori
sele qualificent, & huic nostræ responsioni hac vice acquies-
cant.

Die xiiij. Maij rursus Statuum Legati comparuerunt, ac scri-
pto, num. xiv. nobis exhibito, respõderunt, & hæc sequentia Latino idi-
omate de Mandati sui qualitatibus, ac sufficientia proposuere. Se existi-
mare mandatum, quod exhibuissent, esse sufficientissimum, & plenif-
simum, cupere se autem, si quos defectus in eo esse putaremus, hos
illis significari: se omnem velle dare operam, vt ea ad voluntatem
nostram repararentur. Sigillum quidem esse nouum, & à Statibus as-
sumptum, propterea quod antea nullo alio, quam communi Bra-
bantia sigillo, vsi sint, & quia nos petiuerimus ea, quæ propone-
rentur in scriptis fieri debere, se paratos esse, quæ iam dixis-
sent, in scriptis exhibere exceptis iis, quæ de mandato ab ipsis dicta
essent, quæ omisissent propterea, quod nos, quæ de mandatis hinc
inde

VIII.

inde proposita fuissent, neutri parti adhuc communicanda: sed nobis ad partem reseruanda esse censuerimus. Hæc eadem, quæ à Statuum Legatis adducta fuere, à nobis in consultationem relata, et, sententiis collectis, ijs nos de punctis seu capitibus adductis, excepta Mandati cōtrouersia, responderi mandauimus, nos etiam hoc eodem die cum Duce de Terra noua agere constituisse, et ad illorum instantiam defectus Mandati particulariter hoc ipso etiam tempore illis explicari debere mandauisse. In primis Mandatum communi Statuum omnium nomine scriptum, ac datum esse, sed illorum neminem, quorum tamen sint decem et septem, in eo nominatum, sic nec vllam Ciuitatum in eo mandato comprehensam esse, cum tamen earum multæ celebres, et sub Statibus comprehensæ sint, nec à particularibus Prouincijs Mandatum illud sigillatum esse, similiter nec purum, nec categoricum, sed conditionale esse, quod ad instructionem Statuum in eo relatio fiat: quam tamen vt exhiberent, nos ab ijs non requisuisse, et, quod maximum est, Mandatum illorum ad sex septimanas restrictum esse. Proinde ab aduersa parte cum ob defectus enumeratos, tum vero noui, ac recentis, et inusitati sigilli causa, quod non magis parti aduersæ, quam nobis notum sit, quibus principale negotium remorarentur, difficultates, ac disceptationes, idque non temere, suboriri possent: quæ missa facere volumus, ac interim admonere, ac hortari, defectus sui mandati suppleri diligenter vt laborent, ac sedulo instent.

Eodem die post meridiem Ducem de Terra noua requisimus, ac ei significari mandauimus, nos in Scriptis nobis ab eo exhibitam responsionem Statuum Legatis communicasse, ac eos suam responsionem, seu replicationem exhibuisse, quam ipsi communicamus. Eodem tempore, tenore nobis à Cæsa. Tua Maiestate transmissæ instructionis, alijsque causis prægnantibus specialiter commemoratis, et quod id ipsum nobis ad rem præsentem quam maximè vtile esse videretur, ab vtraque parte armorum exercitium, si non in vniuersum, saltem ad tempus aliquod pacificationi conficiendæ sufficiens deponi, ac inducias fieri (quod et ab ea re Statuum Legatos non alienos esse comperissemus) non inconueniens fore iudicauimus.

Petere itaque nos in primis Tuæ Maiestatis, ac nostro etiam nomine, vt hac in re nobis obsequi velit, ad causæ principalis bonum finem facilius assequendum, cum enim vtile futurum sit subditorum animos conturbatos, quantum quidem possibile omni acerbitate sublata, leniri ac mitigari, hoc medium (suspensionis armorum scilicet) ad eam rem vehementer profuturum, ac negotij inchoandi successus feliciores allaturum esse. Cum autem ad negotium principale pacificationis nobis iam progrediendum sit, & nos statum seu conditionem Prouinciarum non tam accurate nobis perspectum habere

IX.

beamus, vt media Pacificationis commoda vtrique parti statim ab initio proponere possimus, à Statuum Legatis proinde nos, vt negotium auspiciari velint, ac media pacificationis ineundæ exhibere nō grauentur, postulauisse. Quod vero Statuum Legati se difficiles præbuerint, quasi à Regis Mandatario hoc fieri deberet, vt ex eorum scripta responsione patet, vt in eo præstando se non reddat difficilem, sed de eiusmodi medijs ac conditionibus cogitet, eaque nobis explicet, quibus apud partē aduersam pacificationis tractatio inchoari, ac feliciter confici posset, omnibus circūstantijs pro rei grauitate, ac pondere accuratissimè, & copiosissimè explicatis, vt ea via & ratione de Principis Parmensis, & aliorum etiam pactioibus pleniorē informationem consequi possimus.

Ad hæc Dux de Terra noua nobis responderi fecit, se à nobis alata ad tria puncta seu capita redigere: quod autem maiorem deliberationem requirant, se in scriptis ea sibi communicari petere, quo ijs magis pertinenter, & efficaciter respondeat. Quæ vis, ac potestas sit sui Mandati, aut Commissionis ex eius tenore cōstare, se vero Principi Parmensi, Regis gubernatori, eiusque cōmissioni nec formam, nec modum statuere posse: quod igitur ab eo factum sit potestate, ac vigore gubernationis ipsum facere potuisse, nec Statuum Legatos, quantum animaduerneret, nomine Arthesiæ & Hannoniæ, vt pro ijs agant, ablegatos esse: Mandatum itaque, aut Commissionem ab ijs nō habere, quod si habeant, id vt exhibeant, quò, quid facto opus sit, sciat. Præterea inconuenienter subditis tempestiue ad Regem properantibus, aut cum eo in gratiam redeuntibus viam aut occasionem præcludi affirmabat: idque se solū informationis gratia adijcere. Ad hæc Duci à nobis responsum est, ea, quæ ipsi proponi mandauissemus, ad instantiam, & requisitionē partis aduersæ commemorata esse, & maiori parte inscripto Legatorū Statuum contineri, cætera vero solum admonitionis gratia adhibita fuisse. Nos cupere à nobis omnem sinistram opinionem amoueri, quòd scripto respondere inconueniens esse iudicemus, quemadmodum & parti aduersæ id denegatum; quod si nostræ responsiones à sua parte minus intellectæ sint, vel dubitationis aliquid ei hac in re occurrat, habere meum (Archiepiscopi scilicet Treuerensis) Cancellarium, ad eius instanciam & requisitionem, informandi & vltius declarandi mandatum, ac commissionem: Huic responso Dux de Terra noua cum gratiarum actione placide acquieuit.

Die xv. Maij postmeridiem exhibuit Dux de Terra noua suam resolutionem super replica, illi præcedenti audientia communicata, Interim copiose nobis commemorari mandans, vt ex responsione Statibus inferius data colligitur.

Die xvi. Maij Cæs. T. Maiestatis fratris multum dilecti, singularis amici, ac clementissimi domini nostri, Archiducis. Matthiæ legatus, Antonius de le Laing, ad instantiam & requisitionem suam, audientiam

tiam obtinuit. Qui post exhibitionem fiduciarum literarum, variarum ac diuersarum Conventionum cum Prouincijs meminit, ac quid periculi alijs nationibus hinc etiam expectandum sit, cogitandum reliquit, ac proinde ad pacificationem conficiendam omnem operam, & industriam adhibendam, periculumque amouendum diligenter hortatus est. Præterea binas literas originales Prouinciarum Arthesiæ, Hannoniæ, Insularum, Duacensium & Orchenfium, ad deputatos Generalium Statuum Antuerpiam scriptas (num. 15. & 16) nobis exhibuit. & cum hæc eadem à partibus, in tractatione negotij principalis proposita sint, Legato, post aliquod tempus, suo loco nos eius legationis, & petitionis in negotio principali pertractando, rationem habituros, responderi mandauimus,

Eodem tempore resolutionem Ducis de Terra noua in consultationem, ac examinationem assumpsimus, & post meridiem eiusdem diei Statuum Legatos euocari, ac iis proponi mandauimus. Ea omnia, quæ nobis proxime exhibuissent, nos Regio Mandatario communicauisse, & eum ad primum punctum, seu caput tractationis seorsim scilicet hunc in modum respondisse. Se ea, de quibus Princeps Parmensis cum Prouincijs aut Statibus particularibus pacisceretur, aut transigeret, nec reuocare, nec impedire posse, neque debere: quod Principi Parmensi gubernatio earundem Prouinciarum demandata, ac gladij potestas rebelles subditos obedientiæ Regiæ subiiciendos commissa, ac cõcredita sit. Principi itaque Parmensi reali executione commissa, quæ nec ipse ab eo auocare posset, constare manifesto, vt Ducem Parmensem Regis subditos bonis medijs ad pacem & debitam obedientiam adducentem villo modo impediatur, ipsi non cõpetere, multo minus subditos pacis ac tranquillitatis cupidos, & in gratiam redire cum suo domino cupientes, non sine magno eorum detrimento impedire, aut ab eo auocare.

Quod si vero Statuum Legati vniuersarum Prouinciarum, ac præcipue Arthesiæ nomine, in hoc conuentu agendi potestatem, & idcirco Mandatum, ac Commissionem habeant, eam vt exhibere non grauentur, & Ducem de Terra noua ad eorum requisitionem se debite responsurum polliceri. Nec nos etiã capere, vel intelligere posse pacta, vel transactiones Ducis Parmensis in Arthesia, & Hannonia, & Cas. T. Ma. aut etiã ad nostram estimationem, seu reputationem diminutionem pertinere: cum ad similem, & eundem plane finem hæc pactiones dirigantur, cum & in leuibus controuersijs, vt de re tam magni momenti, tamque periculose neglecta, nihil hic dicamus, nemo ad cõmunem utilitatem pacisci, aut transigere recte impediatur: Proinde nos huius puncti, seu capitis quoque controuersiam ad vtriusque partis nobis propositam declarationem, in tempus cõmodius seponimus. Interim nos rei necessitate cõmotos silentio præterire non posse, atque Statuum Legatos diligenter admonere & adhortari, cum id ex presentibus controuersijs requiri necessario intelligat, Mandatum legale, ac sufficiens si-

XI.

bi ut procurent, ne principale negotium eorū mora, vel protelatione impediatur, ac ut alia etiam inconuenientia præcaueri possint.

Ad suspensionem armorum quod attinet, nos Duci de Terra noua, Cæs. T. Ma. de ea iudicium, ac voluntatem, similiter & nostrā censuram omnibus circumstantijs ornatam, ac rationibus debitis confirmatam proposuisse, non sine spe, quod è re Prouinciarum futurū existimarem, consequendi. Ducem tamen etiamnum nihil certè respondisse: Sed negotium pacificationis adhuc vagum & incertum esse è quo se expedire vix posset, satis apertè insinuauisse. Cum autè propediem ad Pacificationis præcipua ac potiora capita ventum esset, & à Partibus media requisita sint, in eo iam progrediendum Dux existimauit, & ad ea producenda Legatos Statuum teneri, quod ijs negotiū magis perspectum sit, & sciant, de quo conqueri debeant, & quid illis iniuriarum temerè, & sine causa illatum sit, quò occasionem habeat Regis nomine de armorum suspensione, pro rei commoditate, prouidendi, ac disponendi: proinde etiam nos existimare, nequè de eo dubitare, eosque in super admonere, ne sese, ac proprium suum, suorūque cōmodum remorentur: sed bonū initiū rei statuunt: quod omnes circumstantiæ, ac præsentis controuersiæ status cōditioque, nullis melius, quam ipsis innotuerit, de medijs æquis ad pacem & tranquillitatē spectantibus cogitent: ut cum fructu apud partem aduersam tractatio Pacificationis inchoari, ac confici possit. Nos interim nullis laboribus ac molestiis parcere, sed omnem diligentiam adhibere velle, & contendere, ut vtraque pars nostram beneuolentiam, ac voluntatem ex ipsa pertractatione cognoscat.

Responderunt Ordinum Legati se ea, quæ illis exposita sint, intellexisse, & ea petere, quæ à Duce de Terra noua nobis data fuere, si in scriptis sint, sibi communicari: Sin minus deliberationem ad respondendum concedi.

Ad hæc mandato nostro Statuū Legatis respōsum est, Ducē quidem nobis in scriptis exhibuisse, sed multo plura ad ea, de quibus cum ipso ad partem egissemus, sua oratione complexum esse, copiam scripti exhibiti non esse necesse ipsis communicari, quod eius tenoris factis informati sint: proinde denuo ab ipsis postulare, ut matura deliberatione in negotio arduo, ac tam necessario publicæ tranquillitati, seruo versari velint, ac bona & salutaria media proferre: nos velle interim, priusquam ea Regio Mandatario communicari debeant, nostrā operam in ijs reuidendis, præponderandis, & corrigendis, haud segnius, ad eorum tamen vtilitatem, & emolumentum, accommodare ac in ijs, quæ ad æquam pacem consequendam faciunt, ut in nobis quidam desideretur non esse admissuros: deliberandi tempus nos illis non negare, sed tamen ad diem Lunæ proximam media pacificationis ipsis præstolari.

Die Lunæ xvij. Maij. ad Conuētum nostrū Statuum Legati com-

XII.

paruere, & per Doctorem Aggæum Albadam hæc sine scripto proponi nobis curarunt: Quæ proximè Illustrissimo Duci Arschotano, & reliquis Ordinum Legatis nomine Ducis Terræ nouæ exposita fuissent, & quæ nobis exhortationis ergo, quod ad mandatum & media attinet, benigno affectu placuisset exponere, ad ea eiufd. Illust. Ducis, qui propter morbum iam in persona comparere non potuisset, consensu hanc breuem esse responsum. In primis, quo ad priuatas à Duce Parmense institutas pacificationes, quemadmodum antea, sic etiã nunc se nostræ voluntati eã rem relinquere, qui cum per legatũ Serenissimi Archiducis Austriae eius rei negotium proculdubio nũc cognouerimus, & cum nõ vltro oblata, sed per Parmensem quæsitã esset illa tractatio, proculdubio intelligamus eam ipsam tractationem, ita vt ex aduerso assereretur, non posse esse licitam, nolle autem eos isti rei magnopere insistere, sed eam, vti antea quoque dictum esset, nostræ voluntati relinquere. Quod ad mandatum attinet daturus, se operam, ne eius ratione, vel etiam quod nullæ in eo specificatæ essent Prouinciæ, nullitas, aut vlla alia controuersia oriat. De inducijs vero sæpe eos iam antea à sacra T. Cæs. Ma. adhortatos fuisse, ne in ijs constitutendis difficiles sese præberent, & quod propterea nostræ voluntati se submiserint, sibiq; persuasum esse, æquales literas à T. Ma. ad Duce[m] Terræ nouæ missas esse, nihilominus tamen se vniuersum negotium tam induciarũ & belli, quam pacis Deo Optimo Maximo committere. Vltimo loco quod ad media ab ipsis proponenda pertineret, etsi causas habeant, quare illa à Regijs proficisci, & ab ijs initium fieri deberet, tamen ad nostram monitionem se ea exhibere, quæ ab Archiduce, & Statibus in Mandatis accepissent: in quibus si quid esset, quod declaratione opus haberet, sese paratos ea declarare, & petere, nos cum Regijs agere velle, vt similiter ab ijs fiat & præstetur, neque, quemadmodum & antea quoque contigerit, ipsi diutius remorarentur: esse enim moram non ipsis tantum, sed & nobis grauem, tempusque illis in Mandato suo præscriptum, & assignatum effluere, nostro se arbitrio relinquere: à quo articulo tractationem incipere velimus. Articulos se tradere tam gallicè quam latinè, ita tamen, vt gallicos pro authenticis haberi velint. Isti articuli habentur infra *num.* 17. & 18.

Hisce acquieuimus, ac ijs responsum est, nos articulos eorum expectauisse summopere, eosque in consultatione sine longiori mora assumere voluisse, quo in promouendo negotio principali à nobis nihil desiderari possit.

Die xix. Maii nostrorum Consiliariorum quosdam ad Statuum Deputatos ablegauimus, qui ipsis significarent, nos die Sabbati proximè præterita ab ipsis media quædam proponi, à quibus principalis pacificationis negotii bonũ initiũ constitui posset, postulauisse, ac eos insuper diligenter admoneri mãdauiisse, vt eius generis media proferat, tã
æqua

XIII.

qua scilicet, & placida, vt ad Pacificationem facere viderentur; & ab aduersa parte ijs medijs desiderata obtineri possint: nec tamen nos voluisse, omnes pacificationes, ac transactiones superiores idcirco sepositas, & sublatas esse debere, sed quod priores tractationes partim interruptæ, partim in effectum nondum deductæ forent, media nos audire cupere, quibus defectus nobis explicarētur, & quibus medijs ea, quæ contra priora pacta & conuenta introducta essent, restitui ac reparari debeant; sed e contrario nobis heri ante meridiem aliquot puncta in scriptis, loco mediorem exhibita fuisse, eaque nos legi curauisse, & tā acerbe caipisa disposita reperisse, vt non media, sed extrema existimanda essent, quibus nihil, aut parum agi & obtineri ab aduersarijs possit.

Proinde ad parcendum tempori, & cum fructu aliquo agendi, ac vt aduersæ parti occasio detur armorum suspensionem admittendi, nos permotos esse Deputatis Legatorū, omnes pactiones seu præteriti temporis cōventiones in memoriā reuocare, & præcipuè Gandauensem, ab initio inter ipsos Status proprio animi motu, & voluntate initā, & subsequēter Bruxellis conclusam & confirmatā, ac vtriq; parti quæ placuerit: quā seruare firmiter promiserint, ac insuper iuramento constabilinerint, à Rege etiā perpetuo edicto confirmatam & ratificatam: Quod Cæs. T. Maiestati, ac omnibus id nouum futurum, quod ne inconueniens existimari possit, scilicet priora pacta, ac conuentiones omnes tollere, annullare, atque cancorum more in hac tractatione retrocedere.

Cum itaq; Cæs. T. Maiest. hæc ab ipsis minimè expectasset, nobisque in Mandatis dedisset, vltimā Bruxellensem tractationē assumendam, & vtramq; partē ad eam audiendā, & quis defectus, quidq; contra eam tentatū, in illa vel non executū, aut in eam peccatū sit, diligenter à partibus perdiscendum esse, ac deinde omni diligentia laborandum, quò defectus illi ad æqualitatem, ac conuenientiam reduci, ac restaurari possint. Nos Cæs. T. Maiestatis mandato, quod & officij nostri ratio requirit, nobis parendum esse certo constituisse, & ad nostræ Commissionis tenorem in Pacificationis tractatione progrediendum esse: Itaque nos petere, vt ea via ipsis non displiceat, ad eam sua consilia accommodent, vt fructum hinc sperare, & partis aduersæ assensum non difficulter obtinere queant. Quod Cæs. Tuæ Maiestati gratissimum, ipsis verò, suisque principalibus honori & gloriæ, ad extremum Reipub. vtilissimum futurum existimamus.

Ad hæc Statuū Legati nostris Cōsiliariis respōderūt: Se ex iis, quæ proposita sint, facile intelligere, cōmunicata media nobis duriora videri, ac proinde ad formā Bruxellē. trāfactionis, vel etiā pacificationis Gandauen. procedendū: verum negotia inferioris Germaniæ in lōge alio statu, quā per id tēpus fuisset, modo cōsistere: & ab eo tēpore, quo

XIIII.

Ioannes Austriacus foedus Pacificationis interrupisset eo perturbati-
onis omnia redacta esse, vt alijs medijs iam vtendum sit, & præcipue
religionis causa, quæ aliam ordinationem iam requirat: & proinde
se petere, nos ab ijs exhibitos articulos velle recipere, & ordine ad sin-
gulos eorum nostram censuram adhibere, eamq; scripto communi-
care iis vt velimus: commemorabât præterea Cæs. T. Maiest. armorû
suspensionem ab ipsis requisuisse, & in ea re se obsequetes fore, ab ad-
uersa parte istius suspensionis non exigua cum spes facta sit, sese pete-
re, vt apud Ducem de Terra noua eam promouere velint.

Die xx. Maii rursus conuenimus, ac negotii Deputatis cõmissi
relatione facta, cõcilioque inito, Statuû Legatos euocauimus, & repe-
tita admonitione præcedenti, iis significari mãdauimus, scilicet: Nos
hesterna die eorû replicã, similiter & articulos in consultatione admi-
sisse, ac summa diligentia examinauisse, & eos tales comperisse, vt su-
per iis agendo omnem operam nos perdituros existimemus. Extre-
mis enim talibus ab aduersa parte nihil nos obtineri posse certo scire;
& cùm aliud nihil quæramus, ad temporis iacturam euitandã, quam
celebre aliquod, ac laudabile initium negotii principalis ab ipsis fieri,
nos ab ipsis eò ardentius petere, vt lenioribus medijs superiorum
conventionum insistant, eaque nobis proponant. Ad suspensionem
verò armorum quod attinet, nullam nobis ex articulis oblati occa-
sionem apparere, cuius prætextu à Duce de Terra noua eam petere,
aut obtinere nos posse, sperare conueniat; quod si medijs ab ipsis pro-
positis insistere volent, nos, ad omnem dilationem, & temporis iactu-
ram vltiorem euitandã, ad Mandati, ac Cæs. T. Maiest. instructionis
tenorem in hoc negotio procedere constituisse.

Hanc præsentem declarationem Statuum Legati in deliberatio-
nem sumendam esse existimauerunt, & die sequenti xxi. Maii in con-
uentum nostrum comparuerunt, & quæ ab ipsis proposita sunt
ad nostram instantiam in scriptis exhibuerunt, vt inferius *nume-
ro 19.*

Die xxii. Maii super exhibitis articulis à nobis consultatum, &
ex ordine singuli summa diligentia examinati, cum præcedentibus
tractationibus collati sunt.

Die xxiii. Maii Legatis Statuum ob causas nos mouentes, & quo-
rundam articulorum gratia, qui nobis nimis generales, & obscuri vi-
derentur, inter cætera hæc proponi iussimus. Articulos scilicet ab ipsis
in specie in scriptos esse duos, & informes, ac ita dispositos, vt minus
cõmodè Regis Mandatario proponi, ac exhiberi possint; ad alios ve-
rò articulos, & in cõmuni propositos quod attineret, vt à propria à
Statibus inter sese inita, ac recepta, & iuramento sacra, pacificatione
Gandauenfi, ac Bruxellis consummata recedere nolint, seque illi in
hac tractatione conformes exhibeant: Quod si fieret, nos sperare ab
aduersa parte obtineri posse, eorum declarationi vt acquiescat: Nec
nos

XV.

nos dubitare eos negotium ita directuros, vt cum Regis Mandatario
 possit, ac in eo nostram illis operam non defuturam.

Die xxv. Maii rursus comparuerunt Statuum Legati ac ad nostram
 instantiam & requisitionem, articulis in aliquibus mutatis, eos in no-
 stro conuentu legi fecerunt, & postmodum nobis exhibuerunt, *num.*
 20. Consilio vero habito correctos hos Articulos per Consiliarios
 nostros deputatos Duci de Terra noua transmisiuimus; qui propter
 multitudinē articulorū, & quòd ad caput causę pertinerent, consulta-
 tione & communicatione cum adiunctis sibi Consiliariis, opus esse
 respondit: tamē longiori mora exclusa breui sese expediturū esse pol-
 licetur, quam in diē vsq; Iunii 3. solū distulit. Qua die in conuentū no-
 strum cōstitutus de articulorū à Statuum Legatis exhibitorū iniqui-
 tate, & summa Regis mansuetudine & lenitate, oratione sua, ipse lo-
 quens, multa & varia complexus est, & in super suam resolutionē, ac
 similiter articulos in scriptis Latinè & Gallicè exhibuit, *num.* 21. & 22.
 Ad hæc respōdimus, nos ea, quæ verbis proposita, & in scriptis exhibi-
 ta essent, in deliberationē assumere, & pro rei ratione oīa acturos esse.

Die iv. Iunii superius exhibita resolutio descripta est, & v. Iunii
 in consultationem adhibita.

Eodem die Deputati è consilio nostro ad Regis Mandatariū ab-
 legati sunt, vt eum de rebus necessarijs informarent, nobisq; respon-
 sum referrent, & quod nobis non incōueniens tum fore existimaba-
 mus, Archiducis Matthiæ, Principis Auraici, & aliorum quorundam
 Senatorū, articulis comprehensorū causa, cum eo agāt ac conferant:
 quod & ab ijs factū est. In negotio Pacificationis pertractādo, sponso-
 riu quod incidisset mentio in tempus conueniens eius tractationem
 nos differre significauimus.

Die vi. vii. & viii. Iunii eiusdē rei tractatio cū ipso Duce, & in no-
 stra presentia seu consensu cum ipsius Ducis Consiliarijs agitata est.

Die ix. Iunii nostrorū Consiliariorū aliqui ad Statuum Legatos de-
 legati sunt, qui Ducis de Terra noua resolutionē & Articulos ipsius
 comunicarent ac exhiberent; moræ & dilationis causa reddita, vlti-
 mus cōmemorarunt: Resolutionē illis exhibitā, & articulos pro rerū
 præteritarū acerbitate, & statu præsentis valdè placidos & lenes esse, at-
 que ita dispositos, vt si pax illis cordi sit, illaq; afficerētur, cum fructu
 quod partem aduersam agi posse, alijs etiā admonitionibus adhibitis.
 Præterea & eius admoniti, nobis vtile videri Principē Auraicum in
 hac tractatione non præteriri, eiusq; hic quoq; rationē habendā; pro-
 pter nos ab ijs petere, an ipsi, an alii hic existant, qui à Principe Aura-
 ico Mandatum, vel Commissionem habeant, sin minus, num media
 nobis exhibere queant, super quibus Principis nomine cōmodè agi
 tractari possit? Nos omnem operam apud Regis Mandatariū adhi-
 beremus, quæ par sit vt obtineamus, quòd in nobis, quod ad Reipub. v-
 tilitatem, ac tranquillitatem faciat, nihil desiderari possit; ad sponso-
 nem

XVI.

nem quod attineret, eius tractationem nos in aliud tempus referre: Præterea instantius ab iis requisitū est, sufficientis Mandati procurationem ne negligent, & temporis prorogationē apud suos principales singulariter requirāt. Hæc omnia, quæ Legatis partim verbis, partim scriptis à nostris proposita fuere, in deliberationem vocarunt.

Et xi. Iunij, quæ Statuum Legati verbis primum proposuissent, postmodum duobus diuersis scriptis nobis exhibuerūt. *num. 23. & 24.*

Die sequenti xii. Iunii Statuū Legati scriptū particulare ad Cancellariam Treuerensem exhiberi curarunt. *num. 25.*

Die decimatertia Iunii Duci de Terra noua tria diuersa scripta, nobis à Statuum Legatis exhibita, communicauimus, cum ea admonitione, ac declaratione, quòd si partes via tentata concordari nequeant, nobis pro tenore instructionis nostræ Gandauensem ac Bruxellensem pacificationem assumendam esse, & ad eius formam procedere nos constituisse. Præterea à Cæs. T. Maiest. Mandatum induciarum causa alterum nobis missum, Duci de Terra noua nos explicauisse, & quid eum ad suspensionem armorum commouere posse existimarem, copiosè explicauisse. Ad Traiectensis vrbs occupationem quod attineret, quòd Statuum exercitus eam esset ab obsidione indies liberaturus, non esse quòd armorum suspensionem differat, aut deneget, de quibus deliberandum cæsuit, breui se responsurum promisit.

Postmodum xvi. Iunij in nostro cōfessu in propria persona Italica lingua sequentia proposuit.

Quod ex partis aduersæ exhibita scriptura, quam ipsi xiii. huius mensis communicauissemus, liquido constaret eam à Statuum Legatis ad modum consilij solum, sine tamen partium præiudicio & Mandato seu Commissione Statuum generalium, & ad illum solum effectum exhibitam esse, vt suos nuper à se propositos articulos magis contraheret, propius rei præsentis eos accommodans ac applicans; se autem existimare ad illorum requisitionē alio nullo responso sibi opus esse, quàm quod suprà dedisset, videlicet friuolum esse, ac nullius frugis cū ijs prolixius disceptare; Sese nomine Regiæ Dignitatis, vt cū Regis subditis liberaliter se in medijs proponēdis exhibuisset, & ea omnia admisisset, quæ ab ijs peti potuerint, & ad tractationē Pacificationis promouendam desiderari possint, nihilque interim sese, vt eorum omnium vberiore instructionem ex scripto, quod Latino & Gallico idiomate duplicatum exhiberet, nos percepturos speraret intermisisset. *num. 26. & 27.*

Secundo, quod Statuum Legati & scripturam in forma contradictionis contra suos præsentatos articulos, & deinde tertiam aliquā iustificacionem articulorum suorum nomine exhibuissent, ea scripta omnia se summa diligentia perlegisse, examinasse, ac ponderasse, huiusque disputationis ac scriptionis à partibus hinc inde propositis se ex-

XVII.

se existimare exiguum fructū fore: ne autem aduersæ partis prætenſe iuſtificationis aliquod robur aut firmitatem eſſe quis exiſtinet, vel ſe ſimiliter iuſtificationem aliquam, ſummarie tamen, ad maiorem Cæſ. T. Maieſt. ac noſtram quoque informationem, quò Regis benignitas & clementia melius deprehendatur, concipere, ac nobis poſtmodum exhibere: ſe petere tamen, ad prolixas diſputationes cui-

*ſtatibus nſ. ubi
hinc dicitur hinc
nonny freytr*

Tertio, quod ad toties requiſitam armorum ſuſpenſionem attineret, ſe nuper cauſam commemorauiffe, cur Regi pro præſenti rerū ſtatu inconfultum, difficile, & non ſine metu magni hinc orituri mali videri debeat, eam concedere, & adhuc illam eſſe eius mentem, & pro hac vice hæc ſufficere. Quod verò non ita diu à Cæſ. T. Maieſt. literas recepiffet ad armorum ſuſpenſionem concedendam, nos etiam haud dubie magna contentione ad eorum vehementiorem inſtantiam ab eo illud petiuerimus, ſibi certo perſuaſum eſſe, partis aduerſæ capitula, primum & ſecundum ſcilicet, & quicquid ab iis interea temporis propoſitum ac actum ſit, nullo pacto ſeſe ad pacem conſtituendam referre. Præterea ſibi de Mandato Legatorum Statuū etiamnum nihil conſtare, & ſe proinde dubitare, num ad hanc tractationem cum fructu peragendam qualificati ſint, & Mandatum ac Commiſſionem ſufficientem habeant? Regem Hiſpaniarum exercitum inſtructum habere in armis & caſtris, ac obſidionem vrbeſ Traiectenſis non ſine grauibus expenſis huc uſque conuinuatam: proinde Regi difficile fore, cum & inſallibilibus indiſijs certo conſtet vrbeſ Traiectenſem eum breui occupaturum eſſe, obſidionem ſoluere ſpe incertæ pacis, quò medio tempore Traiectenſes ſuos defectus relatiuant, & Status in ſuo propoſito pertinaci confirmentur, & poſtmodum eadem ipſa ciuitas Traiectenſis tanto difficilius à Rege occupanda, & altera vice obſidenda foret Regi hac commoditate præſenti adempta, ac rebellibus ſubditis in manum data, poſſe quidem partem aduerſam de ſuccurſu, & præſidio Traiectenſibus ferendo gloriari, temerè tamen, cum exploratum ſit, & certo conſtet eos nullum habere exercitum, & proinde obſidionem auertere, ac eam obſidione liberate non poſſe. Præterea Regem Hiſpaniarum ſuorum ſubditorum interitum, ac perditionem nulla ratione petere, nec, quod iniquū ſit, ab ijs extorquere velle, aut cupere: ſed ſolū Dei Omnipotentis honorē promouere, antiquam Religionem Catholicam, ſuamq; reputationē ac authoritatem defendere, & tueri; quod reliquū ſit, ſe Cæſ. T. Maieſt. ac noſtræ fidei integritati ac prudentiæ totū committere. Præterea cogitare nos debere, num Regi certam pacis conditionem facere poſſimus, tū nos quod petamus à Rege ſine difficultate obtenturos: quod ſi id præſtare non poſſimus, ſe exiſtimare, nos nec Regem petitione ſuſpenſionis armorum in periculum, ac maiorem calamitatem præcipitare velle. Scire enim ſe nos Dei honorē, ac Religionem Ca-

XVIII.

tholicam defensam velle, æquitatis & iustitiæ amantes esse; Velle itaque id se conscientijs nostris committere, & à nobis audire cupere, quid nos hac in re faciendū esse existimemus. De ijs, quæ ab ipso proposita, nobis deliberandum esse respondimus.

Die xvij. Iunii rursus convenimus, ac de iis, quæ à Duce de Terra nova oratione, ac scripto nobis explicata erant, cōsultauimus, & iis examinatis, eodem die quosdam è cōsiliariis nostris ad Statuum Legatos deputauimus, qui ipsis à Duce de Terra nova scriptum nobis exhibitum communicarēt, & pariter à Duce supra propositam declarationem referrent ratione scilicet induciarum, aut suspensionis, armorum gratia apud Ducem de Terra nova hoc tempore ex variis, & rationabilibus causis ipsum permouentibus & ab ipso in confesso, nostro allatis nihil obtineri potuisse; Velle itaque nos eos admonere ad pacem vt propius accedant, ac melius se, quam hactenus ab iis præstitum sit, declarent: quo occasionem commodiorem nancisci possimus de armorum suspensione apud Ducem de Terra nova ulterius instandi. Præterea debere mandati ac commissiōnis defectus & prorogationis potissimum obtinendæ causa, apud suos principales, ad omne periculum ac inconuenientia alia euitanda, acrius instare ac sine intermissione vrgere,

Ad hæc Statuum Legati post breuem consultationem in hunc modum respondent: se laboris ac molestiarum nomine, quas in hanc rem impendamus, nobis in primis gratias agere, nec habere eos mandatum aliud quippiam agendi vel consentiendi, quam in illorum nuper exhibitis articulis contineretur, expectauisse se à Duce de Terra nova benignius ac clementius responsum pacificationis negotio conficiendi magis conueniens, quo hanc rem commodius ad negotii finem meliorem consequendum ad Status suos principales referre possint, quos hac responsione deterrendos, & à negotio pacificationis auertendos esse cognoscerent. Et quamuis ab ea responsione nullam spem pacis conciperent, velle tamen ad nostram petitionem hæc suis Principalibus significare, eorumque resolutionem expectare. Quod vero ad Mandati correctionem, & prorogationem temporis attineret, nos satis ex Statuum, eorumque principalium scilicet, literis, quas nuper nobis legendas exhibuissent colligere, eos negare vltiorem prorogationem dare se posse. Quod si ob meliorem Successum prosper aliquis, ac salutaris exitus huius tractationis expectari possit, sese sperare, quod ab illis concessum, & approbatum foret, etiam à Statibus Generalibus haud difficulter, vt approbaretur, vel ratificaretur, obtineri posse.

Decima nona Iunii Statuum Legati verbis, & scripto egerunt, quod etiam ab illis exhibitum est, vt num. 28. Præterea aliud, siue secundum suum Mandatum seu Commissiōnem, in quo vacuum ali-

XIX.

aliquod spacium chartæ, in eadem scilicet recta linea, seu ordine, quo constituentes Prouinciæ nominabantur, relictum esse animaduersum est, *num. 29.*

Eodem die post meridiem Regis Mandatarium, Ducem de Terranova ad nos vocari curauimus, ac illi Legatorum Statuum exhibita communicauimus, suspensionis armorum ac induciarum causa diligentissimè cum eo egimus, ac nostræ petitionis rationes plurimas ipsi copiosissimè explicauimus.

Dux de Terra noua deliberandi tempus petijt: ad armorum suspensionis petitionem, quæ suprâ sæpius commemorata sunt, magna ex parte repetijt, & ita conclusit.

Quòd verò Dux de Terra noua nuper iustificationem aliquam articulorum suorum nobis exhibere constituisset, eam 22. Iunij tradidit, vt est *num. 30.*

Cùm itaque ex tractatione negotij facilè colligeremus, partes hinc inde à se multū remotas esse, & difficulter admodum concordari posse, proprio nostro motu, & nomine de medijs, quæ vtriq; parti ad negotij feliciorum successum communicare possemus, cogitauimus. Proinde omnes præcedentes conuentiones, transactiones, recessus, scripta, & quæ ad hanc rem pertinere, ac vtilia esse putaremus, ea etiam, quæ in Conuentu nostro de hoc pacificationis negotio agitata essent, omnia examinauimus, ac excusimus, & ex ordine inter se contulimus, eius sententiæ & propositi, pro rei ratione ac necessitate, alia quædam media hinc educendi, formandi, ac partibus communicandi, & tentandi, num in hoc negotio, exceptis alijs quibusdam incidentiis à nobis executis, cum fructu procedi possit. Atq; in eo aliquot dies consumpsimus.

Quemadmodum etiam eo ipso tempore, cum negotiū commemoratum auspiciati essemus, nobis nunciatum est, Ciuitatem Traiectensem à Regio exercitu vehementer angij, & in extremo discrimine versari, Portam vnam, mœniorum partem, ac turrium similiter, præterea locum aliquem vicinum portæ in potestate Regii militis esse: proinde eos & nihil aliud, quàm direptionem & extremam calamitatem indies manere. Præterea à Statuum Legatis ex parte perceptum esse, nostram intercessionem, & tractationem inter Regis Capitaneos, seu belli Duces, & Ciuitatem Traiectensem minimè illis displicituram.

Die vicesimatertia Iunij conuenimus, inter nos consultauius, ac conclusimus; quòd cùm Ciuitas Traiectensis in extremo, ac inuitabili periculo constituta esset, ac Cæst. tuæ Maiestati, Sacroque Romano Imperio, maximè verò dilecti amici nostri, reuerendissimi ac clementissimi Domini Cardinalis, & Episcopi Leodiensis, interesset, & præcipuè ex ea consideratione, quòd hæc sine dira sanguinis effusione, proterua direptione, & miserrima Ciuitatis penè to-

tius euerfione futura non effent, æquum effe miserabilis nos eius Ciuitatis nomine, Christiana commiferatione commoueri: eoque magis, quòd confet multos homines bonos, honeftos, Ecclefiafticos itidem & laicos, nobiles & ignobiles, viduas, virgines, ac pueros infinitos in ea effe, qui huius rei & excitæ calamitatis nullam culpam dediffent, nec vlllo modo, vel verbo, vel factò contra Magiftratum peccauiffent.

Et hac confilij noftri caufa Ducem de Terra noua conueniendum, ac requirendum effe exiftimauimus, illique omnibus circumftantijs, ad commiferationem maiorem facientibus, conquifitis, hanc calamitatem exaggerandam, ac noftrom confilium illi proponendum effe, ac cum eo agendum, Regis Hispaniarum nomine, noftro confilio vt acquiefcere, illudque apud Ducem Parmenfem nobifcum agere velit: quò Ciuitas Traiectenfis medijs tractabilibus ab hoc extremo periculo liberata, fine iactura honoris, corporis, ac bonorum, in gratiam Regiam recipiatur, ac Ciuitatem egredi cupientibus, certus abitus, ac tutus difceffus concedatur, iure fuo faluo feruato, Sacro Romano Imperio, ac Leodiensì Epifcopo: cum ea fignificatione, nos effe eius tractationis negotium libenter fufcepturos, & hoc ipfo momento, quàm celerrimè fieri poffet, aliquos ex noftreis Confiliarijs, eius rei caufa, ad caftro, & ciuitatem ablegare paratos effe.

Statim ac fine mora noftri Deputati Ducem de Terra noua conueniunt, ei hæc proponunt: qui ad noftrom hanc petitionem fe fe protinus offert, & ad horam conftitutam fe paratum ad nos venire renunciat, quò fuam fententiam in propria perfona nobis explicet. Ac illi ad diem fequentem, & locum Conuentus noftri, horam circiter feptimam, fe ad nos vt conferret, renunciatum eff.

Die fequenti mane, quæ fancti Ioannis Baptiftæ erat, hora fcilicet feptima, Dux de Terra noua in confeffu noftro conftitutus, nobis personaliter refpondet: Se intellexiffe, quæ ipfi heri vefperi per Confiliarios noftros, ad eam rem deputatos, de deditioe oppidi Traiectenfis, aut tractatione cum ipsis deditiois gratia tentanda, propofita fuerint.

Primo omnium fe nobis maximas habere gratias pro ea in Deum pietate, in Regem Catholicum beneuolentia, & ciues Traiectenfes commiferatione: Sibi itaque non displicere, aliquem ex fuis, cum Deputatis noftreis, ad Principem Parmenfem mitti, vt cum eo & Traiectenfibus, de tollerabilibus & æquis conditionibus tractetur: quod proculdubiò Princeps Parmenfis non fit recufaturus. Postmodum Ciuitate Traiectenfi in potestate Regis conftituta, de fufpensione armorum melius tractari poffe: quo cafu iuftis conditionibus fe fe noftre voluntati libenter accommodare velle.

XXI.

Nos vice versa de sua humanitate & benevolentia gratias illi egimus, & respondimus: Cum ipsi à Serenissimo Rege Catholico largi, & plenissima potestas in hoc pacificationis negotio concessa sit, nobis fore gratissimum, si huiusmodi medijs loco Regis contentus esse vellet, nempe vt Ciuitas in potestatem Regis veniat, saluis honoribus, vita, & bonis eorum, qui intra muros reperirentur: ijs etiam, qui ibi manere nollent, sine iniuria libera abeundi concederetur facultas: & hæc omnia sine præiudicio Imperij, & Episcopatus Leodiensis, & aliorum omnium, quorum eius rei interfit, iure suo cuique saluo seruato. Et vt postea tractatio induciarum constituendarum suscipiatur, nos non ambigere, quin Princeps Parmensis suæ voluntatis arbitrium sit secuturus.

Ad hæc Regius Mandatarius respondet: distinguendum esse inter causam deditiois, & induciarum. Primum punctum non in sua, sed in Principis Parmensis potestate esse, vtpote cui exercitus, & bellum commissum sit: se tamen velle suos mittere, illi scribere, & quibus posset rationibus persuadere, quò æquis conditionibus Traiectenses Regi Catholico reconciliari possint. De secundo puncto induciarum sibi in euentum non ingratum fore tractationem iniri, sequè iusta media earum constituendarum non recusaturum.

Et quod in hoc negotio mora periculosa & irreparabilis existimaretur, eodem momento, ante meridiè scilicet, Statuum Legatos requisimus, ijsq; proponi iussimus: Se scire aliquoties de suspensione armorum, sine fructu tamen, agitatum esse, & illam summa diligentia iam sæpius à Duce de Terra noua à nobis requisitam: eam autem denegatam, haud dubie quòd Regis Mandatarius sibi persuaderet, ante omnia ipsis conuenire, ad rem tanti momenti sese qualificare, ac Mandatum sufficiens, & ab omni defectu alienum exhibere. Et quamuis die decimanona huius mensis, aliud, seu secundum Mandatum ab ipsis productum sit, nos tamen illud Duci de Terra noua communicare, ad euitandas disceptationes, noluisse: ex causa, quòd in eo particulares defectus, & illi quidem substantiales, deprehendantur: quòd scilicet conditionatum sit, & ad instructionem, quæ nobis nondum exhibita sit, sese referat. Et nos idcirco ab ipsis sæpius requisitam armorum suspensionem minus confidenter petere potuisse; cur autem eos iam requisierimus, ipsis explicandum.

Nobis significatum esse, Regis Hispaniarum exercitum Ciuitatis Traiectensis Portam vnã, ac partem mœniorum, turriumque, locum similiter aliquem prope Portam intra Ciuitatem occupare: eamque idcirco in extremo periculo versari. Nec nos post diligentem inquisitionem intelligere, ab obsidione liberationem aliquam expectari posse. Et quamuis huc vsque, variarum suspicionum causa, huic rei nos noluerimus immiscere: tamen quòd iam ad extremum periculum Ciuitas Traiectensis deuenit,

XXII.

& se tueri longius non possit, nos Christiana commiseratione ac bona intentione, & optimo zelo permotos, eius forte considerata, quod in potestatem Regis necessario redigenda sit, vt de bonis & tractabilibus medijs cum illa agatur, ac sanguinis effusio, horrenda diripiendæ, & inuadendæ Ciuitatis calamitas, multorum denique interitus auertatur, ac præcaueatur, atque ipsis ciuibus æstimationis, honoris, corporis, & bonorum omnium gratia fiat, vehementer exoptare. Et eo fine nos Ducem de Terra noua hoc manere requisuisse, vt suam sententiam nobis hac de re explicaret, & nos cum ad omnem clementiam, mansuetudinem, lenitatem, vehementer affectum esse deprehendisse: sperare etiam nos, idque è signis non leuibus, negotio cum Traiectensibus confecto, suspensionem armorum bonis conditionibus à Regijs obtineri posse. Esse itaque nos paratos, negotium ac transactionem apud Principem Parmensem, idque Ducis de Terra noua præsidio, qui se ad hoc obtulisset, tentare, & eius interuentione aggredi: ante omnia tamen, cum ijs de hoc negotio nos conferre voluisse. Nobis etiam significatum esse Arthesios cum Regijs conuenisse ac transegisse, quod si ijs de hac re quicquam constet, nos petere, vt id nobis significare velint.

Ad quæ Statuum Deputati respondent: Maximas se nobis agere gratias pro nostra beneuolentia & fauore erga eos, & Ciuitatem Traiectensem, simul etiam de labore impenso cum Duce de Terra noua: & quia quæ præposita, magni momenti, nec omnino benè ab iis intellecta sint, cuperent hæc ipsa in scriptis communicari, quo melius & rectius ad ea respondere possint: quod re deliberata quàm citissimè se facturos promittunt. Quod ad Arthesianos pertinet, se præteritis diebus literas accepisse, quibus ipsis renunciatum sit, totum cum iis initum tractatum factum esse irritum; ex causa, quòd Hispani Belgio excedere nolint, & plus per Principem Parmensem promissum fuerit, quàm præstare possit.

Repetitis postea iis, quæ antea de Traiecto illis proposita fuerant, sine scripto dimissi sunt.

Sequenti die xxv. Iunii, quidam ex Deputatis Ordinum ad Consiliarios nostros in loco consueto præsentés redeunt, & nos quemadmodum sequitur, responderunt.

Primo se agere nobis gratias pro commiseratione, quam haberemus cum Ciuitate Traiectensi, sed, dum omnia benè contiderent, eos inuenire, media proposita ipsorum saluti hoc tempore non multum posse prodesse: nam eos intelligere, eodem die operationem institui, quæ sit per aliquot dies duratura. Quod si eam expugnari contingat, hanc de medijs tractationem sero nobis susceptam videri; si verò non expugnetur, eos non videre, quid hæc tractatio prodesse possit, nisi ad infirmandos, & labefactandos

XXIII.

dos animos ciuium. Secundo, media illa omni fructu curatura, nisi prius iustituantur induciæ; nam liberata hac ciuitate, militem Regium in alias infirmiores irruptiones facturum, quarum commiseratione haud dubiè nos non minus quàm huius affici putant.

Deinde vix æquum arbitrari eos, vt hæc ciuitas quicquam agat seorsim à Statibus, & sine eorum consensu, sese etiam sperare nos non priuatim vel separatim cum aliqua ciuitate, sed publicè cum omnibus Ordinibus, aut eorum Legatis acturos: Ergo in hac re aliquandiu quiescendum esse, saltem donec responsum ab Ordinibus super hoc tractatu suscipiendo habuerint. Cùm igitur intelligeremus nos à Statuum Deputatis malè affectæ tractationis non obscure insimulari, & syncerissimos nostros conatus, non in meliorem partem acceptari, à proposito nostro, quamuis bono, desistendum, eosque fortunæ suæ committendos esse duximus. Sic factum est, quòd post triduum in die Sanctissimorum Apostolorum Petri & Pauli, quæ fuit vicesimanona mensis Iunij, ipsa Ciuitas Traiectensis à militibus Regijs absque magna difficultate occupata fuerit.

Et quamuis nos Statuum Legatos, vt sese velint qualificare, & prorogationem Commissionis suæ requirere, solliciti sint, sæpè multumque monuissemus, quo omnis nullitas euitaretur, ac alteri parti suspensionis armorum denegandi omnis adiret occasio, ex abundanti generales Status nostris scriptis literis requisimus, sub Dato 26. Iunij, vt *num.* 31.

Die vero vicesimaseptima Iunij rursus conuenimus, ac partium hinc inde requisita diligenter examinauimus, & postquam eorum quædam, vtriusque partis declarationem requirere inuenissemus, die sequenti vicesima octaua, nostros Deputatos ad Ducem de Terra noua ablegauimus: Et tricesima Iunij mane ante meridiem ad Statuum Legatos, similiter commemoratæ declarationis causa, eisdem mandauimus.

Rursus Statuum Legati suspensionis armorum meminere, cum repetitione eorum, quæ eius causa hætenus incidissent, ac præterea commemorarunt obsidionem Ciuitatis Traiectensis eam hætenus remorari & impedire.

Dicebant præterea, Statuum scilicet Deputati, se vehementer cupere, vt illis exhibeantur articuli mitiores, & paulo diligentius de inducijs agatur; eos planè existimare, Ducem de Terra noua expectare expugnationem Ciuitatis Traiectensis, antequam se liberalius declarat: frustra eum hac spe teneri, eò quòd expugnatio Traiectensis Ciuitatis subditos, & Ordines multo acerbiores, quàm antea, sit reditura.

Præterea monent, quòd Mandatum eorum expirauerit, & tempus

XXIIII.

pus in eo constitutum effluerit: quapropter se rogare, quo media, de quibus illis spes facta fuerit, quam primum tradantur, quæ statim ad Ordines transmissuri sint; Ducem Arschotanum velle adhuc ad quatrimum, & non diutius, expectare.

Et cum nos post diligentem examinationem omnium circumstantiarum nihil aliud inuenire possemus, quam secundum rei præsentis statum Regis Commissarij seu Mandatarij Articulos æquitiæ iustitiæ quam maximè conformes esse: Nos eos prima Iulij in manus sumpsimus, & ad secundam, tertiamque diem eorum examinationem continuando, in ijs quædam correximus, quædam mutauimus, quædam leniuimus, & in summa, ad nouam quasi formam, vt paulo post sequetur, eos reduximus.

Die iij. Iulij Statuum Legati scriptum aliquod exhibuerunt, quò apertè declararunt: Status in deliberatione seu consultatione versari, Regi Hispaniarum, naturali suo Domino, vt obedientiæ repudium renuncient, & Regis Galliarum fratri, cum Regina Angliæ iam sponsalitia tractanti, sese vt submittant, eumque pro Domino ac Defensore arripiant: si tractabilia media hic obtinere nequeant, vt *num. 32.* & in eo exhibito sese referunt ad vnus ex eorum principalibus, item ad Ducis Alenzonij literas, quorum copiarum *num. 33. & 34.* reperiuntur.

Die vi. vii. & viii. Iulij in inchoata consultatione progressi sumus; interea tamen nobis à Duce de Terra noua significatum est, ad se rumore perlatum, Mandatum nouum nobis exhibitum à Statuum Legatis esse, ac, eius cognitio cum sibi necessaria sit, istius exhibitum Mandati se copiam petere: quod cum viii. Iulij parti aduersæ propositum fuisset, reciprocè Mandatorum copia hinc inde communicata est.

Sequenti die à nobis comprehensos Articulos relegimus, & duos illos articulos Religionem concernentes, quod à Regia Dignitate etiam exhibitum fuissent, ab alijs separauimus, & subsequenter x. die Iulij Statuum Legatis in præsentia nostra constitutis, variis admotionibus præmissis, eos exhibuimus, *num. 35.* qui eos ad examinandum, & respondendum haud difficulter acceptarunt.

Die xii. Iulij, ad locum consuetum in Conuentum nostrum rursus comparuerunt Statuum Legati, & varias difficultates, ac grauamina multa contra exhibitos Articulos mouerunt, ac prætexerunt, quæ etiam ad nostram instantiam, vt *num. 36.* patet, in scriptum redacta obtulerunt.

Quod itaque nos Legatorum scriptum oblatum, acre, informe, & inconsideratum esse videremus, in quo etiam nos & temerè, & sine ratione aliqua in suspicionem sinistram traheremur, & in eo etiam præter cætera, Ducem de Terra noua quibusdam ex eorum numero maiora etiam, quam in hisce articulis continetur, se admissurum esse,

XXV.

se, recepisse affirmaretur. Hæc omnia Duci de Terra noua commu-
nicauimus, & eius sententiam ac declarationem de his ipsis requisiti-
uimus.

Quapropter Dux de Terra noua xiiii. Iulii ad locum consuetum
in confessum nostrum venit, & in propria persona hæc proposuit :
Se de processu ac tergiuersatione Statuum præsentis tractationis di-
cere nolle: Interea sibi valdè tædiosum ac molestum esse, quod Sta-
tus ipsos, & eorum Legatos præter rebellionem, ac discessionem,
quam parent, fratris Regis Galliarum, & Reginæ Angliæ potentia
Regiæ Dignitati etiam minari audeant; verum eam rem ad se ni-
hil pertinere, nec se velle de ea quicquam Statuum Legatis respon-
dere. Interim id se facili negotio hinc colligere; Status, & eorum Le-
gatos, verbis quibus suis pacem petere videri, factis & re ipsa eam impe-
dire, ac paci summo studio aduersari. Quod si igitur non afficiantur
erga pacem oblatam, Regi Hispaniarum alia esse media, quibus ipsis
respondeat: Status Belgicos ad Cæs. T. Maiest. supplicauisse, & ad in-
tercessionem Cæs. T. Maiest. permouendam summo perè instituisse: Et
proinde ad eorum instantiam Cæs. T. Maiest. Dignitatem Regiam
ad hanc benignitatem commouisse, & nobis præsentem tractatione
commisisse, proinde eos debuisse Cæs. T. Maiest. & nostro etiam
respectu verbis & scriptis tam inconditis & acerbis, contra omnem
rationem & temerè effusis abstinere. Et proinde se Statuum, & eo-
rum Legatorum temeritate & arrogancia magis commoueri, ac in
animo habuisse, quod Deputati Statuum Mandatum legale, seu suf-
ficiens nondum exhibuissent, exhibitum verò expirauisset, præsen-
tem tractationem deserere, ac præcidere, ab utroque parare: velle ta-
men se has offensiones nostra causa placidè remittere, ac varijs prin-
cipalis negotij causa commemoratis, de promissione vberiori, quam
quibusdam à Statuum Legatis factam affirmant, sibi nihil constare.

Quod iraque Legatorum Statuum notationes & insinuationes
æquo duriores, non temerè nos mouissent, nec nobis conueni-
ret hoc ipsum, & alia nonnulla, quæ sine ratione & fundamento in
illorum scripto reperta sunt, & alios etiam sacri Romani Imperij Or-
dines concernere videbantur, silentio præterire, ad omnia & singula
puncta à Statuum Legatis proposita, ex solido fundamento, summa
cum ratione, serio & copiosè die xviii. Iulii respondimus, eorum
que scriptum illud refutari, ac abundè illi responderi curauimus,
quæ omnia hic in specie referre non est necesse.

Eo tamen, non obstantè, omnia, quæ ad pacem promouendam
pertinere videbantur à nobis summo studio tentata sunt, & à Sta-
uum Legatis exhibitos Articulos de nouo reuidimus, examinauimus,
in eum ordinem ac formam, vt num. 37. & 38 apparet, disposui-
mus, & eos Statuum Legatis eodem die diuisim & seorsim exhiberi
iussimus, qui ijs receptis tempus deliberandi postulãnt, & si tractabi-
liter

XXVI.

liter dispositi sint, eorumque instructioni conformes reperiantur, se breui ad eos responsuros referunt, sin minus, se eos generalibus Statibus transmittere constituisse.

Eodem die Statuum Legati à nobis audientiam petierunt, & hora diei quarta post meridiem ipsis assignata est: qua à nobis personaliter admisi, verbis ac scripto, iuxta tenorem copix, num. 39. suam sententiam nobis explicauerunt, & cum in scripto suo exhibito suspensionis armorum præcipuè meminissent, recepimus nos eam summa diligentia apud partem aduersam oportunitate data requisituros ac promoturos esse.

Decimanona Iulij nostrorum Consiliariorum quosdam Deputatos ad Ducem de Terra noua ablegauimus, illique à Deputatis nostris significari iussimus: Nos Articulos exhibitos in manus ac deliberationem sumpsisse, eosque nos denuò reuidisse, correxisse, ac tractabiles reddidisse, vt ex eorum copia, quæ illi statim exhibita fuit, videre posset, & à nobis duos illos Articulos de Religionis negotio, certis de causis seorsim in charta descriptos. Eodem etiam tempore copia scripti eius, quod die præcedenti à Statibus nobis exhibitum, Duci communicata est, cum petitione, vt velit nobis sine longiori mora ad singula respondere. Atque hæc à Duce cum gratiarum actione tum recepta sunt, & se huius nostri laboris fructum sperare significauit, se hæc ipsi à nobis tradita diligenter relegere, & examinare, & prima oportunitate nobis respondere velle.

Die vicesima Iulij binæ literæ à Cæs. tua Maiestate ad nos datæ, in confesso nostro lectæ sunt, & in iis, quæ requirebantur, à nobis summa diligentia executæ fuere, ac ita diebus aliquot continuis subsequenter, de quibusdam incidentibus ad pacificationis tractationem pertinentibus negotijs, à nobis tractatum est.

Interea ad xxx. Iulij à Statuum Legatis suspensio armorum serio requisita est, qui affirmabant, metuere se, si induciæ non concederentur, in hoc horrore belli Prouincias difficulter conuenire posse, ac proinde minorem fructum præsentis tractationis sperandum esse. Cuius admonitionis seu requisitionis causa, vt & die præcedenti apud Ducem de Terra noua, rationibus etiam quibusdam inducias suadentibus, commemoratis, armorum suspensionem obtinere contendimus, & eo impensius, quod à Cæs. T. Maiest. eodem etiam temporis momento eam requirendi Mandatum secundum recepissimus, & quod ab altera parte sollicitè & serio eam desiderari animaduertemus.

Die prima Augusti Dux de Terra noua in confessum nostrum venit, ac proposuit se nostram petitionem ad instantiam ac Mandatum Cæs. tuæ Maiestatis, & requisitionem partis aduersæ, suspensionis armorum causa, satis intellexisse, & cum ea, quæ huius puncti

XXVII.

puncti seu capitis causa diuersis temporibus allata fuissent, retulisse. Vtcrius commemoratum est: Regiæ Dignitatis nomine, se ita leniter & modestè, quo negotium principale promoueretur, egisse, vt citius pacificationis tractatio finiri, ac concludi, si Statibus res cordi fuisset, quàm induciæ, seu armorum suspensio, quæ longius tempus requirerent, obtineri potuerint: Ad Statuum verò conuentum quod attinet, Regis exercitum impedimento iis esse non posse, cum passim constet, eos non ita nuper apud Ultraiectinos & Antvverpiæ, ac aliis in locis conuentus egisse, & proinde Legatorum Statuum instantiam, quòd tantopere inducias obtinere contendant, vehementer sibi suspectam esse, & eo magis, quòd non ignoraret cum iis, vt priuatis, ratione defectus Mandati, quod firmum, solidumque erit, cuius fructus salutaris expectetur, nihil agi posse.

Ad hæc Status ipsos etiamnum ac sine intermissione, quotidie adhuc mediis quibuscunque, etiam iniquis & subdolis, conquisitis, ac minime fundatis, ac friuolis persuasionebus Regis subditos, & obediens Status, ad rebellionem & defectionem sollicitare, & ad suas partes pertrahere, contendere. Proinde se à nobis summoperè petere, quòd armorum suspensionem, seu inducias deneget, nos apud Cæs. T. Maiest. eum excusare, & Legatos Statuum huius denegationis causas commemorare, ac referre velle: Quod & diligenter à nobis paulo post factum est.

Quinta Augusti primum ad generales Status Belgij scriptum ad monitorium transmissum ac directum est, *num.* 40. & quo ad alia loca, vbi necessarium videbatur, citius deferrentur, diuersa scripta ad particulares etiam Prouincias, & Ciuitates quasdam, cum copia eius scripti, quod ad Status generales direximus, & Articulis pacificationis inclusis, *num.* 41. proprio ac peculiari nuncio, transmisimus, videlicet ad Prouincias, Brabantiam, Flandriam, Geldriam, Hollandiã, Zelandiam, Frisiam, ad Transsylvanorum, & Ultraiectensis Prouinciarum territoria, ad Francotes Flandriæ, ad Tornesienses & finitima Frisicæ: ad Ciuitates verò, videlicet Antvverpiensem, Buscoducensem, Gandauensem, Iperensem, Brugensem, Tornacensem, Valecensem, Dunkerchensem, Nouiomagensem, Arnhemensem, Zutphanensem, Dordracensem, Amstelrodamensem, Harlemensem, Goudensem, Leydensensem, Delphensem, Middelburgensem, Zirckensem, Svvollemensem.

Decima Augusti Statuum Legati audientiam à nobis petiuere, & sæpius iam requisitas inducias verbis & scripto proposito magna contentione postulauere, vt *num.* 42. quod scriptum, statim atque exhibitum fuit, Duci de Terra noua communicauimus; & subsequenti *xxiiij.* scilicet Augusti, ab ipso Duce verbis primum, deinde scripto exhibito, *num.* 43. Statuum Legatis responsum est.

XXVIII.

Posteaquam verò nos ea scripta nobis legi curassemus, & diligenter in confesso nostro ea examinauissemus, Duci de Terra noua respondimus: Licet eius & verbis primum, deinde scriptis propositam superiorum repetitam, scilicet declarationem, tamquam rationi & æquitati insistentem rejicere non possemus, velle tamé nos eam Statuum Legatis communicare.

Vicesimanona Augusti ex causis rationabilibus nos mouëtibus, scriptum admonitorium secundum, ad particulares Status, & Regi nondum reconciliatas Prouincias, & ad Ciuitates præcipuas, superius commemoratas transmisisimus, *num.* 44.

Eodem die Statuum Legati petita audientia, primo extractum, seu copiam literarum à generalibus Statibus ipsis transmissarum, nobis proponunt, *num.* 45. Deinde & aliud scriptum, in quo morâ suam excusent, & sæpius petitas inducias maiori instantia requirant, *num.* 46. nobis exhibent. Et quòd extractum seu copiam literarum generalium Statuum exhibitam iudicaremus acerbam esse, & nobis etiam suspectam, vltima die Augusti nostros Deputatos misimus, qui extractum cum Originali conferrent, cui per omnia congruere collatione facta animaduersum est. Præterea, quid & quos per earum contenta notarent, nobis explicari petiuimus, & per earum literarum contenta nos non, sed partem aduersam notari nobis responsum est.

Duodecima Septemb. Statuum Legati rursus audientiam obtinuerunt, & literas adhuc conclusas, à ciuitate Antvverpiense missas, nobis offerunt, *num.* 47.

Præterea eodem tempore scriptum, quo media pacificationis tentandæ alia à nobis sibi proponi postularent, exhibuerunt, *nu.* 48.

Decimatertia Septemb. literæ similiter conclusæ, à ciuitate Buscoducensi missæ, nobis traditæ fuere, *num.* 49.

Decimaquarta Septembris binæ illæ literæ commemoratæ in nostro confesso lectæ sunt, & supremum illud Legatorum Statuum scriptum nobis exhibitum, in consultationem admissum est. Et cum eius sententia, vt & postmodum fecimus, particulares scilicet Status Regi nondum recòciliatos, inter quos & ciuitas Antvverpiensis erat, ad obtinendam eorum resolutionem ac sententiam, requirendos esse, Antvverpiensibus ad scriptum transmissum particulariter non respondimus; sed vt alijs Ciuitatibus in genere, sic & ijs postmodum rescripsimus.

Die decimaquinta Septem. Duci de Terra noua Legatorum Statuum, duodecima eiusdem mensis scriptam petitionem, eius vt tenor ipsi constaret, ac copiam præterea literarum Buscoducensium, quòd illæ se ad Ducem de Terra noua referrent, vna exhibuimus, & per Deputatos nostros Statuum Legatis hæc significari mandauimus. Nos illorum requisitionem, qua alia sibi media, quam hæc

XXIX.

hactenus assignata sint, communicari postulant, intellexisse, & quibus molestijs ac impensis ad tam longũ tempus hic hæsissemus & resolutionem Statuum sine fructu expectauerimus, ipsis neque obscurum neque ignotum esse, & proinde moram & dilationes longiores indies nobis magis molestas ac tædiosas esse. Sine fructu itaque laboratum fore, nouamque tractationem negotij Pacificationis auspiciari, fore aduersariis nouum & omnibus ridiculum appariturum, & id multas alias remotiones ac incommoditates causaturum, & cum omnia incerta sint sine fructu etiam futurum. Proinde nos hac vice ulteriori altercationi aut disputationi locum dare nolle, sed solum Statuum resolutionem expectandam censere.

Esse præterea inutile assurationis causa etiamnum vllas molestias subire, partibus super pacificationis punctis nondum consentientibus vel conuenientibus: quod si fieret nos assurationis causa principale negotium ne differatur vel etiam auertatur, omnem industriam & operam adhibere velle.

Ad hæc nuper à Statibus Trásyffulanis, scriptũ aliquod, seu literarum nobis exhibitæ fuerunt, & eiusdem fere tenoris. vt *num.* 50. & 51. alterũ quoddam scriptum ad nos perlatum est. Quæ scripta die 23 Septemb. à nobis lecta sunt, & ijs xx. Septem. vt *num.* 52 apparet, à nobis responsum est.

Die xx. Septembris ciuitati Buscoducensi responsum dedimus: Vt *num.* 53.

Die xxij. Septemb. literæ Statuũ Ducatus Brabatiæ ad nos missæ à nobis in confesso nostro lectæ sunt, *num.* 54. Quibus inter cætera significabatur, tractationem huius negotij ad hoc vsque tempus pro parte bene inchoatam esse, vt ob ea & alia quædam quæ in ijs literis continebantur, spem cum fructu hic aliquid agendi magna ex parte remitteremus. Quod ex tædio & molestia, qua hic inuiti quasi detineremur fama ac rumor aliquis exortus esset nos discessum adornare: Ea fama etiam Dux de Terra noua permotus, à nobis audientiam petijt, & hæc sequentia in propria persona proposuit.

Primo præmissa solemnè gratiarum actione laborum susceptorum & molestiarum perpeffarum, & commendatione honorificarum nostrarum actionum, dicebat. Se facile cõijcere posse, nos non leui affici tædio, magnosque sumptos facere propter prolongationem negocii huius negotij: ex quo rumorem quendam de discessu nostro inualuisse, propterea se committere non potuisse, quin hoc nomine quædam nobiscum familiariter conferret.

Fidem se huic rumori habere non posse, sed omnino sibi persuasum esse, nos quod reliquum sit officij, vt conueniens finis toti huic tractationi, cum iam de pacificatione generali nihil sperare liceat, imponatur, operam nostram nos non esse detrectaturos.

XXX.

Statuum generalium resolutionem denuo esse vrgendam, & eorum Legatos, vt eam omni diligentia promoueant & sollicitent, admonendos, sibi interim ab aliquibus spem nuper factam fuisse, quod infra paucos dies ex Antuerpia à Statibus generalibus resolutio expectata huc transmittenda sit.

Quæ si propositis articulis conueniens non sit futura, se impedimento esse non velle, quo minus totum hoc negotium quamprimum finiatur.

Sibi enim videri ad Cæs. Tuam Maiest. auctoritatē Regis Catholici & nostram reputationem tuendam magnopere pertinere, tam graue & arduum negotium ad quod totus mundus respiciat, modo decenti concludere. Hoc ipsum vero, nisi à nobis præsentibus qui toti huic actioni continuo adfuerimus, aperte, & quasi manum nostrarū palpitationibus cognouerimus, fieri non posse. Per Regē Catholicum nullo modo stetit quo minus pax cōfecta sit. Se igitur, diligentissime & officiosissime rogare neminem nostrum velle adhuc discedere sed responsionem Statuum expectare, cum per sex totos hos menses has tulerimus molestias, & tam magnos fecerimus sumptus, paucorum quorundam dierum, ne priores operæ & impensæ omnes videantur frustratorix, fastidia adhuc sustineamus se minime dubitare, quin omnia tribus septimanis commodissime absolui possint.

Quæ ad ipsum pertineant, quod velit se & sua, nostræ voluntati promptè & libenter accommodare.

Posse nos Statibus alium & quidem peremptorium sicut Iudices facere consueuerint, non quem ipsi velint, sed quem nos putabimus necessarium, terminum præfigere: quo elapso siue nihil siue minus categoricè responderint, conuentum hunc nostrum cum honore omnium dissolui, & nos etiam nemine hic relicto discedere posse.

Vix enim hæc negotia per subdelegatos nostros Consiliarios tractari posse, cum Cæsarea Tua Maiestas ad personas nostras respectum habuerit, nec alijs quam nobis ipsis committere voluerit, quæ de causa nobis absentibus fortasse, nec Nuncius Apostolicus diutius hic immorari vellet, nec seipsum sine Senexisimi Regis Catholici, expressa voluntate, hic manere posse:

Aliam tractationem hoc casu esse, vbi per Cæs. T. Ma. industria & personarum auctoritas cōsiderata sit, quam in Comitijs Imperij, vbi Consiliarij Dominorum & Principum suorum ab antiquo soleant vices sustinere.

Sic denuo nos pro seruitijs Deo & Ecclesiæ suæ, Reipub. Christianæ & serenissimo Regi Catholico præstandis beneuolentia & amicitia cum Rege Catholico conseruanda rogare, ne quisquam nostrum discedat, sed potius etiamsi ad huc per tres septimanas im

XXXI.

memorandum sit, responsum Statuum, & terminum præfigendum patienter expectare velimus, fore hoc Regi gratissimum, quod & ipsum suis obsequijs, modo detur occasio, pro meritorum pollicebatur.

Cui respondimus tantas gratias agere non fuisse opus, hæc fastidia ob Cæsareæ Tuæ Maiestatis debitam obedientiam & bona, quæ in Regem & subditos suos esse affecti, voluntate, publicè quoque tranquillitatis & quietis studio, merito nos sustinuisse, nec maiora recusaturi essemus, modo Reipub. Christ. prodesse possimus.

Quod autem spe nostra de feliciori successu frustrati de discessu cogitare incipiamus, in malam partem à nemine interpretari debere. Interim nos communicatis consilijs super ijs, quæ iam per ipsum proposita sint, prima commoditate mentem nostram erga ipsum declaratuos polliciti sumus: cuius petitioni postea assensimus.

Quod autem varia commemorarentur, & in Belgio omnia perturbate agi & à nobis missas literas ad eos, quibus destinati erant, non perlatas esse certo nobis nunciaretur, & populo seu multitudini Belgicæ de verâ ratione institutæ pacificationis, nihil aut parum declararetur aut cõstaret: sed omnia potius in diuersam sententiam ab ijs qui præsent rapiti, eosque suspicionibus nostrum institutum onerare & subditos in sua rebellionem confirmare, ac ita omnia potius exacerbare, ac pacificationis hoc negotium iuxta tenorem literarum Statuum Brabantinorum adhuc in incerto versari, de generali statuenda vel conficienda pace desperare cepimus, atque ob id diutius hic sine fructu hærerè primum Cæs. T. Maiest. displiciturum esse, ac nobis pluribus de causis cum detrimento nostrorum subditorum inconueniens esse putauimus.

Proinde nos Statuum Legatis xxv. Septemb. ad nos vocatis, significari curauimus. Se scire quibus molestijs in hac diutina tractatione fuerimus versati, & quo omnia ad bonum finem perducerentur ex vtriusque partis medijs propositis quosdam articulos pro rerum præsentium statu quam maxime commodos nos collegisse: atque eosdem nos ijs die xvij. Iulij exhibuisse. Præterea Religionis dissidij causa valde leniter propositis medijs cum illis actum esse, atque hæc omnia generalibus & particularibus Statibus, ac ciuitatibus etiam quibusdam transmissa esse, & vt intra spatium trium septimanarum suam sententiam nobis declararent, ab ijs solum postulatum esse, & ad hoc usque tempus nihil nos responsi recepisse. Ad eas vero literas quod attineret, quæ à Statibus ducatus Brabanticæ missæ sunt, quarum etiam supra facta mentio, eius tenoris reperiabantur, ac si omnia, quæ huc usque à nobis tractata sint, rei bene gerendæ principium solum aliquod existimari debeant, vt hinc facile constare possit, quem fructum huius tractationis vltèrius hinc expectare debeamus,

hard

XXXII.

nam hæcenus nos sine fructu laborauisse, non solum ad æstimationis nostræ diminutionem, verum etiam ad Cæs. Tuæ Maiest. aliqualem notationem, referri posse videtur: Quod vero Statuum Deputatos Antuerpiæ & in alijs Prouincijs etiam belli tempore sæpius conuenisse certum sit, quodque præsentis tractationis negotium illis neque nouum neque ignotum sit, scilicet proprium, vt breui temporis spacio nobis respondere potuerint ac sese resolvere. Vt hac causa tuæ moræ vel tergiversationis causas in belli metum, aut denegatas inducias conijcere nequeant. Et quod populum vniuersum pacem auide petere constet, facilius erat Statibus, si eam serio requisissent, negotium hoc præsens feliciter perficere.

Ad hæc quod pestis Indies contagione sua aerem inficiat eò nobis & nostris hominibus moram hanc & temporis protractionem molestiorem esse. Proinde nos ijs significare voluisse si nullam adhuc à suis principalibus resolutionem receperint, nos ijs certum ac peremptorialem terminum præfigendum constituisse.

Ad hæc Statuum Legati laborum ac sollicitudinis impensæ causa nobis grarias egerunt & nos hanc tractationem addies aliquot velle continuare petierunt, literas transmissas omnibus vt conueniebat Prouincijs nondum esse traditas, & iis etiam quarum resolutio hac in re requiratur, & sese Statuum quotidie responsum expectare. Petere itaque vt aliquantulum temporis adhuc Statuum resolutionem operiri non grauemur eamque scriptis literis requiramus ac terminum illum peremptorialem non nimis breuem & coarctatum ponamus.

Die xxvi. Septemb. literas ad Deputatos, Statuum, Antuerpiam dedimus, atque ijs præcipua puncta seu capita huius tractationis explicari iussimus, ac diem xvij. Octob. pro termino peremptoriali assignauimus eorum sententiam & resolutionem ad terminum præfixum expectantes *num. 55.*

Die Solis xxvij. Septemb. rursus in Confessum nostrum comparuere Statutum Legati. & in præsentia Ducis de Terra noua se hesternæ die serò tamen literas conclusas ad nos scriptas, à Statibus generalibus accepisse, sperare se bonum aliquod initium earum literarum gratia, quas statim nobis tradiderunt *num. 56.*

In literis commemoratis scriptum aliquod inclusum fuit continens copiam eius responsi: quod Status Anno 1577. die xx. mensis. Iulij Cæs. T. Maiest. Aulæ Consiliario Suffrido Breuineri libero Baroni, Antuerpiæ dedissent, quod ad eam responsionem illorum scriptum se referret. *num. 57.* Et quamuis scriptum ad Generales Status dirigendum die præcedenti Antuerpiam mittendum fuisset, vt & Copiæ earum literarum particularibus Prouincijs, retentum tamen fuit, quod ad scriptum Generalium Statuum, ad euitandas omnes disceptationes eò tempore respondere minus commodum putarem: Regis tamé
Man.

XXXIII.

Mandatarium eius scripti copiam communicauimus, quò is, quod sibi oportunitate videretur, agere posset.

Die iij. Octob. aliud scriptum, *num. 58.* ad generales Status mittendum esse, post communicationem conclusimus, in quo nos prolixum ipsorum scriptum recepisse significauimus, sed cum ijs disputare non esse nostri instituti, tenori literarum ijs die xxvj. eiusdem mensis transmissarum nos acquiescere, & terminum solum peremptorialem ad vltimam Octob. vsque prorogare significauimus: particularibus præterea Prouincijs harum literarum copiam quoque transmisimus.

Eodem die literas adhuc conclusas Ciuitatis Valentiaë, *num. 59.* accepimus, & ad eas, vt *num. 60.* respondimus.

Duodecima Octob. apud Consiliarios nostros, seu Deputatos Statuum Legati se insinuarunt, ijsque significarunt: Se metuere, quòd in vltimis nostris literis ad grauamina, & difficultates Statuum nihil responderimus, id in illorum proxima conuentione remotionem, seu impedimentum aliquod ad negotii principalis promotionem allaturum esse; petere itaque se Statibus denuò à nobis scribi, ac Articulos vltèrius explicari, & aliquantulum leniri, *num. 61.* Quorum scriptum Duci de Terra noua communicauimus, ei que significari iussimus: Si quid ad Generalium Statuum non ita nuper exhibitum scriptum, & ad hanc Legatorum Statuum petitionem respondere velit, vt hoc prima oportunitate faciat, quò, quid facto opus sit, in hoc negotio maturè intelligamus.

Ad hæc Dux de Terra noua respondet: Principem Parmensem ante aliquot dies sibi adiunctos, Duci de Terra noua scilicet, Consiliarios Traiectum ad Mosam euocauisse. Quod itaque in Statuum scripto rerum quarundam sibi ignotarum mentio fieret, ac literæ per se acres & acerbæ reperirentur, sine ipsorum præsentia & consilio resolutionem, seu responsionem nullam se dare posse. Interim sibi videri fucum aliquem scriptum tam prolixum in disputatione minimè necessaria alere, seu velare, & rem sese longè aliter habere, ac foris appareat, & forsitan Status longiori disputatione vsos, quò eum vel ad simile, vel etiam durius responsum permoueant, aut in disputationem euocent; quò iis, quibus è re turbulentissima, & calamitate communi lucrum, aliorumque incommodo suam commoditatem quærere procliue sit, pacem impediendi, omnia in partem deteriore interpretandi, Regi ministros in odium coniciendi, ad pacem adductos deterrendi, rebellibus verò magis exacerbandi oportunitas, vel etiam occasio quædam offerretur.

Petere itaque se, ne ea mora nobis sit difficilis; se ad Principem Parmensem aliquem dimissurum, ac diligenter laboraturum, vt quam-

XXXIII.

primum fieri possit, redeant: se enim non putasse, huiusmodi nouas disputationes à parte aduersa aspergendas fuisse; ad suorum verò aduentum se sine mora velle hæc sibi exhibita scripta in consultationem adhibere, eaque expendere, & prima oportunitate suam nobis sententiam explicare.

Et quamuis indies à Duce de Terra noua responsum requiremus, se tamen, vt prius, adiunctorum Consiliariorum absentia excusauit.

Die xvij. Octob. Sabbati, post aduentum Consiliariorum ad locum consuetum, in nostrum confessum in propria persona constitutus, gratijs nobis actis, hæc proposuit: Exhibitas sibi Copias longarum istarum literarum, à Statuum Deputatis Antvverpiæ x Septemb. ad nos scriptarum, se perlegisse, & cum adiunctis sibi Consiliarijs diligenter eas expendisse: sibi videri secundum ea, quæ supra explicauisset, cum Statibus verbis concertare, sine vtilitate ac fructu fore: se tamen scriptum aliquod refutatorium scribi curauisse, quod nobis hic exhiberet informationis loco, & parti aduersæ, ad omnem disputationem euitandam, causæque præsentis protelationem, communitandum non esse: A nobis præterea suspensionem armorum denudò requisitam fuisse, velle se hic ea pro repetitis haberi, quæ supra dicta sint, & in armorum suspensione, vel etiam inducijs concedendis Regem non difficilem fore; si pars aduersa ad pacem, quam ad rebellionem procliuior fuisset: Ac huius requisitionis causam subsistere, paulatim hinc constat, quòd Regius exercitus maiori ex parte dimissus sit.

Die xx. Octobr. Dux de Terra noua à se xvij. Octob. exhibitum scriptum à nobis repetijt, quod in eo aliquid mutandum ac corrigendum esset, quòd ad eius repetitionem illi redditum fuit.

Interea temporis huius Protocolli dispositio inchoata est, & quæ exhibita hætenus essent scripta, in eum ordinem, quem inferius videre est, disposita ac congesta sunt.

Die xxvij. Octob. tres diuersæ literæ, vnæ à Prouincia Tornacensi, alteræ à Ciuitate eiusdem nominis, Tornacensi scilicet, tertiæ à Ciuitate Neomagensi nobis exhibitæ fuerunt, num. 62. 63. 64. & quòd se ad generalem conuentionem Statuum Antvverpiensem referrent: vltèrius nihil cum ijs tentatum est.

Die xxvij. Octob. Dux de Terra noua scriptum, cuius supra meminimus, correctum nobis exhiberi, & insuper significari curauit, illud aduersæ parti nostro arbitrio communicari vel non communicari posse, num. 65.

Die xxix. Octob. à Ciuitate Arnhemensi literæ misæ sunt, quibus mori se malle, quàm articulos exhibitos, & à nobis præsentatos recipere velle, apertè declararunt. num. 66.

Die xxx. Octob. per deputatos Consiliarios nostros Statuum

XXXV.

Legatis Ducis de Terra noua exhibitam, & correctam scripturã, ijsq; huius moræ causas explicari iussimus, quæ ad diem xvij. Octob. & sequentibus reperiuntur: Præterea ad petitionem literarum respondimus, superioribus nos acquiescere uelle, euentumque rei expectare.

Vltimo Octob. literæ de Dato xx. diei eiusdem mensis à Statibus Antverpia nobis allatæ sunt, quibus saltem aliquot diebus nos eorum responsum expectare uelle petunt, *num. 67.*

Tertia Nouemb. nos Duci de Terra noua audientiam concessimus, qui in propria persona Italico idiomate hæc proposuit.

Præmissis gratiarum actionibus, dicebat, se non uelle repetere ea, quæ hætenus in toto hoc negotio tractata sint, hoc enim fore superfluum, cum ea coram nobis ipsis peracta fuerunt.

Aliquos terminos ipsis Statibus, ad sese resoluendum super Articulis xvij. Iulij exhibitis, datos fuisse, quos omnes frustra præterlabi passi fuissent. Tandem Statibus à nobis alium terminum ad xvij. Octob. præfixum, quem tamen ad ipsius Ducis petitionem, ad finem mensis Octob. prorogassemus, intra quem nec adhuc aliquid, quod ad rem pertineret, egissent, imo nec Mandatum sufficiens ad huc suis Deputatis dedissent.

Articulos à nobis propositos ab Imp. T. Maieft. ab omnibus, ad quorum notitiam peruenissent, uti tolerabiles, & æquos comprobatos, & à se quoque pro talibus acceptatos fuisse. Regem Catholicum omnia, quæ ab ipso peti potuissent, esse elargitum: præterea in puncto Religionis amplissima quoque de ijs, quæ Religionis Catholicæ non essent tolleranda, concessa fuisse.

Quàm malè autem tanta Regis Catholici liberalitas ab aduersarijs accipiatur, sese ex literis Arnhemensium, nuperrime sub Dato xvj. Octob. huc misiss, similiter ex tractatu, & recessu Ordinú Ducatus Geldriæ intelligere potuisse: quibus concordare videantur ea, quæ superioribus diebus sub Dato x. Septemb. à Deputatis Statuum generalium literis asperrimis ad nos scripta fuissent.

Literas Statuum iam vltimo transmissas, dulcedinem aliquã præ se ferre, amaritudinem tamen magnam absconditam habere, & nescio quæ de Religione, & securitate innuere. Regi omnino constitutum esse, in puncto Religionis plura, quàm in articulis comprehensa sint, non concedere; cui etiam ea, quæ de securitate à Statibus allegentur, propter varias causas suspecta sint, quæ hoc loco exprimere non foret necesse.

Super omnibus à se gestis, & propositis se nostrum posse ferre iudicium. Cum igitur ex causis prædictis, & alijs circumstantijs nulla spes vniuersalis pacis constituendæ appareat, se non repugnare, quin finis huic negotio ad nostrum placitum imponatur, se quoque rogare, ut eum ante dandum finem, adhuc semel audire uelimus.

XXXVI.

Hoc verò sese obnixissime rogare & maximis, quibus possit, precibus flagitare, quòd huiusmodi finis à nobis Commissarijs, personaliter præsentibus, fiat: hoc enim negotium à Cæsare non Consiliarijs, sed nostris personis commissum; similiter à Rege in personas nostras, non in Consiliarios, concessum fuisse: quod & ipsum in re præsertim tam graui, & substantiam negotij concernente, ad Cæs. T. Maiest. auctoritatem, Regis sui reputationem, nostramque existimationem protinus pertineret.

Nos super ijs, quæ ab ipso Duce proposita essent, communicato consilio deliberaturos, & postea, quæ nobis viderentur, ipsi significaturos esse, hac vice respondimus.

His omnibus transactis, conclusionem huius tractationis seu recessum scripto concipi curauimus, quem nona Nouemb. in confesso nostro propositum iustificauimus, ac data oportunitate partibus ad modum conclusionis finalis eum proponendum, ac communicandum constituimus.

Quod autem Dux de Terra noua, antequam finis huic negotio imponeretur, audientiam postulasset, die Lunæ x. Nouemb. admisus est; cui recessum die Veneris proxima publicandum esse significauimus, &, si quid vltius proponendum existimet, ante illud tempus id vt agat.

Ad quæ Dux respondet: Se longa mora intellexisse, quàm lentè pars aduersa procedat, aliquot etiam diebus post terminum peremptorialem euolutis, eosque nullam Regiæ benignitatis rationem habere; se verò petere, vt hunc summarium totius negotij discursum, ad Protocollum Actaque registrari velint, *num. 69.* Secundo, quòd posset Regiæ Serenitati suæ relationis fidem facere, sibi copiam Protocolli, & totius negotij communicari, & Regij Mandati Originale à nobis petere, cum gratiarum actione, molestiarum, laboris, ac impensæ.

Exhibitum illud scriptum recepimus, & ad Acta registrari mandauimus, & post deliberationem, ei Protocolli, ac totius negotij seu tractationis copiam in ea forma, qua Imp. T. Maiest. exhibita communicandâ: præterea Originale Regij Mandati ipsi reddendum esse existimauimus; copia tamen eius nobis ad Acta reseruata.

Die xiii. Nouemb. nos Regis Mandatarium, Ducem de Terra noua, ac Statuum Legatos requisitiuimus: quòd autem Ducis Dilectio comparuit amicus noster Generosus Dominus Hercules Branchiforti, Comes à Camarada, Dominus S. Ioannis, cum sibi adiunctis alijs Consiliarijs, quibus recessus nostri rationem explicauimus, ac eius copiam ipsis communicari iussimus, vt *num. 69.* Quam receperunt, Cæs. T. Maiest. imprimis, ac nobis ratione laborum, ac molestiarum gratijs actis.

XXXVII.

Eodem ferè tempore Statuum Legatis, Duci Arschotano, & alijs, qui maiori ex parte propria in persona præsentés conuenerant, quibus huius tractationis nos finem facere cõstituisse declarauimus, & proinde loco recessus, seu conclusionis finalis, scriptum aliquod comprehendisse, ac eo lecto, Dilectioni eius, alijsque Statuum Legatiscopiam communicari permisimus.

Adhæc Statuum Legati dilationem, & tempus deliberandi vsq; in diem sequentem postulant, ac die Sabbati, xiiii. Nouemb. redeuntes, excusationibus quibusdam allatis, vt ad triduum solum expectare non grauemur, petunt. Quare nos summarie illorum moram, & quam nulliter in præsentí negotio procefferint, cum non leui præiudicio æstimationis, ac nominis nostri illis significari curauimus; triduum tamen illud ipsis non denegandú esse putauimus. Et, quod quidam nostrum iam profectiohi accincti essent, Consiliarijs nostris relictis, eam moram non ægrè tulimus. Triduo autem illo sine fructu & enolumento euoluto, domum nos contēdimus. Atque sic in Dei Omnipotentis nomine hanc tractationem finiuimus, ac conclusimus.

Et nos, Cæsar Potentissime, & Domine Clementissime, ex intimo animi affectu, orationibus etiam nostris ad Deum fuis, totis viribus impense laborauimus, quò Cæs. T. Maiest. Commissioni, ac paternæ affectioni satisfaceret, ac erga Maiest. T. nostra obediētia, ac reuerentia maiorem fructum facere potuissemus, idque non sine leuidamno nostrorum subditorum, ac nostra summa molestia, ac grauibus impensis, longissimi temporis, vltra septem mensium, iactura. Quòd si vlla nobis spes pacis conficiendæ reliqua fuisset, nos ad declarandam nostram erga Cæs. T. Maiest. obedientiam ac submissionē, erga pacem verò syncerissimum affectum & desiderium nostrum, erga Reip. tranquillitatem, amorem, laborem, industriam, ac impensas etiamnum subtrahere noluisse.

Quòd autem animaduertimus Status eos Belgicos, qui suos Legatos ad hanc tractationem ablegarunt, conuentionibus superioribus temporibus initis, in quibus restaurandis plus satis difficultatis fuisset, nullo modo acquiescere voluisse: Sed vix inchoato negotio huius tractationis, antequam breue illud tempus Commissioni eorum Legatorum assignatum transiisset, superioribus conuentionibus, & Cæs. T. Maiest. submissioni factæ, repugnantes, conuentiones, ac alias quasdam pactiones tentasse ac instituisse noscuntur.

Præterea toto tractationis huius tempore, post multas etiam admonitiones, scriptis etiam literis, tantum apud Status obtineri non potuisse, vt suis Legatis, etiam Reuerendis. Illust. Nobilibus, ac magnæ reputationis personis, sufficiens Mandatum communicarent, vel quod expirasset, continuarent, ac sex septimanarum spatium in Commissione illis solum assignatum prorogarent: & media in

XXXVIII.

hac tractatione eius generis proponi curasse, quæ potius extrema, quàm media esse existimari debuerint, vt in omnibus præcedentibus conuentionibus, quas nos videre contigerit, nulla nos talia deprehendisse affirmare possimus, vt licet præteritarum cõuentionum media proponeremus, quæ ab ipsis in Pacificatione Gandauensi, ac generali vnione Bruxellensi recepta essent, & quid etiam, Cæsareæ Tuæ Maiestati ac Dignitati Regiæ Principi ac Domino suo naturali scripto significauissent, ad extremum etiam quid VVormatiæ coram Cæsa. T. Maiestatis & sacri. Rom. Imperij Deputatis sua sponte recepissent, & licet diuturnioris & atrocioris calamitatis suæ à nobis admonerentur; nihil tamen obtinere potuimus.

Atque etiam à xviii Iulij. vsque ad præsentem diem, spacio scilicet sedecim septimanarum, spreta omni nostra vel scripto, vel verbis proposita admonitione, excepta in superioribus cõmemorata insufficienti & pacificationis negotio magis obuersanti quàm utili respõsione, nullam plane declarationem, multo minus fundatam vel solidam finalẽ resolutionem ad propositos Pacificationis Articulos obtinere nos potuisse.

Præterea nos non latere quàm contumeliose, probrose & leuiter, de huius Pacificationis tractatione ac propositis articulis per totam Inferiorem Germaniam & de nobis ipsis etiam verbis & scriptis actum sit: & quot famosi libelli passim & publicè contra hanc pacificationis tractationem editi sint, & quam omnia in deteriore partem interpretata, & quid super à particularibus Prouincijs in illorum conuentu ad tractationem hanc impediendam attentatum & practatum sit, & cuius ciuitas Arnhemensis sese aperte declarauerit: quid a Statibus Frisiæ Leouardiæ scilicet cõclusum sit, & cuius se scripto declararint: & eius generis media à quibusdam eorum etiã proposita esse, quæ à Rege ipso Regiæ Dignitatis Mandatario sine dedecore ac æstimationis & famæ læsione, sine legum Romanarum ac sacri Imperii Ordinationum præiudicio, omnisque æquitatis euersione nullo pacto concedi vel admitti potuerint. Econtrario vero in hac tractatione animaduersum est, quàm clementer ac leniter Regia Dignitas Hispaniarum Princeps & Dominus naturalis per suæ Regiæ Dignitatis Commissarium Ducem de Terra noua Statibus seu subditis suis sese exhibuerit, & quam commoda ac tolerabilia pacis media ipsis statim in initio præsentauerit & postmodum etiam in pertractatione admiserit, vt vix subditi à suo Magistratu plura requirere aut etiã Magistratus ipsis subditis concedere vel plura elargiri possit. Sed horum omnium apud Status nulla est ratio habita quos nec tuæ Cæsareæ Maiestatis auctori- tas, Regiæ Dignitatis beneuolentia, nec nostræ admonitiones saluta- res permouere potuerunt. Sed & terminum peremptorium, post quem iam multi sine fructu dies præteriere, asignatum negligenter & contumaciter spreuerunt.

XXXIX.

Præterea toto tractationis tempore intelligere non potuimus, negotium Pacificationis seruo à Statibus actum, vel etiamnum agi, vt cum suo Principe ac naturali Domino in gratiam redeant; illique bonis mediis reconciliari cupiant; aut nostra diuturniori præsentia fructum aliquem vltiorem nos expectare potuisse: & proinde partibus recessum aliquem, vt *num.* 69 patet, nos communicauisse, ac diutius hic morari inconsultum duxisse.

Et quamuis nos Cæsareæ Tuæ Maiestati præsentis tractationis statum loco informationis subinde transmiserimus, totius negotii tamen discursum in hanc formam & ordinem ad pleniorum Cæsareæ tuæ Maiest. Domini nostri Clementissimi relationem faciendam redigi curauimus; cum ea petitione, quod huiusmodi finem negotio nobis commisso imponere necesse fuerit, pro summa Maiest. tuæ clementia & benignitate nos excusatos habere velit. Cuius Maiest. nos ipsos nostrosque Principatus ac subditos cum omni submissione & obedientia commendatos volumus. Datum Coloniae die xviii. mensis Nouemb, Anno salutiferi partus. M. D. LXXIX.

*Ex Treuerensi Archiepiscopali
Cancellaria.*

Ioannes VVimpheling.

Georgius Raoul st.

I.

Num. I.

Wir Gottes gnaden wir Wilhelm Herzog zu Göllich/
 Cleue / vnd Berg / Graff zu der Mark / vnd Rauens-
 berg / Herr zu Rauenstein / etc. thun kund / Als die Kömi-
 sche Kayserliche Maiestat / vnser allergnedigster Herr /
 vns neben etlichen andern ihrer Maiestat. Commissarien
 von wegen der jetzt durch ihre Maiestat. in des heiligen Reichsstadt Eöln
 len angestellter neuer vorstehender Niderlendischen friedens Tracta-
 tion mit zu einem Commissarien allergnedigst verordnet / vnd auß be-
 wegenden vrsachen durch vnser Rät solchem Commissariat an vn-
 sere stett abzuwarten / bewilligt vnd zugelassen: Daß wir demnach ge-
 gegenwertige die Erbare vnser liebe Rät vnd getrewen / Wernern von
 Cümmenich / vnser Landtrosten vnser Fürstenthumb Göllich / Jo-
 han Lawerman / vnd Herman Rinck / Probst zu Cleue / beyde der
 Rechten Licentiaten / an vnser stett subdelegirt. Geben darauff den
 selben vollkommen macht vnd gewalt / ermelter Tractation beizuwo-
 nen / vnd alles das jenig / was wir krafft der Kayserlichen Commission
 vnd sonst nach gestalten sachen eigener Person thun sollen / können oder
 mögen / bestes / getrewes fleiß an vnser stett / nach ihrem besten verstand
 vnd vermögen zu verrichten / vnd desfalls nichts erwinden zulassen /
 Wie wir auch das jenig / was sie als neben den andern verordneten
 Kayserlichen Commissarien tractieren / handeln / vnd beschliessen wer-
 den / angemessen halten / vnd dann der gebür vnser theils nach setzen
 wollen / ohne gederde. Vrkund vnser hierauff getruckten secret Sie-
 gels. Geben zu Düsseldorf / vnder vnserm gewonlichen handtzeichen /
 an acht vnd zwanzigsten Monatstag Martij / im fünfzehnhun-
 dert / neun vnd siebenzigsten jahr.

Wilhelm Herzog zu Göllich / etc.

P. Langer stt.

Num. II.

Wir freundlich dienst / vnd was wir liebs vnd guts ver-
 mögen / günstigen gruß / gnedigen vnd geneigten willen
 zuuor / Hochgeborne / Würdige / Wolgeborne / Edle / Er-
 same / Fürsichtige vnd Weise / besondere liebe freund vnd
 besondern / Auch Durchleuchtige / Hochgeborne Für-
 sten Ehrwürdige / Wolgeborne / Edle / Ehrnueste / Ehrhaffte / Fürsich-
 tige vnd Weise / Erwer F. G. vnd gunsten seyen vnser willig dienst / vnd
 alles guts zuuor / Gnedige Fürsten / gnedige / günstige Herrn vnd
 A freund /

freund/ als von der Römischen Kayf. Maieft. vnserm allergnedigsten
Herrn vns/vñ dem Durchleutigen/Hochgebornen Fürsten vnd Her-
ren/Herrn Wilhelmen Herzhogen zu Gällich/Gleue vñ Berg/2c.vnserm
gnedigen Fürsten vnd Herrn/allergnedigst aufferlegt/ committirt vnd
beuolhen/vns hieher zu begeben / vnd in namen ihrer Kayf. Maieft. der
friedens Tractation vñnd handlung zwischen der Königl. Würden zu
Hispanien / vñnd euch den general Niderlendischen Stenden zu vn-
dernemmen/haben wir vns ihrer Kayserlicher Maieftat zu vnderthe-
nigstem gehorsam / den Parten zu freundschaft / gnaden vnd gutem/
allem friedlichen wesen zum besten/mit selbiger handlung zu grosser vn-
ser aller vnglegenheit beladen / vñnd jezunder zu vnserer alhier an-
kunft mit mögen vnderlassen/E. L. L. ewer F. G. vñnd euch / freundlich/
günstig/gnedig/dienstlich vnd fleissig zu vermanen/Ewer L. L. ihr/ ewer
F. G. vnd ihr/ wöllend euch samplich vñnd sonderlich selbs dermassen
zur handlung schiedlich/vñnd bescheidenlich schicken/auch solche fried-
fertige wolmeinende Personen auß ewern mittel vnd mit vollkomme-
nem/gnugsamen beuelch vnd gewalt abordnen / darit sie vnseumlich
hie erscheinen/die sachen mittels Göttlicher gnaden zu guttem anfang/
schleunigen fortgang / vñnd verhofftem friedlichem / glücklichem/ gut-
ten ende gebracht werden möge. Zu solchem Effectu wir ewern L. L.
euch / Ewer F. G. vñnd euch/hiebey ein Kayserlich offen geleide zukom-
men lassen.

Es sollen auch ewer L. L. ihr/ ewer F. G. vnd ihr / das gewisslich/
vnzweiffentlich vertrawenn zu vns festiglich haben/vnd setzen/das wir
vns in allem dermassen erzeigen vñnd verhalten wöllen / das es zu al-
ler billigkeit vnuerweisslich seyn soll / seind auch ohne das ewern L. L.
euch/ewer F. G. gunsten vñ euch/zu freundlichem/angenehem willen/
gunsten/gnaden/wol gewegen / auch vnderthenige/freundliche dienst-
zuerzeigen willig. Datum Cöllen den eilfften Aprilis/Anno 2c. sieben-
zig neun.

Die Herrn Commissarien schreiben den Niderlend-
schen general Stenden.

Num. 3.

BON Gottes gnaden/Wir Jacob vnd Gebhart Erzbis-
choff zu Trier/ erwölter zu Cöllen/ des heiligen Röm-
schen Reichs durch Gallien/des Königreichs Arrelaten
vnd Italien Erzsantzer/vnd Churfürsten/Herzog zu
Westphalen vnd Engern/ Julius bischoff zu Würz-
burg/Herzog in Francken / Werner Herr zu Simenich/Landtrost des
Fürst

III

Fürstenthumbß Göllich / Johan Lauwerman / vñ Herman Kineck / beyde der Rechten Licentiaten / vñd Probst zu Cleue / Fürstliche Gölische / vñd zu dieser sachen geuolmechtige subdelegirte Khät / Ott Heinrich Graff zu Schwarzenburg / Herr zu Hohenlandsberg / Römif. Kay. May. Khät / vñd oberster Hoffmarschalck / entbieten den Hochgeborn / Würdigen / Wolgeborenen / Edlen / Besten / Ersamen / Fürsichtigen / vñd Weisen den general Stenden der Niederlanden vnser freundlich dienst / gunst / gnad / alles guts / auch ganz willige / freundliche dienst: Vñd fügen E. L. L. euch / ewer F. G. vñd euch / hienit freundlich / günstig / gnedig vñ freündlich zu wissen: Als der allerdurchleuchtigst / Großmechtigst / vñd Vñberwindlichst Fürst vñ Herr / Herr Rudolff der Ander / erwölter Römischer Kayser / zu allen zeiten mehrer des Reichs in Germanien / zu Hungarn / Bchaim / Dalmatien / Croatien vñd Selauonien / zc. König / Erzhertzog zu Oesterrich / Hertzog zu Burgünd / Steyr / Kärndt / Crain vñ Wirttenberg zc. Graff zu Tyrol zc. vnser aller gnedigster Herr / vñs die Pacifications handlung zwischenden Durchleuchtigste / Großmechtigste Fürste vñ Herrn / Herrn Philippé König zu Hispanien / zc. vnserm lieben Herrn / freünd / vñ gnedigsten Herr / an einem / vñd dan ewer L. L. ewer F. G. gunsten / vñd euch / anderntheils / aller gnedigst committirt vñd beuolhen / vñd wir ihrer Kay. May. zu schuldigem gehorsam / der Kön. W. zu Hispanien / auch ewer L. L. F. G. vñd euch / zu freundschaft / gunsten / gnade / gememer wolart zum besten / vñd furnemblich die allerseitz Partheyen / auß dem schädlichen mißtrauwen / täglichen hohen beschwerden / widerumb in gutten vorstand / ruhe vñd frieden zustellen / solch hochwichtig werck vñd schweren last auff vñs genommen / deswegen kurz verruckter tagen von ihrer Maiest. benenter malstatt hie in der Stadt Gölten personlich einkommen / vñd alsbald bey vñs auß vnserm mittel / volgens durch ewere L. L. ewer F. G. vñd ewere Beuelhabern omb Kay. ferlich gleid / vñd sicherheit / für die jemgen / so sie auß ihrem mittel / oder von ihrentwegen hieher gehn Gölten zur tractation vñd handlung abordnen vñd fertigen würden / frey vñd vnbesorgt mit ihren leiben / haaben / gütern / dienern / vñ wen sie bey sich haben werden / zu Wasser vñd Land zu vñd abziehen / vñd reisen möchten / anlangen vñd ersuchen lassen.

Wann dan Hochgedachte Kay. May. vnser aller gnedigster Herr / vñs zu solcher friedens Tractation / vñd was darzu dienlich vñ nötig ihren Kayserlichen gewalt aller gnedigst anbeuolen / vñd committirt / vñd wir die Gölische Fürstliche Khät / vñ vnserm gnedigste Fürste vñ Herr zu Göllich darzu subdelegirt / vñd mit gnugsamem gewalt vñ beuelch versehen / So haben wir solch zimlich billich begern ewern L. L. ewern

F. G. gunsten vnd euch nit verwaigern wöllen. Bekennen derowegen hiemit öffentlich/ vnd thun kund allermenniglich in krafft dises vnserz offnen Brieffs/ das wir an statt vnd von wegen der Römischen Kayf. May. vnserz aller gnedigsten Herrn/ deren platz vñ Personē wir in dieser sachen auß anbeuolener Commission verwalten/ allen vñ jeden E. L. ewern F. G. gunsten/ vnd ewern Gesandten/ Mandatarien/ Procuratorn/ Beuelhabern vñnd deputierten zu jeß vorstehender Pacifications handlung hieher verordnet haben/ oder noch verordnen vñnd abfertigen würden/ was stands/ wesen/ oder würden die seyn würdē/ ein frey sicher/ vnbesorgt/ strack Kayserlich gleidt gegeben haben/ geben vnd thū solches wissentlich hiemit in krafft dieses/ der gestalt/ das sie ewer E. L. ewer F. G. gunstē/ vñ ewere Gesandte/ Mandatarij/ Procuratores/ Beuelhaber/ vñ deputirte/ mit iren leiben/ leuten/ dienern/ haabē vnd gütern/ vñ wen sie vngeuerlich bey sich haben werden/ zu Ross/ oder fuß/ zu Wasser vnd Land/ frey/ sicher vñ vnbesahrt hieher gen Cölln in die Statt komen/ darin zu ihrer notturfft vnd gelegenheit sich vnderhalten/ zu/ vnd widerüb ab in iregenwarfam so oft es inen geliebt/ vñ ir notturfft erfordert/ sicherlich vnd vnbesahrt ziehen vnd reisen/ ihren beuelch verrichten/ vñ den sachen abwartē mögen/ vnuerhindert menniglich.

Gebieten derwegen auß Kayserlicher / in dieser sachen anbeuolendem gewalt allen vñ jeden des H Reichs Churfürsten: Fürsten/ Prelaten/ Grafen/ Herrn/ von Adel/ Stettmeistern/ Burgermeistern/ Rhaten/ Stetten/ Kommunen/ Gemeinden/ vñnd allen der Kayserl. May. vnserm aller gnedigsten Herrn / vnd dem heiligen Reich vnderworfenen vnd zugethanen Ständen vñ Vnderthanen/ Geistlichen vñ Weltlichen / was würden/ stands/ oder wesen/ die seyn/ bey irer Kay. May. vngnaden/ vñ schweren vnmachleßigen straffen/ für vns einen jeden seines städtz/ brüderlich/ freüdlich ersuchend/ vnd vermanen/ das sie wöllen inen den obgenanten der Niderländischen Ständ hieher verordnete Gesandten/ Mandatarien vnd Beuelhabern/ iren leuten/ Dienern/ leiben/ haaben/ gütern/ vñ die sie vngeuerlich mit sich bringen/ dises vnser Kayserlich glaidt: strack/ rein/ sicher/ vñnd vnbesahrt halten/ dargegen nit betrüben/ beschweren oder hindern/ beschweren oder betrüben lassen in keinerley weise/ sonder frey / sicher / vnbesorgt / mit ihren leiben / leuten/ Dienern/ haab vnd gütern/ zu Wasser vnd Land / wandern/ passiren/ ab vnd zuziehen lassen / vngezweiffelter zuuersicht/ es werden sich hingegen sie samplich/ vñnd ihr jeder insonderheit/ aller beschcheidenheit vnd glaidtlich erzeigen vnd verhalten. Alles sonder gefahr vnd argelich/ an deme allem beschicht/ neben der gebür vnd billigkeit/ der Kay. May. ein schuldiger/ vndertheniger/ gehorsam / vñnd angemen gefallen / für vns in freuntschaft/ gunsten/ gnaden/ vñnd allem gutten zuerkennen/ auch

auch vnderthenigst/ vnderthenig / vnd freundlich zuuerdienen vnd zu beschulden. Datum Cölln den eilfften tag Aprilis / in den Jahren vnser lieben Herrn vnd Seligmachers fünffzehnhundert / vnd in dem neun vnd siebenzigsten jahr.

Num. IIII.

Wir Gebhart von Gottes gnaden erwölter zu Erzbischoffen zu Cölln/ des H. Römischen Reichs durch Italien Erzeantzler/ vñ Churfürst/ Herzog zu Westphalen vnd Engern/ze. Thun hiemit kund/ gegen meniglich bekennend/ Nachdem die Röm. Kayf. Maieft. vnser aller gnedigster Herr/ auß Christlichem/ friedliebendem/ Väterlichem eyfer vnd zuneigung/ damit die hochbeschwerliche Kriegswesen vnd vnruhe der Niderburgundischen Erblanden abgethan/ frieden vnd einigkeit daselbst widerumb angestift vnd gepflantz werden möcht / auff beyder seits der ends streittenden theilen bewilligung eine Pacifications handlung / anhero in vnser Stadt Cölln anbesümpft / vns neben andern vnsern Brüdern / Neuen / Bettern / mit Churfürsten/ Fürsten/ vnsern lieben Herrn/ freunden vnd besondern/ darzu gnedigst verordnet vnd deputiert / Wie wir vns dann solcher Deputation höchstgemelter Kayserl. Maieft. zu vnderthenigstem gehorsam/ gemeiner wolffart/ vnd ob gemelten Landen vnd leuten zum besten vnderzogen / Vnd dann jeko von dem Durchleuchtigen vnd hochgebornen Fürsten/ Herrn Mattheissen/ Erzherzogen zu Osterreich/ Herzog zu Burgundi/ Steyr/ Kärndten/ Crain vnd Wirttemberg/ Graff zu Habsburg vnd Tyrol/ze. fort den auch Hoch vnd Wolgebornen / Würdig/ Erfam/ Hochgelehrten vnd Vorsichtigen gemeinen Stenden der selben Landen/ vnsern besondern lieben freunden vnd besondern/ vmb vnser Passport vnd Saluaguardi irhe abgeordneten vnd Gesandten frey/ sicher durch vnser Lande vnd gebiet/ zu alsolchem angestümpften tag vñ malstatt raisen möchten/ mitzutheilen/ so schriftlich als mündlich ersucht vñ gebetten worden: Daß wir dennach vorgenelte Gesandten zu obangesehem tag vñ malstatt mit iren dienern vnd beyhabendem gezeug durch vnser Erzstift vnd gebiet / zu Wasser vñ Land zu raisen vnd zu ziehen vnser frey/ sicher/ starck vorwart/ gleich vñ vheligkeit gegeben haben/ thun auch solchs hiemit krafft dieses vnser offen Brieffs/ für vns/ vnsern Landen/ Leuten/ Vnderthanen/ vnd allen den jenigen / deren wir vngeuerlich mechtig seyn/ vnd vmb vnsern willen thun vnd lassen sollen vnd wollen: Jedoch daß sich obgenelte abgeordneten neben ihren dienern vnd zugegebuen gegen vnser Vnderthanen/ Land vñ leut ohnbeschwerd/ sonder gleichlich verhalte.

VI.

Beuelhen darauff allen vnd jeden vnsern Amptleuten/Amptsuerwe-
fern/Bögten/Schultheissen/Zöllnern/Kelnern/Burgermeistern/Kä-
then / vnd ins gemein allen vnsern Dienern / dieser vnd jener seiten
Rheins/ hiemit ernstlich/ vnd wollen/ daß ihr vielberürten Verordne-
ten vnd Gesandten solchs vnser gegeben gleich fast/steet vñ vnuerbrüch-
lich haltet/darwider sie/doch auff vorangedeute maß/ihres gleichlichen
verhaltens nit beschweret/noch beschweren lasset/bey vermeydung vn-
ser straff vnd vngnad. Daran beschicht vnser ernster beuelch/will/vnd
meynung. Vrkund vnser hierunden auffgetruckten Secrets. Ge-
ben in vnserer Stadt Cöllen den viij. Aprilis/ im 1579. jahr.

Gebhardus manu prop. skr.

Johan Kemp skr.

Num. V.

W

IR Gottes gnaden / Wir Wilhelm Hertzog zu Bie-
lich/ Cleue/ vnd Berg / Graff zu der Marck vnd Ka-
uensberg/ Herr zu Nauenstein/ze. Thun kund/ vnd für-
gen damit vnsern Landtrosten / Amptleuten/Bögten/
Richtern / Schultheissen / Botten / Burgermeistern/
Käthen/ Gemeinden vnserer Fürstenthumb vnd Landen / vnd sonst
allen vnd jeden/was würden/wesens oder stands die seyen/denen diser
gegenwertiger Brieff vorkompt/ oder darmit ersucht werden / zu wis-
sen / Was massen der Durchleuchtigst / Hochgeborner Fürst / vnser
freundlicher lieber Vetter vnd Schwager/ Herr Matthias/Erzher-
zog zu Osterreich/ Hertzog zu Burgundi/ Steyr / Kärndten/ Crain
vnd Wirtemberg/Graff zu Habsburg/vnd Tyrol/ vns sampt den ge-
meinen Niderlendischen Stenden durch Schrifften zu erkennen ge-
geben / wie sie zu der jetzt gen Cöllen / zu der beuorstehenden fridens
tractation ein ansehnliche Botschafft dahin abfertigen zulassen ge-
meint: Zu dem ende dann vnser Passbrieff vnd Saluaguardien mit
zutheilen freundlich vnd dienstlich ersucht / Daß wir demnach ihnen
dieselbe/beuorab in diesem nutzen / heilsamen werck mit zuuerweigern
gewist. Beuelhen darauff allen vnd jeden vnsern Amptleuten/Beuel-
habern vnd Vnderthanen/obgемelte/ berürte Botschafft sampt iren
beyhabenden Dienern/ Pferden vnd gezeug / da sie vnser Fürsten-
thumben/Lande vnd gebiet/es were gleich zu Wasser oder Lande be-
rüren vnd hindurch raisen würdē/mit allein gleichlich/ohne eniges auff-
halten passieren zu lassen / sonder auch auff ihr ansuchen mit lebend-
gem gleich zuuer sorgen/ vnd nit zu gestatten/ daß ihnen einiger vnbe-
fugter gewalt zugefügt/ sonder viel mehr alle gute befürderung vnd
vorschub erzeigt werde. Das wollen wir vns also zu meinniglich vnd
einem

VII.

einem jedern besonder dergestalt versehen / wie dann darab vnser
re gefellige meinung beschicht. Brkund vnserß gewontlichen Handzei-
chens / vnd hierauff getruckten secret Stegels. Geben auff vnserm
Schloß zu Nonneberg / am zehenden Monatstag Aprills / im fünff-
zehnhundert / vnd neun vnd siebentzigsten Jahr.

Wilhelm Hertzog zu Gütlich / etc.

Num. VI.

PHILIPPVS Secundus, Dei gratia, Rex Castel-
læ, Legionis, Arragonum, Nauarræ, Neapolis,
Sicilię, Maioricarum, Sardinie, Insularum India-
rum, & terræ firmę Maris Oceani, Archidux Au-
striæ, Dux Burgundiæ, Lotharingiæ, Brabantia,
Limburgi, Geldriæ, & Mediolani, Comes Hab-
burgi, Flandriæ, Arthesiæ, Burgundię, Palatinus,
& Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ, Namurci, & Zutphaniæ, Prin-
ceps Zueuiæ, Marchio Sacri Romani Imperij, Dominus Frisiæ, Sali-
narum, Mechliniæ, Territorij Traiectensis, citra & vltra Issulam, &
Groeningæ, necnon Dominator in Asia, & Affrica, &c. Recognosci-
mus & notum facimus tenore præsentibus, vniuersis: Quòd cum ex
parte Serenissimi, & Potentissimi Principis, Domini Rudolphi, Ro-
manorum Imperatoris, Augusti, consanguinei, affinis, & fratris no-
stri charissimi propositum nobis fuerit: vt ad sedandos nostrarum in-
ferioris Germaniæ ditionum tumultus, de aliquibus concordie con-
ditionibus agi permitteremus. Nos, qui amore paterno eos Status v-
nicè prosequimur, nihilque hætenus studiosius curauimus, in ijs o-
mnibus, quæ ibi gesta sunt, quàm vt illos ad quietem illis vtilissimam
reduceremus, nunc quidem etiam libenter in eandem ipsam cogita-
tionem, & voluntatem venimus. Itaq; cum prædictus Serenissimus
Imperator Commissarios, qui de ipsis conditionibus agant, sit nomi-
natus, Nos itidem elegimus, nominauimus, & deputauimus, sicut
tenore præsentium eligimus, nominamus, & deputamus Illustrem,
fidelem nostrum, dilectum Don Carolum ab Aragonia, Principem
Castri veterani, Ducem Terrenouæ, Marchionem Auolæ, Comitem
Burgedij, consanguineum nostrum, Magnum Conestabilem, &
Admirantum, consiliariumq; in nostro vltiori Sicilię Regno pro-
pter singularem opinionem & fidem quam de ipso, eiusque integri-
tate & prudentia habemus, deque eius optimo zelo, quem erga Dei
cultum & communem Christianæ Reipublicæ vtilitatem, necnon
erga priuata nostrarum rerum & statuum commoda studiosissimè
gerit, eidemque propterea potestatem, facultatem, authoritatem,
commissionem & speciale mandatum damus, concedimus & elargi-
mur, vt pro nobis, nostroq; nomine interfit, & assistat, vna cum præ-
dictis

VIII.

dictis Commissarijs ab eodem Sereniss. Imperatore nominandis, & cum alijs quoque ab iisdem nostris Statibus inferioris Germaniæ personis deputandis, sufficientia mandata ad eandem rem habentibus in loco ad eam congregationem, & conuentum per prædictum Sereniss. Imperatorem designato, seu designando, vt ibidem dictus Dux, tanquam Commissarius, & Mandatarius noster proponere, communicare, approbare, & concedere possit & valeat, quæcunque media, conditiones & articulos, quos, seu quæ ipse viderit expedire, ad bellicos motus in dictis nostris Statibus sedandos, & firmam pacem, concordiam & tranquillitatem ibidem constituendam, vt & pacificè viuant (quod maxime illorum refert) & religionem Catholicam Romanam, nostramque auctoritatem & obedientiam seruent, & generaliter & nostro nomine, ac pro nobis dicere, tractare, facere, promittere & concedere possit, & valeat, quæcunque ad prædictum finem & effectum consequendum, oportuna & conuenientia esse iudicauerit, & quæ nos ipsi, si præsentibus ibi essemus, faceremus, facereque possemus, & si talia essent, quæ mandatum exigent maius speciale, quàm præsentibus est expressum, promittentes in fide, & verbo Regis, & Principis, nos gratum, ratum, firmum & stabile perpetuò habituros, quicquid per dictum Ducem Terræ nouæ, virtute huius nostri Mandati & Commissionis dictum, pactum, factum, vel conuentum fuerit, illudque inuiolabiliter & absque vlla diminutione obseruatueros, impletueros, obseruari & impleri, facturos. Harum testimonio literarum manu nostra subscriptarum, sigilli que nostri appensione munitarum. Datum in Oppido nostro Madrito, die xxx. Mensis Augusti, Anno à natiuitate Domini millesimo, quingentesimo, septuagesimo octauo, Regnorum autem nostrorum, videlicet Hispaniarum & vltioris Siciliæ xxiiij. ceterioris verò Hierusalem & aliorum xxv.

Sic subscriptum, Philippus.

Ad mandatum Regiæ & Catholicæ
Maiestatis proprium

Gab. à Cayas ffc.

Num. VII.

Schwürdige Chur vnd Fürsten/ Auch Edle/ Beste/ Würdig vnd Gelehrte / Unser freundlich dienst/ vnd was wir sonst mehr liebs vnd guts vermögen / auch vnsern gruß/ vnd gnad zuorn/ geliebte Herrn/ freund/ vnd liebe besondere: Nachdem es der Röm. Kayf. Maiestat/ vnserm allergnedigsten Herrn vnd Brudern / auß einem Christlichen vnd friedliebenden/ Vätterlichen gemüt / auff vorgehende der Königl. Würden
zu Hf

IX.

zu Hispanien/2c. bewilligung / mittels Göttlicher gnaden / durch ihre
 Kayserliche intercession in der Stadt Gölten eine friedshandlung zu
 pflegen / vnd diese betrübte Landen vnnnd Vnderthanen von dem lang-
 wერenden / hochschädlichen Krieg dardurch zu entheben / allergnedigst
 gelieben können / Warzu dann auch ewer E. L. vnnnd ihr / sich personlich
 zu bemühen vnd gebrauchen zulassen so freünd vnnnd gutwilliglich er-
 scheinen. Vnd dann wir neben diesen Landtstenden auch nichts lieber
 von dem Allmechtigen dann einen bestendigen / Gottseligen frieden
 wünsch können noch mögen / Als haben wir auff alsolchen friedli-
 chen tag / den Hochgebornen Fürsten / Philipsen von Groy / Königl.
 Würden zu Hispanien/ 2c. Rittern des gulden Vellis / Herzogen zu
 Arschott/ Prinzen zu Chyman vnd Porcien/ Graffen zu Beaumont
 vnd Semigen/ 2c. vnsern freündlichen lieben Ohmen / Auch die Ehr-
 würdig / Ehrnuess vnnnd Gelehrte / vnserer liebe besondern / Johan von
 der Linden / Prelat zu Sanct Gertrud in Löwen / Friederichen von
 Dyne / Prelat zu Marolles / beyde vnserer vnnnd des Rahts von Sta-
 te Rahte / Vucho Aytta / Probst zu Sanct Bauo in Gent / Erzde-
 chant zu Ypern / Casparn Schetz / Herrn zu Grobendonck / haupt vnd
 Resourrn generaln der Finanz / Francké Doignes / Herrn zu Beauré-
 paire / Beaumont / 2c. Adolffen von Neeckercke / vnsern vnd des Rahts
 von State Raht / Adrian von der Wylen / beyder Rechten Doctorn /
 Bernhardten von Merode Rittern / Herrn zu Kunne / Adolffen von
 Boer / Herrn zu Kaldenbruch / vnnnd Aggeus Albada / beyder Rech-
 ten Doctorn / gen Gölten mit instruction vnnnd vollkommenem beuelch
 abgefertiget / die ewer E. L. vnnnd ihr / von ihnen gegenwertig vernem-
 men werden. Vnnnd ersuchen demnach E. L. L. vnd euch / hiemit ganz
 freündlich vnnnd gnedigst / die wöllen denselben vnsern vnd diser Sten-
 de Gesandten mit allein in ihrem anbringen / vnnnd allem deme / so sie
 ewer E. L. vnd euch / in vnserm namen fürtragen werden / gleich ons
 selbst vollkommenen glauben geben / sondern auch sich darauff also
 freündlich vnnnd gutwillig erzäigen / wie solches E. L. L. als friedfer-
 tigen Churfürsten vnd Fürsten / vnnnd euch / als fürnembssten Gliedern
 vnnnd Verwandten des heiligen Römischen Reichs / zu trost diser hoch-
 bekümmerten Niederlanden / vnnnd volnbringung eines Göttlichen vnd
 bestendigen frieden gebürt / vnnnd zu thun wol wissen werden / Wir
 auch ons dessen also zu denselben genßlichen versehen / vnnnd mit ange-
 mer freundschaft dienstlich zuuerschulden / auch mit gnaden zu erken-
 nen jeder zeit wol bereit seyn. Datum Antorff den xxiii. Aprilis /
 Anno M. D. LXXIX.

Matthias von Gottes gnaden Erzhertzog zu Osterreich/
Hertzog zu Burgundi/ Steyr/ Kärndten/ Crain vnnnd
Wirttemberg/ Graff zu Habsburg vnnnd Tyrol / durch
allgemeine Niederlendische Stend eintrechtiglich angenomme-
ner vnd erwölter Gubernator vnd Capitany general/ 2c.

Matthias Ist.

J. von Langen Ist.

DEN Hochwürdigem Chur vnd Fürsten des H. Reichs/
Auch Edlen/ Ressen/ Würdig vnnnd Gelehrten/ an jeko
wegen der Röm. Kayf. Maieft. deputierten vnd subde-
legierten Rät vnd Botschafften in der Stadt Cöllen/ 2c. vn-
fern lieben Herrn/freunden/vnd lieben besondern.

Num. VIII.

Schwürdigste/ Hochwürdige Chur vnnnd Fürsten/ vnser
freundlich/ vnderthenig vnnnd willige dienste seyen E. L. L.
auch Chur vnd F. G. vnd euch Edlen/ Ehrnuessen/ Wür-
digen/ Gelehrten vnd Weisen/ vnsern gruß / gnab/ gunst/
alles guts/ vñ Nachbarliche/ freundwillige dienste zuuorn
berait/ Günstig/ liebe/ gnedigst vñ gnedige Herr/ auch besonder lieben
vñ gute freund: Nachdem es der Röm. Kayf. May. vnserm allergnedigste
Herr/ auß einem Christlichen vnd friedliebenden/ Väterlichen gemüt
auff vorgehende der Königl. May. zu Hispanien/ 2c. bewilligung/ mit-
telst Göttlicher gnaden/ durch ihre Kayserl. intercession in der Stadt
Cöllen eine friedshandlung zu pflegen / vnd dise betrübte Lande vnnnd
Vnderthanen von dem langwährenden/ hochschädlichen Krieg dardurch
zuentheben / allergnedigst gelieben können / Wo zu dann E. L. L. auch
Chur vnd F. G. vnd ihr/ sich persönlich zubemühen vnd gebrauchen zu
lassen/ so freund/ günstig/ gnedig vñ Nachbarlich erschienen/ Vnd dan
die Fürst. Durchl. zu Osterreich/ 2c. vñ wir auch nichts liebers von dem
Allmechtigen / als einen beständigen/ Gottseligen frieden wünschen
können noch mögen: Als haben höchstgedachte ihre F. G. neben vns
auff solchen friedlichen tag/ den Hochgebornen Fürsten/ Herrn Phil-
sen von Cron/ Kön. May. zu Hispanien/ 2c. Rittern des guldē Vellis/
Hertzogen zu Arschott/ Prinzen zu Ghymay vñ Porcien/ Grafen zu
Beaumont vnd Sennigen/ 2c. Auch die Ehrwürdig/ Edel/ Ernuest vñ
Hochgelehrte vnser besonder lieb vñ gute freund Johan von der Lint
den/ Prelat zu S. Gertrud in Löuen/ Friederichen von Dyue Prelat
zu Ma.

XI.

zu Marolles / beyde des Rahts von State Rahte / Buchs Antta
 Probst zu S. Bauo in Gent / Erzhedhand zu Ypern / Caspar Schetz
 Herrn zu Grobendoek / haupt vnd Tresoriern generaln der Finanz /
 Franzen Dotgines / Herrn zu Beaurepaire / Beaumont / ic. Adolffen
 von Meckereke / auch des Rahts von State Raht / Adrian von der
 Wylen / beyder Rechte Doctorn / Bernhardten von Merode Rittern /
 Herrn zu Numme / Adolffen von Goer / Herrn zu Kaldenbruch / vnd
 Aggeus Albada / beyder Rechte Doctorn / gen Cölln mit Instruction
 vnd volmechtigem beuelch abgefertigt / wie E. L. L. auch Chur vnd F.
 S. vnd ihr von ihnen gegenwertig vernennen werden. Vnd ersuchen
 demnach E. L. L. auch Chur vnd F. S. vnd euch hiemit ganz freund /
 underthenig / dienst vnd Nachbarlich / die wöllen denselben vnsern Bes
 sandten nit allein zu ihrem anbringen vnd allem deme / so sie E. L. L.
 auch Chur vnd F. S. vnd euch in vnserm namen fürtragen werden /
 gleich vns selbst / volkommenen glauben geben / sondern auch sich dar
 auff also freund / günstig / gnegig vnd Nachbarlich erzaigen / wie sol
 ches E. L. L. auch Chur vnd F. S. vnd euch / als friedfertigen Chur
 fürsten vnd Fürsten / vnd guten Nachbarn / auch fürnehmsten Gliedern
 des heiligen Röm. Reichs / zu trost dieser hochbekümmerten Niderlan
 den / vnd volnbringung eines Göttlichen vnd beständigen friedens / ge
 bürt vnd zu thun wol wissen werden / Wir vns dessen auch also zu den
 selben ganzlich versehen / vnd mit allen freundlichen / geflissenen dien
 sten zu verschulden / auch undertheniglich zu verdienen / vnd Nachbar
 lich zu vergleichen / jederzeit ganz bereit seyn wöllen. Datum Antorff /
 den xxiii. Aprilis / Anno 1579.

E. L. L. freund vnd gutwillige

Auch E. Chur vnd F. S. vnd etwere

Underthenige / dienstwillige /
 vnd wolgeneigte

Die gemeine diser Niderlanden Stende /
 Mit derselbigen befehl.
 A. Byleuen Ist.

S E N Hochwürdigsten / Hochwürdigen / Chur vnd Für
 sten des h. Reichs / Auch Edlen / Ernuesten / Würdigen /
 vnd Hochgelehrten / an sezo wegen der Röm. Kayf. Maest. de
 putierten / vnd subdelegierten Raht vnd Botschafften in der
 Stadt Cölln / vnsern günstigen / lieben / gnedigsten vnd gnedi
 gen Herrn / auch besonder lieben vnd guten freunden.

Monsieur, ieusse bien desiré, que vostre voiage eust esté plus heureux, qu'il n'a esté. Ainsy comme iay entendu par voz lettres, que vous m'avez escriptes de Breda: Toutesfois i'espere, que ce petit voiage seruira de quelque chose, asscauoir, pour vous faire auoir plus de pitié de ceulx, qui ont esté si loing temps faisant le mestier, de coucher dedans les nauires, & souuent avec beaucoup de dangiers. Iay auisly depuis receu voz lettres, escriptes a Nimagen, de quoy ie vous remercie. Depuis vostre partement, Messieurs les Estatz ont receu lettres des Estats d'Artois, par lesquelles ilz remonstroient, qu'il n'estoit besoing, d'enuoyer a Couloigne pour la paix, d'auctant, que l'Empereur nous tireroit en longeur: Mais si nous voulons enuoyer a Arras, que les deputez du Prince de Parme, feroient bien vne bonne paix avec nous: par ou, Monsieur, il me semble estre bien aisé, a entendre, que le Prince de Parme a trouué en Artois des hommes propres, pour aduancer plusost ses affaires particulieres, que non pas les publiques de ce pays, ce qui apparroit encores mieux par ce, qui s'est traicté ces iours passez a Mons aus Estatz, ou sont allez Messieurs de Marquis, & de Frezin: Car les deputez de Artois, qui y sont venuz, ont proposé, que le Prince de Parme demeurera Gouverneur general de tous les pays, trois mois apres la sortie des Espaignolz. En quoy vous voyez monsieur, qu'ilz veulent premierement se defaire de Monsieur l'Archiduc, & puyz prende tout doucement pied, lequel par apres, il affarmeroit tout a loisir. Les Ecclesiastiques trouuent bon ce que, qui est proposé par ceulz d'Artois, & semble, que la ville de Mons, s'y accorderoit: Mais le noblesse, & les petites villes ne sont de cest aduis. Toutesfois il n'y a encore aucune chose de conclud. Mons. de Craningen est allé trouuer monsieur de Montygnny, de la part de son Alteze, pour luy faire entendre les tromperies dont vsent les Espaignolz en son endroit, comme il verra par lettres interceptes, que Monsieur de la Laing a enuoyez, & aussi pour luy faire entendre, qu'il est necessaire, qu'il se resolie a sortir de la Flandre, d'auctant, que les quatres membres ne veulent en facon quelcun que souffrir, qu'il y leue plus aucunes contributions, comme il a faict par le passé: Ainsy toutesfois qu'il se promet encore de faire par l'accord passé au Mont saint Elon, avec la Maieité aultrement qu'il ne sera plus possible, d'empescher que la guerre ne luy soit faict, comme a la verité ce trouble de Flandres nous rompt entierement toutes noz affaires. Ce qui succedera, ie ne feray faulte de vous aduertir. Et sur ce me recommandant tres affectueusement à vostre bonne grace. Je prie Dieu vous donner.

Monsieur, en bonne santé heureuse vie & longue. D'Anuers le 2. iour de May, 1579. Et est subscript: Vostre tres affectionné frere, & amy, a vous seruise. Et plus bas: Guill. de Nasson. Et par poste date de la main propre de Monsieur le Prince d'Orange.

Monsieur, ie vous prie, de vouloir faire part a noz bons Seigneurs & amys, de ce, que cest passé, depuis vostre partement, ainsy que ie vous escripts, & les assseurer de la volunté, que iay, de leur faire seruise, & tout plaisir. La superscrip-

XIII.

ption est telle: A Monsieur, Monsieur le Duc d'Arfchot, &c. Cachetez en cire vermeille, avec les armes dudict Seigneur Prince.

Recen a Couloigne le 6. de May 1579.

Num. 10.

Nous Matthias, par la grace de Dieu Archiduc d'Autricce, Duc de Bourgoigne, Styrie, Carinthie, Carniole, Vvirtemberg, &c. Conte de Habsburg, Tyrol, &c. Gouverneur, & Capitaine general des Pays bas, par les Estats generaulx a ce choisy. Et les Prelats, Nobles, & deputez, des villes representans les Estats desdicts pays, presentement a ce specialement & solemnellement conuocquez, &

en nombre competent assemblez en la ville d'Anuers: Au tous ceulx, qui ces presentes verront, salut. Comme la communicatiõ, tenue par noz deputez, avec ceulx de feu le Seigneur Don Iohan d'Autricce, au mois d'Aougt dernier en la ville de Louvain, sur le faict de la pacification des miserables troubles & guerres, dont ces pays sont esté tant extenuéz, n'auroit esté affectuée, ny peu consuyure le fruiet desiré & necessaire, pour eniter la totale ruine d'iceux: A cause, que par lettres du Roy catholique, tendãt icelle communication le pouuoir d'acheuer, seroit esté esté audict Seigneur Don Iehan, & le tous remis a la Maiesté Imperiale, laquelle seroit esté seruié de comme mediateur & amiable compositeur, y interposer son autorité, & a cest effect enuoyer aucuns Princes, & autres ses Ambassadeurs, en la ville de Couloigne. Nous ayant aussi aduertiy de la bonne intention de sadicte Maiesté Royale. Nous desirans n'obmettre moyen ou occasion quelconque, de deliurer lesdicts pays, & bons inhabitãs d'iceulx, desdicts guerres, troubles, & calamitez, a ce que d'oresenauant chacun soit remis, conseruë & maintenu en paix & repos, ensemble en ses droictz, franchises, libertez, & prosperité, a l'honneur de Dieu, au seruice de sadicte Maiesté Royale, bien & tranquillité de ses bons subiectz, & amateurs de la patrie. Scauoir faisons, que en qualité suffisants: Auons commis & deputé, commettons & deputons par cestes, nostre treschier & tresamé Cousin Philippe Sire de Croy, Cheuallier de l'Ordre de la Thoisson d'or, Duc d'Arfchot, Prince de Chimay, de Portien, &c. Conte de Beaumont, &c. de Senningen, &c. Reuerendz Peres en Dieu Messire Iehan van der Linden, Prelat de S. Gertrude, Damp Fridericq Dyue, Prelat de Maroilles, Conseil-leurs d'Estat, Messire Bucho Aytta, Preuoit de S. Bauon a Gand, Messire Caspar Schetz Cheuallier, Seigneur de Grobbendocq, Vuesemale, &c. Tresorier general des demanies, & finances, Messire Francois Doigniez, Seigneur de Beaurepaër, Adolffe de Meeckercke, Eseuier Conseillier d'Estat, Messire Adrian van der Mylen, Docteur es Droictz, Conseillier au conseil prouincial de Hollande, Messire Bernard de Merode Cheuallier, Seigneur de Rummen, Messire Adolff von Goor, Seigneur de Caldenbroch, &c. Docteur Aggeus Albada: Ausquelz par ensemble, ou les cinq ou six d'iceulx, auons donné, & donnons par ceste plain pou-

XIIII.

uoir, auctorité & mandement general, & special, de se trouuer vers lesdits Seigneurs Ambassadeurs Imperiaux, & proceder avecq les deputez de sadiete Maiesté Royale, vltieurement a ladiete communication traicter, auisir, & conclure vng bon accord, & pacification, comme pour le plus grand auancement & seurté du bien publicque, & specialement a la deliurance de ces Pays, de tous estrangiers, qu'ilz trouueront conuenir, le tout suyuant l'instruction, qu'ils ont de nous. Aussi s'obliger a ceste fin, avecq les deputez de sadiete Maicste catholique. Bien entendu, que le tout sera conclu & acheué deans six sepmaines dois le premier iour de la communication, lesquelz expirez, seront lesdits deputez tenuz d'incontinent retourner par deca, sans s'eslarger d'auantage. Et pourront lesdits deputez choisir telz personaiges, qu'ilz trouueront conuenir pour les ayder, & assister. Aussi vng Secretaire, pour s'en seruir en toutes occurrences, a l'effect susdict: luy donnant pouuoir & auctorité de tenir note de tous acts, & les depescher & signer comme appartient: Promettant de bonne foy, & sur l'obligation de nous, & chacun de nous, noz successeurs en particulier, & en general, avecq tous noz biens quelconques, presens & aduenir, auoir pour agreable, & tenir ferme & estable a tousiours, tous & chacun les poincts & articles, que nosdits deputez consentiront & accorderont en nostre nom, & le tout ratifier, & inuiolablement obseruer, & faire obseruer, furnir & accomplir, sans iamais contreuenir, ou souffrir estre contreuenue, directement ou indirectement en quelle maniere qu'il soit. En tesmonaige de quoy, nous Matthias Archiduc d'Autriche, Duc de Bourgoigne, &c. auons signé ceste de nostre propre main, & cachette de noz armoiries. Et nos Prelatz, Nobles & Deputez susdicts y auons fait appendre nostre commun seel, & signer icelle par l'vng de noz Secretaires. En Anuers le ix. d'Avril, xv.C. soixante dix neuf. c. d. g. v.

Ainsy subscript, Matthias sst.

Par Ordonnance de son Altez.
N.D. Sille sst.

Par Ordonnance desdits Seigneurs Estats.
A. Byleuen.

BREVIS EXPLICATIO EORVM, QVAE octauo May 1579. Coloniae acta sunt:

Num. 10.

IN primo ingressu Reuerendissimis, ac Illustrissimis Sacri Romani Imperij Electoribus, & Principibus, Nobili ac praestantissimo viro, Illustrissim Ducis Iuliacensis legato, Sac. Caes. Maieft. Commisarijs amicè, humillimè, & officiosè exhibimus literas nostras credentiales, quas à Serenissimo Archiduce Austriae, & Ordinibus Belgij ad cellitu

XV.

Celsitudines, & Dignitates ipsorū habuimus. Et cū ad eas clarissimus vir Cancellarius Treuren, vicissim nobis literas Cæs. Maiest. tradidisset, & vna cum ijs desiderium, & studium in primis Imperatoris, deinde Electorum, & Principum Commissariorum nobis declarasset, simul etiam calamitates, & miseras, in quibus versaremur, gratiosissimè nomine eorum aperuisset cum exhortatione, qua ad huiusmodi media intenti esse vellemus, vt Regi Hispaniarum nostro naturali Domino reconciliaremur, firmaque pax inter nostandem conueneretur: Illustrissimus Dux Arschotanus nomine Archiducis, & Ordinum Celsitudines & Dignitates dictorum Electorum, & Principum, amicè, humillimè, & officiosè pro desiderio & studio isto gratias egit, & multis ex causis ostendit, nihil magis ipsi Archiduci, & Ordinibus in votis esse, quàm vt pax ista coiri possit, nec vnquam per eos iterisse, quin iampridem æquis conditionibus inita & conclusa fuerit, nisi per Regem, & ipsius Duces impedita esset: Rogare etiam, vt in eo animo, & voluntate gratiosissimè perseuerare vellent, Archiducem & Ordines id omni amore, officio, & humillimo seruitio, ac obsequio compensare ac demereri omnibus modis cupere.

Deinde, cū ex literis Illustriss. Principis Auraiici, quas ad dictū Ducem Arschotanum dedit, colligi possit, non solum hic de pace agi per eos, quos Sereniss. Rex Hispaniæ, Dominus & Princeps noster naturalis ad hunc conuentum ablegauit, sed etiam Principem Parmens. idem tentare: Deinde etiam aliunde constet, quosdam alios ex nostratibus Nobilibus sibi hanc potestatem arrogare, quod non minus cum subditis Maiestatis ipsius tum publicè cum omnibus, tum priuatim cum singulis agere possint, caque tractatio non minus ad diminutionem auctoritatis Cæs. Maiest. sed etiam directè commisioni Reuerendis. Electorum, & Principum, qui ad hunc conuentum electi sunt, repugnet, simul etiam cōfusionem totius negotij, et Provinciarum distractionem, in pacis, et multorum præiudicium illatura sit, has literas Illustrissimus Dux Celsitudinibus et Dignitatibus ipsorum prælegere, et exemplar earum petentibus exhibere voluit, simul Archiducis, et Ordinum nomine amicè, humillimè, et officiosè rogare, vt de mandato Illustrissimi Ducis de Terra noua inquiratur, et si ipsi soli hoc negotium commissum sit, æquum esse, vt idem negotium alijs interdicator.

Hæc paulo prolixius dicta sunt, sed summa eorum hoc scripto continetur.

Mandato Dominorum Legatorum Serenissimi Domini Archiducis ac Ordinum Belgicorum.

P. de Keessel sst.

ILLV-

XVI.

Num. 12.

ILLVSTRISSIMI, ET REVERENDISSIMI

*Patres, ac Principes, Illustres, Nobiles, ac Gene-
rosi Viri, &c.*

QUOD Sanctissimus Dominus noster Romanus Pontifex ea, qua premitur vniuersæ Christianæ Republicæ cura, ac sollicitudine in hac concordie tractatione summo perè exoptat, nec nouum, nec à vestræ mentis proposito alienum esse arbitror, ac firmissimè teneo, id est, veram, firmam, diuturnam pacem, qua nobilis illa, ac alias lætissima Belgica prouincia ad pristinam suam quietem, & tranquillitatem quamprimum restitatur. Huc tendūt illius pijsimi Patris ad omnes iam iam Principes legationes, exhortationes, exclamations, & in primis ad Deum Opt. Max. diuturnæ preces, ac (vt vno verbo dicam) omnes hac tempestate summi Pontificis cogitationes, desideria omnia huc potissimum respiciunt. Intelligit enim tot, tantasque perturbationes nullum tandem exitum habere posse, nisi Regionum illarum omnium excidium, certamque ruinam, necnon & huius amplissimæ ac nobilissimæ Germaniæ Prouinciæ, quam ipse Pontifex (vt iam omnibus manifestum esse potest) omni gratia, ac munificentia profequitur, ex his bellis, quæ tamdiu in eius foribus sustinet, non nisi pressens periculum & incommoda plurima; sed, quod intolerabilius est, tot animarum, quæ ante has turbas pietate, & religione iure optimo commendabantur, deceptionem, et perniciem. Clamat igitur Summus Pontifex cum Propheta: Veritatem, et iudicium pacis indicate in portis vestris, et veritatem tantum, et pacem diligite. Non enim pacis speciem desiderat, sed pacem item et veritatem, id est, veram (vt dixi) firmam, diuturnam: vera autem esse nequit sine vera fide, ac religione; nec firma, sine ea fide, quæ semper est firma, semper eadem, nunquam non in soliditate firmata; neque diuturna, sine ea, quæ à redemptionis nostræ initio continua, diuturna, perpetua semper fuit, eritque in æternum. Hæc est Catholica, antiqua, Romana fides, & religio, quæ apud eos, qui Christo nomen dederunt, & semper, & ab omnibus, & vbique vna, & eadem prædicata est. Hanc integram, inuiolatamque seruari in his pactionibus cupit, & admonet. Non enim tantum ortus ab occidente, quantum pax ab impietate disiungitur. Loquitur namq; Deus, Pacem in plebem suam, & super sanctos suos, & in eos, qui conuertuntur ad cor. Sunt quidè aliquæ Prouinciæ, seu ciuitates, quæ arbitrantur se pacem habere, quod diuersas in fide tolerant opiniones; sed si verius, perspicaciusq; res inspiciatur, leuem ac temporaneam habent, & fucam quandã speciem tantum,

& vni.

XVII.

& vmbra pacis, sicut enim vna fides vnitatem conciliat, ita inter diuersa in ea sentientes, nusquam charitas, nullus verus amor, nulla quies; Sed suspiciosa omnia, insidijs semper, ac terroribus exposita, atque ad discordias & seditiones paratissima.

Dici non potest quantopere gauisa sit eius Sanctitas, cum primum intellexit vos patres, prestantissimi ac illustrissimi Principes, illustres & Generosi viri à Sac. Cæs. Maiest. (cuius prouidentiam, & pietatem vel ex hoc quamplurimum commendat, & extollit) ad tantum, tam necessum, tam exoptatum opus ablegatos fuisse; quanta spe erecta sit, cum præclarissimum conuentum hunc cogi audiuit. Attamen optimi Patris, ac vigilantissimi Pastoris functioni deesse nolens, me etiam, licet indignum, & tantæ rei imparè, adesse voluit, vt in primis vos hortarer, ac requirerem, imò etiam in visceribus Iesu Christi enixè rogarem, vti omnem curam, industriam, & conatum forti, firmoq̃ue animo adhibeatis, vt tam præclarum, tam optatum, quod cœpistis, edificium perficiatis, tutissimoq̃ue, ac firmissimo fundamento consolidetis, & tanquam supra montem positi, omnia diligenter perlustrantes, compatiamini in aliquibus ex illis alioqui egregijs prouincijs, & Ciuitatibus, mixtum esse non paucis spiritum veritatis, dum abiecta vera fide, vero, ac legitimo Principe credunt posse vnquam pace, ac tranquillitate frui. Vestræ igitur erunt partes, hanc ex illorum animis adimere, ac radicitus euellere deceptionem, & ita serio solideque peragere, vt ij, qui viam paucis non cognouerunt, sed constituerunt sibi Deos alienos, non solum ad verum Deum, veramq̃ue fidem omnino reducantur, sed adeo in veritate, & iustitia animùm confirmet, vt deinceps vanitatibus, & illusionibus huiusmodi perpetuo repulsis, exultent, quasi eis per prophetam illud dictum sit. Ecce super Montes pedes euangelizantium, & annũciantium pacẽ, celebra Iuda festiuitates tuas, & redde Altiss. vota tua, quia non adiciet vltra, vt pertranseat per te Belial. Nec non & cum sapientissimo Onia illo apud Machabæos intelligant, & agnoscant, si ne regali prouidentia impossibile esse Pacẽ rebus dari: Regem appello legitimũ, nõ aduentitiũ, Non enim pax iniustitiæ coheret: sed imo, vt alius propheta ait, est opus iustitiæ, pax. Cessent iam tenebrę, sanetur multorum cæcitas, ne proiciat Israel bonum, sed agnoscat benedictionem, reparetur disciplina, vbi labefactata est, reuocetur iustitia, Populi subditi sint, & fideles verò, ac legitimo Principi. Princeps vicissim subditos habeat vti filios, in sit misericordia, parcatur pœnitentibus, redeuntes obuijs (quod aiunt) vlnis recipiantur, instaurentur bonarum artium celeberrima studia, redeant Mercatores, confluant copiosæ merces, restituantur antiquæ illarum prouinciarum fides, Religio, obedientia, amor, læticia, diuitiæ, Pax denique & tranquillitas. Hoc inquam cupit, hoc monet, hoc vrget Sanctus Pontifex, qui denique hæc omnia à Deo optimo maximo huius celeberrimi Con-

XVIII.

uentus opera, prudentia, ac pietate sperans, et ardenti charitate expectans, voluit me eius nomine, tum suam apud Regiam Maiest. et apud alios, quoscunque opus fuerit, Christianos Principes auctoritatem, tum et omnem opem, consilium, facultatem, et quicquid ab illa sancta sede Apostolica pro illarum prouinciarum leuamine, ac consolatione emanare potest, promptissime spondere, et offerre, quò tandem populus ille sedeat (vt verbis Isaijæ vtar) in pulchritudine pacis, in tabernaculis fiduciæ, et in requie opulenta.

Num. 13.

ILLVSTRISSIMI, REVERENDISSIMIQUE, GENEROSE, Nobiles & clarissimi, Sacræ Cæsareæ Maiestatis ad componendos motus Belgicos tum delegati, tum Subdelegati longe dignissimi.

DVX de terra noua à Ser. Rege Hispaniarum catholico, ad instaurandam sui populi Belgici pristinam tranquillitatem, solemniter constitutus Mandatarius, partim intellectis ijs, quæ vestro iussu sibi hesternodie relata fuere, partim etiam viso scripto, à Commissarijs Ordinum eiusdem dicti populi exhibito, mentionem faciente, de facultatibus, quarum virtute tam Excel. et Illustrissimus Princeps Parmensis, Regius Gubernator, locum tenens, et Capitaneus per Belgium Generalis, quam plerique alij Nobiles, negotio pacificationis, ac reconciliationis populi cum legitimo iuxta ac hæreditario suo Principe naturali sese immiscere, ac illud, quo ad eius in ipsis est, promouere conantur, Respondendo proponit, dicit et declarat. Quod vobis Illustrissimis Cæsareis Delegatis, haud dubie iam antea satis superque innotuerit, et signanter per inspectionem originalis Regij mandati, procurationis, septima huius præsentis mensis in amplissimo vestro conuentu exhibiti, qualiter idem Ser. Rex Catho. tum ad seriam instantiam dictæ suæ Maiestatis Cæsareæ, tum etiam singularis suæ clementiæ, ac denique paternæ sollicitudinis, tam orbi terrarum, quam vniuerso Sa. Romano Imperio manifestandæ studio, nihil sane promptius habuerit, quam vt alacriter obsequens pio desiderio eiusdem suæ Maiestatis, totius negocij componendi curam, et potestatem illi, et Principibus ab illa delegandis, mira quadam animi fiducia concrederet, etiam peculiari ministro ad eum finem, cum procuratione sufficienti ad locum, quo oportuit ex Hispanijs, destinato. Quo accidit, quod idē Dux suprad. ad id muneris cooptatus, huc se in Belgium iā pridē cōtulerit, et quidem suffultus facultatibus amplissimis, prout luculenter fidē est factururus ipsamet tenor supradicti Regij mandati.

Quam

XIX.

prout luculenter fidem est factururus ipsemet tenor supradicti Regij mandati.

Quantum igitur attinet ad pia conamina tam supradicti Principis Parmensis, quàm cæterorum ministrorum Nobilium: omnino persuasum est dicto Duci eiusmodi, qualiacunque tandem illa sint, haud aliò tendere, quàm vt ea qualitate, qua Regius est locum tenēs, & Gubernator Generalis, ac proinde fretus amplitudine sui mandati generalis, per benignè cum primis suscipiat particulares Prouincias, Oppida, & Ciuitates, si quæ forsan præ cæteris magis auidè anhelantes ad pristinam animorum tranquillitatem, ac præterea etiam sponte memores debiti officij, quo obstrictè sunt Regi tanquam Principi suo naturali, suo opte motu aspirant ad salutarem reconciliationem. Illud autem dicto Principi hæcenus licuisse, & adhuc dum licere, res ipsa manifestior est, quàm vt demonstrato egeat. Quid enim res illa ob futura studijs dictæ suæ Maiestatis Cæsareæ; atq; adeo etiam suorum Delegatorum, imo potius, cur non & profutura plurimum, tanquam paucioribus superfuturis, quorum gratia laborem & sollicitudinem subire cogantur? Siquidem graue nimis foret ardentioribus in spontaneam reductionem sui aditum præcludere.

Cæterum quod concernit ipsam generalem pacificationem cæterarum prouinciarum, adhuc (proh dolor) laborantium, & ad debitam obedientiam nondum reductarum, nulli dubiū esse potest, quin eius rei auctoritas, sicut attributa est, & Cæs. Maiest. vobisque Illustr. eius Delegatis, ita facultas tractandi, concordandi & concedēdi quæcunque necessaria, & oportuna videbuntur, haud dubiè impartita sit dicto Duci, soli & insolidum, prout constat ex Mandato iam antè producto, ad quod se refert.

Num. XIII.

REVERENDISSIMI, ILLVSTRISSIMI, GENEROSI, Nobiles, Sacræ Cæsareæ Maiestatis Commissarij.

VAE Cels. & Dign. vestris hesternò die placuit Illustrissimo Duci Arschotano, & reliquis nobis Ordinum Legatis proponere, ad ea breuiter hæc nostra responsio est.

Primum, quod ad scriptum illud Ducis de Terra noua attinet, posteaquam Dominus Ioannes Austriacus, dum in viuis esset, Ordinibus declarauerit, sibi penitus tractandæ pacis commissionem ademptam fuisse, atque hoc ipsum non ita pridem scripto Generoso Comiti Legato Cæsaris hic præsentis Princeps Parmensis significauerit, affirmas omnem potestatem tractandæ pacis in Cæsarem translata esse; Il-

D ;

lustris-

Illustrissimus Dux, & nos reliqui admiratione quadam ducimur, & Sacræ Cæsareæ Maiestatis, eiusque Commissariorum auctoritati parum honorificum esse censemus, Principem Parmensem de nouo sibi non solum eandem potestatem assumere, & arrogare: sed eam quoque à Duce Terræ nouæ comprobari, simul etiam quòdeos gratiores & honoratiores habeat, qui cum Principe Parmensi, quam qui iussu Cæsareæ Maiestatis cum Commissarijs ipsius de pace agere cupiant. Nihilominus super hac re nullam cupimus cum Legatis Regijs disputationem inire, ne principali negotio aliquod impedimentum obijciatur, sed ea arbitrio, & iudicio vestro consideranda relinquimus.

Secundum de Inducijs, Illustrissimus Dux & nos Sacræ Cæsareæ Maiestatis clementissimæ voluntati, quam aliquoties paterno animo suis literis Ordinibus significauit, humillimè obtemperantes contenti sumus, vt de inducijs ratio & tractatio ineatur. In quem finem conditiones quoque, sub quibus illas indici æquum sit, à Celsitudinibus & Dignitatibus vestris audire & intelligere cupimus.

Quod tertio loco de medijs, quæ constituendæ paci seruire queant, propositum fuit, Serenissimus Archidux Austriae, Gubernator, & Capitaneus Generalis, & Ordines Belgij ad Sac. Cæs. Maiest. literas Illustriss. Duci, & nobis iniunxerunt: vt, quæ placebunt Sereniss. Regi Catholico Principi & Domino nostro naturali, per suos Legatos nobis proponere, vel, quæ sibi ab Ordinibus præstari velit, declarare, ea audiamus, & cognoscamus: quibus auditis, & cognitis, arbitramur meliori tum loco & ordine, quæ media necessaria erunt, sua sponte se oblatura. Actum Coloniae 13. Maij, 1579.

Num. XV.

Messieurs, Comme nous auons icy a la main les Deputez du Prince de Parme, suffisamment authorisez, pour nous accorder, & a tous autres, qu'y en voudroient iouyr conditions de paix ferme & assuree, & telles, que raisonnablement se peult demander, par dessus le maintienement de la pacification de Gand, vniou en iuuie & edict perpetuel, & par especial la prompte & reelle sortie & retraicte des Espaignols, & autres estrangiers, hors de tous ces pays bas, sommes este meuz de y entendre. Et par ce moyen procurer le fruiet & repos, que tant auons tous desire, du moins pourrons scauoir & descouuir sy en toute verite & francise on traitte avec nous. Ou sy ce ne sont qu'allectemens, qu'on nous donne pour nos deceuoir & ruyner, de quoy voz Seigneuries ne nous peuuent a bone raison redarguer, puis que tirons a mesme but, qu'elles ont tousiours faict, & les releuer par la bonne occasion, que se presente icy de la grande longueur, accompaignee d'infinis dangiers

XXI.

Et perilz, qu'il y a au traicté encommencié par le moyen de l'imperiale Maieſté, qui meſmement ſelon que repreſente l'Ambaſſadeur d'icelluy par ſon Secretaire, en vertu des lettres de ſadiſte Maieſté eſt contremandé iuſques a ce, qu'il aura de l'intention de voz Seigneuries, aduertiy ſadiſte Maieſté, qu'y ſera encoires de loing traicté avecq ce, qu'il pretend les commiſſions des Deputéz eſtre ſeellee des ſeaux des Prouinces, qu'y bien difficilement voireſ nullement ſe pourra obtenir. Nous n'entendons par cela aucunement nous deſeruir ains cōtraire pourſuire & paruenir au but de noſtre vñion, & en faire ioyr tout ceulx qu'y ſont compris en icelle: Requirans partant bien humblement, qu'il plaiſe a voz Signeuries, ne trouuer mauuiſe noſtre ſaincte & droicte intention, Mais nous aſſiſter au progrez d'icelle par Deputéz de faire part. Toutefois on ne leur viendra a plaiſir, enuoyer icy quelques Deputéz, ferons de buoir de les aduertir du ſuccez de noſtre beſoigne. D'une choſe vous voulons bien aſſeurer, que n'auons rien tant a coeur, que l'expulſion & retraicte des Eſpaignols & eſtrangiers, hors de tous ces pays bas: Et ſerions marrys, qu'il y eut homme de l'vniuers, qui ſceut faire paroître par effect d'auoir faiſt plus de de buoir, que nous pour leur ſortie. En quoy continuerons tousiours ſi conſtamment & viuement, que ame viuant, ne nous en pourra riens reprocher. Comme auſſi ferons au maintenant de noſtre ſaincte foy & religion catholique Rom. & pareillement la deue obeiſſance de ſa Maieſté, incontinent qu'elle aura effectué ce qu'elle nous promet, tant par ſes lettres du 7. de Februrier, que par ſes Deputéz. Ce pendant prions Dieu vous donner.

Mesſeigneurs. Centier accompliſſement de leurs vertueux deſirs, nous re-commandans bien humblement a voz bonnes graces. Du lieu Abbatial Sainct Vaast D'Arras le 6. iour d'April, 1579.

De voz Seigneuries

Humbles & affectionnez en ſervice
les Eſtatz en pays & Conté d'Artois,
Et Deputéz des Eſtatz de Haynegou.
Lille, Douay, & Orchiers.

Marchant ſſt.

1579.

Par Ordre.

La ſuſcription eſtoit,

A Meſſeigneurs,
Meſſieurs les Deputéz des Eſtatz, aſſemblez en
Anuers.

Esseigneurs, par ce que ton tache de diuers endroits ca-
 lumnier noz actions faisans a ces fins, semer entre le peu-
 ple plusieurs propos, lettres & libelz diffamatoires, tous
 tendans à sedition & confusion generale, N'auons voulu
 laisser de vous escrire ces presentes, non par forme de re-
 sponce a voz lettres precedentes, pour entrer en contesta-
 tion sur les discours & remonstrances y contenues, mais
 seulement pour vous donner claiement & sincèrement a entendre nostre intentio,
 affin que voyez, de quel pied procedons, pour le bien & repos non seulement de ces
 Prouinces particulieres, mais de tout le pays en general, & que tant s'en faulte,
 que desirons retiner les Espaignols au pays, & les assister à faire la guerre aus
 aultres prouinces, (comme faulsemment on nous accuse) que mesmes procurons de
 tout nostre pouuoir leur prompte retraicte, & y tenons la main selon que som-
 mes obligez par nostre vnion, aultant & plus que aultre prouince qu'y soit, vous
 assureans Messieurs, & protestans a tout le monde, que ne sommes intentionnez
 de faire aulcun traicte ou accord, n'est a la charge de la prompte issue des Espay-
 nolz, & tous aultres estrangiers hors de tous ces pays bas, & a condition de resti-
 tuer toutes les places & villes par eux occupees es mains des naturelz du pay, a-
 uec assurances raisonnables suffisantes, pour estre maintenuz & conseruez en
 vne bonne & ferme paix: Et de tout ce ne nous reserer a simples parolles ou
 promesses, mais de les veoir reellement effectueez, en quoy ne contuenos en rien
 a nostre vnion, ou causons aulcune diuision au pays, puis que par ceste vye
 obtenons a ce, que vous mesmes Messieurs posez, pour seule & vnicque cause
 de ladicte vnion. Et sy ne introduisons aulcune guerre ciuile, tirans hors des
 entrailles du pays ses plus aigres & odieux ennemys. Qui est ce, que tous de-
 buons le plus desirer & souhaiter, & pourquoy auons tous tant souffert & tra-
 uaille, y exposans noz biens & vies. Estant chose bien claire, que quiconc-
 que donne empeschement a si fructueuse intention, desire de retenir les Es-
 paignolz au pays, affin de soubz couleur deulz continuer la guerre, & au
 detrimet & ruine generale du pays, faire son cas particulier. Car aul-
 trement ce seroit chose bien ridicule, estrange & de raisonnable de reber-
 ger avec tant de trauail ce poinct, & le reiecter quant il est a la main: Et
 ont semblablement tresgrand tort ceulx qui nomment telz traictez, paix, ou
 reconciliation particuliere, puis que tous ces pays y sont compris sans exclu-
 sion de personne, pour ioyer du fruit d'icelle, & soubz les fondemens & cau-
 ses generalles, telles que pacification de Gand, vnion ensuyuie, & edict per-
 petuel, que ton entende. estre effectueez par tout en leur forme & teneur, par
 dessus, lesquelz poincts ne pouuons avec aulcune raison demander chose qu'y soit.
 Or que de cest accord doibue reussir vne aultre guerre, (que tous abhorrissons)
 n'en voyans aulcune cause ou apparence tenant vng chacun tant raisonna-
 ble, qu'obtenant tout ce, qu'il peult pretendre, se soubmettra a raison
 confor-

XXIII.

conformement a ses foy, serment & obligation. Que si aulcunes particuliers pour
soubz couleur de Religion ou autrement continuer les extremes desordres, qu'
ilz ont perpetrez refusent conditions tant iustes & equitables, & ne veulent
venir a aultre raison, ou a leur deuoir, vous pouez considerer Messieurs, quelle
charité & affection tellens gens ont au bien & repos publicque de tous ces pays,
qu'ilz sopiniastrent plustost de renuerser tout l'estat d'iceux, & les reduyre en en-
tiere ruine & desolation, que de se deporter ou ceder de leurs opinions & atten-
tat^z emprins contre tout Ordre, debuoir, foy, & serment publicque & particu-
lier. Et partant ne debuons nous perdre tous, pour les porter en chose contrai-
re, a nostre vnion generale, laquelle entendons ensuyure & effectuer pour le
biens repos & tranquillité de tous ces pays. Et scachant Messieurs, que l'auex
semblablement a coeur, vous prions tresinstement de nous vouloir assister a me-
ner a fin vne sy sainte intention, ce d'embrasser ceste occasion, que la misericor-
de diuine nous enuoye par les offres de sa Maiesté. Et au sur plus oster l'opinion,
que a grand tort l'on vous a imprimée, que voudrions faire chose contre l'obliga-
tion, que cognoissons auoir a la generalité du pays, & de laquelle nous nous ac-
quictons fidellement, luy procurans le bien & repos, a quoy a tousiours tendu.
Qui sera l'endroit.

Messieurs on prierons le Createur, vous donner heuruses & longues vyes.
Nous recommandans humblement a voz bonnes graces. Du lieu Abbatial saint
Vaast d'Arras, le 9. d'Apuril 1579.

De voz Seigneuries

Humbles & affectionnez en seruice,

Les Estat^z du pays & Conté d'Ar-
tois: Et deputez des Estat^z de Hay-
negou, Lille, Douay, & Orchiers.

Par Ordonnance.

Marchant ssc.

1579.

La superscription estoit,

A Messieurs,
Messieurs les Deputez des Estat^z, assemblez
en Anuers.

ARTICV.

ARTICVLI ET CONDICTIONES, QVAS ORDINES generales Prouinciarum Belgij, siue Germaniæ Inferioris requisiti ab Illustriſſimis & Reuerendiſſimis Sacri Romani Imperij Electoribus & Principibus, alijsque Sac. Cæs. Maieſt. Commissarijs, eorum Celsitudinibus & Dignitatibus per suos Legatos proposuerunt, ad ineundam pacem cum Sereniſſ. Rege Hispaniarum catholico Principe, & Domino suo naturali. Quos ex Gallico idiomate his adiuncto in linguam Latinam transferri curarunt, ea lege, vt velint Gallicum pro autographo haberi.

I.

ordines
q̄ Articali

Concedetur vtrinq̄ perpetua obliuio, siue amissa omnium eorum, quæ facta sunt à tempore primorum motuum, & causailorum, quocunq̄ modo aut loco, tam generaliter, quàm particulariter: ita, vt eorum nulla fiat amplius mentio, exprobratio, aut inquisitio, quasi ea nunquam accidissent.

II.

Rex Catholicus habebit gratum & ratum, quicquid factum, contractum, constitutum, decretum, conclusum, definitum, prouisum, collatum, aut quoquomodo actum est per Sereniſſ. Dominum Archiducem Austriae Matthiam, consilium Status, Ordinesque generales, & particulares, tam id quod concernit negotium bellicum, quàm politicum.

III.

Rex promittet rata habere, & tenore præsentium rata habebit, non modò omnia priuilegia, iura, vsus, antiquasque consuetudines cuiuscunq̄ Prouinciæ, ciuitatis, & territorij, verumetiam consentiet, ac concedet, quòd omnes prouinciæ generaliter, & qualibet earum singulatim poterunt frui, & fruentur priuilegio Brabantia, videlicet, vt liberati sint à suis iuramentis & fidelitate, eo casu, quo princeps non obseruat omnia antedicta priuilegia, vsus & consuetudines. Secundum quod priuilegium, si contingat eadem priuilegia, consuetudines, aut articulos hac in pace conclusos infringi, dictæ prouinciæ erunt generaliter liberatæ à suo iureiurando, poteruntque eligere ealem Gubernatorem, vel Principem, qualis ipsis videbitur, tam vt omnes Prouinciæ, quoad istud, sint æqualiter priuilegiatæ, quàm etiã, quia secundum ius & rationem (quum iusiurandum et obligatio Principis & subditorum sint reciproca) prouincijs sine alio priuilegio vel constitutione id liberum sit.

IIII.

Omnes milites Hispani, Itali, Burgundiones, Germani, Franci, Angli,

XXV.

Angli, Scoti, omnesque alij extranei indifferenter vtriusque partis egressi ex ditionibus Belgicis intra terminum sex hebdomadam. Interea tamen Princeps Parmen. deseret illico oppida & loca, quæ occupat, vel detinet post inuasum Namurcum: qualia sunt Arx & Civitas Namurcensis, Carolomontium, Bouina, Philippo villa, Louanium, Zeeuvva, Dieftum, & alia, eaque reddet Ordinibus, vna cum tormentis bellicis, munitionibus, & comæatu: Et eorundem extraneorum loco collocabuntur in Oppidis & Arcibus, vbi expedire videbitur, milites naturales Belgij, qui steterunt à partibus Ordinum, idque consensu & approbatione Ordinum generalium, ac notanter eius Prouinciæ, vbicollocabuntur. Qui quidem milites præter fidelitatem, quam iurabunt Regi catholico, vt prouinciarum Principi, & legitimo Domino, iurabunt etiam fidelitatem patriæ, Ordinibusque generalibus & particularibus prouinciarum, quas ingrediētur, ac notanter obseruare Articulos in hac pace conclusos.

V.

Omnes captiui vtriusque partis liberabuntur sine aliquo pretio redemptionis, si modo ante huius pacis communicationem non fuerint aliter obstructi. Ita tamen, vt teneantur respectiue expensas solvere: si qui etiam antea promiserunt redemptionis pretium soluere, tenebuntur etiam satisfacere suæ promissioni.

VI.

Et quia Comes Buranus extra Oppidum & Academiam Louanensem sine causa extractus est, vectusque ex Belgio cõtra priuilegium dictæ Academiæ, tum Ducatus Brabantia, idem Comes statim restituetur in libertatem, & remittetur in Oppidum Antverpiense intra terminum duorum mensium.

VII.

Quilibet vtriusque partis restituetur, & regredietur in sua bona immobilia, nõ obstante quacunq; alienatione facta à tempore pacificationis Gandauensis, atque etiam in bona mobilia non distracta, aut alienata.

VIII.

Fiet etiam restitutio bonorũ in Burgundia, Luxemburgo, Hollandia, Zelandia, aliisque locis, vbi pacificatio Gandauens. non fuerit adimpleta, tam Ecclesiasticis, Principi Aurangia, quàm omnibus alijs, iuxta dictam pacificationem.

IX.

Omnes naturales Belgij vtriusque partis poterunt liberè in Belgium reuerti, ibique habitare: ea lege, vt præstent iuramentum fidelitatis tam Regi, quàm patriæ ac Ordinibus generalibus, & particularibus, atque adeo sese obseruatueros omnes Articulos huius pacis.

X.

Pacificatio Gandauensis manutenebitur & obseruabitur.

D

Item

XXVI

XI.

Religio

Item in ijs prouincijs, Ciuitatibus, & locis, vbi Religio, quæ dicitur reformata, Confessio Augustana, vel pax Religionis (dicta Religio frid) recepta est, omnia permanebunt in suo statu, ita vt à neutra parte contrairi possit. Qua in re nulla debet fieri difficultas, quia aliter possibile non est inuenire media alicuius bonæ & securæ pacis tranquillitatis & quietis publicæ. Et si quis in posterum vellet alium ordinem instituire, hoc nihil aliud esset, quam motus inchoare, & nouas calamitates, ac ruinas reducere, abigendo innumeros homines, qui secum transportant vniuersam negociationem, & opificia, ac per consequens, omnem successum Belgij: vti superioribus annis visum est. Adde, quod inhabitatores Belgij non sunt dispositi, vt sinant se fugari extra suam patriam, atque ita redigi ad extremam inopiam: in quam necessario incidunt, quum priuantur ordinaria sua mercatura, opificijs, vel alijs muneribus, officijs, aut vacationibus, quorum medio sese cum vxoribus & liberis sustentant.

XII.

Gubernatio generalis Belgij manebit penes Sere. Dominum Archiducem Austriæ Matthiam, ijs conditionibus, quas iurauit: Quem si contingat mori, vel si forte sese vellet alio conferre, Regia Maiestas non poterit committere alium Governatorem, nisi gratum Ordinibus ex suis liberis, aut sanguine legitimo: qui tenebuntur iurare eisdem Articulis & Conditionibus, super quibus receptus fuit dictus dominus Archidux.

XIII.

Nulli in posterum admittentur ad gubernacula Prouinciarum, Ciuitatum, castrorum, & fortalitorum, Capitaneatus, aut prefecturas militum, neque ad cõsilia Status, Secretum, aut Finantiarum, aut alia officia magni momenti, nisi naturales Belgij, & benedidonei, qui steterunt à partibus Ordinum, vt supra, ac grati erunt prouincijs, ac Ciuitatibus, ad quas mittentur. Qui primum, & antequam admittentur, tenebuntur solemniter iurare hanc pacem, & particulariter etiam manu tenere, & obseruare priuilegia, consuetudines, Iura & versus generales, & particulares Belgii, ac iureiurando promittere, si resciuant aliquid tractari in eius præiudicium, quod ea de re certiores faciant ordines generales & particulares Prouinciarum, sub pœna, quod habendi sint pro periuris.

XIII.

Quia vero Belgium incidit in has calamitates, et miserias ortas ex bello, quod natum est infractioe quondam Domini Ioannis Austriaci, quodque etiam ordines coacti fuerunt exponere magnas summas pecuniarum Colonellis, Capitaneis, et militibus, quorum solutio priuatim ad Regem pertinebat, sub ea spe, quod in futurum Belgium in tranquillitate cõseruaretur, sua Maiestas Catholica Ordinibus

XXVII.

bus restituet eam summam, quam militibus soluerunt, ad minus vñ. que ad decies centena millia Coronatorum, eosque exonerabit à reliquis obligationibus, quas dictis militibus dederunt, quia conditiones, sub quibus eæ promissæ sunt, non sint adimpletæ.

XV.

Et quia Ordines sunt obligati Sereniss. Reginae Angliæ, propter sinceram amicitiam, vicinitatem, & auxilium, quod illis præstitit, ad utilitatem publicam, ipsa comprehendetur reciprocè in hoc tractatu, in confirmationem antiquorum fœderum perpetuò conseruatorum inter Principes tam eius Regni, quàm Belgij.

XVI.

Similiter comprehendetur in eodem hoc tractatu Illustriss. Dux Andegauensis, Regis Christianissimi frater, tanquam defensor libertatis Belgij, cum recognitione, qua Ordines ipsi promiserunt proponere, & concludere, quoniam tam liberaliter atque heroicè operam nauauit eorum defensionì, ac conseruationi. Vti etiam comprehendentur omnes alij confœderati dictorum Ordinum.

XVII.

Supplicabitur suæ Sanctitati, Cæs. Maiest. Regi Christianissimo, Reginae Angliæ, Duci Andegauensi defensori libertatis Belgicæ, omnibus Principibus Electoribus Germaniæ, Duci Iuliacen. tanquam studiosis utilitatis & tranquillitatis Reipub. Christianæ, vt ijs placeat efficere, vt hic tractatus in omnibus suis partibus compleatur, & inuolabiliter obseruetur.

XVIII.

Hic tractatus reciprocè iureiurando solemnì super sancta Euangelia præstito confirmabitur, & à Rege approbabitur, intra terminu duorum mensium, aut citius, si fieri potest. Actum Coloniae xvij. Maij, Anno 1579.

Num. XVIII.

ARTICLES ET CONDITIONS, QUE LES ESTATS generaux des pays bas, requis par Messieurs les Princes Electeurs du sainct Empire, & autres Commissaires de l'imperialle Maiesté, leur ont proposé, pour ar resster & moyenner vne bonne & par durable paix entre la Maiesté du Roy catholicque, nostre Prince & Seigneur naturel.

I.

 Ve sera accordée vne oubliâce perpetuelle de deux costez, de tout ce, que peult auoir esté faict, depuis les premieres alterations, & a cause d'icelles, en quelque maniere ou lieu que ce soit, tant en general, qu'en particulier, sans en faire aulcune mention, reproches ny recharges, comme de choses non aduenuez.

XXVIII.

II.

Que sa Maieslé ratifiera & aura pour agreable tout ce, qui a esté faict, con-
traicté, ordonné, decreté, conclu, arresté, pourueu, conseré, & aultrement besoig-
né par Monseigneur l' Archiduc Matthias, & Conseil d' Estat, par les Estat^s ge-
neraulx & particuliers, tant concernant le faict de la guerre, que la police.

III.

Item promettra sa Maieslé de ratifier, & ratifiera par cestes, non seule-
ment tout les priuileges, droictz, vsances, & coustumes, anciennes, de chacune
des prouinces, villes, & pays: Mais aussi consentira & octroyer a que toutes les
prouinces en general & chacune d'icelles, en particulier pourront ioyr & ioyront
du priuilege de Brabant, d'estre deschargez de leur serment & fidelité, en cas
que le prince n'entretient tous lesdicts priuileges, vsances & coustumes. Que en
conformité d'icelluy priuilege en cas d'infraction desdicts droictz, priuileges, &
coustumes, ou des articles concluz en ceste paix. Ilz seront generalmente aussi
dechargez de leur serment, & pourront choisir vng Ruard ou Prince tel, que
bon leur semblera, tant a fin, que toutes les prouinces soyent quant a cela esgalle-
ment priuilegiez, que aussi pource que selon droict & raison (pour estre le ser-
ment & obligation du prince & subgects reciproque) les prouince sans aultre pri-
uilege ou ordonnance le peuuent faire.

iiii.

Que tous gens de guerre, Espaignolz, Italiens, Bourgoingnons, Alemans,
Francois, Anglois, Escossois, & tous aultres estrangiers indifferament d'une
part & d'aultre sortiront de ces pays, dedans le terme de six sepmaines. Et que ne-
antmoins le Prince de Parme quictora promptement les Villes luy occupees ou
detinuez depuis la surprise de Namur, comme le Chasteau & Ville de Namur,
Charlemont, Bouines, Philippeville, Louain, Leeuue, Diest, & aultres, les ren-
dant aux Estat^s avec artilleries, munitions & viures. Est au lieu d'iceulx estran-
giers seront remis es Villes & forteresses, ou il semblera conuenir, naturel^s de
ces pays, ayans suyuy le party des Estat^s, par aduen & aggregation des Estat^s ge-
neraulx, & signamment de la prouince où on les mettra.

Lesquelz oultre la fidelité au Roy Catholique, comme Prince & Seigneur
legittime des prouinces, iureront aussi la fidelité a la patrie, & Estat^s generaulx
& particuliers des prouinces ou ilz entreront, et notamēt d'entretenir les poinct^s
en ceste pacification concluz & arrestez.

V.

Que tous prisonniers tant d'une part que d'aultre, seront relaxez sans aucun
ne rancon, lesquelz auant la communication de ceste paix ne seront aultrement
obligez. Bien entendu, qu'ilz seront tenuz de payr respectiement les despens, &
ceulx qui au parauant auront promis de payr rancon, seront aussi tenuz de satis-
faire a leur promesse.

VI.

Et comme le Conte de Buren a esté tiré sans cause de la Ville & Vniuersi-
té de

XXIX.

te de Louain, & mené hors du pays contre les priuileges tant de ladicte Vniuersité, que du pays de Brabant, ledict Conte sera promptement en sa plainiere liberté, & renuoyé en ces pays, en la Ville d'Anuers, de dans le terme de deux mois.

VII.

Que vng chacun de part & d'autre sera remis & rentrera en ses biens immeubles, non obstant quelque alienation faicte depuis la pacification de Gand, et biens meubles non distraicts ny alienez.

VIII.

Et se fera aussi restitution des biens tant en Bourgoigne, Luxembourg, Hollande, Zeelande, que aultres lieux, ou la pacification de Gand n'aura esté accomplie, tant a t'endroict des Ecclesiastiques, que de Monsieur le Prince d'Oranges, & tous aultres, le tout en conformité de ladicte Pacification.

IX.

Aussy pourront tous naturelz du pays de part & d'autre librement retourner, demeurer en iceulx pays, moyennement qu'ilz facent serment de fidelité, tant au Roy, que a la patrie, & Estats generaulx & particuliers, & mesmes d'entretenir tous les poinctz & articles de ceste pacification.

X.

Que la Pacification de Gand sera maintenue & obseruer.

XI.

Item es Prouinces, Villes & lieux ou la Religion, dicte reformé la Confession d'Ausbourg, ou la Religion vrecde a esté receu, tout demoura en estat et conformité dicelles, sans y contreuenir de part ou d'autre. Declairant qu'en cela ne doit estre faict aucune difficulté, pour ce qu'il n'est autrement possible de trouuer les moyens d'une bonne & assuree paix, tranquillité & repos publicque. Et que quant on y vouldroit a l'aduenir mettre quelque aultre remede, que cela ne seroit que de recommencer les troubles, & de rentrer en nouvelles calamitez & ruines, en dechassent vne infinité de gans, qui quant & quant transportent avec eux toute la traffique & mainfaicteure. Et en consequence toute la prosperité du pays, comme on a veu par le passé, & que aussy les inhabitants du pays ne sont disposéz, ne se laisser enchasser hors de leur patrie, & par la se laisser reduire a vne extreme poureté, en laquelle ilz tombent necessairement, qu'audielz sont priuez de leur train ordinaire, de marchandise, mainfaicteure, & aultres estatz, offices ou vacations par les moyens, desquelz ilz s'entretiennent avecq leurs femmes & enfans.

XII.

Que le Gouvernement general desdicts pays demourera es mains de Mons. l'Archiduc Matthias, soubz les conditions par luy iures. Et aduenant son trespas, ou qu'il se vouldist retirer ailleurs. Que sa Maieité ne pourra commettre

X X X.

aultre Gouverneur si non agreable aux Estatz, de ses enfans, ou son sang legitime, lesquels seront tenuz de iurer les mesmes articles & conditions, sur lesquels a esté receu mon Seigneur l'Archiduc.

XIII.

Que nulz ne seront, d'oresenauant admis pour estre Gouverneur des Proninces, villes, chasteaux & fortresses, pour estre Capitaines ou Chiefz de gés de guerre, ny pareillement aux consaulx d'Estat priué & finances, ou aultres offices d'importance, fors que naturelz, & bien qualifiez du pays, ayāt suyuy le party des Estatz comme dessus & agreables aux prouinces & villes, ou ilz seront enuoyez. Qui prealablement & auant leur reception seront tenuz de iurer solennellement ceste paix, & particulierement aussi de maintenir & ensuyure les priuileges, coustumes, droicts, & vsance generaulx & particuliers du pays, & promettray par serment, au cas qu'ilz apperceussent se traicter quelque chose au preiudice d'icelluy d'en faire aduertance aux Estats generaulx & particuliers des prouinces, a peine d'estre tenuz pour pariures.

XIIII.

Et comme le pays est tombé en ces calamitez & miseres prouenez de la guerre, causée par l'infraction de feu le Seigneur Don Iehan, & que mesmes aussi les Estats ont esté contrainctz de debourser grandes sommes de denieres aux Coronelz, Capitaines & soldatz que estoient a la priue charge de sa Maiesté, soubz assurance, que le pays auroit esté a l'aduenir tenu en tranquillité & paix, que sa Maiesté remboursera les Estats des sommes par eulx payees aufdicts gens de guerre, du moins iusques a la somme d'vng million d'Escus, les dechargeant aussi de la rest des obligations donnees aufdicts gens de guerre, pour ce que les conditions, soubz lesquelles ont esté promises, n'ont esté ensuyuiez, ny accomplies.

XV.

Et pour aultant que les Estats se treuent obligez a la Serenissime Royne d'Angleterre, pour la bonne amitié, voisinance, & assistance, Dont elle a vsee en leur endroiect pour le bien du pays, sera cōprinse en ce traictie d'vne part & d'aultre, en corroboration des anciennes alliances conseruees tousiours entre les Princes, tant d'icelle Couronne, que des pays bas.

XVI.

Pareillement sera comprins audict traictie Monseigneur le Duc d'Anion, frere du Roy treschrestien, comme defenseur de la liberté des pays bas, avec la recognoissance de son Alteze, telle que lesdicts Estatz luy ont promis de proposer & resouldra quitant liberellement & valeureusement s'est employé a la defence & conseruation d'iceulx. Comme aussi seront comprins tous aultres allies & confederez desdicts Estatz.

XVII.

XXXI.

*L'on supplier a sa sainteté & Maieſté Imperiale, le Roy, treschreſtien Roy de
ne d'Angleterre, Monſieur le Duc d'Aniou, deſenſeur de la liberté du pays
bas, tous Electeurs Princes d'Allemaigne, & le Duc de Cleues, comme zelateurs
du bien & repos de la Republicque Chreſtienne, qu'il leur plaiſe maintenir, que ce
traictie & appointement ſoit en tous ſes poinctz effectuee & accompli, & in-
violablement obſervée.*

*Et ſera ce preſent traictie & appointement confirmé par ſerment
reciproque ſolennel, & ſur les ſainctes Euangiles, Et par ſa Maieſté aggréé &
approuvée, en dedans le terme de deux mois, ou pluſtoſt, ſi faire ſe peult. Faict a
Coulbigne le 17. de May, 1579.*

Num. XIX.

REVERENDISSIMI, ILLVSTRISSIMI, GE
nerosi, Nobiles, S. Cæs. Maieſt. Commiſſarij.

VAE Cels. & Dign. veſt. placuit heſterno die con-
tra articulos ab Illuſtris. Duce Arſchotano, & no-
bis Ordinum legatis exhibitos, quaſi paulo eſſent
duriores, atque etiam contrarij prioribus pactis,
& conuentis, obijcere & declarare cum amica, be-
nigniſſima, & beneuola petitione & exhortatio-
ne, vt media moderatiora, & quæ illis pactis pro-
piora eſſent, proponeremus, quo etiam, quantum intelligere potui-
mus, inſtructio, quæ à S. Cæs. Maieſt. Cels. & Dign. veſtris data eſt, ſeſe
dirigit: Ad ea, quæ latius per dominum Cancellarium deducta & ex-
plicata fuerunt, hæc noſtra reſponſio eſt.

Articuli, quos mediorū loco exhibuimus, ſunt ij, qui Illuſtr. Du-
ci, & nobis petendi, & agendi à Sereniſs. Archiduce Auſtriæ, Guber-
natore, & Capitaneo generali, & Ordinibus mandati & traditi ſunt.

Nec ipſi villo modo videre poſſumus, eoſdē illos Articulos tantā
duritiam in ſe continere, quæ in iuſtam reprehentionem venire poſ-
ſit, nec etiam vllus articulus eſt, ſi rectè cōſideretur, qui prioribus pa-
cificationibus contrarius ſit: Sed agnoſcimus quædam addita, tum
propter præſentes neceſſitates, tum maioris declarationis gratia: quæ
omitti potuiſſent, ſi Dominus Ioannes Auſtriacus fidem, quam Or-
dinibus dederat, in iſtis non feſelliſſet, nec etiam Baro de Sellis, Re-
gius. Legatus poſtea declaraviſſet, voluntatem Regis non eſſe, vt ea, quæ
ibi pacta & conuenta eſſent, obſeruarentur: Nihil tamen additum
putamus, quod à Regia pietate hoc ſtatu rerum non poſſit, aut de-
beat impetrari, aut quod non ex priuilegijs & iuribus noſtris deberi
nobis, clariſſimè docere poſſimus.

Quamobrē optaſſemus, Cels. & Dig. veſt. placuiſſet duritias iſtas
& cōtrarietates in ſpecie nobis indicare. Non enim oēs Articulos pro
talibus haberi exiſtimamus, nō ſolū ſolicitudini veſtræ, quoad duritias
& con-

& contrarietates istas, fortassis satisfecissemus. Sed & melius, & ad rem propius etiam minime respondere potuissemus. Similiter etiam optassemus nomine Regionum legatorum nobis declarari, quæ media ipsi proposuerint, an gratæ illis sint priores pacificationes: quod si gratæ illis sunt, frustra sibi & nobis tantas misérias & calamitates ab eo tempore induxerunt.

Nihilominus, ut cognoscant Cels. & Dig. V. nos nihil, quam quod pius & iustus est, proponere, nec desiderare, primo, circa quæ dissidium, vel potius aberratio inter serenissimum Regem Principem & dominum nostrum naturalem, & Ordines versetur, indicabimus: deinde, in quibus iam ante conuenimus, & quid adhuc definiendum restet, ostendemus. Ita poterunt Cels. & Dign. V. non solum æquitatem articulorum, sed & statum totius negotij facilius intelligere.

Duo sunt præcipuè, circa quæ est aberratio. Vnum circa religionem, alterum circa auctoritatem. Quæ præterea vel olim, vel nunc sunt in controuersia, aut ad restitutiones & emendationes ablatorum, & iniuriarum, aut ad securitates vtrinque præstandas pertinent, quæ causam & originem habent ex bello, quod tanto tempore gestum est: primis ergo capitibus transactis & compositis, speramus facillime & ista transigi & componi posse.

Articulus de Religione præ cæteris grauissimus est: ex ea ratione, quod religio non ad homines, sed ad Deum spectet, & non hominibus, sed Deo præstari debeat: cui non minus Rex, quam populus subiectus est: sed & vtrisque tum Regi, tum Populo ex æquo obseruatio eius præcepta est, & ex æquo etiã ambo vel vitam, vel mortem æternam sperant, & metuunt, si aut benè aut male in Religione versati fuerint. Itaque ambo etiam & Rex, & Populus (cum populum dicimus, simul etiam vnumquemque singulatim intelligimus) Deo iuxta suam conscientiam seruire postulat.

Istius consideratione, & quod etiam experimento nimis verum esse didicerunt, parum vim & arma ad propagationem, & conseruationem religionis conferre: De in, prout nolunt suis conscientijs vim vllam adhiberi, ita legi Dei non conuenire, ut ipsi aliorum conscientijs vim vllam adhibeant.

Illorum ergo consideratione, primum in pacificatione Gandauenen. consensu Consilij Regij, deinde etiam in pacificatione Bruxellensi, quæ à Rege comprobata est, omnia edicta, quæ contra assertos hæreticos lata fuerant, suspensa sunt, & in effectu abrogata.

Quo facto omnino confidimus Seren. Regem saltem tacite ostendere voluisse, se non statuisse vllum posthac ad religionem suam cogere, sed vnicuique permittere, ut domi suæ in quocunque loco habitet, sine vlla persecutione, & offensione libere pro sua conscientia Deo seruire possit. Hoc ergo vnum est, quod concessum, et conuentum esse putamus, et concordat cum lenitate, et voluntate Christi.

XXXIII.

sti, cum vsu primitiuæ Ecclesiæ, & cum doctrina Patrum.

Quòd verò definitum non est, ad publicum exercitium religionis pertinet: est tamē in eo quoque in dictis pacificationibus conuentum, quod Sereniss. Rex noster Ordinum arbitrio hanc rem commiserit.

Circa istud primū attendi cupimus, nos indies videre & experiri, quò maior vis Religionis nomine hominibus inferatur, eo statū Cathol. Rom. Ecclesiæ deteriorem fieri: imo manifestè deprehendimus, cum Regis consilium & propositum non sit aliud, quàm Cath. Romanam Ecclesiam, eiusque cultores conseruare, tueri, ac defendere: eius tamen Vicarios, & exercitum semper perdendis, & destruendis ijs occasionem præbuisse, & adhuc occasiones præbere hodie.

Ordines verò sibi mutuo condolentes, cum Regi hætenus non libuerit, in tanta membrorum suorum diuulsione, & infirmitate per præsentiam suam ijs opitulari, & succurrere, nec ipsis amplius aditus ad Regem, nisi cum vitæ discrimine pateat, vt veritatem status corporis sui cognoscere possit, conati sunt, se ipsos varijs remedijs recreare. Sed cum caput ipsis aduersum sit, & cōtrarijs remedijs, quàm membris conueniat, vtatur, quos Rex potissimum conseruatos voluit, eorum cōditionem & facultates de die in diem in peius vergere, & dilabi animaduertimus.

Quomodocunque istud accidat, hoc certum est, euenta omnia ostendere, & demonstrare media, quibus Rex cōtra nos vtitur ad eum finem, cui Maiestas eius ista destinauit, non seruire, sed prorsus contraria operari. Ergo non eo loco, quò bona, sed quò mala haberi debent.

Magnum mysterium est Religio Christiana, ad quam promouendam & conseruandam, Deus non impio milite, non arcubus, & gladio, sed spiritu suo, & pastoribus à se missis vtitur.

Sed ne longius à proposito nostro digrediamur, ex his causis, quas modò breuiter attigimus, Sereniss. Regem, Dominum, ac Principem nostrum naturalem demississimis animis rogatum volumus, vt placeat Maiestati ipsius semel à medijs, quibus nunc vtitur, clementissime desistere. Quamdiu in his angustijs & miserijs constituti sumus, nec Ordinibus, nec subditis vlla requies suppetit, vt super his, quæ ad pietatem, quò ad Deum, & Maiestatem eius, pertinent, ita, vt oportet, intenti esse possint. Sed omnes in eo laborant, quò se aduersus iniurias Hispanorum defendant, & tueantur.

Neutros tamen pertinaciter in opinione sua perseuerare velle, existimandum est, nec Regis voluntati, quò ad Religionem veram, vilo modo resistere, si postea quieti restituti repererint, se in aliquo articulo aberrare: Quis enim est, qui sciens se ipsum æternis cruciatibus dedicare velit? Quapropter obnixissimè Ordines rogant, quò ad publicum exercitium alterius Religionis, quam quæ Cath. Rom.

XXXIV.

est attinet, quod post prædictas pacificationes pluribus in locis, quam ante erat, introductum & institutum est, ut pro necessitate, in qua constituti sumus, & ex causis, quas supra enarrauimus, Rex hæc beneuolentiam, & amorem prouincijs nostris clementissime præstare velit, ut placeat Maiest. suæ, eos subditos, qui sunt alterius religionis, in hac parte quoque conscientijs suis relinquere, & religionis publicum exercitium iuxta tenorem articulorum, quia nobis exhibitum sunt, indulgere.

Hanc unicam viam vnà cum vera pœnitentia esse putamus, qua Dei iram erga nos auertere poterimus. Quod alijs fortassis mirum videbitur, nobis autem non ita, qui inter calamitates istas didicimus, regimen animarum, & conscientiarum ad solum Deum pertinere, eumque verum religionis læsæ vindicem esse, item unicum hunc esse modum, quo & Regi Cath. Domino, ac Principi nostro naturali debita sua obedientia restituatur, & nos ipsi inter nos ad mutuam concordiam, & amorem redeamus,

Qui modus propterea etiã magis amplectendus est, quod iã multiseuente eum ad concordia, & pacis constitutionem inter Principem, Magistratum, & Populũ utilem, & salutarẽ esse, in multis regnis, Prouincijs, & ciuitatibus comprobatum sit. Atque hæc de religione.

Secundum, in quo diximus aberrationem aliquam inter Seren. Regem nostrum, & inter Ordines existere, circa authoritatem Regis versatur, quæ non ex culpa nostra, nec etiam, ut speramus, ex voluntate Regis, sed ex iniuria, & ignorantia Gubernatorum nata est. At maiori ex parte definita est hæc quoque controuersia per priores pacificationes, quibus singulis prouincijs pacta, libertates, iura, & priuilegia sua salua & illæsã à Rege promittuntur,

Vicissim Ordines per easdem pacificationes Seren. Regi Cath. Principi, ac Domino suo naturali omnem obedientiam, quam secundũ mutua ista pacta, libertates, iura, et priuilegia sua Maiest. eius præstare debent, addicunt, et promittunt.

Nec ab eo tempore quicquam noui in hoc articulo accessit, quã quod in receptione Ser. Archiducis Austria, secundum prædicta acta & iura, potestas Gubernatoris, & reliquorum consiliariorum, & officialium per certas condiciones, ut posthac mala, in quæ nunc per Gubernatores, & consiliarios incidimus, euitentur, declarata & restricta est.

Has condiciones speramus Ser. Regi, cum non ad imminutionem authoritatis ipsius, sed ad iniurias, & iniustitias Gubernatorũ, & consiliariorũ præcauendas; Deinde, ut quod fieri debet, viri sapientes & iusti, in quibus non minus, quam in ipsis legibus salus Reipub. posita est, dignitatibus & officijs præficiantur, in electionibus & ordinationibus eorum additæ et cõstitutæ sint, eas, in quã, speramus Maiest. ipsius non displicituras, sed easdem consensu suo comprobaturam,

Hæc

XXXV.

Hęc breuiter ita Cels. & Dig. V. ad defensionem articulorũ, quos iussu Seren. Archiducis Austrię, & Ordinum exhibuimus, item ad declarationem eorũdem referre, & aperire volumus. Si quid adhuc amplius in his, vel alijs articulis desideretur, vel tãquam durius offendatur, Illustris. Dux Arschottanus, & nos amice, & humilime petimus in specie nobis ista proponi, parati sumus, quauis hora super ijs intellectum, & mentem nostram declarare. Datum Coloniae xxi. Maii. 1579.

Num. 20.

REVERENDISSIMI, ILLUSTRISSIMI, GĒ-
nerosi, Nobiles, Sacrę Cęsarę Maiestatis
Commissarij.

*Statum Articulũ
mitigati & p̄stati*

D ea quę heri, & ante, ratione obscuritatum, & difficultatum, quę se in articulis ab Illustrissimo Duce Arschotano, & nobis Seren. Archiducis Austriae Gubernatoris, & Legatis Ordinũ exhibitis, offerre, & ex iis moueri posse videntur, proposita sunt, ne vllum impedimentum, aut mora tractationi inceptę per nos inducatur, & vt amicę, gratiosissimę, gratiosę, & beneuolę exhortationi, & petitioni vestrę acquiescamus, conati sumus, priores articulos, quantum a nobis fieri potest, iuxta mandatum, quod accepimus, lenire & mitigare, quibus obscuritates, et difficultates, quę heri obiectę sunt, et quę adhuc obiici fortę possent, Cels. et Dig. V. magna ex parte remotas, et sublatas esse inuenient. Eos articulos iisdem Cels. et Dign. V. exhibemus, cum hac necessaria declaratione, nos nihil amplius, quã quod his articulis continetur, prestare posse, vt nec pręsens status rerum nostrarum, et necessitates, in quibus versamur, amplius aliquid ferunt, aut permittunt.

Sequuntur Articuli.

I.

Concedatur vtrinque perpetuã obliuio, siue amnestia omnium eorum, quę facta sunt a tempore primorum motuum, et causa illorum, quocunque modo aut loco tam generaliter quam particulariter, ita vt eorum nulla fiat amplius mentio, exprobratio, aut inquisitio, quasi ea nunquam accidissent,

II.

Rex Catholicus habeat ratum et gratum quidquid factum, contractum, constitutum, decretum, conclusum, definitum, prouisum, collatum, aut quoquo modo actum est per Ser. Dominum Archiducem Austriae Matthiam, cõsiliũ Status, atque Ordines, tam id quod concernit negotium bellicum, quam politicum,

E 2 Rex

XXXVI.

III.

Rex etiam promittat rata habere, et tenore præsentium rata habebit omnia Priuilegia, iura, vsus, antiquasque Consuetudines cuiuscunque Prouinciæ Ciuitatis, et communitatis,

III.

Omnes milites Hispani, Itali, Burgundiones, Germani, Franci, Angli, Scoti, omnesque alii extranei indifferenter vtriusque partis egrediantur ex ditioibus Belgicis intra terminum sex hebdomadū. Interea tamen Princeps Parmensis deseret illico oppida, et loca, quæ occupat, vel detinet post inuasum Namurcum, qualia sunt arx et Ciuitas Namurcensis, Carolomontium, Bouinæ, Philippo villa, Louanium, Leuva, Dieftum, et alia: Eaque reddet Ordinibus vna cum tormentis bellicis, munitioibus, et comæatu, et eorundem extraneorum loco collocabūtur in oppidis et arcibus, vbi expedire videbitur, milites naturales Belgii, idque consensu et approbatione Ordinum generalium, ac notanter eius Prouinciæ, vbi collocabuntur,

V.

Postquam autem Hispani, & exteri Belgio exierint, oppidaque, fortalitia, et loca restituta fuerint, in manus naturalium, sicut dictū est, exautorētur etiā atq; exeant omnes exteri, qui Ordinibus militāt.

VI.

Supradicti quoque milites naturales, antequam ingrediētur Ciuitates, aut loca munita, præter fidelitatem, quam iurabunt Regi Catholico, vt prouinciarum Principi, et legitimo Domino, iurabunt etiam fidelitatem patriæ, Ordinibusque generalibus, et particularibus prouinciarum, quas ingredientur, ac notanter obseruare articulos in hac pace conclusos,

VII.

Omnes captiui vtriusque partis liberabuntur sine aliquo pretio redemptionis, si modo ante huius pacis communicationem non fuerint aliter obstricti: Ita tamen vt teneantur respectiue expensas soluere. Si qui etiam ante hanc cōmunicationē promiserint redēptionis pretium soluere, tenebuntur etiam satisfacere suæ promissioni.

VIII.

Et quia Comes Buranus extra oppidum & Academiam Louanien. sine causa extractus est, vectusque ex Belgio contra priuilegia tū dictæ Academiæ, tum Ducatus Brabantiæ, idem Comes statim restituetur in libertatem, & remittetur in oppidum Antuerpiæ intra terminum trium mensium.

IX.

Quilibet vtriusque partis restituetur & regredietur in sua bona immobilia, non obstante quacunque alienatione facta à tempore pacificationis Gandauen. atque etiam in bona mobilia non distracta, aut alienata,

XXXVII.

X.

Fiet etiam restitutio bonorum in Burgúdia, Luxemburgo, Hollandia, Zelandia, alijsque locis, vbi pacificatio Gandauensis non fuerit adimpleta, tam Ecclesiasticis, Principi Aurangia, quàm omnibus alijs, iuxta dictam pacificationem.

XI.

Omnes naturales Belgij, vtriusque partis poterunt liberè in Belgium reuerti, ibique habitare, ea lege, vt præstent iuramentum fidelitatis, tam Regi, quàm Patriæ, ac Ordinibus generalibus, & particularibus eius Prouinciæ, in quam reuertentur, atque adeo sese obseruatos omnes Articulos huius pacis.

XII.

Pacificatio quoque Gandauensis, Edictum perpetuum xvij. Febr. 1577. Bruxellæ publicatū, Vnio siue cōfœderatio Ordinū, ac alię securitates subsequutæ, in omnibus alijs punctis & articulis obseruabuntur.

XIII.

Excepto, quòd in ijs Prouincijs & locis, vbi Religio, quæ dicitur *Religio* reformata, Confessio Augustana, vel pax religionis, dicta *Religionsfriede* recepta est, omnia permanebunt in suo statu, secundum eandem pacem religionis: neque religionis causa vlla fiat inquisitio. Idque donec per conuentum Ordinum generalium aliter prouisum fuerit, quemadmodum pro maximo bono, & quiete Prouinciarum respectiue expedire videbitur.

XIII.

Gubernatio generalis Belgij maneat penes Sereniss. Dominum Archiducem Matthiam, ijs conditionibus, quas iurauit. Quem si contingat mori, vel si forte sese vellet aliò conferre, Regia Maiestas non poterit committere alium Governatorem, nisi gratum Ordinibus ex suis liberis, aut sanguine legitimo: Qui tenebuntur iurare eosdem Articulos ac condiciones, super quibus receptus fuit dictus Dominus Archidux.

XVI.

Nulli in posterum admittantur ad gubernacula Prouinciarum, Ciuitatum, Castrorum, & fortalitorum, Capitaneatus, aut Præfaturas militum, neque ad consilia Status secretum, aut finantiarum, aut alia officia magni momenti, nisi naturales Belgij benè idonei, & bona illic habentes, qui que steterunt à partibus Ordinum, gratique tam Ordinibus generalibus, quàm Prouincijs particularibus, ad quas mittentur, ac alias iuxta priuilegia earum. Qui primum, & antequam admittentur, tenebuntur solenniter iurare, hanc pacem & particulariter etiam manutenere, & obseruare priuilegia, consuetudines, iura, & vsus generales, & particulares Belgij, ac iureiurando promittere, si resciscant aliquid tractari in eius præiudiciū, quod ea de re certiores faciet Ordines generales, &

XXXVIII.

particulares prouinciarũ, sub pœna, quòd habendi sunt pro periuris.

XVI.

Et quia Ordines sunt obligati Sereniss. Reginae Angliæ, propter sinceram amicitiam, vicinitatem, & auxilium, quod illis præstitit ad utilitatem publicam, ipsa comprehendetur reciprocè in hoc tractatu, in confirmationem antiquorum fœderum perpetuò cõseruatorum inter Principes tam eius Regni, quàm Belgij.

XVII.

Similiter comprehendetur in eodem hoc tractatu Illustris. Dux Andegauensis, Regis Christianiss. frater, tanquam defensor libertatis Belgij cum recognitione, quam Ordines ipsi promiserunt proponere, & resoluere, quoniam tam liberaliter atque heroicè operam nauauit eorum defensionis ac cõseruationi. Vti etiam comprehendetur omnes alij cõfœderati dictorum Ordinum.

XVIII.

Supplicabitur suæ sanctitati, Cæsareæ Maiest. Regi Christianiss. Reginae Angliæ, Duci Andegauensi, defensori libertatis Belgicæ, omnibus Principibus Electorib. Germaniæ, & Duci Iuliacensi, tanquã studiosis utilitatis, & tranquillitatis Reipub. Christianæ, vt ijs placeat efficere, vt hic tractatus in omnibus suis partibus compleatur, & inuiolabiliter obseruetur.

Hic tractatus reciprocè iureiurando solenni super sancta Evangelia præstito confirmabitur, & à Rege approbabitur, intra terminũ trium Mensium post conclusam hanc pacem, aut citius si fieri potest. Actum Coloniae xxv. Maij, Anno 1579.

Num. XXI.

REVERENDISSIMI, ILLUSTRISSIMIQUE

Principes, Generosi, Nobilesq; Domini, Sac. Cæs. Maiest. Commissarij.

DE VX de Terra noua, & Princeps de Casteluerno, Regius Mandatarius, viso scripto Ordinũ Belgij Legatorum, sibi iam pridem ad effectũ manifestandæ voluntatis seu determinationis suæ Maiest. Cathol. vestro omniũ iussu cõmunicato, nihilq; minus p̄si habēs, quã occasione Articulorũ, dicto scripto comprehensorũ, in disceptationis arenã cum prædictis Legatis descẽdere, seu cõtenta illorũ per viã obiectus, seu reprehensionis quomodolibet eneruare, ac confutare: quinimo ecõtra omnino nihil sibi potius faciendũ censens, quàm disputationem, sinuosis ambagibus vitatis, planè ac simpliciter ob oculos ponere immensum amorẽ, ac verè paternum affectũ, quo sua Maiest. tanquam Princeps naturalis suapte indole clementissimus rapitur
erga

XXXIX.

erga suos subditos Belgicos. Quos quidē ipsis, sicut vehemēter cū primis desiderat, suis sub legibus, vñibus, moribusq; ac priuilegijs antiquis, tam circa ea, quæ concernunt sacrosanctā Religionem, ipsamque obedientiam sibi debitam, quàm etiam iustitiam, aliaue politica, ac deniq; & commerciorum prosperitatem splendori pristino restitutas videre. Ita supradictus Dux nequaquam cunctandū ratus, quin ex parte suæ Maiest. ac nomine, quo supra, prorsus voluntariè ac liberaliter populo & Ordinibus Belgicis offerat, cōcedat, & largiatur Articulos ex ordine sequentes. In quibus complexū arbitratur vniuersum illud, quod à subditis bona mente præditis, ac propriā salutē sitientibus, honestè requiri, postulari, vel prætedi posset: planè sibi persuasum habēs, populo, dictisq; Ordinibus curæ futurū, quo videātur dictos articulos nedum hilariter, verum etiam obedienter à dicta sua Maiest. tanquam naturali, ac supremo ipsorum Principe suscepisse, Gallico nihilominus scripto, pro huius præsentis negotij autographo habendo.

I.

Principio, ne qua ad nutriendā animorū diffidentiā occasio, seu *Autenti dicitur*
fomes quoquomodo superstes relicta videri queat, atq; eatenus ad v- *de hunc noia*
niuersum metū, scrupulosq; omnes, tam natos, quàm nascituros, ex animis subditorū planè radicitus euellendos, placet suæ Maiest. quod generalis vtrinq; obliuio omnium eorum, quæ ab exordio primorum motuum accidere, instituat: ita vt eorum memoria perinde euanesceat, sepultaque intereat, ac si omnino non accidissent.

II.

Districte interdicēs omnibus, non solū Procuratoribus, Fiscis, alijsq; Officiarijs, verum etiā quibusuis personis, tum publicis, tum priuatis, cuiuscūq; ordinis, cōditionis, ac qualitatis fuerint, ne deinceps rerum quarumlibet præteritarum occasione vlli negotium facescere præsumāt, siue in iudicio, siue extra iudiciū, neve etiam minarum spirantes sese mutuo prouocent ad iracundiā; verum è contra pacem ac concordia sibi vnice, synceriter, & fraternè post hac colendam & obseruandam esse nouerint. Et quidē sub pœna correctionis exemplaris, tanquam in perturbatores quietis, ac boni publici distringendi.

III.

Quibus proximum est, quod Rex vasallis, subditisque suis serio promittat, ac polliceatur, in posterum seruare, manutenere, imo (si opus videbitur) etiā de nouo firmare, omnia & singula iura, vsus, consuetudines, immunitates, exemptiones, & priuilegia quarumlibet Prouinciarum, Ciuitatum, Oppidorum, communitatum, aliorumq; priuatorum omnium, tum in genere, tum in specie, prout iisdē vsi fuere, ac fruebantur eo tēpore, quo sua Maiest. dictis Prouincijs olim solenni-ter inauguratus, eadē promisit, iurauitq;: Et sicubi forsan ea ipsa priuilegia interea temporis vllā infractionem, seu violationē passa fuerint,

rint, nihil promptius fuerit, quam vbi tale quid apparuerit, eadem
rursus instaurare, ac pristino vigori restituere.

III.

Et quantumuis Rex olim (licet inuitus) motuum tunc tem-
poris exortorum occasione plane coactus fuit, varium militem pe-
regrinum, ad tuendam suam auctoritatem, in Belgium inducere,
tamen paternè respiciens ad onera & grauamina subditorum inde re-
sultantia, omnino nihil alacrius præstitit, quam vt, statim à pace
promulgata, mandet omnibus ad vnum vsque militibus extraneis,
vtpote Hispanis, Italis, Germanis, Burgundis, Gallis, Anglis, Scotis,
ac cæteris omnibus peregrinis, qui propter hocce motus vtrinque
accerfiti comperientur, quatenus citra moram Prouincijs Belgicis
excedant. Et quod illorum loco in vrbes, Arcesque & fortalitia, quæ
ab omni memoria præsidium habuere, substituuntur milites natura-
les, cæterù astringèdi iure iurâdo peculiari, prout infra latius dicitur.

V.

Quod vero attinet ad alios milites nequaquam extraneos, etiam
ad pleniorum exonerationem afflictorum subditorum, mandabit S.
Maiest. vniuersum militem, tam terra, quam mari illico post dictam
promulgationem exauctorari & dimitti, vt nimirù deinceps sibi pri-
uatim viuant in tranquillitate, ordinarijs tantum præsidijs (vt dictù
est) retentis, ac suffectoris.

VI.

Porro, quia pace hac stabilita per discessum extraneorù, tanquã
eatenus armorum occasione quodammodo sublata omnia sperètur
quasi postliminio ad quietem reditura, vtque eo magis fructu pacis
omnes gaudeant, nihil tam ex vsu publico futurum iudicatur, quam
vt plebs citra omnem cunctationem redeat ad opificia, mercatus, &
negocia pacis, quibus se vxores, liberosque citra iniuriam proximi
honeste sustentare valeat. Et proinde S. Maiest. tum ob causam prædi-
ctam, tum etiam ad in posterum euitanda vitia & incommoda, quæ
plerunque otium & armorum luxuriam comitari solent, mandabit
vbiuis locorum arma poni, non minus ruri, quam in oppidis, qui-
bus ea tempore pacis nec foueri, nec tractari consueuerè. Idque om-
nino ad instar, prout olim factitatum tam ante priores, quam poste-
riores hæc turbas.

VII.

Consequenter, vt tanto nimirum pinguius ac luculentius se or-
bi terrarum manifestet vere paternus Suxæ Maiest. amor & affectus er-
ga suum populum occasione præsentis belli intestini, ac signanter ob
varietatem vectigalium, impositionù, subsidiorum, aliarumque ex-
actionù & concessionù vehemèter exorbitantium adeo exhaustù, vt
quod aggrauet vix videatur deinceps ferri posse: placebit suæ Maiest.
quod ad congruam respirationem eorundum subditorum vniuersa
exactiones, impositiones, cæteraq; inusitata Vectigalia, & onera præ-
sentium turbarum occasione quomodolibet indicta penitus cessent,
&

XLI.

& tollantur. Ita tamen, vt si quæ certorum onerum continuatio ad huc fore ex vsu publico iudicabitur, simul atq; per Ordines Statuum eiusmodi quid demonstratum fuerit, S. Maestas haud grauatim se Ordinum consilij iuxta ac desiderio accommodabit.

VIII.

Præterea restaurabitur libertas commerciorum, & transitus vbiuis locorum per Vrbes, Pagos, Pontes, Portus earundem Prouinciarum, non minus Terra, quam Mari, perque Fluios & Flumina, prout factitatum ante præsentis hosce tumultus: Nouis autem Vectigalibus & impositionibus, absque S. Maest. auctoritate eatenus per hos motus de facto institutis incontinenti cessaturis.

IX.

Quoniam verò hoc potissimum nunc agitur, pax vt coeat bona, firma, ac prorsus stabilis, qui haberi nequit, nisi eadem iusta atq; æqualis sit, & par vtriusque partis ratio habeatur. Et ob id ne quæ semina vltimarum alterationum, aut querelarum inter eiusdem Principis consubditos relinquatur, sua Maest. cupiens æquali fauore, ac benignitate omnes & singulos subditos, à cuiuscunq; partibus hætenus steterint, deinceps prosequi, & promiscuè vt bonos, fidelesq; subditos omnes tractare, vtq; etiam primus Articulus obliuionis generalis mutuarum iniuriarum præteritarum (in quo vera basis, ac fundamentum solidæ pacis consistit) plenum effectum sortiatur, eadem declarat, et vult omnes tam Ecclesiasticas personas, quam seculares recuperare pacificè bona sua, mobilia, & immobilia, titulos, debita, & actiones, ijsque statim vt, ac frui posse in eo nimirum statu, ac qualitate, quibus in præsentiarum illa ipsa reperientur, idque omni dolo ac fraude semotis, non obstante quavis alienatione facta in contrarium, & hoc tum in Burgundia, Luxemburgo, Hollandia, Zelandiaque, tum etiam in alijs quibuslibet Prouincijs ac locis, non minus ad vtilitatem Ecclesiasticorum, quam Principis Aulici, & aliorum denique omnium: non obstante, quòd dictarum Prouinciarum binæ, vt pote Burgundia & Luxemburgum, notoriè sint exemptæ à dispositione tractatum superiorum.

X.

Similiter ob causas, rationesq; prædictas, & vt, ne quispiam debita consolatione carens, vllò damno iniuriæ affectum se iure conqueri possit, ipsa ratio dicitur, suaq; Maest. omnino intendit, quòd quilibet subditorum hincinde etiam redintegretur, in suis honoribus, dignitatibus, beneficijs, gubernaculis, muneribus, functionibus & officijs plane ad instar prout olim antedictos tumultus extiterit. Exceptis tantum illis, quibus contra libertatē, iuraq; ac priuilegia patriæ de vlla functione prospectū fuisse demonstrabitur. Prouiso tamē, quòd eiusmodi spectati denuò redintegrandi, tenebuntur præstare iusiurandū, cuius infra mentio, prout facturi quoq; cæteri ad nouas functiones & officia in

X L I I I.

posterum cooptandi, reuocando, cassando, & annullando, quicquid hinc inde factum, decretum, pronunciatum uve fuerit in contrarium.

X I.

Et quia sua Maiestas in hac rerum facie iudicat ad securitatē subditorum haud vulgariter pertinere, quod omnes deinceps functiones, et officia publica per solos naturales obeantur, etiā studiose providebitur, ne quis in posterum admittatur ad vlla gubernacula Prouinciarum, Vrbiū, Castrorum, et Fortalitiorum, nec vt sit Capitaneus, aut Dux militum, nec ad consilia rerū Status priuatum, financias, aliaque officia maioris momenti, præter naturales patriæ. Quæ etiam ante receptionem solenniter iurabunt in hos Articulos, eosque promittent fideliter, sincereque seruare, sub pœna periurij, et tanquam tales puniendi: In quare sola videtur consistere potissima securitas præsentis Pacificationis adimplendæ, nec id solum, quinimo et ipsa vera quies, et tranquillitas publica, vt nec ab Ordinibus Statuum quicquam vltius requiri, aut desiderari posse videatur.

X I I.

Insuper captiui vtriusque partis omnes, qui ob dictos tumultus adhuc dum detinentur, statim, et absq; vlllo pretio relaxabuntur: nisi iam antea aliud conuentum et solenniter stipulatū fuisse constiterit.

X I I I.

Quod verò attinet ad Comitem Buranum, sicut sua Maiest. planè constituit de omnibus suis subditis in vniuersum paternè promereri; ita quoque contentus est, eundem Comitem, licet per tractatus præcedentes specialiter exceptum & reseruatum, nihilominus, quanto citius fieri poterit, suæ libertati ac patriæ restituere, quinimo & illi gubernationē Holladiæ, Zelandiæ, & Traiectensis prouinciæ dabit.

X I I I I.

Decreta verò, iuxta ac dispositiones, & ordinationes per D. Archiducem Matthiā, suosq; collaterales, & Ordines Statuū à tempore vltimarū turbarū, sub auspicijs S. Maiest. emanatæ, tametsi notoriè constet, legitimæ facultatis defectu viribus nequaquā subsistere; tamè studio promouendæ huius reconciliationis sua Maiest. cōsentit, quod pro legitimis ac validis habeantur, suosq; debitos sortiatur effectus; quo ad beneficia, dignitates, officia, aut alias quaspiā res, quæ solent esse potestatis, ac dispositionis ordinariæ illorū, qui tenēt locum Gubernatoris dictarum Prouinciarum: non autem in ijs, quæ propriæ personæ suæ Maiestatis reseruantur; aut si quæ factæ sint contra iura, priuilegia, & immunitates patriæ, tam in generali, quàm in particulari, vel alioqui in vllius iniuriam, seu detrimentum redundarint.

X V.

*Catholice
magistratus
restituat*

Pariter etiam omnes quarumlibet Vrbiū, & aliorum locorum Magistratus, seu officiiati, suis functionibus destituti, alia via ac ratione, quā iuris ordine legitimè seruato, aut alias cōtra priuilegia dictarū vrbiū,

XLIII.

urbium, aut præter ordinarios consuetosque modos, cum primis re-
stituentur & redintegrabuntur in dignitates, officiaque sua: nec non
ad eorum creationem futuris temporibus procedetur prout olim, &
sicut ex iuribus, moribus, & priuilegijs cuiusque patriæ, urbis, & loci
debet: ne cui facta toleretur iniuria.

XVI.

Quod verò cõcernit Religionem, quæ omnibus Principibus ve-
rè Christianis iure esse debet cõmendatissima, haud potest S. Maiest. ^{Religio}
vllatenus præterire, quin vestigijs Regû Catholicorum, suorû Maio- ^{Castro}
rum inhærendo, percipiatur, ac mandet in Prouincijs suis patrimoni-
alibus retineri, seruariq; Religionem Catholicam, Apostolicam, Ro-
manam, & ab omni æuo non solum ibidem receptam, verum etiã sub
quæ earundem prouinciarum subditi olim tantopere florere, & in
qua tam dictam suam Maiest. quàm cæteros suos prædecessores olim
prouincijs inauguratos, & mediante solenni iure iurãdo in Principes
supremos, ac naturales receptos fuisse notoriè constat. Quæ quidem
supradicta Religio, exclusa quauis alia, liberè, pacificè, & absque vllò
impedimento, vbiuis locorum per vniuersas Ditiones Belgicas post ^{ergo etiam}
hac tradetur & exercebitur: prout etiam Ordines Statuum S. Maiest. ^{in Bulla hanc}
non minus post, quàm ante turbas præsentis frequentibus literis se-
passuros et procuraturos addixerunt: Et sicut etiam iam pridem scri-
psere ad S. Maiest. Imperialem, vsque adeo, quod absque graui nota, ve-
ne dicatur confusione, vniuersi status politici haud possint in re tan-
timomenti proprijs scriptis vlla ex parte contrariare.

XVII.

Enimuero tamen, si qui Subditorum, vel Incolarum, occasione
diuersitatis seu contentionis (proh dolor) suscitatae circa vniformita-
tem Religionis, vel alia quapiam, tum simili, tum dissimili de causa, ^{et hinc ergo dicit}
dictis prouincijs quandoq; excedere cupient, S. Maiest. permittet hoc ^{et Belgio}
cuilibet liberum fore integro quadriennio subsequuturo; dummodo
interea temporis à scandalis, ac rerum perturbatione studiose abstine-
ant. Quo casu etiam liberrimè fruètur omnibus suis bonis, tam mo-
bilibus, quàm immobilibus, iuribus, actionibusque: et poterunt ea
ipsa, qualiacunque fuerint, etiam alio transferre, seu vendere, aut ali-
enare, prout eis videbitur. Imo et hoc amplius (si modò bona sua re-
tinere malint) etiam poterunt absentes ad eorundem bonorum re-
gimen, administrationem et receptionem in prouincijs sibi eligere
Quæstores Catholicos, qualescunque volent; ac præterea toties,
quoties voluerint, ad prouincias iteratò redire, victuri tamen ritibus
ac moribus pristinis, et vt personas Catholicas decet. Eritque huius-
cemodi reditus, ac facultas bona administrandi per se cuilibet bona
fide permissus, statim atque Pastoribus, Officiarijs, ac Magistratibus
locorum, ad quæ redire cupient, talis intentio ac voluntas insinuata
fuerit. Ex qua quidem Regali indulgentia nulli non perquam ma-
nife-

XLIIII.

nifestum redditur, quod S. Maiestas nihil minus, quam bonorū conficationes, ruinam, & perniciem suorum subditorum appetat, multo autē minus, quod rigore superiorum placitorū ipsos perstringere constituerit, cum vel etiam paratissimus sit, ea ipsa placita ex consilio Ordinum Status competenter temperare ac moderari.

XVIII.

Quod spectat ad authoritatem, & obedientiam suæ Maiest. à suis subditis omni iure diuino & humano, vt Principi naturali legitimo, & supremo debitam; illa cum primis restituetur & seruabitur, qualis merito esse debet, qualisquē olim seruata est: vt rectè nimirum admittretur iustitia, subditi regantur in omni ratione, æquitate, quiete & obedientia: idquē ad eam formam, modumquē, quo factum est ab omni memoria, tam defuncti Imperatoris Caroli V. eiusquē predecessorum, quam etiam suæ Maiest. vsque ad harum turbarum initia: sine cuius auctoritatis instauratione, ac subditorū obedientia, nequaquam possibile est, populum in vnione, concordia, recta quē iustitia, quiete, ac tranquillitate manuteneri.

XIX.

Supereft de gubernaculis generalibus dictarum Prouinciarum, quarū occasione S. Ma. eliget Principē de sanguine, qui, quæve rerū experientia pollens habeat dotes & qualitates ad eius generis arduū munus cum primis necessarias: & de quo, seu qua subditi iustam causam satisfactionis sint habituri. Gubernabit autem cum omni iustitia & æquitate, præsertim verò secundum vsus, iura, consuetudines & priuilegia dictarum Prouinciarum, etiam comprehenso hoc præsentis reconciliationis Edicto, quod pariter tenebuntur promittere, ac iurare.

XX.

Ad cuius quidem Gubernatoris generalis manus, citra vltiorē hæsitatiōē, plenè ac integrè tradētur omnes, & singulæ ciuitates, vrbes, fortalitia, & alia loca, quæ ab vna, alteraue parte, quocunq; titulo aut prætextu modo tenentur, vnà cum patrimonio ad S. Maiest. pertinente, tormentisquē bellicis, munitiōibus, commeatibus, armis & nauibus, vt nimirum de ijs disponat, sicuti seruitio S. Maiest. simul & commodis, ac securitati Prouinciarum magis expedire arbitrabitur; & alias prout fieri decet, factumquē fuit ante motus præsentis.

XXI.

Permittente nihilominus sua Maiest. (& quidem merè in huius reconciliationis gratiā) vt quod hætenus ex eius patrimonio, seu populi subsidijs, desumptum & collectum fuit, id ita collectum, receptumquē maneat absque vltiori persecutiōe, seu vexatiōe cuiuspiā mortalium eatenus inferenda; ita tamen, vt in posterum ab eiusce modi detentiōibus, occupatiōibus & collectis desistatur.

XLV.

XXII.

Circa tractatum Gandensem, & insecutã Vnionem generalem Statuum, ipsumque Edictum perpetuum, omnes & singuli Articuli ad amussim seruabuntur, qui huic præsentì tractatui nequaquam repugnare comperientur.

XXIII.

Prouiso tamen, quod illico per Ordines Statuum renunciabitur alijs omnibus fœderibus, pactis, mutuisque sponsonibus contractis occasione dictorum tumultuum, tam intra, quàm extra prouincias.

XXIII.

Comprehendentur hoc tractatu Regina Angliæ, & Dux Andegauensis.

XXV.

Et quia sua Maiestas omnibus modis optat, hunc ipsum tractatũ perpetuo firmum ac stabilem esse; haud dubiè fuerit sibi acceptissimum, quod S. Maiestas tanquam caput vniuersalis Ecclesiæ, & S. Maiestas Cæsarea, tanquam Mediator vnã cum Principibus ad præsentis pacificationis negotium Delegatis seriò requirantur; quò interueniant tanquam sponsores partium hincinde, eo potissimum fine, quod omnia & singula in hoc præsentì tractatu comprehensa, synceriter, bona fide, & absque vlla contrauentione ad amussim posthac complebuntur, necnon realiter præstabuntur.

XXVI.

Postremo, vt ne ad summæ firmitatis, ac dictorum omnium, reuera solidum stabilimentum quicquam defuisse videatur, haud grauebitur S. Maiestas, omnia & singula supradicta non solum confirmare verbo Regio; quinimo & iuramento solenni. Cuius rei literæ suæ patentes, tam nominis subscriptione, quàm Sigilli impressione muniendæ; nec non in forma Edicti perpetui, & irreuocabilis desuper in vtroque idiomate, tum Gallico, tum Flandrico expediendæ, haud dubiè fidem facturæ erunt. Quæ quidem literæ ad eum modum expeditæ consequenter mandato S. Maiest. publicabuntur; & in Actis publicis consiliorum tam supremorum, quàm prouincialium, vt moris est, describendæ posteris seruient in monumentum legis perpetuæ.

XXVII.

Tantundem promittere & iurare tenebuntur Ordines Statuum, aut coniunctim simul aut seorsim singuli in suis prouincijs, pariter & ipsi Magistratus Oppidorum, & Communitatum totius Belgij; nimirum, quod facta testaque, ac prorsus inuiolata seruabuntur omnia & singula supradicta, etiam cum solenni reiteratione iuramenti fidelitatis, ac obedientiæ S. Maiestati debitæ.

Quocirca, cum omnes & singuli supradicti Articuli tantoperè

XLVI.

abundent iustitia & æquitate, omnino persuasum est S. Maieft. non solum à vobis Illustris. Principibus ac Dominis, Cæsareis Delegatis, cæterum ab orbe terrarum vniuerso haud dubiè probandos fore: ac denique etiam Ordines Statuum, ipsosque Subditos, tam in genere, quàm in specie nequaquam passuros eiusmodi præpingues, ac verè Regales tantorum commodorum oblationes sibi ac posteris suis excidere. Potissimum quòd manarint ex pectore non minus candido, quàm amore paterno, quo sua Maieft. prosequitur Belgicos suos Subditos; à quibus tum ipsius prædecesores, tum etiam ipsemet (mirum dictu) quàm rara ac verè ingenua obsequia olim perceperint, ut nec dubitet tempora propediem recursura, quibus tantundem sibi ac successoribus deinceps præstandum fore, iure sperare poterit. Actum Coloniae Calendis Iulij, 1579.

Num. XXII.

REVERENDISSIMES, ET ILLUSTRIS. ELE.
teurs, & Princes de Saint Empire, Genereux & Noble
Sieurs les Commissaires de la Maiefté de
l'Empereur.

*Autant de copies
 en fait en qualite*

LE Duc de Terra noua, Prince de Casteluetrano, Commissaire de la Maiefté du Roy Catholique, ayant veu les Articles presentes par les Deputez des Estat^s des pays bas, lesquelles il a pleust à voz Seigneuries Illustr. luy enuoyer pour sur iceulx declarer la bone volùté de sadiet Maiefté. Iceuluy Duc sans s'arrester à debater plusieurs desdicts Articles, (comme voz Seigneuries par leur prudences peuent cognoistre) il pourroit faire: Mais desirant monstrer par effect, la grande amour & affection paternelle, que sa Maiefté, comme Prince tres bening, a tousiours porté, & porte à ses subgect^s. Et pour le desir, qu'elle a reuoir tous sesdicts pays remis en vne bonne paix, vnion, tranquillite & repos, tant en la Religion, obeissance deue à icelle sa Maiefté, qu'en iustice, police et commerce, souz les loix, vsances, coutumes & priuileges anciennes d'iceulx pays, en la forme & maniere, quilz estoient en leur plus grande felicité & splendeur. Et sans differer ny remectre plus longuement les choses en demandes ny respõces, offre plainement, volontairement & liberallemēt de la part de sadiete Maiefté, leur accorder & donner les graces, poinct^s & articles suyans: Qui est tout ce, qu'iceulx subgect^s peuent iustement requirer, desirer & demander de sadiete Maiefté, ne doubtant partant, quilz les accepteront & estimeront avec telle demonstration, de bon gre, & obeissance, quilz doibuent à sadiete Maiefté, comme leur Prince naturel, & Souuerain Seigneur.

I.

Premierement, pour oster tout occasion de diffidence, & pour faire cesser toutes doubtres & scrupulles, qui pourroient demeurer es opinions des subgect^s.

XLVII.

leur donner assurance pour les choses passees, sa Maieſté accord, qu'il y ait vne cõliance generale, d'une part & d'autre, de toutes lesdicts choses passees depuis les premieres troubles aduenuz. De sorte que la memoire d'iceulx demeure en ſaincte & assouppie, comme des choses non aduenuez.

II.

Interdisant a tous ſes procureurs generaulx, Officiers, & toutes aultres personnes publiques ou priuees de quelcque estat, condition ou qualitez qu'ilz ſoyent, d'en faire mention ou poursuytes s'en reſentir, iniurier, ny prouocquer l'un l'autre, de parolles ou de faict, pour les offenses, tortz, mesfaicts, & voyes de faict, a cause d'iceulx troubles, tant en general, que particulier, a peine de punitiõ, & chaſtoy exemplaire, comme perturbateurs de la paix & repos publique.

III.

Promect aussi sa Maieſté a tous ſes vassaulx & ſubgects de garder maintenir & cõfirmer les droicts, vsancez, conſtumes, franchises & priuileges des Pays, Villes, Communitiez, & de tous aultres, tant generallemẽt, que particulièrement, comme ilz en ont iouy & ioyſſient, lors que sa Maieſté les a promis & iurẽ a son aduenement & reception pour Prince d'iceulx pays, & s'y auant, que aucunes ayent eſtẽ enfrainctz, de les faire reparter & reſtituer incontinent qu'il en apparra.

IIII.

Et comme sa Maieſté (a son regret) a eſtẽ forcẽ a l'occafion des troubles passees, faire venir en ces pays bas, plusieurs ſoldatz & gens de guerre eſtrangiers, icelle veult & entend pour le ſoulagement & contentement de ſesdicts ſubgects, que incontinent apres l'accord public, tous ſoldatz, Eſpaignolz, Italiens, Allemãs, Bouygoignons, Francois, Anglois, Eſcoſſois, & tous aultres eſtrangiers, venus de coſte & d'autre, a cause deſdicts troubles es pays bas, ayent a ſortir & s'en retirer, Et au lieu d'iceulx ſeront remis es Villes & forteresses, ou eſt accouſtumẽ de tout temps y auoir garniſon naturelz d'iceulx pays bas, faiſans le ſerment comme y apres ſera dict.

V.

Et pour le regard des aultres gens de guerre, non eſtrangiers, ſera ordonnẽ par sa Maieſté, que incontinent apres ladicte publication, toutes troupes & armees, tant par terre, que par mere, ſe ſeparent & retirent, retournant chacun chez ſoy, pour y viure quietement & en paix, retenant ſeulement les garniſons ordinaires, comme dict eſt.

VI.

Et pource que par l'execution de ceſte accord, ſortye d'iceulx eſtrangiers, (eſtant l'occafion des armes oſtẽe) toutes choses ſeront remiſes a repos, & que le peuple ſe doit promptement appliquer a l'exercice de ſes meſtiers, mainfaictures negotiation, traffiques & labeurs, pour la nourriture d'iceulx, leurs femmes & enfans, aussi affĩn d'eviter les deſordres et incõueniens procedans de l'oysiuitẽ, & de bauchement deſdicts armees. Conuendra qu'au pluſtoſt les armes ſoyent miſes bas, par tous les lieux, champeſtres, & villes ou elles ne ſont eſtẽ viſitez en temps
de paix

XLVIII.

de paix, le tout en la forme & maniere, quise faisoit par auant ces premiers & derniers troubles, affin mesmement, que chacū iouysse du fruiet de la pacification.

VII.

Pareillement pour tant plus demonstrier l'affection, soing & amour paternelle, que sa Maiesté porte a son peuple, lequel pour la loigneur de ceste guerre civile, & la multitude de toutes manieres d'impositions gabelles, centiesmes, aydes, & aultres exactions, exorbitances, (la plus part desquelles a esté extorqué par force plus que de leur consentement & volonté) & dont le peuple est ainsi oppoury, oppresé, & accablé, qu'il n'en peult plus, sadiete Maiesté est cōtente, que toutes lesdicts chargez, aydes, impositions & exactions mises soubz a cause de ces troubles, soyent ostes, pour donner moyen a sesdicts subgeets de respirer. Neantmoins s'ily a aucunes charges, qui soyent encores pour quelque temps necessaires, estre continuees, pour soustenir l'Estat, en le remonstrant par les Estat, sadiete Maiesté sera preste de s'accommoder en cela par aduis d'iceulx Estat.

VIII.

Le libre commerce & passaige sera remis par tous les quartiers, villes, bourgades, pontz & passaiges desdicts pays, tant par Meer que par Terre, ensemble par les riuiers & eaues douces, comme ilz estoient par auant ces presentes troubles, & tous noueaux peages & impositions, mises sous sans l'authorité de sa Maiesté, durant iceulx troubles, seront ostez & leuez.

IX.

Et puis qu'il conuient totalement faire vne paix bonne, ferme & estable, qui ne peult estre qu'en la faisant iuste & equitable, & traictent esgallemēt l'vng & l'autre party, pour ne laisser aucune semence de rancune, alteration, ou mescontentement entre les consubgeetz de mesme Prince, sa Maiesté les veüllans traicter tous bien & esgallement, comme ses bons & loyaux subgeetz, sans distinction ou difference, affin mesmes, que le premier point de l'oubliance generalle des iniures mutuelles, & choses passees, sortissa son plain & entier effect, (vray fondement de toute vnion) icelle declaire & trouue tresiuste, que toutes personnes tant Ecclesiastiques que seculiers, r'entrent & soient remises d'vne part & d'autre eu leurs biens meubles & immeubles, tiltres, debtes & actions paisiblement, pour en ioyr & prouffiter promptement en tel estat, que lesdicts biens seront trouuez en nature, sans fraude, ny malengien, non obstant toutes alienations, faictes au contraire. Ce qui aura lieu aussi bien pour les biens estans en Bourgoigne, Luxembourg, Hollande, Zeelande, qu'aultres lieux, & tant a l'endroit desdicts Ecclesiastiques, que du Prince d'Orainge, & tous aultres iacoit, que les provinces de Bourgoigne & Luxembourg, n'estoyent comprises & traictées precedens.

X.

Et pour les mesmes causes & raisons que dessus, & affin que nul ne demeure interesé, ny iniurié, la raison veult, & l'entend ainsi sa Maiesté, que vng chacun de costé & d'autre, r'entre en ses honneurs, dignitez, benefices, gouuernements, chargez, estat, & offices, en la forme & maniere qu'ilz estoient par auant

XLIX.

uant lesdicts troubles, pourueu toutesfois, que ce ne soit contre la liberté, droictz, & priuileges du pays, & aussy a charge de faire le serment cy apres mentionné, cōme tous aultres entrans en charges, Estat & Offices, Reuocquant, cassant & annullant, tout ce qui s'est faict, decreté, et prononcé au contraire, tant d'vng party que d'aultre.

XI.

Et pour aultant que le vouloir & intétion de sa Maieité est, que toutes charges, estat & offices soyent deseruys par seulz naturelz, nulz ne seront d'icy en auant commis & receuz pour estre Gouverneurs des Prouinces, Villes, Chasteaux Forteresses, ny pour estre Capitaines ou Chiefz de gens de guerre, ny pareillement aux consuls d'Estat, priue, finances, ou aultres Offices, d'importance fors les naturelz du pays, lesquelles encore auant leur reception seront tenuz iurer solennellement ces Articles, & promettre de les entretenir fidelement & sincerement, a peine d'estre tenuz & chastiez pour pariures.

XII.

Que tous prisonniers de chacun costel, estant encore detenuz pour raison desdicts troubles, seront relaxez incontinent, & sans rancon, ne fust qu'il en eussent par auant conuenu & accordé.

XIII.

Et quant au Conte de Buren, Comme sa Maieité veult absolument en tout & par tout bien traicter ses subgectz, est contente, que (non obstant les traictes precedens ayans reserué lesdicts Conte) il soit mis en liberté, & d'auantaige luy donnera le Gouvernement de Hollande, Zeelande, & Vtrecht.

XIII.

Quant aux dispositōs, prouisions, & ordonnāces faictes par Monsieur l'Archiduc Matthias, & Estat depuis ces derniers troubles, subz le nom de sadicte Maieité: Combien que notoirement elles ne soyent vaillables, a faulte de pouuoir, neantemoins pour le bien de pays, sa Maieité consentira, qu'elles tiennent & fassent effect, pourueu que soyent de benefices, estat, offices, ou aultres choses accoustumees, estre au pouuoir & disposition ordonnaire de ceulz, tenans le lieu du Gouverneur desdicts pays, & non poinct de choses reseruees a la propre personne de sa Maieité, aussi que ce ne soit esté faict cōtre les termes de droictz & iustice, ny en preiudice & iniure d'aultuy, ny contre les droictz, priuileges & franchises du pays, tant en general que particulier.

XV.

Pareillement, que tous les gens de loix, Magistrat & Officiers des Villes et lieux, ayans esté deposez & destituez aultrement que deuement, & contre les priuileges desdicts villes, ou au dehors des voyez ordinaires & accoustumees, seront remises & reintegrez en leurs estat & offices, et de nouveau procedé a la creation diceulx, comme du passé, et ainsi qu'il appartient par les droictz, vsances, et priuileges de chacun pays, villes et lieux, pour ne faire tort, ny iniure a personne.

XVI.

Et pour le regarde de la Religion (laquelle doit estre a tous Princes et *Religio*
G vrages

L.

vrayes Chrestiennes, tant chier recommandée & sacrosaincte) sa Maieſté entend, (comme auſſy eſt treſiuſte) qu'en iceulx pays patrimoniaux ſoit maintenue, conſervée & gardée la Religion Catholique, Apoſtolique, & Romaine, ayant en lieu de tout temps en iceulx, & ſoubz laquelle ſont eſté ſi floriffans & heureux, leſdicts ſubgeſts & ſadiſte Maieſté, (comme aultres ſes predeceſſeurs) receue & iurè pour Prince naturel, & ſouuerain Seigneur, Enſemble les priuileges, droictz & franchises de chacune Eglise, pays, villes & communaultez, accordees, & confirmees. Laquelle Religion ſeule ſera partant librement & paisiblement preſché & exercée ſans aucun trouble ou empeschement, & nulle aultre. Suyuāt ce, que leſdicts Eſtatz ont auſſy promis & iurè par pluſieurs & reiterees fois a ſa Maieſté, tant parauant, que de puis les troubles preſens, par lettres & eſcripts. Comme auſſy ilz ont eſcript a ſadiſte Maieſté Imperiale, depuis nagues, parquoy ſans grande notè & confuſion ny peuuent aucunement contreuenir.

XVII.

Et toutesfois ſi quelcq' vngs des ſubgeſts ou aultres (ſoit a cauſe du difference de la Religion, ou autrement) ſe veulent retirer deſdicts pays bas, Sa Maieſté leur accordera le pouuoir faire en dedans quatre ans prochaines, pouruen que cependant ilz ne facent deſordre ny ſcandale, & iouront librement & franchement de tous leurs biens, meubles, immeubles, & actions, pour les transporter, vendre, diſpoſer & alieuer, ainſi que bon leur ſemblera, ou bien les pourront faire regir, adminiſtrer, & receuoir par perſonnes catholiques, telz qu'ilz voudront deputer: Meſmes toutes & quantes fois, qu'ilz voudront retourner au pays, pour y viure, comme anciennement ilz ont fait, & que a perſonnes catholiques appartient, en le venant declairer aux Paſteurs, Officiers, & Magistratz des lieux ou ilz voudroient retourner, ſeront receuz a ce faire le tout de bonne foy, & ſans fraude. Par ou chacun peult cognoiſtre, que ſadiſte Maieſté ne deſire riens moins que la confiscation des biens, ruyne & deſtruction de ſes ſubgeſts, ny auſſy uſer contre iceulx de la rigueur des placcartz, ſur loſſeruance & moderation, deſquelx ſera preſte de prendre vne bonne & conuenable reſolution, par aduis des Eſtatz generaux d'iceulx pays.

XVIII.

Touchant l'authorité & obeiffance deue a ſa Maieſté par ſes ſubgeſts de tout droict diuin & humain, comme a Prince naturel, legitime, & ſouuerain, qu'il eſt. Icelle ſera remiſe, maintenue & garde, telle qu'il conuient, & a eſté du paſſe, affin que la iuſtice ſoit bien adminiſtrée, les ſubgeſts regis, & gouuernez, en toute raiſon, equité, repos, & obeiffance, en la forme & maniere qu'a eſté fait de tout temps, tant de celuy deſeu l'Empereur Charles le Quint, & ſes predeceſſeurs, comme de ſa Maieſté, iuſques au commencement de ſesdicts troubles. Et ſans laquelle auctorité & obeiffance eſt impoſſible maintenir les ſubgeſts en vniou, concorde, bonne iuſtice, repos & tranquillité.

XIX.

Quant au Gouvernement general deſdicts pays bas, ſa Maieſté declaire, que

LI.

que durant son absence, icelle pourueoir a tousiours de Prince ou de Princesse de son sang, ayant les partz & qualitez requises a charge si principale. Et dont en toute raison les subiects s'en deburont contenter, qui Gouverneront en toute iustice & equité, selon les vsances, droictz, coustumes & priuileges desdicts pays, & selon ces Articles, lesquelz ilz seront aussy tenuz promettre & iurer.

XX.

Es mains duquel Gouverneur general, au nom de sa Maiesté les villes, forteresses, & aultres places, que sont tenuz de part & d'autre, a quelcque tiltre ou pretexte que ce soit, Ensemble les domaines, artilleries, munitions, viures, armes & batteaux se remettront plainement & entierement pour le seruice de sadiete Maiesté, bien & seurité du pays, comme il appartient, & qu'il s'est fait par auant cesdicts troubles.

XXI.

Consentant sadiete Maiesté pour bien de ceste Pacification, que ce, que de fait a esté leuë de son Domaine, aydes, & autrement par impositions sur ses subiectz, jusques a present, demeure receu & leuë, sans en vouloir inquieter ceulx, qui les ont receu. En desistant pour l'aduenir de telle detention, occupation & leuë.

XXII.

Touchant le traicté de Gand, Vnion generale des Estat^s ensuyuié, aussy ^{par le traicté de Gand} l'Edict perpetuel iceulx traictées s'observeront en tous poinctz, nō contreuenant^z & ^{par le traicté de Gand} ce que dessus. Et dont le contraire n'est icy disposé.

XXIII.

Bien entendu, que se renoncera a toutes aultres ligues, alliances & confederations, faictes tant dehors que dedans le pays, a cause desdicts troubles.

XXIIII.

Seront comprins en cestuy traicté la Royne d'Angleterre, & le Duc d'Anion.

XXV.

Et pour aultant que sadiete Maiesté desire, entierement que tous les poinctz ^{par luy approubés} contenuz, soyent perpetuellement & inuiolablement obseruez, sera trescontente, que sa saincteté comme Chief de l'Eglise, & sa Maiesté Imperiale comme Mediateur, Ensemble tous les Princes, Commissaires en ceste Pacification soyent requis, & interuiennent pour respondans pour l'une & l'autre partye, que le tout sera fourny, & accompli sincerement, & de bonne foy, sans y contreuenir.

XXVI.

Et affin que les choses soyent tant plus fermes & estables, sa Maiesté confirmera en parole de Roy, & par serment solennel le tout, Dont seront expediez lettres patentes en deulx langues, Francois & Thioise, respectiuement ^{par le traicté de Gand} les Nom signature, & Seel de sa Maiesté, & ce en forme d'Edict perpetuel

tuel & irrevocable, qui seront publiees, interinees, & enregistrez par tous les consaulx, tant souuerains que prouinciaulx, pour memoire & loy perpetuelle.

XXVII.

Comme reciproquement tous les Estatx par ensemble, ou par chacune Province les gens de loix, corps & comunaultez des villes des pays bas, prometteront & iureront le contenu de ce que dessus, & de maintenir tout le present Edict, en renouvelant & reiterant aussy le serment de fidelité & obeissance, qu'ilz doivent a sadiete Maiesté.

Et pour estre tous ces pointz & articles si iustes et equitables, icelle sa Maiesté tient, que non seulement vous mesdicts Seigneurs les trouueriez bons & equitables, mais aussy tout le monde iugera le mesmes. Et les subiectz & Estatx desdicts pays bas, tant en general, que en particulier accepteront allaiement & promptement toutes ces bonnes, liberalles, & vrayement Royalles offres, comme procedans de sincere affection, & vray amour paternelle, qu'elle porte a bendroict de sesdicts vassaulx & subiectz, desquelles ses predecesseurs & elle ont esté cy deuant sy bien & loyament seruyes. Ne doubtant, sera encores a l'aduenir continuans iceulx faire les debuoires & offices de bons vassaulx & fidelz subiectz, a bendroict sadiete Maiesté & ses succeffeurs. Faict a Couloigne, le premier iour de Iuing, 1579.

Num. XXIII.

REVERENDISS. ILLUSTRIS. GENEROSI,

Nobiles, Sac. Cæs. Maieſt. Commissarij.

Illustrissimus Dux Arschottanus, & nos reliqui Ordinum Legati Articulos, quos heri nobis Consularij vestri ex parte Illustris. Ducis de Terra noua exhibuerunt, omni diligetia perlegimus, & examinauimus: Sed, vt verum fateamur, vehementer admirati fuimus, post tam bonam spem, non semel nobis de pace datam; item post tam longam dilationem, & deliberationem, quæ spem illam quoque auxerat, inuenisse nos eosdem illos articulos adeo diuersos & discrepantes existere ab Ordinum æquabili & necessaria petitione & intentione.

Eam nos planè & syncerè, quantum à nobis fieri potuit, vltimis nostris articulis exposuimus, ita vt nihil habeamus, quod ijs sine nouo Mandato addere, vel demere poterimus. Sed magnoperè timeamus, si articulos istos in eum modum, quo concepti sunt, ad Ordines transmittamus; futurum, vt magis per eos ad desperationem, & consequenter ad impatientiam, quàm ad spem pacis & tranquillitatem inducantur, & commoueantur.

Plurima enim, quæ Pacificatione Gandauensi, multa etiam, quæ
Edicto

LIII.

Edicto Bruxellensi continentur, articulis illis Ducis de Terra noua abolentur, atque irrita fiunt.

Longè etiam minora sunt, minusq; ad pacem ineundam idonea, quæ iisdem articulis comprehenduntur, quam erant illa, quæ cum olim Bredæ à Regijs Commissarijs Principi Auraico, Hollandiæ atque Zelandiæ Ordinibus longo iam bello fatigatis offerebantur; ab ijs tamen, cum totius belli impetum atque molem soli sustinerent, tanquam duriora, atque minus æqua recusata fuerunt.

Quamobrem Cels. & Dign. V. amicè, humillimè, humiliter & officiosè rogatas volumus, vt autoritate vestra Ducem de Terra noua inducatis, quemadmodum ante nobiscum factum fuit, quò articulos suos propius ad petitionem nostram accommodare non grauetur.

Id nisi fiat, non solum omnem spè pacis abijcimus, sed & id, quod supra diximus, euenturum apud Ordines timemus. Atqui istud eo magis, quòd non ita pridem iisdem Ordines negotium nobis, qua fieri posset breuitate, conficiendum literis suis serio iniunxerint, spem prorogandæ tractationis terminum præcidentes.

Si ergo Cels. & Dign. V. (vt certò nobis persuademus) pacis confectio cordi & curæ est; talem mutationem in illis articulis fieri oportet, quæ non nimis dura & aliena ab Ordinum studijs iudicetur.

Ad quam rem Celsitud. & Dign. V. breuem, & modestam annotationem earum difficultatum, quæ in prædictis articulis sese offerunt, exhibemus: ea tamen lege & conditione, ne tanquam ab Ordinibus mandata, firma & rata habeatur, sed tanquam à pacis studiosis consilij ergo, sine vllò partium præiudicio, prolata & proposita.

Quod ad reliqua, quæ nobis proposita sunt, attinet, imprimis verò super quo rogati sumus, An vllù Mādaturum particulare ab Illustris. Principe Auraico habeamus? respondemus, nullù nos habere, nec scimus etiã, in quem finè nobis huiusmodi Mandatum seruiisset: posteaquam causam suam cum Ordinum causâ communem fecerit. De medijs etiam ipsius nomine proponendis prorsus ignari sumus, qui nec iussum ab eo personæ suæ respectu habeamus, nec scimus, quid ab Excell. ipsius per Cels. & Dign. V. requiratur.

Quantum Mandatum concernit: vbi animaduertimus negotium ad pacem tendere, daturi operam sumus, ne per illud vllum impedimentum concludendæ & conficiendæ ei obiiciatur.

De prorogatione huius tractatus quæ spes sit, ex literis, quas hic exhibemus, cognoscetis. Actum Coloniae 10. Iunii, 1579.

LIIII.

Num. XXIII.

ANNOTATIO DIFFICULTATVM, QVAE SE in Articulis ab Illustriss. Duce de Terra noua propo- sitis offerunt.

Prætermisso primo, propterea quòd iste articulus cum primo nostro prorsus conueniat, & iam ante approbatus, & conclusus fuerit in Pacificatione Gandauensi, & Edicto perpetuo, articulo primo, quoad secundū, censemus præstare, vt is prorsus omittatur, cum sub primo contineatur.

Tertius articulus in effectu à tertio nostro nõ discordat, sed additur restrictio in verbis (Prout ijsdem vsi fuere) de qua metuimus, ne eam Ordines suspectam habituri sint, quasi postea Sereniss. Rex nobiscum de vsu, vel non vsu priuilegij disputare velit. Quare melius esse putamus, ita hunc articulum poni, prout iam ante in Edicto perpetuo concessus fuit articulo.

Quod ad quartum articulum attinet, initium eius alio loco considerandum relinquimus: Sed quod sub finem de iureiurando additur, expedire videtur verbis claris illud exprimi, vt cum Domino Ioanne Austraico Namurci pactum fuit, ea scilicet forma, qua ab Ordinibus articulo 11. exigitur. Deinde ad hominum animos sedandos, metuque liberandos, omnino necessarium erit, oppida, arces, & munitiones Ordinum fidei permitti, eorumque arbitrato naturalibus, & sibi gratis hominibus, eamque ad rem idoneis concedi, & tradi. Hoc modo in quinto quoque articulo omnis difficultas auferetur.

Quod in sexto articulo vrgetur, sua sponte eueniet, ideoque, ne noua hinc suspitio, & metus oriatur, qui studiū retinendi arma magis quam deponendi excitaret, longe vtilius esse censemus hunc articulum prorsus omitti.

Septimus articulus nihil gratiae continet, quæ orbi terrarum manifestetur, nisi Seren. Rex simul offerat se velle omnia debita, quæ Ordines pro defensione sua cõtraxerunt, exsoluere. Nã quod ad inusitatas exactiones, & onera attinet, si nulla Reip. necessitas adsit, nec Rex, nec Ordines subditis quicquam eorū imponere possunt. Habēt enim ista per pacta & priuilegia nostra in singulis Prouincijs suū modū. Quare rogamus & hūc articulum omitti, cum alioquin impossibile etiā sit in tanto are alieno, quo Ordines obstricti sunt, onera, quæ nõ extorta, sed in vsum publicum cõcessa sunt, remittere. Idem censemus de octauo articulo.

Nonus & decimus articuli, ne inuoluatur negotiū multis, & difficilibus altercationibus, putamus præstare, vt quæ in nono continentur, ad decreta pacificat. Gand. referantur, sub qua etiā Luxemburgū, & Burgundiam comprehendi intelligimus. Decimus verò ita temperetur, ne rescindantur ferè omnia, quæ ab Archiduce, Cõsilio, & Ordinibus collata, & decreta sunt, cum multorum iniuria & offensione. Ex qua

LV.

qua parte maior ratio militet, cuius & hic fit mētio, dependet ex iusta vel iniusta defensione, quam Ordines hactenus fecerunt, & adhuc hodie necessario faciunt. Quod, ubi opus fuerit, latius explicabitur.

Vndecimus & duodecimus articuli non videntur habere scrupulum, modò illi, qui ad munera publica adhibebuntur, eam habeant qualitatem & conditionē, quæ ab Ordinibus 15. articulo declaratur.

In decimotertio articulo, qui agit de Comite Burano, referimus nos ad Gandauensem Pacificationem, & 8. nostrum art. ijsque insistimus. Quod adijcitur de gubernatione Hollandiæ, &c. ad nihil aliud seruit quàm, quos per honesta & liberalia media lenire oporteat, eos suspitione extrusionis, vel ablegationis magis irritare studeamus.

Quod ad decimumquartum articulum attinet, nolumus nunc temporis in eam disputationem ingredi, an dispositiones & ordinationes, quæ per Sereniss. Archiducem Matthiam, Consilium & Ordines factæ, & decretæ sunt, legitimæ facultatis defectu careant, &c. Est hæc quæstio alterius loci. Sed hoc solum nunc admonitū volumus, hunc articulum paci prorsus esse contrarium, ex quo nimirum infinitæ contentiones & lites inter Subditos exoriuntur: quarum cuiusdam causa nihil arbitramur conducibilis & Regiæ Maiestati & nobis esse, quam ut secundus Ordinum articulus obseruetur.

Decimusquintus articulus Pacificationi Gádauensi, quòad Hollandos & Zelandos, aduersatur. In alijs verò Prouincijs, quia munera Magistratum annalia sunt, in toleratione & confirmatione eorū, qui ad ea iam promoti sunt, minus periculi est, & sufficet prouideri, ut in posterum legitimo modo nominentur, & creentur, nisi velimus omnia sursum deorsum voluere.

Decimus sextus, & decimus septimus præcipuum habent in hac tractatione momentum: circa quos in primis considerandum esse putamus, Hollandis, Zelandis & socijs in pacificatione Gandau. exercitiū religionis suæ concessum esse. Quod ad alias Prouincias attinet, planè necessarium videri, si pacem ratam velimus, ut non solum non læuiatur in alterius, quàm Catholicæ Religionis homines, uti Pacificatione dicta cautum est, sed ijs quoque exercitiū suæ religionis, iuxta 13. articulum nostrū concedatur, saltem tantisper, dum communi Ordinū libero voto aliter statuatur. Quod si aliter fiat, timendū est, ne immaturū remedium malum exasperet, & recrudescēt tumultu id, quod conseruatum volumus, amittatur, atque conditione impossibili pacem, quam quærimus, perdamus.

Quod spectat ad Regiam auctoritatem, cuius decimus octauus articulus mentionem facit, modo ea authoritas intra terminos legum, pactorum & priuilegiorum, ita Pacificationis Gandauen. & articulorum, qui ab Ordinibus exhibiti sunt, restringatur: Ordines & omnes subditi parati erunt, se legibus, iustitiæ, & Regiæ potestati humillimè subijcere.

LVI.

Decimumnonum articulum secundū nostrum 14. intelligimus. Quare cū nunc Serenis. Archidux Matthias, ex legitimo sanguine Regis natus, indole & ingenio quoq; tali præditus, quæ Regio sanguine digna sunt, in Gubernatorem Generalē ab Ordinibus assumptus sit, ne noua aliqua electio, seu designatio nouas excitet turbas, & Generosissimo Principi, cuius medio multa mala à Belgio auersa fuerūt, cum iniuria Cæs. Domus, aliquam molestia & nota inferatur, maiorem in modum rogamus, Serenis. Regi Catholico per Cæsaream Maiest. & Cels. & Dign. V. persuaderi, vt Ordinum electionem confirmare, & articulos, quibus receptus est, clementissime admittere nō grauetur.

Quæ in vicesimo articulo de traditione Ciuitatum, fortalitorū, tormentorum tractantur, non putamus æquum esse, quartum & quintum articulum Ordinum repudiari, præsertim cū antea beneficio sexti articuli in Edicto perpetuo idem admissum & concessum sit.

Articulus vicesimus primus nullam videtur habere difficultatem.

Quantum ad ratificationem attinet Pacificationis Gandauenfis, & Edicti perpetui, cuius in 22. articulo mentio fit, consultius esse censemus, vt ea purè & simpliciter approbetur, vti ab Ordinibus factum est, ne illa videatur vllomodo in dubium vocari, & ad contrahendum viam aperiri. Quin etiam non nihil miramur, cū illustribus Ducem de Terra noua non lateat, quid incommodi intulerit, tam in Religione, quàm in politia, Domini de Selles declaratio, qua Regis nomine & iussu significabat, Maiestatem eius non esse eius animi, vt ea Pacificatio rata esset: de nouo ab Excell. eius produci, quæ præcipua capita Pacificationis, atque etiam Edicti euertunt. Quamobrem etiam Celsitud. & Dign. V. rogatas volumus, si quid vel à Rege, vel ab Ordinibus vltra illud petatum est, id distinctè proponatur, examinetur, & concordetur, salua semper ipsa Pacificatione & Edicto. Eo modo securior, clarior & breuior fiet tractatio.

Ad 23. articulum de fœderibus, nihil aliud respondere possumus, quàm quod iam ante ad declarationem secundi nostri à nobis responsum fuit.

Vigesimus quartus ferè conuenire videtur cum articulis Ordinum 16. & 17. quare ad eos nos referimus.

Quod ad reliqua attinet, dubitandum non est, si Ordines à Serenis. Rege, Principe & Domino suo naturali, iustas & æquas suas petitiones obtinuerint, quin ea omnia sint præstituri, quæ sua Maiestatis à fidelibus Subditis desiderare poterit. Actum Coloniae decimalu-
nij 1579.

CONCOR.

LVII.

Num. XXV.

CONCORDIA ARTICVLORVM, PER LEGA-
tos Ordinum Belgicorum xxv. May 1579. exhibitorum, cum Pa-
cificatione Gandauensi, Ediçto perpetuo, Priuilegijs,
ac ratione ipsa.

Primus Articulus consentaneus est primo arti-
culo Pacificationis Gandauensis, atque Ediçti
perpetui cum Domino Ioanne Austriaco initi.

Secundus, quanquam non per omnia confo-
net Pacificationibus præcedentibus, illis tamen
nequaquam aduersatur. Et ad euitandam magnâ
rerum confusionem, multasque controuersias

est planè necessarius.

Tertius conuenit cum decimo Ediçti.

Quartus & quintus consentiunt cum Pacificatione, & Ediçto;
ac propterea non debent mutari: ne qua suspitio sinistra Ordinibus
inde præbeat.

Quia verò sextus Articulus semel Domino Ioanni Austriaco
Namurci placuit, non debet iam displicere: præsertim cùm non spe-
ctet aliò, quàm vt firmiter obseruentur, ac stabiliantur ea, quæ inter
Regem Catholicum, ac Ordines transigentur, ac concludentur.

Septimus concordat cum nono Pacificationis, & octauo Ediçti.

Propterea verò, quòd octauus conformis est priuilegijs ibidem
memoratis, (quæ Regia Maiestas statuit inuiolata conseruare) is non
potest vllò modo recusari: Sed nec Illustris. Dux Terranouanus eũ
recusat, præsertim quum nulla subsit iusta, aut legitima causa, quare
Comes Buranus debeat captiuus detineri.

Nonus & decimus respondent decimoseptimo Pacificationis.
Et, ad euitandam maiorem difficultatem in restitutione bonorum a-
lienatorum, expedit iisdem verbis inhærere.

Vndecimus respondet articulo quarto Pacificationis saltem sen-
tentia & menti illius. Quare in eo nulla debet fieri difficultas

Duodecimus, cùm faciat ad maiorem corroborationem Pacifi-
cationis Gandauensis, Ediçti, ac Vnionis, (quæ omnes à Regia Ma-
i. est approbatæ sunt) iam non potest non etiam gratus esse: præsertim
cum ea sint totius huius tractationis fundamentum.

Et si verò decimustertius Regiæ Maiestati nimium videatur du-
rus, ac non ferendus: tamen quia ad conseruationem Ecclesiastico-
rum, ac omnium Catholicorum, atq; adeo ipsius Religionis catholi-
cæ Romanæ, est omnino necessarius; ad quem finem Pax religionis,
dicta *Religionis fried* etiam admittenda, ac recepta est: Regia Maiestas de-
bet omnino se sinere persuaderi, ac induci, vt toleret id, cui iam mede-
ri non potest, tantò magis, quia petitur per modum prouisio-

H nis

LVIII.

nis, videlicet donec per Ordines generales aliter decretum & prouisum fuerit.

Decimus quartus utilis est ad excludendas multas difficultates, quæ super noua denominatione, aut Electione Gubernatoris moueri possent: quarum certe, durante hac diffidentia, magna ratio haberi debet.

Decimus quintus non videtur admodum discrepare à mente Regiæ Maiest, excepta clausula, quæ distinctionem facit inter eos, qui à partibus Ordinum steterunt, & aliorum.

Decimus sextus, & decimus septimus cum æquitate ac ratione plane consentiunt: vt scilicet ij, qui Ordinibus suppetias tulerunt, in pacis tractatu comprehendatur. Quod ipsum etiam per suos articulos Illust. Dux Terranouanus æquum iudicauit.

Decimus octauus, & decimus nonus faciunt ad plenam securitatem & ratihabitionem huius pacis, quam Regia Maiest. non minus, quam ipsi Ordines desiderant. Itaque nulla est in ijs difficultas. Actum Coloniae xi. Iunij 1579.

Num. XXVI.

REVERENDISSIMI, ILLVSTRISSIMIQUE,
Electores, Principesque, & Domini. Sac. Cas. Maiestatis Delegati.

DVX de Terra noua Regius Mandatarius, viso scripto Legatorum Belgij Ordinum, ex vestro communi decreto sibi xiiij. præsentis Mensis communicato: quandoquidem ipsimet Legati aperte confiteantur, se ad exhibendum eiuscemodi scriptum omnino nihil Mandati ab Ordinibus Satuum tenere: sed tantum vt seruiat pro consilio, ac alias citra partium hinc inde præiudicium, se priuatim motu proprio illud exhibuisse, spe nimirum præconcepta, quod per Illust. VV. DD. idem Regius Mandatarius eo adducendus fuerit, editos ab se iam pridem articulos reconciliatorios aliquanto propius vt accommodaret ad ea, quæ ex parte dictorum Ordinum iam antea postulata ac proposta fuere.

Propterea Duci haud aliud occurrit quod in præsentiarum responsum iri cõueniat, quã illud ipsum, quod in Exordio præcedentis sui postremi scripti satis superque rotunde declarauit, vt pote hoc rerum statu nihil tam procurandũ sibi fuisse, quã vt disputationum quarũlibet occasionibus amputatis, prompte non minus quam pure ac liberaliter in sinum amplissimi vestri Confessus depromeret vniuersum illud, quod S. Maiest. Catholica deinceps constituerit suis Subditis cle-
menter concedere & largiri, cuius quidem consilij illa possimũ fuit
ratio

LIX.

ratio, quod ad accelerationem recôciliationis tantopere Prouincialibus necessaria eiusmodi via sperabatur omnium compendiosissima futura.

Potissimum, quod Dux sibi probè conscius articulos ab se propositos, tanta iustitia & æquitate suffultos esse; quod iure sperari debeat ab Ordinibus Statuum citra omnem cûctationem acceptandos fore. Eò maximè, quod quicumque vacuus præfertim ab inordinata passione, rem penitus expèdere volet, haud dubie iudicauerit; quod S. Maiest. tanquam verus Pater Patriæ per eiusmodi paternas oblationes admodum largiter suis subditis satisfecerit.

Quamobrem consulto facturi videtur supradicti Legati, si modo curent eosdem articulos ad ipsos Ordines citra moram destinari: Proderit enim res illa, vt ne temporis vltior subeunda sit iactura cum tanto salutis publicæ præiudicio: prout ipsimet suo scripto satis superque innuere videntur.

Porro vbi tandem apparuerit de Ordinum vel acceptatione, vel congruo alioqui responso; Tunc si Illust. VV. DD. videbitur articulos quosdam superesse ad subditorum iusta solatia plenius nonnihil accommodandos, aut benignioris cuiuspiam declarationis temperamento egentes: haud recusat dictus Dux similibus articulorum gratia, in amicabilem communicationem descendere; prout Illust. VV. DD. conuenire arbitrabuntur.

Cætera autem dicto scripto comprehensa, postquam eius generis esse videantur, quæ inter Illust. VV. DD. tanquam Cæsareæ Maiest. Delegatos, ac ipsos denique Ordinum Belgij Legatos, seorsum tractata fuere: non potest non idem Dux ad ea se referre, quæ ab Illust. VV. DD. eatenus vltius decernenda forent. Actum Coloniae. 15. Iunij 1579.

Num. 27.

REVERENDISS. ET ILLUSTRISS. ELE:
teurs, Princes & Seigneurs.

Le Duc de Terra noua ayant veu l'escrit des Duc d'Archot, & autres Deputez des Estats, a luy communicques par ordres de voz Seigneuries Illustriss. le 13. du present dict. Que par leur dict escript iceulx confessent clairement, ne le presenter pour chose, dont ilz ayent commandement ou aduys desdicts Estats, mais seulement d'eulx mesmes par forme de conseil, & sans preiudice des parties, pour par vosdicts Seigneuries Illustriss. induire ledict Duc a vouloir de plus prez accommoder ses articles seur leurs demandes.

Par quoy ny chiet aultre responce, si non celle, que au commencement de son dernier escript, ledict Duc a dict, Asscaoir, qu'il ne trouuoit conuenir, d'en-

trer en disputes, mais promptement & liberallement offrir tout ce, que sa Maie-
 sté estoit contente conceder & octroyer a ses subiects. Comme il a faict par son
 dict escript, pour tant plus tost paruenir a vne reconciliation, tant desirée & ne-
 cessaire audict pays.

Estans iceulx articles telz, si iustes & equitables, quil veut confier que les
 dicts Estats les accepteront, de bien grande promptitude, s'asseurant, que tou-
 tes personnes non passionées iugeront sa Maieité, auoir par iceulx offert as-
 sez largement a ses subiects, par ou ne deboient ny doibuent lesdicts Deputez
 differer lenuoy desdicts articles, ny perdre temps, qui est si preiudiciable, comme
 eulx mesmes dyent.

Et quand lesdicts Estats auront donne leur acceptation, ou responce perti-
 nente, si voz Seigneuries Illustres trouuent, quil y ait quelques poincts a accom-
 moder ou esclauer equitablement, ledict Duc ne refuse d'entrer en conference a-
 miable, sur iceulx comme iugerez conuenir.

Et touchant le surplus des articles dudiect escript, pource quil touchent
 poincts ayant passé entre voz Seigneuries Illustres, comme Commissaires de sa
 Maieité Imperiale, & iceulx Deputez, ledict Duc le remet a ce quil plaira a
 icelles vltérieurement y ordonner. Faict a Couloigne le 15. de Iuing 1579.

Num. XXVIII.

REVERENDISSIMI, ILLVSTRISSIMI, GE-
 nerosi, Nobiles, Sacrae Caesareae Maiestatis Com-
 missarij.

Tcunque ea, quæ proxima annotatione nostra ex-
 hibuimus, magis consilij loco, quàm Ordinum
 Mandato singulari (illa enim iam antea binis arti-
 culis proposuimus) deducta, & explicata volui-
 mus, nihilominus Cels. & Dign. V. facile intelli-
 gunt, nihil in ea annotatione reperiri, quod præ-
 dictis articulis in vlllo puncto contrarium, & ad-
 uersum haberi possit.

Quare consideratis difficultatibus, quas in ea recensuimus, non
 frustra sperauimus Ducem de Terra noua, Regium Legatum per
 Celsitud. & Dign. vestras inductum iri, vt propius se ad petitionem,
 & intentionem Ordinum accommodaret: vel saltem sperauimus, sa-
 tis materiae hincinde Celsitud. & Dign. V. datum esse, ad media aliqua
 ineunda, & proponenda, quibus Rex & Ordines conciliari inter se
 possint, & debeant.

Vt Regius Legatus voluit disputationum quarumlibet occasio-
 nes amputare; ita etiam nos studiosè curauimus, ne iustificationem
 causæ nostræ ingrederemur, quæ fortassis offensionem aliquam ad-
 ferre potuisset.

Quamobrem hæctenus non alijs argumentis, quàm ab ijs, quæ iam

LXI.

iam ante conuenta, & conclusa fuerunt, item à necessario & impossibili vti fuimus.

Sed cum videamur vrgeri à Regio Legato multo grauioribus argumentis à liberalitate, ab indulgentia, & paterna affectione Regis erga nos; Item à iustitia, & æquitate eorum, quæ offeruntur, metumus ne iis argumentis Celsi. & Dign. V. commoueamur; ne ad alia media, quæ conciliationi mutuæ seruire possunt, progrediantur.

Ita inuiti cogimur contra scriptum illud Legati Regii tantum replicare: Amplecti nos gratissimis animis liberalitatem Regis, indulgentiam, & paternum eius affectum erga nos. Sed vicissim rotunde dicimus ea, quæ per Regium Legatum offeruntur, in substantia parum cum affectu isto conuenire.

Nam quod ad Leges, consuetudines, pacta, & priuilegia attinet, ea nostra sunt, nec vnquam nostra esse desierunt: quippe quæ per Regem aboleri, inuerti, aut tolli nec olim potuerunt, nec adhuc hodie iure possunt.

Sic etiam tributa, & vectigalia, apud nos certum suum habent modum, quem Rex nec augere, nec minuere sine cõsensu Ordinum potest. Dignitates quoque & officia nõ nisi certis personis, & sub certis conditionibus conferri queunt, multo minus possunt, aut debent subditi per Gubernatores & Consiliarios Regis, per Duces & milites eius iniuste premi, spoliari, & violari.

Si quis nunc porro perpendat quid in his omnibus per Regios Gubernatores, & Duces in Belgio notoriè actum sit, is simul inueniet, cum ad varias Ordinum Supplicationes Rex nullum remedium ijs malis adhiberet, eos iuste & legitime iuxta communem Theologorum & Iurisconsultorum sententiam arma contra Gubernatores & Duces istos ad corpora, bona, & iura, tum sua, tum suorum defendenda suscepisse.

Deinde hac defensione iusta constituta, prout est iustissima, nec vnquam apud vllam gentem indubium reuocata, nemo etiam non intelligit, quæ interea temporis ex necessitate Reipub. per Ordines acta, decreta, & ordinata sunt ea legitima potestate acta, ordinata, & decreta esse.

Alioquin, quod ad debitam obedientiam attinet, quam Seren. Regi, Principi, & Domino nostro naturali præstare obstricti sumus, nõquam recusauimus, nec adhuc præstare eam iuxta leges, pacta, priuilegia, & pacificationes iam ante initas recusamus.

Omnes ergo articuli Ducis de Terra noua, qui de prædictis rebus loquuntur, propterea iusti & æqui sunt; quia profiscuntur ex iure, quod Subditis competit: gratiam autem & liberalitatem non habent aliam, quam quod in ijs Regis nomine promittitur: Maiestatem eius velle posthac subditos suos, quod ad per-

sonas & iura ipsorum, saluos & incolumes conseruare.

Religio

Vnicum punctum est religionis, in quo Ordines in communi propter præsentes necessitates, & communem quietem quidem & propter conscientias suas, quæ Dei moderationi, & regimini subiectæ sunt, aliquid sibi cum gratia Regis permitti, & concedi cupierunt: sed nihil amplius hic Ordinibus per regium Legatum offertur, quam vt illi, qui sunt alterius, quam Rom. Ecclesiæ Religionis, mitioribus posthac pœnis, quam antea, propter professionem suæ fidei, obnoxij sint, & coerceantur: vel si pœnas istas euitare volunt, bona, sedes auitas, & cognationem suam deserant. Quæ oblatio an tanto opere à iustitia & æquitate commendari debeat, per ea, quæ ab initio exposuimus, manifestum est.

*Nota de iurige
gæ hispani bœuig
iurati papali*

Hæc paucis tantum attingere, & proferre volumus, suo tempore, si opus est, latius exponenda, & deducenda, in eum finem, vt Celsi. & Dign. V. perspiciant, etiam si libentissime omni animi demissione præsentem tractationem cum Regio Legato inire cupiamus; tamen nec diuino nec humano iure nos destitui, quo causam nostram corâ Deo, & coram toto mundo defendamus. Agnoscimus quidem Regis nos esse subditos; sed ita subditos, vt inter nos respectiue illudius hic locum habere debeat, quod inter Dominum, & vasallos obseruatur: & in quibusdam rebus strictius. Quod suo loco ostensurimus.

Illorum ergo respectu Illuf. Dux Arschotanus, & nos reliqui Ordinû Legati a Celsi. & Dign. V. amicè, humillime, humiliter & officiosè seorsum rogatas volumus, vt ijs sic placeat in hac causa agere, tanquã inter partes, quæ ambæ se iure & iustitia suffultas esse arbitrantur, quibus vtrinque varia media ad mutuam earum conciliationem proponi æquum sit: nos nihilominus articulos à Regio Legato exhibitos ad Ordines transmittemus, superijs iudicium eorum requisituri, valde tamen timemus, nisi Regius Legatus propius se, & præcipue in puncto religionis, ad petitionem Ordinum accommodare velit, omnem laborem per Celsitudines, & Dignitates vestras, frustra sumi. Sed hæc hæcenus.

Quod ad Mandatum attinet, exhibemus adhuc vnum Mandatum, in quò Prouinciæ, quarum nomine huc comparuimus, expressimur. Conditio eidem inserta difficultate caret, cum nihil propositus agere statuamus, quod non Instructioni nostræ per omnia respondeat. Et, si opus fuerit, dabimus operam: vt Ordines tam Generales quam particulares rata, & grata sint habituri; quæcûque hic concludentur.

Vltimo de Inducijs, quas Celsi. & Dign. V. iterum proponere placuit, sub eadem spe pacis, qua illas Regius Legatus concedere reparatus est, nos quoque easdem arbitrio & pietati vestræ committimus. Quod ad formulam earum attinet: Ordines tales Inducias

LXIII.

ducias inire parati sunt, quæ non sint communicabiles, h. è. vt neutra pars, ijs durantibus, possit tractare, negotiari, aut communicare in ijs locis, aut Ciuitatibus, quæ à parte aduersa detinentur: Sed tantum liberum & tutum sit vtrique parti ad eos locos, & Ciuitates commear, & remear, inuehere, & euehere, item in ijs versari, agere, & negotiari, quæ earum quælibet tenet, & occupat. Actum xvij. Iunij, 1579.

Num. XXIX.

NOVS Matthias par la grace de Dieu Archiduc d'Autriche, Duc de Bourgoingne, Styrie, Carinthie, Carniole, Wirtemberg &c. Côte de Habspurg, Tyrol, &c. Gouverneur, & Capitaine General des pays bas: Et les Prelats, Nobles & Deputez des villes representans les Estats desdicts pays, Asscauoir Brabant, Geldres, & Zutphen, Flandre, Hollande, Zeelande, Tournay, Tournesier, Vtrecht, Malines, Frize, Oueryssel.

à ce especialement conuocques, & en nombre competent, assemblez en la ville d'Anuers, A tous ceulx, qui ces presentes verront, salut. Comme la communication tenue par nos Deputez, avecq ceulx de feu le Seigneur Don Iehan d'Autriche, au mois d'Augst dernier en la ville de Louvain, sur le faict de la pacification des miserables troubles & guerres, dont ces pays sont esté tant extenuéz, n'auroit esté affectuée ny peu conuoyure le fruiet desiré & necessaire, pour euer la totale ruine d'iceulx, A cause, que par lettres du Roy Catholique pédant celle communication, le pouuoir d'acheuer seroit esté osté audict Seigneur Don Iehan, & le tout remis a la Maiesté Imperiale, laquelle seroit esté serui de comme mediateur & amiable compositeur y interposer son auctorité, & a cest effect enuoyer aucunes Princes, & aultres ses Ambassadeurs en la ville de Couloigne. Nous ayant aussy aduertey, de la bonne intention de sadicte Maiesté Royale, nous desirans n'obmettre moyen ou occasion quelconque, de deliurer lesdicts pays, & bons inhabitants d'iceulx, desdicts guerres, troubles, & calamitez, a ce que doresenauant chacun soit remis, conserué & maintenu en paix & repos, ensemble en ses droicts, franchises, libertez, & prosperité, a l'honneur de Dieu, au seruire de sadicte Maiesté Royale, bien & tranquillité de ses bons subiectz, & amateurs de la patrie. Scauoir faisons, qu'en qualité susdicts auons commis & deputé, commettons & deputons par cestes, nostre treschier & tres-amié Cousin Philippe Sire de Croy, Cheuallier de l'Ordre de la Thoison d'or, Duc d'Arschot, Prince de Chimay, de Portien, Conte de Beaumont, & de Senningen, &c. Reuerendz Peres en Dieu Messire Iehan van der Linden, Prelat de S. Gertrude, Damp Fridericq Dyue, Prelat de Maroilles, Conseilleirs d'Estat, Messire Bucho Aytta, Preuoit de S. Baou a Gand, Messire Caspar Schetz Cheuallier, Seigneur de Grobbendocq, Vuesemale, &c. Tresorier general des demenes, & finances, Messire Francois Doigniez, Seigneur de Beaurepair, Adolffe de Meecker.

LXV

Num. XXX.

BREVIS, ET SVCCINCTA ELVCIDATIO ARTI-
 colorum ex parte S. Maiestatis Cæs. iam pridem exhibitorum, continens solutio-
 nem ad præcipua obiecta, quæ summarie deducuntur in scripto, quod Legati Ordi-
 num Belgij iam antea per modum consilij, seu directionis in medium deprompserè.
 Absque tamen eo, quod Dux de Terra noua, Regius Mandatarius, quoquo
 modo intendat, vllius disceptationis aleam subire, sed tantum
 vt seruiat pro vberiori instructione Reuerendis.
 & Illustriss. VV. DD.

Quoad primum, & secundum.

Prinipio, Cùm veræ reconciliationis protru- *Arthurus dicitur*
 dendæ, vnicum fundamentum esse dignoscatur *de terra noua*
 ipsa obliuio, tum iniuriarum, tum offensarum præ-
 teritarum nequaquam euitari potuit, quin pro
 earum varietate etiam per varios Articulos de ob-
 liuionis remedio caueretur. Sunt imprimis me-
 morabiles illæ, quas Rex perpeffus à suis subditis;
 sunt insuper & aliæ, quas subditi vltro citroque sibi mutuo intulere.
 Quarum cum dispar sit ratio, quis, obsecro, reputet esse vitiū, res diuer-
 sas articulis diuersis iri complexas? Potissimum Rege nihil tam per-
 cupiente, quàm vt reconciliatio talis sit, qualis ad durationem sui ef-
 fe merito debet, hoc est, vt plena sit, robusta, ac neminem prorsus ex-
 cludens.

Quoad tertium.

Hoc loco requiritur ab Ordinum Legatis, vt ne apposita mane-
 ant pauca verba, quæ reperiuntur inserta, circa vsum ac fruitionem
 priuilegiorum, de quibus agitur. Quasi verò vllatenus id præteriri
 potuerit, præsertim cùm agatur de priuilegijs antiquis, in quibus vel
 ipsa ratio dicat, nulla pacta esse firmiora, quàm quæ ad pleniorẽ e-
 lucidationem sui, etiam certi temporis circumscriptionem, ex vfu &
 obseruantia contineant. Nec mirum, cùm vltus, & obseruatia, in quo-
 tus priuilegio ad instar animæ seu spiritus reputari soleant. Prout et-
 iam moribus, & vfu receptum est, nunquam cõfirmari priuilegia, ni-
 si adiecta illa limitatione, *Quatenus sint in vfu.*

Quoad quartum, & quintum.

Cui dubium esse potest, quin exordium quarti articuli tale sit,
 quale esse conuenit? Nam quæ inuidia est, si Rex studio placandi sui
 populi clementer declarat, quod, sicut olim inuitus de infarciendo
 peregrino milite in prouinciam, ita nunc commiseratione subdito-
 rum accensus de eodem rursus educendo, cogitare incœperit? Estne
 rei veritas talis? si sic: cur ægrè accipitur, eiusmodi quid apertè di-
 cier?

LXVI.

cier? Adeone hoc studiosè agitur, ne populus vnquam bonam opinionem de Rege concipere possit? Cætera verò, quæ ad formulam iurisiurandi pertinent, quis neget, quin alio loco (vbi nimirum de ministris publicis ad regimen populi cooptandis tractandum fuerit) longè oportunius tum referri, tum decerni poterunt? Quod autè ex aduerso postuletur, oppida, arcesque, & munitiones, Ordinū Belgicorū fidei ac dispositioni cōmitti, aliorū esto iudicium, quàm grauis hæc sit conditio ad pacem? Quandoquidem millibus è cunctis vix vltus reperiatur Princeps tantillus, qui tale quid animo ferre possit æquo. Quid enim id aliud foret, quàm vmbra principatus retenta, iacturam facere corporis totius, seque ipsum proprijs spoliare plumis? Cùm nihil tam pertineat ad Principem, quàm custodia tum populi vniuersi, tum etiam ciuitatum omnium.

Quoad sextum.

En quæso miram, ac verè paternam Regis sollicitudinem. Metuit, ne populus, dum armis lasciuit, tardius fruatur commodis solidæ pacis: Suadet vt arma ponantur, seque vt lassus miser populus tràquillitatis dulcedine delectare incipiat: tamen perinderes accipitur, ac si de nouo vulnere in prouinciam illato, seu resuscitandis nouis suspicionibus infausta cōamina proferrerentur. Quis non suspicetur in fatis esse, quòd Rex, cùm optima fecerit, tamen malè sit auditurus semper?

Quoad septimum.

Populus quotidianis emunctionibus exhauritur, & quidem funditus, adeo quod nemo non prægrauetur vltra vires: Ordines Statuum parum auspiciò congregati, priuata sua auctoritate nulla nõ onera imponunt subditis promiscuè omnibus. Hactenus nec iure, nec more id vlli licuit vnquam, præterquam soli Principi, qui, tamen si iam vltro, saltem obliquè, impartiat auctoritatis suæ oraculum, quoad præterita, simulque cauet de cessatione, quoad futura, nisi quatenus necessitas aliud postulatura videatur; tamen haud euitare potest, quin tanta ipsius beneuolentia respiciatur? Et quod grauius, vt ne quidem ab ironica retorcutione abstineatur: quasi verò absurdum sit, Regem sibi complacere in opere bono, dum mauult populum immunem quàm oppressum videre?

Quoad octauum.

Effecit profectò non minus ipsa frequentia, quàm vehementia querimoniarum propemodum ex omni parte, tam domi, quàm foris hucusque suscitatarum, quod iste articulus perquam necessarius fuerit iudicatus, tum subditorum, tum vicinorum in gratiam. Nam quorsum profuerit, in territorio habere flumina, quorum ductu ad Maris commercia proueniatur? nisi libertate transi-

LXVII.

te transitus pro veteri more potiri concedatur? Est enim id Regi curæ, non solum subditos, verumetiam vicinos ab omni collisionis iniuria vindicare potissimum eiusmodi, quod passim moriantibus iis, quibus nec publica auctoritas astipulatur, multo autem minus id agant, quod extorta ad eum modum pecunia, in Principis, seu altoqui publicum vsu conuertatur.

Quoad nonum & decimum

Ambo hi articuli tanta æquitate, ac iustitia certatim exuberant; quod qui illorum dispositionem fastidiat, palam confiteatur necesse sit, nihil minus quam pacem solidam & rotundam se optare. Nam, vt ex æquo, tam de bonis quam officijs, & functionibus, dispiciatur, quæ tam expers fuerit rationis, & æquitatis: profiteri quod aut sit minore esse habendam rationem oppressorum Ecclesiasticorum, aliorumque fidelium ministrorum Regis, quam cæterorum, qui partes suas deseruere. Quid enim profuerit primus articulus, disponens de obliuione iniuriarum; si modo hi soli, ad instar illorum, qui à criminis macula nondum satis vindicati, cogentur tanquam extorres, in honorati, bonisque spoliati reliquum tempus vitæ in luctu transigere? Speciosa profecto eiusmodi obliuio, verbis reconciliationem simulare, re autem ipsa ex odij fomite, tum paupertatis laqueos viris bonis injicere, tum etiam à muneribus publicis exclusionem superaddere, prout Ordines Statuum requirere videntur, articulo suo decimoquinto. Etenim si Ordines vna cum suis membris, ac ministris vniuersis plenarie reconcilientur Regi; cur non & Rex vna cum suis æquali iure potentur. Est sane modus in rebus: nec decet Regem & suos, ad eum modum irritari. Sapit equidem (medius fidius) haud leuis temeritatis notam eiusmodi quid proponere, absit perurgere: vt liceat, ni forsân animus sit, sustinere solos Ecclesiasticos vna cum Regijs, vt peccare potuisse, ita reliquos solos impeccabiles manifeste.

Quoad vndecimum.

Articulus iste, nil nisi meram gratiam ac summam Regis beneuolentiam continet: nam olim, qui potuit ministros cooptare quos & vnde locorum voluit, nunc sponte se astringit ad Belgium, & quidem solos naturales: cæteris autem suis Regnis, ac subditis eorundem parum abest, quin tanquam anathemate percussis ab omni functione Belgica prorsus & omnino exclusis. Ingens profecto & inaudita hæc regis clementia, qui cum in re tanti momenti liberrimus fuerit olim: tamen in obsequium Subditorum sibi met ipsi nunc quasi compedes iniicit. Est sane (si modo res ipsa penitus inspiciatur) species quædam seruitutis haud vulgaris, libertatem eli-

LXVII.

gendorum ministrorum quoquomodo coarctari. Nam quòd nemo priuatus sibi imponi pateretur in domestico famulitio, id Rex, qui Princeps & Dominus, iam sponte ab se impetrari patitur in publico. Quis non arbitretur, in hoc solo articulo, plus esse tum bonitatis Regiæ, tum etiam ponderis ac momenti, quam vniuersi Ordines Belgici fideliter obsequendo S. Maieft. promereri vnquam poterunt? Dixant expendere quod lubeat.

Quoad duodecimum, & decimumtertium.

Prior articulus prout omni scrupulo caret, tanquam plenus gratia & benignitate: ita posterior, quam etiam merè gratiosus sit, quæque prorsus extra obligationis necessitatem constitutus, plusquam manifestè declarat articulus Edicti perpetui Marchiensis octauus in versiculo, *Bien entendu*. Quid multis? optimus Rex non vltra debitum offerens, tamen necdum satisfacere arguitur.

Quoad decimumquartum.

Quæ vnquam potuit victoria fuimet ipsius proposita fuisse illustrior, quàm sit illa, quæ hocce articulo ostenditur? Siquidem Rex grauissimum sui contemptum, plurimum in rebus licet perpeffus, quantumuis sciens, prudensque intelligat, decreta Ordinum, omni prorsus vigore destituta esse, & ab initio semper fuisse: tamen mauult ex congruæ ratificationis lenitate, quasi nouum robur caducis negotijs instillare, quàm offensarum memor res inauspicato transactas rursus conuellerè. Quid enim hoc aliud est, quàm interea temporis, quo in Belgio hæcenus fluctuatum extitit, in ipso Principatu quodammodo consortem Dominationis admisisse? Est enim nulli non perquã notorium, quàm sobria fuerit Ordinū potestas, non minus in asciscendo sibi Gubernatore generali, quàm cæteris rebus omnibus, ab se decretis, pactisque & pertentatis. Cæterum, vt ne hæc ipsa Ratificatio, tanquam nimis vaga, seu generalis & incerta cuiuspiam præteritas & æquum suspecta aut dispendiosa videatur; curæ fuit Regi, istam limitationem subnectere, cuius quanta sit æquitas, & iustitia, iudicare possunt illi, quibus constat ordinariam potestatem Gubernatorum generalium miris modis amplam & latam semper fuisse: & proinde, non nisi perpauca quædam, nimis exorbitantia, excepta iri.

Quoad decimumquintum.

Quid enim hoc articulo iustius, magisque necessarium, quàm vt ne magistratus, à factiosis hominibus de facto, & præter culpam suis honoribus spoliati, soli maneant expertes commodorum, quæ ex pacis serenitate ad omnes æqualiter prouenire debent: vt ne hoc omittatur, ab eiusmodi initijs restaurationem priuilegiorum auspicari debere? Quid enim interest Regis, hicne, an verò alius Magistratum gerat? dummodo, ne quis iniuriam patiat, neue mæstus in gaudio publico solus quispiam lugere cogatur. Debet enim reconciliatio,

LXIX.

quæ generalis futura, omnibus ex æquo consulere, nec quenquam relinquere subtristem. Id enim Regi cum primis curæ est, fuerit que semper, & ob id reijcere prouisionem in futurum, nec conuenit, nec decet, ne illi, quorum existimationi ipsa destitutio iam nebulam offundisse constiterit, se iniuria præteritos fuisse conquerantur, tanquam pinguiore sorte successorum, sibi, ad honoris instaurationem, nequam quam profuturam.

Quoad decimum sextum, & decimum septimum.

Vtriusque articuli rationes tam sunt prægnantes, & manifestæ, quòd nemo videatur tam sobriè posse sapere, qui secum expendens, quænam ex professo sit vocatio Regis Catholici, non vltro iudicet, graue nimis fore: Velle tanto Principi circa admissionem nouæ religionis legem præscribere, seu alias per contumaciam cogere, ad paucorum subditorum arbitria publicæ religionis exercitium componere. Nã vt silentio prætereatur, quod vsu & educatione sit, semper que fuerit absolutè ac zelosè Catholicus: etiam illud accedit, quod eo tempore, quo hisce Belgicis Prouincijs olim inauguratus extitit, ad sancta Dei Euangelia solenniter iuravit, de Religione Catholica Romana ad extremum vsque vitæ spiritum constanter tuenda, ac retinenda. Quid enim hoc vinculo ad strictam obligationem fouendæ Religionis auitæ, cogitari potest fortius? Alium sanè, quàm Regem Catholicum quærat, oportet, cui animus sit persuadere, crimen periurij inter grauissima peccata numerarier desijisse. Nouit enim Rex tanta pietate imbutus, quãtus vindex periuriorum Deus esse soleat; quamque etiam graue & nefandum sit flagitium, in negotio Religionis petulanter luxuriari: præsertim verò, dum, quæ diuis facta pia vota animi quadam leuitate eluduntur: siquidem liberaliter adimpleri, non autem rideri sacra iuramenta debeant. Illud autem rarissimæ clementiæ testimonium per se longe grauissimum, quod Rex (nihil tam sitiens, quàm ex debitæ conuersionis oportuno remedio veram subditorum salutem paulatim elicere) etiam paratus sit, rigorem suorum placitorum competenter moderari, atque ea via omnium tranquillitati consulere.

Quoad decimum octauum.

Haud operæpretium videtur præsentia articulo prolixius inhærere, tum quod ex ipso tenore suimet sit iustificatiuus, tum etiam quod à Legatis Ordinum non magnopere de eo laboretur.

Quoad decimum nonum.

Omniū autem iustissimè Rex postulat, arbitrium designandi Gubernatoris Generalis (à cuius præstantia ac virtute tota salus populi, simul & securitas vniuersi Principatus haud dubiè pendet) sibi permitti, tanquam Principi supremo ac naturali. Quid enim magis propriè ad principalis functionis sublimiorem potestatem pertinet, quàm de suomet Vicario, ac locumtenente statuere, non tam

LXX.

alieno, quam iudicio proprio, siquidem populo satis esse debeat, quod Rex spondeat, talem se cooptaturum, qui subditis meritò sit placiturus, nec id solum, quinimo etiam ad eum modum gubernaturus, quod iustitia & æquitas, iuxta ac iura & priuilegia patriæ suum decus & securitatem omni ex parte sint sortitura.

Quoad vicesimum.

Si modo ne animus sit Regem Principatu suo profusus exuere, ratio dicere videtur, quod hac in re tam æquabili mos gerendus sit. Maiest. vt nimirum sublata memoria rerum nouarum præteritarum tanto tempestiuus ad veterem formam regiminis, sub qua olim Belgium tanto tempore floruit, omnia reuocentur. Nam ciuitates, vrbes, fortalitia, & si quæ alia similia, ad alterius, quàm Principis manus deponere haud sane aliud est, quàm Principem exauctorare, & perpetuam diffidentiam inter se, & subditis malis artibus nutrire. Abundè namque satis prospicitur, securitati prouinciarum: quod Rex adeo clementer offerat, se velle vniuersam eius custodiam, tum ciuitatum, tum fortalitorum (sicubi opus videbitur) solis Prouincialibus concedere.

Quoad vicesimum primum.

En quæ & quanta liberalitas Regis? hætenus singulis annis iacturam fecit amplissimi patrimonij annui, tamen, ac si tantundem sibi accreuisset, spontè iam cedit quibuslibet præfessionibus, tantum id cauet, vt ne violenta hæc vsurpatio serpat vterius. Quid enim posset à Rege verè magnanimo, iuxta ac liberalissimo expectari indulgentius?

Quoad vicesimum secundum.

Hocce articulo iterum quasi ex integro ratificantur Pax Gandauensis, & perpetuum Edictum Marchiense: tantum additur, occasio ne paucorum articulorum, (quos ad præsentem rerum faciem propius accommodare fuit necesse) consueta ac salutaris clausula, videlicet (quatenus præsentis huic tractatui nequaquam repugnent) Idem priores in suis articulis stipulati fuere legati populi Belgici, tamen ac si Regi minus permissum foret, ex causa iusta quicquam limitando alterare, quam ipsis, idem iam reprehendunt in scripto Regio. Ex qua re plusquam manifesto apparet, quonam loco Regis auctoritas habeatur, & quàm multis id studio sit, Regis potestatem enervari. Porro vt ne ignoretur, quæ nã potissima ratio Ducem de Terra noua impulerit, quo minus præcisè articulorum pacis Gandauensis tenori insistendum censuerit, ponderatò cum primis opus fuerit, quàm notoriam & pergrauem violationem ipsa Pax Gandauensis, statim ab exordio posteriorum motuum perpessa fuerit, præsertim verò post Religionem, tum Gandauis, tum Antverpiæ, tum alibi: Quibus accessit modica discretio Principis Auraisi, qua ilicò post absolutum tractatum Gandensem vti cœpit, non minus in postulando ca-

L X X I.

quæ prorsus contra omnem rationem, & supra terminos dicti tractatus sibi deberi prætendebat, quam etiam in largièda satisfactione plerisque Ciuitatibus Hollandiæ, ad suum regimen quasi postliminio reuersurus: idque alia via ac ratione, quâ iure & ex pacto tenebatur. Quæ omnia cum cesserint in termæ maximum præiudicium S. Maiestatis prospiciendum fuit in hoc tractatu, ne tam graues excessus, competentis remedio destituti, ad longè grauiores viam monstrarent. De reliquis vero articulis, ad postremum vsque haud operæpretium fuerit attingere: Sunt namque eius generis, qui ne quidem Legatis Ordinum displiceant. *1655/56*

Num. XXXI.

Wirer freundlich dienst/ vnd was wir liebs vnd guts vermögen/ auch günstigen gruß/ gnedigen vnd geneigten willen zuuor/ Hochgeborne/ Ehrwürdige/ Wolgeborne/ Edle/ Erfame/ Fürsichtige vnd Weise/ besondere liebe freund vnd besondere: Auch Durchleuchtigē/ Hochgeborne Fürsten/ Ehrwürdige/ Wolgeborne/ Edle/ Würdige/ Ehrhaffte/ Fürsichtige vnd Weise/ gnedige Fürsten/ gnedige/ günstige Herrn vnd freund/ Ewer L. L. S. G. vnd gunsten sehen unsere willig dienst/ vnd alles guts zuuor. Wir setzen in keinem zweiffel/ ewer L. L. S. G. vnd ihr/ werden hievor so wol auß vnserm an ewer L. vnd euch/ außgangnem schreiben/ wie auch sonst/ vernommen haben/ welcher gestalt/ als wir alhie vermög habender Kayserlicher Commission/ dieser friedens Tractation einen anfang in Gottes namen zu mache/ erschienen/ ewer L. L. S. G. vnd ewere Gesandten daselbst nit funden/ sonder etliche wochen lang/ nit mit geringen beschwernussen/ erwarten müssen. Vnd wiewol wir vns dennoch endlich versehen gehabt/ es würden ewer L. L. S. G. vnd ihr/ derselben Deputierten/ der Röm. Kay. May. vnserer allernedigsten Herrn beschehener Väterlicher/ trewhertziger erinnerung/ noch mit gnugsamem Gewalt hieher zu diser vnderhandlung/ wie dann die Kön. W. zu Hispanien ires theils auch gethan/ abgefertigt haben. So befinden wir doch demselben zugegen/ daß beyde vns von ewer L. L. S. G. vnd ewern obgemelten Gesandten fürgetragene Gewalt/ neben andern mengeln/ so wir ihnen/ den Gesandten/ nottürlichlich zuuerstehen geben vnd erkläret/ limitirt/ vnd sich nit weiter als sechs wochen/ von dem tag ihrer vns vbergebener friedens merdien vnd Articuli anzurechnen/ erstrecken thun/ binnen welcher zeit/ vnanngesehen wir an vnserm eussersten vnd möglichen fleiß nichts erwinden lassen/ so hats doch das von vns gewünschtes end wider vnser zuuersicht bißher nit erreichen mögen. Die weil dann solch zeit vnd termin

termin nunmehr schier fürüber / vnnnd gleichwol vngern sehen wolten/
 daß der Röm. Kay. Maieft. vns allergnedigste aufferlegte Commission
 also ohne frucht abgehen / sonder vielmehr ewer LL. F. G. vnd eu-
 werer zu selbs eigen wolffart / gedeyen / vnd gemeinem besten seinen heil-
 samen / glücklichen außgang gewinien möcht: Als haben wir nit vmb-
 gehen können noch sollen / ewer LL. F. G. vnd euch / hiemit freundlich/
 günstig / gnedig / dienstlich vnd fleißig / diß alles zu gemüt zu führen / zu
 ermanen / vñ daneben zu begeren vnd zu bitten / ihren Abgesandten die
 wir gleichfals vor lengst nach der lengdt erinnern / vnd darüb ersuchen
 lassen / nit allein den terminum der sechs wochen / zu endlicher verhof-
 fentlicher volnsführung berürter vnderhandlung zu prorogiren / sonder
 auch denselbigen ihren Gesandten volnkommenlichen / notwendigen
 Gewalt / vnd ohne einige limitation / damit dißfals kein mangel ferner
 erscheine / das angefangen werck dardurch auch nit vmbgestossen / für-
 derlich zukommen zu lassen / vnd hierin / wie auch sonst durch auß in di-
 ser vnderhandlung / dermassen erweisen vnnnd erzeigen / daß ewer LL.
 F. G. vnnnd ewer friedfertig gemüt von jedermenniglich gespürt werde:
 Des wollen wir vns zu ewer LL. F. G. vnnnd euch / der sachen gelegen-
 heit nach / freundt / günstig / gnedig vnd dienstlich verstehen. Vnd seynd
 ewer LL. F. G. vnd euch / zu freundlichen / angenehmen willen / gunsten
 vnd gnaden wol gewogen / auch vnderthenig dienst zu erzeigen willig.
 Datum Göllden den xxvj. Junij / Anno 79.

Den General Staten der Ni-
 derlanden.

Ingelegter Zettel.

Nachdem wir auch von ewer LL. F. G. vnd ewern Gesandten vnlangst vertröstet worden / daß sie des Herzogen de Terranoua vbergebene friedens mittel vnnnd Articul ewer LL. F. G. vnnnd euch / dauon zum vberfluß Copen beygelegt worden / zukommen lassen: Be-geren vnnnd bitten freundt / günstig / gnedig vnnnd fleißig / die Resolu-tion darauff lenger nit einzustellen / sonder zu befürdern / vnnnd neben angeregten Gewalt vnnnd prorogation vnuerzüglich herauff zu vberschicken. Datum, vt in literis.

REVE.

LXXIII.

Num. XXXII.

REVERENDISSIMI, ILLVSTRISSIMI, GE-
nerosi, Nobiles, Sacræ Cæsareæ Maiestatis Com-
missarij.

Illustrissimus Dux Arschotanus, & nos reliqui
Ordinum Legati aliquoties publicè & priuatim
indicauius, nisi Cels. & Dign. V. sua intercessio-
ne pacem inter Serenifs. Regem, & Ordines con-
stituunt, metuere nos, ne Ordines necessitate
coacti, de alia forma Reipub. cogitare incipiât, qua
se & sua contra conatus & iniurias Hispanorû se-
curius & melius tueri & conseruare possint. Nunc verò literis ea de
re acceptis, intelligimus non solû super eo, quod ante declarauimus,
deliberari: sed & Ordines ad oblationem, quæ de nouo à Duce An-
degauensi, tam per literas, quàm per Legatum eius facta est, quæ pro-
pterea etiã promptius & grãtius accipitur, quod existimetur matrimo-
nium cum Regina Angliæ contracturus, iam instructione con-
cepisse. Cuius exemplar ad nos quoq; transmissum est, super qua con-
siliium & voluntatem singularum Prouinciãrum requisierunt. Vt
Cels. & Dign. V. per literas, quas hic exhibemus, abundè cognoscent.

Quare cum pro certo habeamus, nisi pax hic per Cels. & Dign. V.
concilietur, Rege se per suum Legatum ad necessitates nostras nullo
modo accommodare volente, nec finem iniurijs & vastationibus ex-
ercitus sui imponẽte, Ordines ad actum priuationis processuros, quo
declaraturi sint Regem imperio, authoritate, & Dominio, quod ha-
bet, vel habere potest in Belgio, excidisse: subditos à iuramento, quod
Maiest. eius præstiterunt, esse & fore in perpetuum solutos & liberos.
Deinde extremè coactos Ducem Andegauensem iuxta pacta & con-
uentiones iam ante cum Cels. eius initas, recepturos.

Illustrissimus Dux, & nos reliqui Ordinum Legati prætermi-
tere non potuimus, quin Cels. & Dign. V. huius incontinenti certio-
res faceremus, cum hac amica, humillima, humili, & officiosa petiti-
one, vt de huiusmodi medijs cogitare velint, quibus & Serenifs. Rex
nobis, & nos Regi, Principi, & Domino nostro naturali æquis condi-
tionibus, quas à nobis præsertim in causa religionis iam ante ex arti-
culis nostris Cels. & Dig. V. cognouerunt, conseruemur. Actum Co-
loniæ 4. Iulij, Anno 1579.

Num. XXXIII.

Messieurs, Comme hier vous auons escrit & enuoyé par la po-
sté, ce que nous sembloit cõuenir pour respõce sur les vostres
du 18. de ce mois, n'auõs volu laisser de vos enuoyer l'instru-
ction, laquelle auons faict dresser en cõformité des accords
faicts avec Monf. le Duc d'Alencõ, a fin, que tãt mieux soyés
informez de tout, et assurez que nostre intetiõ est de pour-
ueoir

K

veoir a la seureté & conseruation du pays, par la meilleure voye que trouueront conuenir, ce que vous auons aussy donné en charge, de declairer en vertu de vostre derniere instructiō. Ne voulāt aussy obmettre de vous aduertir, que Monseigneur le Duc le 23. de ce mois nous a fait declarer par son Ambassadeur d'Espruniaux, quil continue en sa bonne affection vers ces pays, Et comme le mariage de luy avec la Royne d'Angleterre s'approche, quil aura tant meilleur moyen de nous assister. A quoy le Roy son frere luy auroit aussy offert les forces de toute la France, nous baillant de sa part la lettre ioincte a cestes. Et ne seruant la presente a aultre effect, que pour vous enuoyer la copie de ladicte instruction, & lettres alantantes quand & cestes seront fin, priant Dieu.

Messieurs, vous octroyer l'accomplissement de voz bons & vertueux desirs.
D'Anuers ce 29. Iuing 1579.

De vostre Excel. Reueren. & Seigneuries

Bien affectionnez en seruice les Estat^s
generaux des pays bas.

Par Ordonnance desdicts
Estats signé.

A. Byleuen.

La superscription estoit,

A Meissieurs,

Monseigneur le Duc d'Arshot, Prince de Chymay, de Porceau,
Conte de Beaumont, &c. Cheualier de l'Ordre de la thoison
d'or. Reuerend Perez en Dieu, les Prelats de S. Gertrude, &
de Maroilles, & aultres Seigneurs Deputez des Estat^s ge-
neraux en Couloigne.

Num. XXXIII.

Messieurs, vostre lettre du 3. d'April, dont estoit porteur Harangier me tire de la peine ou i'estois, de n'auoir eu de voz nouvelles, depuis mon partement de Conde, ny veu encores aucune des Deputez, qui auiez resolu m'enuoyer. Et ne scauois que penser, voyant tant de longueurs naitre, lors que les promesses portees es traiçtes & conuentions passez entre nous debuioient reussir. Toutesfois apres auoir bien consideré les causes de ce retardement amplement deuides par vostre lettre: I'ay veu que ce n'a poinct esté faulte ny changement de bonne volonté, mais qu'au contraire vous demeurez fermes en la resolution, qu'auiez prise d'en retenir & satisfaire a vosdicts promesses, & me donner toute occasion de contentement, qui est ce que ie me suis tousiours promis de vostre sincérité & rondeur. Vous priant croire, que pour estre eslongue de vous, ie ne diminue rien de l'affection que i'ay au bien de voz affaires, mais que ie demeure resolu de ne me departir aucunement

enement de la bonne intelligence, que i'ay avec vous conforme ausdicts traictés
 & conuentions, ainsi que le Seigneur de Pruneaulx, qui est pres de vous pour mori
 seruire, vous fera plus particulierement entendre, suyuant la charge, que ie luy
 en ay donnée, comme de tout ce, qui me concerne par dela. Et vous prie, vous en
 assenerer & continuer la communication & intelligence familiere, qu'auetz en a-
 uec luy, laquelle ie trouue tresbonne & necessaire pour la conduicte des affaires.
 J'approuue aussy, qu'auetz enuoyé voz Deputez a l'assemblée de Couloigne, dõt i'at-
 tens la resolution, qui ne peult a mon aduis plus gueres tarder, puis que vous leur
 auetz limité le temps si court. le desire quil sy prenne resolution telle, que vous ayez
 occasion de vous en contenter, & vous puisse apporter le repos & tranquillité,
 que ie vous soubayte. Mais ie ne puis estre que tresmarry de la desunion de ceulx
 de Haynault, Artois & Lille, tant pource que ie y voye vnz commencement de
 partialitez, dont l'exemple est pernicious | bien fort, que pour la doubte que
 i'ay, que ces diuisions apportent a eulx beaucoup de malheur & desauantage, &
 augmente l'auantage & l'esperance de l'ennemy, qui sans doubte esbranlerot bien
 tost, si chacune Prouince demouroit vnue pour la conseruation de tout, de quoy de
 ma part ie m'affectionner ay tosiours aultant que prince qui viue. Et n'espargneray
 jamais aucun moyen que i'aye, de vous faire paroistre, en quelle recommandation
 i'ay vous & voz affaires: m'assurant, que vous m'en donnerez aultat d'occasion,
 que la preuue que i'en ay faicte le merite, en recognoissance de laquelle vous vous
 estez si liberalement obligez, que i'ay de quoy croire, qu'en l'accomplissement vous
 userez de mesme liberalité, comme le requiroit bien l'estat de vous affaires, les-
 quelles ie prie Dieu Messieurs vouloir terminer a vostre heur & contentement,
 & vous maintenir tous en sa saincte garde. Escript a Paris le 13. de Iuing 1579.

Vostre bienaffectionné amy

Francois.

La superscription estoit,

A Messieurs,

Les Estatz generaux des pays bas.

Num. XXXV.

I.

Rimo, pacificatio anno 76. die 8. Nouemb. Gan-
 dauini ita, & constituta, Vnio quoque Bruxellēsis
 9. Ianuarij anno. 77. subsecuta, Edictum in super
 perpetuum Bruxell. 17. Febr. eodem anno publi-
 catū, vna cum approbatione Regia, saluis sequen-
 tibus Articulis, obseruabuntur, & executioni
 mandabuntur.

II.

Et quia præter ea, quæ à tempore primorum motuū acciderunt,
 post iam dictos tractatus pacificationis Gandauensis, Vnionis, & E-
 dicti perpetui, vltro citroque varia facta, dicta, & admissa fuere,

K 2

tam

LXXVI.

tam in generali quam in particulari hac præfenti quoque pacificatione non minus posteriorum istorum factorum, & dictorum, quam eorum, quæ antea contigerunt, perpetua obliuio constituatur: ita ut eorum nulla fiat amplius mentio, exprobatio, aut inquisitio, quasi ea nunquam accidissent: idque sub pœna exemplaris correctionis subditis contrauentibus tanquam perturbatoribus tranquillitatis publicæ infligenda.

III.

Rex Catholicus Vasallis, subditisque suis seruabit, manutenebit, & si opus videbitur, etiam denuo confirmabit omnia & singula iura, vsus, consuetudines, immunitates, exemptiones & Priuilegia quarumlibet Prouinciarum, Ciuitatum, Oppidorum, Communitatum, aliorumque priuatorum omnium tum in genere, tum in specie, quemadmodum in Edicto perpetuo art. 10. & cum Prouincijs Belgicis inauguratus extitit, promisit, & iurauit.

III.

Omnes milites extranei, utpote Hispani, Itali, Germani, Galli, Burgundi, Angli, Scoti, ac cæteri omnes peregrini, qui propter hosce motus vtrinque accersiti sunt in Prouincijs Belgicis, ab hac pace promulgata intra N. terminum simul excedent & eodem tempore.

V.

Quod vero attinet ad alios milites non extraneos, etiam ad pleniorum exonerationem afflictorum subditorum, mandabit Rex vniuersum militem, tam terra, quam mari, eodem quoque tempore exauctorari & dimitti, ut nimirum deinceps sibi priuatim viuant in tranquillitate, ordinarijs tantum præfidijs retentis, ac suffecturis.

VI.

Subditi quoque Ciues, & Incolæ omnes citra cunctationem redeant ad mercaturas, opificia, & negotia pacis, quibus se, vxores, liberosque citra iniuriam proximi honestè sustentare valeant, & à publico armorum vsu antea non consueto, & pacis tempori non conuenienti desistant, & abstineant.

VII.

Vniuersæ exactiones, impositiones, cæteraque inusitata vectigalia, & onera præfentiū turbarū occasione quomodolibet indicta, penitus cessent, & tollantur: Ita tamen, quod si quæ certorum onerum continuatio adhuc fore ex vsu publico iudicabitur, simul atque per Ordines Statuum eiusmodi quid demonstratum fuerit, Rex haud grauatim se Ordinum consilijs iuxta ac desiderio accomodabit.

VIII.

Præterea restaurabitur libertas Commerciorum, & trāsitus vbiuis locorum per vrbes, pagos, pontes, portus earundem Prouinciarum

LXXVII.

rum non minus terra, quam mari, perque fluuios & flumina, prout factitatum ante præfentes hosce tumultus. Nouis autem vectigalibus, & impositionibus absque Regis auctoritate eatenus per hos motus de facto institutis, incontinenti cessaturis.

IX.

Et ne qua femina altercationum, aut querelarum relinquatur, omnes tam Ecclesiasticæ personæ, quam Seculares, tam intraneæ, quam extraneæ recuperabunt pacificè bona sua mobilia extantia, & omnia immobilia, titulos, debita, & actiones: ijque statim uti, ac frui poterunt in eo nimirum statu, ac qualitate, quibus in præsentiarum illa ipsa reperientur: idque dolo omni, ac fraude semotis, non obstante vlla hypothecatione, aut quauis alienatione facta in contrarium. Et hoc tum in Burgundia, Luxemburgio, Hollandia, Zelandiaque; tum etiam in aliis quibuslibet Prouinciis, ac locis non minus ad utilitatem Ecclesiasticorum quam Principis Auraici, ac aliorum denique omnium.

X.

Similiter quoque Subditorum quilibet hinc inde etiam redintegrabitur in suis honoribus, dignitatibus, beneficiis, Gubernaculis, muneribus, functionibus, & officijs, plane ad instar prout ab exordio horum motuum extiterit. Exceptis tantum iis, quibus contra libertatem, iuraque, ac Priuilegia Patriæ de vlla functione prouisum fuisse demonstrabitur. Prouiso tamen, quod eiusmodi spoliati denuo redintegradi, tenebuntur præstare iuramentum, cuius in proximo sequenti articulo fit mentio. Prout facturi quoque ceteri ad nouas functiones, & officia in posterum cooptandi; reuocando, cassando, & annullando, quicquid hinc inde factum, decretumue fuerit in contrarium.

XI.

Nulli admittentur ad vlla Gubernacula Prouinciarum, Ciuitatum, Castrorum, & fortalitiõrum, Capitaneatus, aut Præfecturas militum, nec ad consilia rerum Status, priuatum, Financiarum, aliaque officia maioris momenti præter naturales Patriæ; Qui etiam ante receptionem vltra antiqua, & consueta Iuramenta Regi tanquam eorum Principi naturali præstari solita, solenniter iurabunt in hos articulos, eosque promittent fideliter, sincereque seruare: sub pœna perjurij & tanquam tales puniendi.

XII.

Captiui vtriusque partis omnes, qui ob dictos tumultus adhuc dum detinentur, statim & absque vlllo pretio relaxabuntur. Nisi iam antea de eo aliud inter eos fuerit conuentum, & concordatum.

XIII.

Comes Buranus suæ libertati, & Patriæ, quantocius fieri poterit, restituetur. In difficultatibus quoque Principem Auraicum concernenti

LXXVIII.

mentibus conciliandis, post pleniorum earum informationem, omnis diligentia adhibebitur.

XIII.

Decreta, dispositiones, & ordinationes per D. Archiducem Matthiam, suosque Collaterales, & Ordines Statuum à tempore vltimarum turbarum, nomine Regis emanatae, pro legitimis & validis habebuntur, suosque debitos fortientur effectus, quoad beneficia, dignitates, officia, aut alias quaspiam res, quae solent esse potestatis ac dispositionis ordinariae illorum, qui tenent locum Gubernatoris dictarum Prouinciarum: non autem in ijs, quae propriae personae Regis referuantur, aut si quae factae sint contra iura, Priuilegia, & immunitates patrias, tam in generali, quam in particulari, vel alioqui in vllius iniuriam seu detrimentum redundarint.

XV.

Pariter etiam quarumlibet Vrbiū, & aliorum locorum Magistratus, seu Officiati suis functionibus destituti, alia via, ac ratione, quam iuris legitime seruato, aut alias contra Priuilegia dictarum Vrbiū, aut praeter ordinarios, consuetosque modos cum primis restituentur, & redintegrabuntur in dignitates, officiaque sua, nec non ad eorum creationem futuris temporibus procedetur, prout olim, & sicut ex iuribus, moribus, & Priuilegiis cuiusque Patriae, Vrbi & loci decet, ne cui facta toleretur iniuria.

XVI.

Auctoritas, & obedientia Regia Subditis cum primis restituetur & seruabitur, qualis merito iuxta praescriptum Diuini & humani iuris, nec non Priuilegia, vsus, & consuetudines patrias esse debet, qualisque olim seruata est, vt recte nimirum administretur iustitia, subditi regantur in omni ratione, aequitate, quiete, & obedientia idque ad eam formam, modumque, quo factum est ab omni memoria tam defuncti Imperatoris Caroli Quinti, eiusque praedecessorum, quam etiam à Regis tempore vsque ad harum turbarum initia, etiam cum obseruatione supradictorum tractatum, simul & praesentis. Sine cuius auctoritatis instauratione, ac subditorum obedientia nequaquam possibile est, populum in vnione, concordia, rectaque iustitia, quiete, ac tranquillitate manuteneri.

XVII.

Supereff de Gubernaculis generalibus dictarum Prouinciarum; quarum occasione Rex eliget Principem de sanguine, qui, quae uerum experientia pollens habeat dotes & qualitates ad eius generis arduum munus cum primis necessarias, & de quo seu qua Subditi iustam causam satisfactionis sint habituri. Gubernabit autem cum omni iustitia, & aequitate, praesertim vero secundum vsus, iura, consuetudines & priuilegia dictarum Prouinciarum, etiam comprehenso hoc praesentis reconciliationis Edicto, quod tenebitur promittere & iurare.

Ad

LXXIX.

XVIII.

Ad cuius quidem Gubernatoris generalis manus, citra vltiorum hæsitacionem, plane ac integrè tradentur omnes, & singulæ Ciuitates, Vrbes, fortalitia, & alia loca, quæ ab vna alteraque parte quocumque titulo aut prætextu modò tenentur, vnà cum Patrimonio ad Regem pertinente, tormentisque bellicis, munitionibus, com meatibus, armis, & nauibus: Vt nimirù ea loca, quæ ab omni memoria præsidium habuerunt consilij Regij Senatus, siue consilij Status naturalibus Belgiis astringendis iurciurando, quod vltra antiqua & consueta Iuramenta Regi, tanquam eorum Principi naturali, præstari solita, hos articulos fideliter seruabunt, custodienda committat, aliisque de illis disponat: sicuti seruitio Regis simul, & commodis, ac securitati Prouinciarum magis expedire arbitrabitur, & aliàs prout fieri decet, factumque fuit ante motus præsentis.

XIX.

Permittente nihilominus Rege (& quidem merè in huius reconciliacionis gratiam) vt quod hætenus ex eius Patrimonio seu populi subsidiis desumptum & collectum fuit, id ita collectum, receptumque maneat absque vltiori persecutione, seu vexatione cuiuspiam mortalius eatenus inferenda. Ita tamen, vt in posterum ab eiusmodi detentionibus, occupationibus & collectis desistatur.

XX.

Pacificacione Gandauensi, Vnione generali Statuum secuta, et Edicto perpetuo Bruxellensi, supra ab initio positis saluis, Ordines Statuum renuntiabunt aliis omnibus fœderibus, pactis, mutisque sponsionibus, contractis occasione dictorum tumultuum, tam intra quam extra Prouincias.

XXI.

Comprehendentur hoc tractatu Regina Angliæ, et Dux Andegauensis.

De cæteris concernentibus expeditionem, confirmationem, publicationem, perpetuamque, et firmam obseruationem huius pacificacionis, postea agendum erit, cum omnia fuerint concordata, et conclusa.

I.

 VAE concernunt religionem, quæ omnibus Principibus vere Christianis iure debet esse commendatissima, haud potest Rex vllatenus præterire, quin vestigiis Regum Catholicorum suorum Maiorum inhærendo, percupiat, ac mandet in Prouinciis suis Patrimonialibus retineri, seruarique religionem Catholicam, Apostolicam, Romanam, ab omni æuo non solum ibidem receptam, verum etiam sub

sub qua earundem Prouinciarum subditi olim tantopere florere, & in qua tam dictum Regem, quàm ceteros suos prædecessores, olim Prouincijs inauguratos, & mediante solenni iureiurando in Principes supremos ac naturales receptos fuisse, notoriè constat. Quæ quidem supradicta Religio, exclusa quauis alia, liberè, pacificè, & absque villo impedimento vbiuis locorum, per vniuersas ditiones Belgicas posthac tradetur, & exercebitur: prout etiam Ordines iam antea se ipsos in Vnionè generali prædicta mutuò, ac solenniter obligarunt, & in Edicto quoque perpetuo, ac literis frequentibus Regi non minus post, quàm ante turbas præsentés se passuros & procuraturos ad dixerunt; & sicut etiam iam pridè scripsere ad S. Maieft. Imperialem: vsque adeò, quod absque graui nota, vt ne dicatur confusione, vniuersi status politici, haud possint in re tanti momenti proprijs scriptis vlla ex parte contrauenire.

II.

Ijs verò, qui oriundi sunt ex prouincijs, quæ in præsentè tractatione comprehenduntur, in Religione Catholica Romana viuere noluerint, Regius Mandatarius respiciens ad præsentem statum Belgij concedet illis terminum quatuor annorum computandorum à die publicationis præsentis tractatus: Infra quem terminum ab omni coertione & molestia, occasione placitorum religionis sibi inferenda, exempti & immunes erunt. Nisi cum consilio Ordinum Belgij legitimè ac debitè in loco tuto, vbi suffragia libera esse queant, congregandorum dictus terminus abbreviatus fuerit. Poteruntque interim de statu suo maturè secum deliberare. Quo termino elapso, nisi ad dictam Catholicam Romanam religionem redierint, omnino è Belgij Prouincijs recedere, & aliò domicilium trāsferre ac viuere te neantur. Prouiso tamen, quòd interea temporis eiusmodi subditi à scandalis, ac rerum perturbatione studiosè abstineant. Quo casu etiam liberrimè fruuntur omnibus suis bonis, tam mobilibus, quàm immobilibus, iuribus, actionibusque: & poterunt ea ipsa, qualiacunque fuerint, etiam aliò transferre, seu vendere, aut alienare, prout eis videbitur. Imo & hoc amplius (si modò bona sua retinere malint) etiam poterunt absentes ad eorundem bonorum regimen, administrationem, & receptionem in Prouincijs sibi eligere Quæstores Catholicos, qualescunque volēt. Ac præterea toties, quoties voluerint, ad Prouincias iteratò redire, victuri tamen ritibus, ac moribus pristinis, & vt personas Catholicas decet. Eritque huiuscemodi reditus ac facultas bona administrandi per se cuiuslibet bona fide permittus, statim atque Pastoribus, Officiariis, ac Magistratibus locorum, ad quem redire cupient, talis intentio ac voluntas insinuata fuerit. Ex qua quidem Regali indulgentia nulli non perquam manifestum reddetur, quod Rex nihil minus, quàm bonorum confiscationes, ruinas, & perniciem suorum subditorum appetat: multo autè minus quod

Religio bona a
pugnat & dicitur
296 177105a

rigore superiorum Placitorum ipsos perstringere constituerit: cum
vel etiam paratissimus sit ea ipsa placita cum consilio Ordinum Sta-
tus competenter temperare ac moderari.

Num. XXXVI.

REVERENDISSIMI, ILLVSTRISSIMI, GE-
nerosi, Nobiles, Sacrae Caesareae Maiestatis Com-
missarij.

Illustrissimus Dux Arschotanus, & nos reliqui
Ordinum Legati perlegimus utroque Articulus,
quos Cels. & Dign. V. nudiustertius nobis exhibu-
erunt. Cur ita diuisi & separati sint, cum à neutra
parte diuidantur, rationem suam habere potest.
Sed quantum ad commendationem eorum attinet,
tantum abest, ut Ordines eos pro æquis habituri
sint, vel ut æquos, prout putatur, obuijs vlnis recepturi, quin potius
e contra metuamus, si illum effectum consequantur, eos non aliò,
quàm ad maiores perturbationes & mutationes seruituros.

De primo, quòd ut æqui non recipientur, inde patet, quòd in o-
mnibus conueniant cum articulis à Duce de Terra noua exhibitis, sic
ut nullum quasi medium à Cels. & Dign. V. propositum esse dici pos-
sit, sed de nouo articuli Ducis de Terra noua reperiiti sunt, ijdemque
vestro assensu, & authoritate videtur approbari & confirmari. At isti
articuli iam ante per Ordines improbati & recusati fuerunt, sicut ex
litteris eorum Cels. & Dign. V. cognouerunt.

De secundo, quòd maiores perturbationes & mutationes exci-
taturi sint, in primis inde metuitur, quòd contra, quàm Ordines vn-
quam cogitarunt, contra quam Dux de Terra noua ipse quibusdam ex
nostris promisit, cõtra etiam quàm Cels. & Dig. V. & publicè & priuatim
tum Caesareo & proprio nomine aliquoties declararunt, se velle pacifi-
cationes priores sequi, nunc tamè in plerisque illè infirmetur & aboleatur.

Deinde cuncta, quæ per Ordines ad opt. formam Reip. constituen-
dam, ad communem tranquillitatem, & securitatem confirmandam,
circa comitia, honores, dignitates & officia; item circa tributa, vecti-
galia, bona, munitiones, & iuramenta instituerunt & ordinarunt, ea
omnia tanquam nulla & iniqua rejiciuntur.

Qui putat, ad pacem illa collatura, ut quicumque nunc regunt &
praesident, remoueantur, homines alij Ordinibus non grati, vel qui iam
ante exosi & graues subditis fuerunt, in ipsorum locum sufficientur, &
restituatur. Deinde cætera illa publica ita tractari velit, tanquam ad Or-
dines non pertineat, atque solius Regis arbitrio cum suo consilio relinquatur,
is non videtur satis de praesenti statu rerum in Belgio informatus
esse: vel praedictio quodam anticipata & sinistrae opinionis impeditur.

Quamdiu Princeps, & Domini nostri naturales, vel eorum Gubernatores humanitate, beneuolentia, & moderatione quadam cum obseruatione mediocris Iustitiæ erga subditos vsi sunt, tandiu nec Ordines, nec priuati exactiorem & strictiorem rationem iurium & Priuilegiorum suorum, etiam si in multis læderentur, habere, et inire uoluerunt.

Sed posteaquam per Gubernatores et Consiliarios Regis iura, & Priuilegia sua prorsus inuerti, et auferri, noua iura introducens, item tributa noua, Vectigalia noua indici, constitui, publica officia vendi, eaque imperitissimis & uilissimis hominibus commendari, iustitiam male & perperam ubique administrari uiderunt, ibi Ordines non solum ad defendendos se & suos, arma aduersus illos suscipere, sed simul Iura & priuilegia sua maiori studio uirgere, & tueri, iuste & legitime inducti & coacti sunt,

Quicumque nunc Ordines ad eam rem adiuuarunt, quicumque pro necessitate Reipub. ab ijs electi, & promoti sunt, item quæcūque pro conseruatione Iustitiæ & tranquillitatis Reipub. constituerunt, iustæ defensionis suæ tempore, quo iure diuino & humano administratio Reipub. apud eos fuit, ea ut nulla vel iniqua negligere, et reijcere, non potest non magnas confusiones et perturbationes, non solum apud vnā partem, sed etiam apud utramque parere, vel saltem, si hic vnus ex vna parte alteri præponatur, fieri non potest, quin in se mutuo cōmouentur et insurgāt. Cui factio per Cels. et Dign. V. non occasio et causa dari, sed ea omnibus modis præcaueri, et auerti debet.

Non est is status rerum nunc, in quo præcise vel officium Regis, vel subditorum considerari potest, nempe quod vnus alteri præstare debeat, ad quod tamē si attenderemus, firmiora argumēta pro ijs, que egerunt Ordines, inuenientur, quā sunt ista, quibus alij acta ista refellere, et labefactare conantur, modo quis ad illam communem sententiam respicere velit, qua traditur Principes propter subditos creatos, et ordinatos esse, non subditos propter Principes.

Sed expedit eam moderationē huic negotio adhiberi, ut nec vnus, nec alterius ius non nimis strictè requiratur; Sed ambo de iure suo aliquid remittant et concedant, donec mutua fides, mutua beneuolentia per legitimam Gubernationem et obedientiam inter serent. Regē Catholicum, Principem, et Dominum nostrum naturalē, et nos subditos eius confirmata et stabilita fuerit. Hæc de politicis Articulis,

Quod attinet ad Articulos de Religione in primis mirati sumus, cur dictum nobis fuerit, Cels. et Dign. V. ultra nihil à Duce de Terra noua impetrare posse, quam quod ijs articulis continetur? Non enim media ab Excellentia ipsius, sed à Cæsa. Maiest. et à Dign. V. eius Commissarijs mediatoribus et intercessoribus expectauimus: Imo multo magis mirati sumus, non ea media nobis à Celsitudine. Dignitatibus. V. proposita esse, quæ ipse Dux de Terra noua quibusdam ex nostris obtulit.

LXXXIII.

obtulit, et addixit, et quæ fere omnes Principes Catholici in suis ditio-
nibus piissimè et prudentissimè seruant: ne cui subdito in religione
graues sint, si ciuiler et honeste secundum politicas leges inter con-
ciues et conuulticos suos uiuat, modo non author sit alterius exerci-
tium, vel in eo loco alio exercitio uti cupiat. Et adhuc controuersa est,
in Imperio, an, qui sic uiuit, expelli possit: Sed et magis, non ægrè
etiam ferunt, si illi subditi, qui sunt Augustanæ Confessionis, è suis
Vrbibus & Pagis singulis diebus festis exeant, & ad vicinam Urbem,
& Pagum commeent, ibique Conciones audiant, eaque quæ suæ sunt
religionis, cæremonias, & Sacramenta exercent, ut non habeant quod
de exercitio conquerantur. Ad quod in hoc negotio similiter respi-
ciendum fuit, ne illi, qui sunt alterius religionis, exercitio prorsus de-
stituantur, cum sine illo conscientijs suis satisfacere nequeant.

Mirabilis autem nobis visum est, adhuc Placitorum in ijs Arti-
culis mentionem fieri, quibus ad religionem Regis subditi cogendi
sint, quasi non satis sanguinis propter religionem hæctenus effusum
sit, quin debeat adhuc & in bello & in pace gladius in causa religionis
contra omnem pietatem, & iustitiam dominari.

Cum ergo ea, quæ diximus, in vtrisque articulis ita se habeant, nec
ullo modo alius euentus ex ijs, quam qui maiores turbas, & mutatio-
nes allaturus sit, expectari possit, rogamus Celsitud. & Dign. V. si quid
forte moderatius adhuc & melius pro pace & salute nostra habeant,
& proponere statuant, ut id nobis hodie vel saltem in diem crastinum
communicare velint. Agnoscimus quem honorem, & reuerentiam
Celsitud. & Dign. V. debeamus, ut minus honestum videatur, certum
tempus definire: sed necessitas publica, & officij nostri ratio postu-
lat, ut ex literis Ordinum iam ante cognouistis, ne diutius hoc nego-
tium extrahi patiamur. Neque etiam nunc animus nobis est, in vl-
lam vltiorem tractationem progredi, sed necesse putauimus, istud
adhuc quærere & intelligere: Sin verò hi articuli vltima sit resolu-
tio, quibus Cels. & Dign. V. volunt & censent Ordines contentos es-
se debere, id tribus verbis nobis significetis; ut, quod porro in Man-
datis habemus, perficiamus, & ad nostros redeamus. Actum Coloniae
xj. Iulij, Anno 1579.

Num. XXXVII.

L

Primo, Pacificatio Anno &c. 76. die 8. Nouemb. *Primo actuali*
Gandau inita, & instituta; Vnio quoque Bruxel- *g. missis...*
lensis 9. Ianuarij Anno &c. 77. subsecuta, Edictum
insuper perpetuum Bruxellis 17. Februarij An-
no eodem publicatum, vna cum approbatione
Regia, in omnibus suis punctis & articulis serua-
buntur, & executioni mandabuntur.

L 2

Et

LXXXVII.

II.

Et quia præter ea, quæ à tempore primorum motuum acciderunt, post iam dictos tractatus pacificationis Gandauensis, Vnionis, & Edicti perpetui, vltro citroque varia facta, dicta, & admissa fuere, tam in generali, quàm in particulari, hac præsentis quoque pacificatione non minus posteriorum istorum, factorum & dictorum, quàm eorum, quæ antea contigerunt, perpetua obliuio constituatur: Ita ut eorum nulla amplius fiat mentio, exprobatio, aut inquisitio, quasi ea nunquam accidissent: idque sub pœna exemplaris correctionis, subditis contrauenientibus, tanquam perturbatoribus tranquillitatis publicæ infligenda.

III.

Rex Catholicus vasallis, subditisque suis seruabit, manutenebit, & si opus videbitur, etiam denuo confirmabit omnia & singula iura, vsus, consuetudines, immunitates, exemptiones & Priuilegia quarumlibet Prouinciarum, Ciuitatum, Oppidorum, Communitatum, aliorumque priuatorum omnium cum in genere, tum in specie, quemadmodum in Edicto perpetuo articulo 10. & cum Prouincijs Belgicis inauguratus extitit, promisit, & iurauit.

III.

Omnes milites extranei, utpote Hispani, Itali, Germani, Galli, Burgundi, Angli, Scoti, ac cæteri omnes peregrini, qui propter hosce motus vtrinque accersiti sunt in Prouincijs Belgicis, ab hac pace promulgata intra terminum communi consensu constituendum, simul excedent & eodem tempore.

V.

Quod vero attinet ad alios milites non extraneos, etiam ad pleniorum exonerationem afflictorum subditorum, mandabit Rex vniuersum militem, tam terra, quam mari, eodem quoque tempore exauctorari & dimitti, ut nimirum deinceps sibi priuatim viuant in tranquillitate, ordinarijs tantum præsidijs retentis, ac suffectoris. Ut subditi quoque Ciues, & Incolæ omnes citra cunctationem redeant ad mercaturas, opificia, & negotia pacis, quibus se, vxores, liberosque citra iniuriam proximi honestè sustentare valeant, & à publico armorum vsu antea non consueto, & pacis temporis non conuenienti desistant, & abstineant.

VI.

Vniuersæ exactiones, impositiones, cæteraque inusitata vectigalia, & onera præsentium turbarum occasione quomodolibet indicta, penitus cessabunt, & tollentur: Ita tamen, quod si quæ certorum onerum continuatio adhuc fore ex vsu publico iudicabitur, simul atque per Ordines Statuum eiusmodi quid demonstratum fuerit, Rex haud grauatim se Ordinum consilij iuxta ac desiderio accommodabit.

LXXXVIII.

VII.

Præterea restaurabitur libertas commerciorum & transitus vbiuis locorum, per Vrbes, pagos, pontes, portus earundem prouinciarum, non minus terra, quam mari, perque fluuios, & flumina, prout factitatum fuit ante præsentis huiusmodi tumultus: Nouis autem vectigalibus, atque impositionibus, absque Regis auctoritate eatenus per hos motus de facto institutis, in continenti cessaturis.

VIII.

Et ne qua semina altercationum aut querelarum relinquuntur omnes Ecclesiastici, nec nõ omnes Seculares, tam intranei, quam extranei, recuperabunt pacifice bona sua Secularia & Ecclesiastica, respectiue mobilia extantia, & omnia immobilia, titulos, debita, & actiones: iisque statim uti, ac frui poterunt, in eo nimirum statu ac qualitate, quibus in præsentiarum illa ipsa reperientur: Idque omni dolo ac fraude semotis; Non obstate vlla hypothecatione, aut quauis alienatione à tempore Pacificationis Gandauensis facta in contrarium. Quæ vero ante pacificationem Gandauensem acciderunt, eiusdem dispositioni relinquuntur.

IX.

Similiter quoque subditorum quilibet hinc inde etiam redintegrabitur in suis honoribus, dignitatibus, beneficijs, gubernaculis, muneribus, functionibus, & officijs, planè ad instar prout tempore Edicti perpetui (illis, quæ ante Edictum contigere, eiusdem dispositioni relictis) extiterit. Exceptis tantum iis, quibus contra libertatem, iuraque ac Priuilegia Patriæ, de vlla functione prospectum fuisse demonstrabitur. Prouiso tamen, quod eiuscemodi spoliati denuo redintegrandi, tenebuntur præstare iusiurandum, cuius in proximo sequenti articulo fit mentio, prout facturi quoque sunt cæteri, ad novas functiones, et officia in posterum cooptandi. Reuocando, cassando, & annullando quicquid hinc inde factum, decretum, pronúciatum, uel fuerit in contrarium.

X.

Nulli admittentur ad vlla gubernacula prouinciarum, Ciuitatum, Castrorum, & fortalitiorum, Capitaneatus, aut Præfecturas militum, nec ad consilia rerum Status, priuatum, financiarum, aliaque officia maioris momenti, præter naturales harum prouinciarum sub gubernaculis generalibus comprehensarum. Qui etiam ante receptionem, vltra antiqua & consueta iuramenta, Regi tanquam eorum Principi naturali præstari solita, in hos articulos Regi & Ordinibus solemniter iurabunt, eosque promittent fideliter, sincerèque seruare, sub pœna periurii & tanquam tales puniendi,

XI.

Captiui vtriusque partis omnes, qui ob dictos tumultus ad huc dum detinentur, statim & absque vlllo pretio relaxabuntur: nisi iam

LXXXVI.

antea de eo aliud inter eos fuerit conuentum et concordatum.

XII.

Comes Buranus suæ libertati et Patriæ intra tres Menses, postquam Princeps Aſuraicus ea, quæ cum ipſo tractabuntur, impleuerit, restituetur.

XIII.

Decreta, dispositiones, & ordinationes per D. Archiducem Mathiam, suosque Collaterales, & Ordines Statuum à tempore vltimarum turbarum, nomine Regis emanatæ, pro legitimis ac validis habebuntur, suosque debitos sortientur effectus, quoad beneficia, dignitates, officia, aut alias quaspiam res, quæ solent esse potestatis ac dispositionis ordinariæ illorû, qui tenent locum Gubernatoris dictarum Prouinciarum: non autem in ijs, quæ propriæ personæ Regis referuantur, aut si quæ factæ sunt contra iura, Priuilegia, & immunitates patrias, tam in generali, quam in particulari, vel alioqui in vllius iniuriam seu detrimentum redundarint.

XIV.

Pariter etiam quarumlibet Vrbiũ, & aliorum locorum Magistratus, seu Officiarij suis functionibus destituti, alia via, ac ratione, quã iuris ordine legitime seruato, aut alias contra Priuilegia dictarũ Vrbiũ, aut præter ordinarios, consuetosque modos cum primis restituentur, & redintegrabũtur in dignitates, officiaque sua, nec non ad eorum creationem futuris temporibus procedetur, prout olim, & sicut ex iuribus, moribus, & Priuilegijs cuiusque Patriæ, Urbis & loci decet, ne cui facta toleretur iniuria.

XV.

Auctoritas, & obedientia Regi a Subditis cum primis restituetur & seruabitur, qualis merito iuxta præscriptũ Diuini & humani Iuris, nec non Priuilegia, vsus, & consuetudines patrias nec non pacificationem Gandensem, Vnionemque subsecutam, Edictum perpetuum, et præsentem Tractatum esse debet, qualisque olim seruata est, vt recte nimirum administraretur iustitia, subditi regantur in omni ratione, æquitate, quiete, & obedientia idque ad eam formam, modumque, quo factum est ab omni memoria tam defuncti Imperatoris Caroli Quinti, eiusque prædecessorum, quam etiam à Regis tempore vsque ad harum turbarum initia. Si necuius auctoritatis instauratione, ac subditorum obedientia nequam possibile est, populum in vnione, concordia, rectaque iustitia, quiete, ac tranquillitate manuteneri.

XVI.

Supereſt de Gubernaculis dictarum Prouinciarum; quarum occasione Rex eliget Principem de sanguine, qui, quæ uerarum experientia pollens habeat dotes & qualitates ad eius generis arduum munus cum primis necessarias, & de quo, seu qua Subditi iustitiam

LXXVII.

satisfactionis sint habituri. Gubernabit autem cum omni iustitia, & æquitate, præsertim vero secundum vsus, Iura, consuetudines & priuilegia dictarum Prouinciarum, etiam comprehensis Pacificationibus supradictis, et hoc præsentis reconciliationis. Edicto, quod tenebitur promittere & iurare.

XVII.

Ad cuius quidem Gubernatoris generalis manus, citra vltiorem hæsitationem, plane ac integrè tradentur omnes, & singulæ Ciuitates, Vrbes, fortalitia, & alia loca, quæ ab vna alteraque parte quocunque titulo aut prætextu modò tenentur, vnà cum Patrimonio ad Regem pertinente, tormentisque bellicis, munitionibus, communitibus, armis, & nauibus: Vt nimirum ea loca, quæ ab omni memoria præsidium habuerunt consilio consilij Status naturalibus Belgicis astringendis iureiurando, quo vltra antiqua & consuetata Iuramenta Regi, tanquam eorum Principi naturali, præstari solita, his articulis seruandis Regi, & ordinibus sese obligabunt, custodienda committat, aliàsque de illis disponat: sicuti seruitio Regis simul, & commodis, ac securitati Prouinciarum magis expedire arbitrabitur, & aliàs prout fieri decet, factumque fuit ante motus præsentis.

XVIII.

Permittente nihilominus Rege (& quidem merè in huius reconciliationis gratiam) vt quod hætenus ex eius Patrimonio seu populi subsidiis desumptum & collectum fuit, id ita collectum, receptumque maneat absque vltiori persecutione, seu vexatione cuiuspiam mortalium eatenus inferenda. Ita tamen, vt in posterum ab eiusmodi detentionibus, occupationibus & collectis desistatur.

XIX.

Pacificatione Gandauensi, Vnione generali Statuum secuta, et Edicto perpetuo Bruxellensi, supra ab initio positis saluis, Ordines Statuum renuntiabunt aliis omnibus fœderibus, pactis, mutuisque sponsonibus, contractis occasione dictorum tumultuum, tam intra quam extra Prouincias.

XX.

Comprehendentur hoc tractatu Regina Angliæ, et Dux Andegauensis.

De cæteris concernentibus expeditionem, confirmationem, publicationem, perpetuamque, et firmam obseruationem huius pacificationis, postea agendum erit, cum omnia fuerint concordata, et conclusa.

QVAE

Religio

VAE concernunt religionem, quæ omnibus Principibus vere Christianis iure debet esse commendatissima, haud potest Rex vllatenus præterire, quin vestigijs Regum Catholicorum suorum Maiorum inhærendo, percupiat, ac mandet in Prouincijs suis Patrimonialibus retineri, seruarique religionem Catholicam, Apostolicam, Romanam, ab omni æuo non solum ibidem receptam, verum etiam sub qua earundem Prouinciarum subditi olim tantopere floruerunt, & in qua tam dictum Regem, quàm cæteros suos prædecessores, olim Prouincijs inauguratos, mediante solenni iureiurando in Principes suos naturales receptos fuisse, notoriè constat. Quæ quidem supradicta Religio, exclusa quauis alia, liberè, pacificè, & absque vlllo impedimento per prouincias Belgicas posthac tradetur, & exercebitur: prout Ordines etiam iam antea in Vnione generali seipsos mutuò, ac solenniter obligarunt, & in Edicto quoque perpetuo, ac literis frequentibus Regi non minus post, quàm ante turbas præsentibus se passuros & procuraturos addixerunt; & sicut etiam iam pridem scripsere ad S. Maieft. Imperialem, vsque adeò, quod absque graui nota, vt non dicatur confusione vniuersi status politici, haud possint in re tanti momenti proprijs scriptis vlla ex parte contrauenire.

Religio

Quod verò ad Hollandiam, Zeelandiam, & oppidum Bommel attinet, dispositioni Pacificationis Gandauensis relinquitur: Ita tamen, quod interea temporis in ijs Ciuitatibus, ac locis dictarum Prouinciarum Religio Catholica Romana restituetur, in quibus tempore dicti tractatus ibidem exercebatur.

II.

Subditis, qui in reliquis Prouincijs Belgicis in hac tractatione comprehensis, à Catholica Romana Religione recesserunt, Rex Catholicus ad præsentem Belgij statum respiciens, per Regium suum Commissarium cõcedit, vt liceat ijs in Prouincijs istis sine aliqua coarctatione, aut molestia, occasione placitorum religionis eorumque suspendendorum, degere & manere, donec cum consilio Ordinum, legitime ac debitè in loco tuto, vbi suffragia libera esse queant, per Regem, seu eius Governatorem Generalem congregandorum aliter dispositum fuerit super placitorum moderatione. Prouiso tamen, quòd interea temporis eiusmodi subditi à scandalis, ac rerum perturbatione, ac omni vsu & exercitio alterius, quàm Catholicæ Romanæ religionis prorsus abstineant. Et interim etiam liberrimè fruuntur omnibus suis bonis, tam mobilibus, quàm immobilibus, iuribus, actionibusque: & poterunt ea ipsa, qualiacunque fuerint, etiam aliò transferre, seu vendere, aut alienare, prout eis videbitur. Et quatenus sua bo-

naria

LXXXIX.

na retinere malint, poterunt etiam absentes ad eorundem bonorum regimen, administrationem, & receptionem in Prouincijs sibi eligere Quæstores Catholicos, quoscuque volent. Præterea toties, quoties voluerint, ad Prouincias iteratò redire, victuri tamèn Catholicè, ijsq; ritibus, ac moribus, quos personas Catholicas decet. Eritque huiusmodi reditus ac facultas bona administrandi per se cuiuslibet bona fide permissus, statim atque Pastoribus, Officiatis, ac Magistratibus locorum, ad quæ redire cupiant, talis intentio ac voluntas insinuata fuerit. Ex qua quidem Regali indulgentia nulli non perquam manifestum redditur, quod Rex nihil minus, quam bonorum confiscationes, ruinam, & perniciem suorum subditorum appetat: nec etiã quod rigore superiorum Placitorum ipsos perstringere constituerit: Cùm paratissimus quoque sit ea ipsa Placita cum cõsilio Ordinum Statuũ competenter temperare, ac moderari, omniaque facere, quæ ad Dei Opt. Max. cultum, Prouinciarumq; quietem, & tranquillitatem pertinent, ac benignum, amantissimũ, Christianumq; Principem decet.

Num. XXXIX.

REVERENDISSIMI, ILLVSTRISSIMI,

Generosi, Nobiles, Sac. Cas. Maieſt.

Commissarij.

Illustrissimus Dux Arschottanus, & nos reliqui Ordinum Legati, legimus & cõsiderauimus Articulos, qui hodie manè nobis exhibiti sunt, & quia inuenimus eos propius ad mentem & intentione Ordinũ accedere, volumus in primis Cels. & Dig. V. quàm maximas gratias agere, pro fauore, opera, & labore, quẽ Ordinibus, & nobis amicè, gratiosissimè, & beneuolè in Pace cõcilianda ostendunt, & præstant. Sed cùm Cels. & Dign. V. non ignorent, etiam si nos Articulis ijs contenti esse vellemus, virtute tamè Mandati nostri amplecti nos eos non posse: Sed esse multos alios, quibus non minus illi, quàm nobis persuasi & probati esse debent. Ad eam rem nihil magis expedire arbitramur, quam vt quamprimum non solum apud Ordines Generales: sed etiam apud Status singularum Prouinciarum super ijs deliberetur. In eum finem secundum Prouincias, quarum nomine hic comparuimus, aliquos ex nostris deputare proposuimus, qui fideliter hoc, quod supra diximus, exequantur. Sed cùm singulæ Prouinciae, & præsertim illæ, quarum Mandato hic agimus, in singulos dies irruptionem Hispanorum expectent, fieri id commodè ad vtilitatem, & desiderium nostrum non potest, nisi tamdiu requies illis, & cessatio ab armis concedatur. Quæ res etiam, si rectè consideretur, & sincrerè inter Serenissimum Regem, & Catholicum Principem &

M

Domi

Dominum nostrum naturalem, & Ordines reconciliatio, & pax queratur, de ea Cels. et Dign. V. tum etiam Illustris. Dux de Terra noua non possunt aliter iudicare. Quapropter, ut Cels. et Dign. V. principium nunc Pacis ineuntis iacere inceperunt, rogamus porro, ut eodem affectu et amore perficere eam studeant: et dum in hoc cum Ordinibus Generalibus, et Particularibus incumbere ex toto animo proposuimus, quod pium, iustum, et æquum esse putamus, hoc agere velint, ut saltem ad duos menses cessatio ab armis indicetur. Ad quod etiam personam Cels. Maiest. quæ auatrix et conciliatrix huius Pacis est, tum etiam personas vestras, quæ Ecclesiasticæ sunt, et maximè personas, inter quas hoc bellum geritur, attendi cupimus, quibus omnibus nihil minus conuenit, quàm arma pati dominari, ubi serio de pace agitur.

Hæc synceris animis Illustris. Dux, & reliqui Ordinum Legati, Cels. & Dign. V. proposita volumus: Nec dubitamus, quin Ordinibus ista grata futura sint. Imo nisi ita fiat, adhuc dicere necessitas nos cogit, metuere nos in isto armorum horrore, & armorum perturbatione nihil pacificum, & frugiferum vsquam actum & conclusum. Dictum & exhibitum Coloniae 8. Iulij, Anno etc. 79.

Num. XL.

SACRAE CAES. MAIEST. AD NEGOTIUM
Pacificationis Belgicæ deputati Commissarij.

Illustres, Reuerendi, Generosi, Nobiles, Prudentes, & Circumspecti.

*Commissarij
et hoc scriptum*

Vemadmodum vbique gentium percrebuit quibus, quantisque calamitatibus, & afflictionibus Patria vestra aliquot annis iactata, concussa, & vastata fuerit, ita nemini obscurum esse potest, quàm vero paterno affectu & studio Sacra Cæsarea Maiestas huius adeo calamitosi et diuturni, in vestris visceribus ardentis belli faces extinguere haftenus tentauerit. Cumque sua Maiestas inter cætera remedia, quibus Patriam vestram, ab hoc flagranti incendio liberatam, pristino splendori, Legibus atque institutis Patrijs restituere conata est, nobis grauissimum onus et curam eius rei perficiendæ imposuerit, omnino duximus nostri esse officij, quantum in nobis esset, tantis malis maturè occurrere: ac proinde ante quatuor integros menses, sepositis nostris, nostrorumque; subditorum negotijs, nos huc cõtulimus, eoque affectu, quo et Regi Catholico, et vobis, et toti Imperio, ac Reipublicæ Christianæ ex animo benè volumus, nec laboribus, nec molestijs, nec sumptibus pepercimus, nihilque; prætermisimus, quod ad Pacem concipi-

XCI.

Mandam necessarium, vel utile esse arbitrati sumus. Quanquam ita
 tem Legatos vestros non tantum in initio huius actionis aliquandiu
 expectauimus: sed & deinde illos, cum minus sufficienti, & ad sex
 hebdomadas restricto Mandato comparentes sapientissime adhortati su-
 mus, vt plenius Mandatum, & temporis prorogationem procura-
 rent, eoque nomine etiam ad vos scripsimus, & certo nobis persuasi-
 mus, in vobis moram nullam futuram: tamen præter spem & ex-
 pectationem nostram nec ad literas nostras responsum à vobis acce-
 pimus, nec Legatis vestris sufficientius Mandatum transmissum, nec
 temporis prorogatio facta, nec interim ab innouationibus & muta-
 tionibus Pacis conciliationem difficiliorem reddentibus in Belgio
 cessatum est. Quæ res causam non iniustam nobis tribuere potuif-
 set, spem omnem Pacis constituendæ protinus deponendi, & ad eu-
 tandos inuites sumptus, & molestias hinc discedendi, nisi & Cæsareæ
 Maiestatis Mandatum, & pietas Christiana erga subditos Belgij, qui
 diuturnis intestinis bellis miserè atteruntur, nos hic detinuisset, et
 ad tractationem hanc continuandam commouisset. In qua eò tan-
 dem progressum est, vt in politicis negotijs huiuscemodi media pro-
 posuerimus, et à Regis Mandatario Duce de Terranoua obtinueri-
 mus, quæ nemo non iustissima, et ad tollendas omnes hætenus alle-
 gatas sumptorum armorum causas commodissima censere potest,
 nisi quis adeo diuini & humani iuris, & promissionis per Ordines,
 & subditos tam sanctæ, totiesque iteratæ, immemor esse velit: vt o-
 bedientiam, & auctoritatem, ad retinendam Reipublicæ tranquilli-
 tatem, modis omnibus necessariam, Regi profus denegandam &
 auferendam esse arbitretur. In negotio quoque Religionis ipse
 met Regis Mandatarius, nomine Regis, vltro non minus, sed po-
 tius plus, quàm in Pacificatione Gandauensi, Vnione secuta, et Edi-
 cto Bruxellensi conuentum, frequentioribusque tam ad Sacram
 Cæs. Maiestatem, quàm ad Regem Catholicum, et alios Principes li-
 teris promissum, totiesque iuratum fuit, subditis concessit. Quod
 cum ita sit, et per horum mediolorum acceptationem omnes politicæ
 controversiæ, propter quas grauissimum hoc bellum inchoatum es-
 se allegatum fuit, planè cessaturæ sint. Insuper etiam in negotio Re-
 ligionis Regi vi et armis plus extorquere velle, quàm prioribus iu-
 ratis Pacificationibus, promissionibusque consentaneum est, ac
 Regis Mandatarius vltro permisit, nec æquum, nec necessarium
 sit, et ipsa patriæ vestræ calamitas omninò postulet: vt difficil-
 limo eius tempore, et ingruentibus maioribus periculis, quàm o-
 cyssimè, et sine vlla mora succurratur. Miramur non immeri-
 to, quamobrem ad huiusmodi media ante tres hebdomadas vestris
 Legatis porrecta, et per eosdem tunc temporis vobis proculdubio
 transmissa, hætenus nihil responsi acceperimus. Cumque nostra,
 et Subditorum nostrorú negotia, solius huius tractationis causa per

*hæc est subscriptio
mandatorum*

XCII.

tot mēses seposita, et suspensa, plane nō admittant, vt hic diutius frustra nos detineri patiamur, facere non potuimus, quin denuo media proposita vobis transmitteremus, et nomine Sac. Cæs. Maiest. vestrū responsum exigeremus. Diligēter igitur, et sedulo vos adhortamur, vt quam primum ad media his literis nostris adiūcta, tale responsum nobis transmittatis; vt et Cæs. Maiest. et omnes Imperii Status, et nos ex eo certò deprehendere, et intelligere possimus, vos malle sopitis odiis, armisque sublati in pace tutò viuere, quam funestis et calamitosi huius belli incommoditatibus, et periculis diutius agitari. Ad quā pacem maturè, et solidè conficiendam, et corroborandam necessarium erit, vt Legatis vestris vna cum dicto responso sufficiens quoque Mandatum mittatis. Quod si feceritis, vtī facturos confidimus, vobis ipsis et Patriæ vestræ officium optimum, et planè necessarium præstabit. Deus optimus Maximus vos diu seruet incolumes, et ad pacem oblatam obuiis vlnis amplectendam flectet, et inclinet. Datum Colonia quinta Augusti. Anno &c. lxxix.

Num. XLI.

SACRAE CAES. MAIEST. AD NEGOTIUM *pacificationis Belgicæ deputati Commissarij.*

*Reuerendi, Generosi, Nobiles, Spectabiles, &
Prudentes.*

VID hætenus ex Sacræ Cæs. Maiestatis Mandato ad patriam vestram ex diuturni et calamitosi belli incendio eripiendam, & liberandam, cum Regis Catholici, Principis vestrinaturalis, Mandatario Duce de Terra noua, & Legatis Ordinum Belgij egerimus, & quæ pacis media proposita sint, per eorundem Ordinum Legatos, vel Deputatos Antuerpiæ congregatos vobis significatum esse non dubitamus. Et licet superfluum fortè videri posset eo nomine ad vos, aliarumque Prouinciarum Belgicarum Particulares Status literas dare; cum tamen à Sacra Cæs. Maiestate nobis mandatum, nostri que officij sit, vt quacunque ratione hoc Pacificationis negotium promoueamus, & ab Ordinum Deputatis Antuerpiæ congregatis, nec ad priores nostras literas, nec ad media pacis ante aliquot hebdomadas proposita, responsum hætenus acceperimus, & nostræ, ac Subditorum nostrorum causæ hætenus sepositæ, & suspensæ, ac tantum non neglectæ non admittant, vt nos hic diutius frustra detineri patiamur, facere non potuimus, quin & vobis, & aliarum Prouinciarum Belgicarum Particularibus Statibus, posteriorum literarum nostrarum ad Ordines scriptarum, & mediorum propositorum Copias transmitteremus. Certò enim nobis persuademus, vestram promotionem apud Ordinum

XCIII.

num Deputatos Antuerpiæ existentes tantum ponderis & momenti habituram, vt eo maturius & celerius ab iisdem responsum accepturi simus. Diligenter igitur & sedulo vos adhortamur, vt ea cura & diligentia, quam res tanti momenti, & totius Patriæ vestræ salus exigit, negotium hoc perpendatis; simulque cogitetis bellum hoc siue trahatur, siue impetu breuiori finiatur, in eam tãdem necessitatem Prouincias facile adducere posse, vt ad difficiliorem multo, quam nunc offertur, pacem compellatur, atque tãto magis apud Deputatos Ordinum Antuerpiæ congregatos ea, qua oportet, dexteritate negotiũ hoc vestrum promoueatis, & sollicitetis: vt quamprimum ad mediã his adiuncta, paci & tranquillitati, ac quieti Patriæ vestræ conueniens responsum, & Legatis suis, & vestris hic existentibus sufficiens Mandatum transmittatur. Vt ita Dei omnipotentis ope pax vobis, & Patriæ vestræ restitui, & funesti ac calamitosi belli fax extingui possit. Neque ab eo proposito alicuius dissidentia opinione, si quæ fortè ab aliquibus felicitati vestræ minus fauentibus vobis suggeratur; vos abduci patiamini, cum Regis Catholici animum ad pacem nõ solum faciendam, sed & seruandam, & continuandam ita omnino affectum sciamus, vt non dubitemus, Imperatoria maximè intercedente auctoritate, quin ea sic muniri possit, ne quicquam periculi in posterũ vnquam vobis vniuersis, & singulis sit metuendum, vel expectandũ. Deus Opt. Max. vos seruet incolumes, vobisque pacem iamdiu exoptatam concedat. Datum Coloniae die 5. Augusti Anno. 1579.

Ad Prouincias particulares & Ciuitates.

Num. XLII.

REVERENDISSIMI, ILLVSTRISSIMI, GE-

nerosi, Nobiles, Sacræ Cesarie Maiestatis

Commissary.

Illustrissimus Dux Arschotanus & nos reliqui Ordinum Legati nudiustertius literas ab Ordinibus accepimus, quibus primum nobis significat, se Articulos, quos Cels. & Dign. V. nobis exhibuerunt, ad singulas Prouincias transmississe; vt super ijs iudicium, et voluntatem earum cognoscant.

Secundo, posteaquam petitionem nostram, quam eodem die; quo Articuli exhibiti sunt, de Induciis fecimus; æquam et necessariam prorsus inueniant, requirunt à nobis; vt vrgere eas non desistamus. Nondum enim literæ nostræ, quibus indicauimus illas denegatas esse, ad eos tum peruenerant.

Nihilominus Illustrissimus Dux; et nos excitati istis literis semel adhuc toties propositam de Induciis petitionem renouare vo-

XCIII.

luimus; Idque ex hac ratione maxime, quod Ordines nobis significant permouendis, & conciliandis subditorum animis, qua re principium ad Pacificationem ponitur, nihil adeo seruiturum, quam si illæ in præfentia ad tempus aliquod indicantur. Ita etiam non ignorant Cels. & Dign. V. Inducias per se in mansuetudinis officijs includi, easque sæpe non paruas tantum iras, sed & magnas atque difficiles restinxisse, & beneuolentiam facile conciliare.

Quinimo considerata persona Ser. Regis erga subditos suos, quorum obedientiam & amorem maiores eius, & Maiestas illius ipsa met inaugurationis tempore, & postquam Maximum cognouit & experta est, qui nunc multis annis communiter ab exercitu Hispano vexati, direpti & oppressi sunt, his aliquot hebdomadarum Inducias in eum finem petitas, vt secure & quietè super Pacis conditionibus conuenire, & deliberare possint, denegare, non putant possibile esse, modò ex parte Regis sincere recòciliatio, & pax, et non potius media ad prorsus perdendos et subiugandos ipsos quærantur.

Quid multis? nec nos tacere possumus, iam ab initio nobis duram visam fuisse induciarum recusationem, et durior adhuc ea visa est, quæ postremo facta est: nec dubitamus, quin etiam Sacræ Cæsareæ Maiest. displicebit, multoque adhuc magis Cels. et Dign. V. propter personas, quas sustinent, displicere. Cui hoc solum, nunc addere volumus, ex Mandato Ordinum, nisi illæ concedantur, quæ alioquin Pacem præcedere, & ad eam viam præparare solent, metuere ipsos, omnem cogitationem Subditos de pace abiekturos: quod & ante indicauimus; Cum è contra Inducijs concessis spem nouæ beneuolentiæ concipient, animis que à bellicis curis & timoribus non nihil liberatis, simul inter se ea solum, quæ ad pacem facere poterunt, sine dubio deliberaturi, & sciscituri sint.

Conditiones Induciarum iam ante quoque exposuimus, ex in iisdem literis repetuntur, nimirum, quam diu illæ durant, vna & altera pars se contineat in locis, Ciuitatibus, & munitiõibus, quæ occupauit, & detinet, & vt vtrique ad ea liberè meare, & remeare, in ijs agere, & conuersari liceat, communicatione vnus partis cum altera penitus interdicta.

Gratiosissimi Domini, hæc est Ordinum serua adhuc de Inducijs petitio ex rationibus, quas supra diximus. Eas rationes & pro vltra prudentia perpendatis, & vna cum Duce de Terranova communicatis, eiusque Excel. ad locum petitioni illi dandum indicatis, Illustrissimus Dux Arschotanus, & nos Ordinū Legati obnixissime petimus.

Vltimo Cels. & Dign. V. latere non volumus, et si generales Ordines non expresse terminum nobis prorogauerint, tamen sicut antea, ita et nunciasserunt nobis hic subsistere, donec responsum super Articulis Pacificationis ab ipsis accipiamus. Actum Coloniae 9. Augusti, Anno 1579.

REVERENDISSIMI, ILLUSTRISSIMIQUE

DD. Electores, Principesque Generosi, Nobilesq. Domini, Caf.

Maiest. Delegati longe dignissimi. •

De ea, quæ circa Inducias, armorumque suspensionem ab amplissimo vestro confessu, iam aliquoties ad requisitionem Ordinum Belgij Legatorum proposita fuere, Dux de Terra noua Regius Mandatarius nihil tam ex animo desiderans, quam ea omnia, quæ ad veram solidamque pacem ineundam quomodo spectare dignoscuntur, re ipsa promouere, breuiter respondenda duxit ea, quæ sequuntur.

Principio, quod sicut armorum suspensio primus gradus esse prætenditur ad Pacis serenitatem consequendam, ita declarat, quod etiam ab ipsomet exordio præsentis negotiationis in eam semper fuerit propensissimus: vt nec dubium, quod sponte illam concessurus fuerat, si modo rerum publicarum status, ac dispositio tunc temporis præ se tulissent. Quod de pace tandem subsequutura, si non plane certam, saltem verisimilem spem tunc iustè concipere potuisset. Nec dubitare quisquam debet, quin in præsentiarum adhuc eadem illi mens sit ac voluntas casu, quo spes aliqua vberior, quam hætenus, etiam nunc affulgere inciperet.

Cæterum cum Status Belgij neque in hunc vsque diem suis huc destinatis de sufficienti Mandato, etiam ad frequentiora Dominorum Commissariorum monita prospexerint, ita vt propter hanc & alias causas, nec hoc quidem tempore vlla spes adhucdum sese ostendat omnino, ne quidem post transmissos Articulos Pacis, iam diu per Belgium satis superque latè diuulgatos, non potest non sibi persuasum habere, eius rei præcipuum impedimentum prouenire à militibus præsidarijs libertatem suffragiorum Ciuium & Incolarum haud dubie prohibentibus.

Quocirca ad Pacis negotium oportune iam præparandum nihil tam necessarium videtur, quam Ciuitates obrutis, vel sinistris persuasionibus inuectis præsidijs citra moram exonerare, ipsosque Ciues & Incolas suæ libertati permittere: vt nimirum seposito omni metu, horroreque belli possent de salute propria, atque adeo etiam tranquillitate publica verum animi sui sensum apertè dicere, & explicare.

Porrò, vt ne qua excusatio retorqueatur, quasi videlicet dictæ Ciuitates milite præsidario egeant, ad tutelam sui contra exercitum Regium: Paratus erit Regius Mandatarius eo casu in postulatam armorum suspensionem sub conditionibus, ac securitati

XCVI.

ritatibus communi partium consensu statuendis consentire, dummodo tamen interea temporis abstineant à noua collectione militum, simul et coactione Subditorum ad nouas Vniones huic presenticonciliationi, ac tranquillitati publicæ contrarias: prout etiam ex parte Regis idem cauebitur et præstabitur. Quæ quidem res tam æqua et iusta videtur, quod citra tergiversationem recusari nequeat. Datum Coloniae 24. Augusti, Anno 1579.

Num. XLIII.

SACRAE CAES. MAIEST. AD NEGOTIUM *Pacificationis Belgici deputati Commissarij.*

Nemini obscurum esse arbitramur, quãto studio, quantisq; molestijs, & laboribus hoc onus Belgi- cæ Pacificationis à Sac. Cæs. Maiest. nobis imposi- tum hucusque persecuti fuerimus; Neq; à quo- quam in malam partem accipi, vel posse, vel debe- re, si longiori vestra, cæterarumq; Prouinciarum & Ciuitatum, ad quas iam dudum Articuli Pacifi- cationis omnium iudicio tam æqui & tolerabiles decimo octaua Iulij à nobis Legatis Ordinum exhibiti, vobis proculdubio communicati, postremo verò à nobis sub Dato quinta huius denuo transmissi, pro- tractata mora cum magno nostro, nostrorumq; incommodo frustra hic tempus terere, non leui afficiamur tædio.

Quamobrem vos iterum hisce nostris literis monere volumus, prout monemus, & hortamur, vt hanc optimam vestræ salutis, Reip, quoque vestræ, tranquillitatis, & pacis perpetuæ stabiliendæ occasio- nem verè vobis cordi esse, & nec vllò vel diffidentia, vel sinistra alicu- ius persuasionis affectu mentes & animos vestros ita fascinari, vel ob- nubilari patiamini, quo præsentem vobis vltro oblatam, tamq; plau- sibilem & iucundam quietis & felicitatis vestræ opportunitatem vo- bis præripi permittatis.

Et quia veremur, ne frequetiores illæ Antvverpienses turbæ im- pedimento sint, & in futurum esse possint, quo minus res hæc tam ar- dua debita celeritate expediatur, ob id vos seriò hortandos duximus, quod vltiore quauis mora remota etiam nobis huc Coloniae cu- iuslibet alterius Prouinciæ, vel Ciuitatis, longiori protelatione non attenda, super ante memoratis vobis transmissis Pacificationis Arti- culis vestram resolutionem & sententiam, vti speramus, huic nego- tio conuenientem in forma authentica quamprimum, aut saltem in- tra spacium trium septimanarum à Datis presentium computanda- rum renunciari curetis. Hoc ipso facietis rem in primis vobis, vestræ- que patriæ salutarem, Cæs. Maiest, & nobis gratam. Datum Coloniae 29. Augusti Anno 1579.

XCVII

Num. XLV.

EXTRACT DE CERTAINES LETTRES DES

Estatz generaux du pays bas, aux Seigneurs Deputez estant a Couloigne.

Datez d'Anuers le xxiiij. d'Augst 1579.

Esieurs, Nous auons receu les vostres, tant du iij. que de le xi. de ces mois, par lesquelles ayans entendu, que les treues par vous demandees de nostre part vous sont refusees, n'en pouuons si non auoir vng grandissime regret et mescontentement, attendu que lesdicts treues eussent donne moyen de plus aisement paruenir a la paix. Et que par le refus d'icelles baigreur de pieca conceue aux espritz des inhabitans

du pays bas, par la continuation de la guerre, ne se pourra aucunement assopir, veu que ceste denegation semble assez ouuertement demonstrer, qu'on ne procede en ce traicte de paix de bonne foy, ou a bon escient. Et que sa Maiesté d'Espaigne, est peu affectionnée au bien, repos & tranquillité de ces pays. Neantemoins pour nostre decharge deuant tout le monde, Ayant faiet lenuoy des poincts & articles concernans ladicte paix, nous sommes icy attendans la resolution des Prouinces particulieres.

Num. XLVI.

REVERENDISSIMI, ILLVSTRISSIMI,

Generosi, Nobiles, Sac. Cæs. Maiest.

Commisarij.

Illustrissimus Dux Arschotanus, & nos reliqui Ordinum Legati, cum facile conijciamus, Cels. & Dign. V. non nihil eam moram, quæ nunc ab Ordinibus post exhibitas vltimas pacis conditiones interponitur, grauem & molestam esse: Omittere nullo modo potuimus, quin iisdem Cels. & Dig. V. exemplum earum literarum, quas hesternadie

accepimus, communicemus, vt ex ijs causam istius moræ cognoscant, & perspiciant.

Resolutio quidem à Statibus singularum Prouinciarum de die in diem super ijs expectatur. Sed postquam prima nostra petitio de Inducijs à Terra noua denegata nobis fuerit, quid inde euenturum Ordines metuant, non obscure literæ eorum indicant.

Quid ergo erit, vbi responsum Ducis de Terra noua ad secundam nostram petitionem de iisdem Inducijs acceperint & perlegerint? Cum in eo nihil ferè sit, si penitius consideretur, quod non plus ad irritandos Subditorum animos, quàm ad leniendos & conciliandos eos faciat.

Narratur quidè de propensione, quam Excell. eius ad Inducias ab

N

initio

XC VIII.

initio habuit, sed tamen res ipsa ostendit, cum toties eas petierimus, grauesque causas attulerimus, cur illæ concedi debuerint, nihil nos vnquam, imo ne tum quidem, cum exercitus Regius nulli rei, quam vexandis & depopulandis agris intentus est, impetrare potuimus.

Spem pacis satis superque calamitates Subditorum ostendunt. Quid enim ijs posset esse gratius, vel magis necessarium? eandem spem pacis maior pars Populi, qui Catholici Romani sunt, declarat, multæ Ciuitates, multi Nobiles ad eam ineundam parati sese offerunt. Idem suis literis Ordines, & nos eorum nomine sæpius significauimus, solum medium istud petatum est, quo solet super pacis conditionibus agi; sed in hunc vsque diem recusatur. Quid putamus Subditos cogituros; hoc nimirum, quod ex literis hic exhibitis, Cels. & Dign. vestræ percipient: Deinde esse aliquos, qui existiment, Ser. Regi ex nostris discordijs, & mutuis lanienis plus boni, quam ex concordia nobis data prouenturum.

Vt cunque sit: vberriam spem præbere se & præbuisse hætenus ad pacem dicimus, sed deesse tempus & locum: Item deesse quietem, & tranquillitatem, qua in tam magna rerum confusione, tanquam vehementi animorum alienatione, & perturbatione ad rem tantam opus est. Ita qui recte & Regi & subditis consultum volunt, non Inducias vnus aut alterius mensis, sed potius totius anni suadere, & indulgere debent.

Neque id sub ea conditione, qua soli Ordines suas Ciuitates præfidiarijs militibus exonerent, quæ pauca numero sunt, pleraque enim Prouinciæ & Ciuitates nullum militem habent, sed qua Hispani, & Malecontenti ad paria facienda simul teneantur & obstringantur.

Nunc vero cum requiratur ex nostra parte id solum fieri; Præterea cum eo casu primum, hoc est, liberatis Ciuitatibus nostris præfidiarijs militibus, de Conditionibus, sub quibus Induciæ constituendæ erunt, agere incipiemus; quam alienum hoc ab omni pacis studio Subditis videbitur, nemo prudens est, qui non intelligit. Quod ad nos attinet, serio dicimus, vehementer nos dolere eiusmodi medijs proponendis viam ad pacem impediri.

Quinetiam summopere miramur, toties Mandati mentionem fieri, quasi per illud impedimentum aliquod vel Inducijs, vel paci obijciatur. Ex subditis tamen erunt, qui sub eius prætextu aliud aliquid quæri existimabunt: Nos vero arbitramur frustra difficultatem de eo fieri. Nam habet omnia substantialia, quæ habere debet, nec quicquam relatio in eo facta (ad instructionem nostram) ad rem pertinet; quia etiam iam ante non semel, sed aliquoties declarauimus nos non aliam habere Instructionem, quam quæ Articulis à nobis exhibitis continetur. Quod etiam ostendere, & docere tam parati fuimus, & incontinenti etiam nunc ostendere & docere parati sumus. Addidimus

XCIX.

mus quoque, si necesse est, & negotium eo deductum fuerit, nos effecturos, ut singulæ Prouincię, quæ per nos hic acta sunt, grata & rata habeant. Id etiam Cels. & Dign. Vestræ hucusque cognouerunt ex literis Ordinum per nos exhibitis, & cognoscent, si vel Articulos iam antè exhibitos Ordines approbarint, vel quid vltèrius conuentum vel concessum fuerit.

Postquam Illustrissimus Dux & nos putauimus expedire, ut exemplum literarum, quas diximus hesternò die nos recepisse, Cels. & Dign. vestris exhiberemus: simul visum nobis reliqua ista adijcere, quæ ut æquis animis eadem Cels. & Dig. V. accipiant, amicè, humillimè, humiliter & officiose postulamus. Actum Colonia. 29. Augusti, Anno 1579.

Num. XLVII.

ILLVSTRISS, ET REVERENDISS. INCLL-

*ti, Illustris, Nobiles, & Honorati cum primis
Domini.*

LITERAS Amplitud. vestrarum datas Non. Augusti accepimus septimo Calend. Septembris, vnâ cum exemplaribus literarû ab Ordinibus huius Belgij scriptarum, & mediorum, Capitumq; Pacis usdem transmissorum. Quibus ut paucis præsentibus hisce respondeamus, non possumus non ex animo amplecti, & deosculari benignissimam Sacræ Cæsareæ Maiestatis clementiam, illiq; conformè promptiss. Amplitud. V. voluntatem promouendæ pacificationi Belgicę tâtopere addictam, nobisque tam multis variisque officiis iam pridem perspectam, & exploratam. Quo nomine & generatim Ordines omnes, & nos particulatim in perpetuum. Sacræ Cæs. Maiest. & Amplitud. vestris obstrictos, & obligatos sentimus. Ingrati profecto futuri, si destituti in præsentiarum commoditate & occasione animi nostri gratitudinem re ipsa Amplitud. vestris approbandi, saltem verbis illis gratias agere, & corde habere differemus. Quibus ut Amplitud. vestræ, dum occasionem operimur, gratæ nostræ voluntatis re ipsa vberius explicandæ patiantur interea sibi satisfieri, iterum atque iterum rogamus, illudque persuasum habeant, nos non memoriam tantum fidelis ab iis operæ Patriæ nostræ præstitæ, sed nec studium, ac voluntatem eam quouis officii genere demerendi, vllò vnquam tēpore esse deposituros. Et quando tam felicia sunt iacta ac inita fundamenta pacis, & Regi nostro Clementissimo, & communi Patrię nō viles tantum, ac cōmodæ, sed etiã omnino necessariæ, graue fuerit ac dolendū imprimis, si negotiatio tâ feliciter hætenus instituta in medio cursu abrûpatur; Rex & Patria sperato ex ea fructu, & Ampli. V. debita pacis

N 2 confe.

C.

confectæ laude & gloria fraudetur. Qua de causâ eas quàm possumus
 enixissimè rogatas cupimus, operam ac officium hætenus rei tam
 salutari impensum adhuc continuare velint, neque ab ea antede-
 sistant, quàm re ad optatum, ac bonis omnibus desideratum finem
 perducta, ac terra hac Belgica pristinae quieti restituta, & Regi Ca-
 tholico, Domino, ac Principi suo naturali plenè reconciliata. Cui
 nos, quantum in nobis est, pro exigua nostra tenuitate, neque de-
 fuimus hætenus, neque in posterum quoque sumus defuturi. Ve-
 rùm cum huiusce rei resolutio à nobis solis non pendeat, sed reliqua-
 rum quoque omnium Belgij Ciuitatum super ea sint audienda, &
 exquirenda suffragia, in quam rem dicta Exemplaria transcribi ius-
 sa, illis mittere necesse fuit, & qui hic Ordinibus assistere ab illis De-
 putati, domum regressi sunt: hinc factum, vt nihil hætenus ab-
 solutè potuerit resolui, & multo minus pro communi Ordinum
 placito isthuc transmitti. Nos interea dicta Pacis media, & Arti-
 culos scripto complectentes examinauimus, & cum reliquis hu-
 ius Ciuitatis membris contulimus, & conceptam super ijs à nobis
 sententiam scripto complexi sumus, eamque paratam habemus,
 exhibendam reliquarum Prouinciarum ac Ciuitatum Legatis, v-
 bi aduenerint: Quos cum earum responsis indies expectamus, vt
 collatis inuicem sententijs, communi Ordinum consensu concipi-
 atur responsum, quod & Regiæ Maiestatis clementiæ, & Patriæ se-
 curitati maximè exiltimabitur conueniens, & deinde Amplitud. ves-
 tris primo quoque tempore transmittatur. Quod nos, quantum
 in nobis erit, modis omnibus studebimus promouere: Vestra Am-
 plitud. & nos & Patriam communem singulari efficient beneficio,
 si quales hætenus, tales quoque in posterum nobis apud Maiestates
 tam Sacram Cæsaream, quàm Regiam Catholicam Patronos & In-
 tercessores exhibuerint. Quo scilicet inducâ Amplitud. V. rogatu
 Sacra Cæsarea Maiestas apud Regem nostrum Clementiss. serid inter-
 cedat, ac instet, vt quæ ab Ordinibus responso ab illis transmitten-
 do petentur publicæ securitatis ergo, Reg. Cathol. Maiest. po-
 puli supplicantis precibus & temporis necessitati concedere digne-
 tur: Vt scilicet hac ratione pristina Patriæ tranquillitas tandem ali-
 quando restituatur, & sua Regi, Domino ac Principi nostro natu-
 rali, legitima constet & conseruetur authoritas: quod nos vnicè o-
 ptamus. Et quia non dubitamus æquè nobiscum Amplitud. vestris
 esse commendatum, non erimus illis longiore prolixitate molesti:
 tantum Deum Opt. Max. rogabimus, vt Sacram Cæsaream, & Re-
 giam Catholicam Maiestates, Amplitud. quoque vestras quàm diutissi-
 mè saluas, incolumes, & vndequaue florentes conseruet: & pia
 ac salutaria illarum consilia diuina sua clementia ita dirigat, vt v-
 niuersa Christiana Respublica pacis toto orbi restitutæ, Belgium
 verò insuper salutis & conseruationis suæ beneficium illis per-

CVI.

perpetuo debeant. Datum Antvverpiæ pridie Nonas Septembris 1579.

Illustris. Reuerendis. Inclytarum, Nobilium,
& Honoratarum Amplitud. uestrarum

Addictis. Clientes,

Prætor, Cofs. & Senatus Ciuitatis
Antvverpiæ.

I. Martiniſſi.

Superſcriptio talis erat,

Reuerendis. Illustris. Inclytis, Illustribus, Nobilibus,
ac Honoratis Dominis, D. Sacræ Cæs. Maieſt. Com-
miſſarijs, Dominis noſtris cum primis obſertandis.

Coloniæ.

Num. XLVIII.

REVERENDISSIMI, ILLUSTRISSIMI,

*Generoſi, Nobiles, Sac. Cæs. Maieſt.
Commiſſarij.*

Elſ. & Dign. V. Illuſtris. Dux Arſchotanus, & nos
reliqui Ordinum Legati amicè, & ſubmiſſis ani-
mis celare non poſſumus, nos heſterno die binas
litteras eiufdem ferè argumenti, vnas à Sereniſ. Ar-
chiduce Auſtriæ Matthia, Gubernatore, & Capi-
taneo noſtro generali; Alteras ab Ordinibus ac-
cepſiſſe: in quibus non tantum cauſas iam ante quo-
que excuſatæ moræ repetunt, ſed vnà etiam ſtatim conſultationis,
quæ ſuper Pacificationis Articulis per Status ſingularum Prouincia-
rum haberi debet, exponunt.

Nulla quidem Prouincia eſt, nullus Subditus, qui non ex toto
animo reconciliationem cum Sereniſ. Rege, Principe, & Domino
noſtro naturali inire deſideret; nullus qui non pacem publicè & pri-
uatim perſequendam exiſtinet: ſed talia dicta & facta noſtrorum Ad-
uerſariorum referunt, quæ iſdem Prouincijs & Subditis non ſo-
lum impedimentum ad eam præſtent, ſed ſimul etiam alia ſtudia in
animis eorum excitent, quæ magis ad arma defendendi ſui gratia,
quam ad pacem ſpectare videntur.

Sed hæc malumus ex allegatis litteris, quarum exempla hic exhi-
bemus, quàm ex noſtro ſermone cognoſci & audiri. Hoc vnum tantum

addere nos oportet, cum ex iisdem literis Cels. & Dign. V. simul perspicient prædictos Articulos Pacificationis non ita Ordines approbatus esse, nobisque iniungat, vt alia media, quæ apud vtramque partem ad effectum perducere queant, postulemus.

Propterea easdem Cels. & Dig. V. obnixissime rogatas volumus, vt, si fieri possit, præueniendo, antequam scilicet resolutio per Status singularum Prouinciarum fiat, eaque huc transmittatur (ita enim multis obstaculis & impedimentis obuiam ibitur, quæ postea non tam facile remoueri poterunt) huiusmodi media proponere nobis dignentur, quæ subditis plenam securitatem, maioremque libertatem, quam quæ adhuc concessa est, animis & cõscientijs eorum adferant. Circa quæ duo difficultas omnis versatur.

In quibus etiam optamus, vt Cels. & Dig. V. non tam ad ea, quæ in suis, vel alijs ditionibus pacto, & lege conuenta, & statuta sunt, respiciant: sed quæ expedit nunc propter præsentis necessitates in ditionibus nostris conueniri, & statui. Non enim omnium pactorum & legum eadem causa & occasio est, nec par ratio & necessitas est in omnibus locis. Sed & negotium per se tale est, in quo nemo aberrare & peccare potest, qui alteri commiseratur, vel indulgendo & permitendo quid patientiam cum eo habeat. Datum, & exhibitum Coloniae 12. Septembris, Anno 1579.

Num. XLIX.

REVERENDISSIMI, ILLVSTRISSIMI,
ac Generosissimi.

Accepimus literas, quibus placuit Cels. & Amplitud. vestris nobis transmittere ac communicare Conditiones, atque Articulos Pacis, quos post maturam ac diutinam negotiationem tandem concepistis, ac iudicatis rationi & æquitati consentaneos; Eo quippe sine, vt eosdem serio perpendamus, negociũ hoc Pacis sedulo promoueamus, efficiamusque, quantum in nobis esset, apud Deputatos Ordinum Antverpiæ congregatos, hac in re alioqui negligẽtiores, vt ipsi quæ suarum Partium sunt, quæque ab ipsis necessario requiruntur, primo quoque tempore effecta reddant. Multum profecto nobis semper displicuit, in longius tempus, quàm par fuit, protrahi rem tantimomenti: qua vtique sola Prouincias hæc afflictißimas è turbulentißimo, calamitosißimo, ac fere deplorato suo statu pristinae salutis ac quieti restitui posse datur. Attamen cum Dei Opt. Max. misericordia, vestraq; opera ac solitudine plusquã paterna eò nunc negociũ hoc tam pium, & necessarium promotum videamus, vt tamdiu exoptata pax omnibus & quibusuis obuia, & amplectenda sese offerat.

Putat.

CIII.

Putauimus nostri officij omnino esse, vt propriæ salutis consulentes nosmet pro nostra parte ostēdamus, ac declaremus, oblatas pacis conditiones cum debita gratitudine absque vltiori hæsitatione velle probare, atque acceptare. Sperantes nos hac ratione post tam varios exantlatos casus, funestaque perpeffa pericula in statum securiorem, ac probatiorem posse constituere: quanquam non dubitamus, multos pacis impatiētes futuros, qui nos vndique atrocissimis diuexationibus sint afflicuri, vel eo solo nomine, quod publicā, pristinaque tranquillitatē & quietē nobis, totique nostræ afflictissimæ patriæ restitutā iri, ex animo optamus. Porro, quæ nostra hac in re sit mens ac propositum, confidimus Illustris. Ducem de Terra noua dignaturū Cels. V. latius aperire ac participare ex ijs, quæ in præsentiarum ad S. Cels. scribimus. Quod superest, obnixè atque humillimè rogamus, vt promotio rerum nostrarum V. Cels. commendata esse queat, vt securitatem, aliasque conditiones in hoc negotio Pacis requisitas corroborando etiam per vestram auctoritatem possimus vndequaue obtinere certas, firmas, & in perpetuum valituras. Deus Opt. Max. Celsitud. vestras, ad vtilitatem Reipublicæ Christianæ, quàm diutissimè incolumes cōseruare dignetur. Datum Buscoducis, quarta die mensis Septembris, Anno 1579.

Cels. V.

Obsequentis. ac Deditissimi,

Scabini, Iurati, Consules, ac Decani Opifici, repræsentantes triamembra dictæ Ciuitatis Buscoducensis.

Ad mandatum speciale eorundem.

I. De Emmerickell sst.

Superscriptio talis erat,

Reuerendis. Illustris. ac Generosis. Principibus, ac Dominis, Sacræ Cæs. Maiest. Commissarijs, Dominis obseruandissimis.

Coloniæ.

Num. L.

Sechweerdichste / Durchluchtige / Welgeboerne / Benedichste vnd gebiedende Heeren / Vwer Durchl. G. vnd Edelheit sy vnser eberetwillige dienste / vnnid wos ton guedes vermogen / stets touoren bereit / Benedichste Fursten vnd Heeren

Heeren/Over Hochw. Durchl. G. vnd Edelheit Vrleuen van Dato den vyfften tegenwoerdiger Maend Augusti/ sampt byuerwarten Exemplar van den Articulen des Bredehandels/ hebben wy mit gebuerliker reuerentz vpgiftern vntfangen/ ende verlesen / Daer vor ende mede voek van wegen der genediger thonegenheit ende angewanten vlyt tot der gemeiner Landen walfart/ Over Hoeh. Durch. G. vnd Edelheit vor erst ganz demüchlicken ende dienslicken bedancken / Dann also darinne van andere vorgaende Vrleuen gemeldet wordt/en hebben wy ghiene derseluer alsnoch vntfangen: Ende willen erster gelegenheit vergaederen vomme dien angaende gebuerlike resolutie te neemen/ ende vwer Hoeh. Durchl. G. vnd Edelheit willen in die genedige thonegenheit ende angewanten vlyt tho den Bredehandel continueren/ vop dat die allgemeyne Landen ende Prouincien tot einen gueden bestendigen/ ende vor langest gewüschten Brede geraecken mogen. Doende hiermit dieselue vwer Hoch. Durchl. G. ende Edelheit den Allmechtigen Heeren zu hogen Fürstlicken Stande ende walfart beuelen. Datum vop den Landstag binnen der Stadt Zwolle/vnder tSeegel derseluer Stadt/ dat wy ditmael hierthoe gebruecken. Vp den xxiii Augusti Anno lxxix.

Over Hoch. Durch. G. vnd Edelheit

Dienstwillige/

Riddereschap ende Steden
sLands van Quernffel.

En Hochweerdichsten/ Durchlüchtichsten/ Welgeboeren Fürsten vnd Heeren / Romischer Keyserlicker May. gedeputierde Commissarien/ tho der Nederlandische Bredehandeling/ binnen der Stadt Eölen vergadert synde / vnseren genedichsten Fürsten/ genedigen vnd gebiedenden Heeren.

Num. LI.

Sechweerdichste/ Durchlüchtichste/ Welgeboeren/ genedichste/ genedighe vnd gebiedende Heeren/ Over Hoehw. Durchl. G. vnd Edelheit hymmen vnserere bereitwillige dienst/ vnd wes wy guedes vermoegen/ steets tho beuorens. Genedichste Fürsten vñ Heeren/ Over Hoehw. Durchl. G. vnd E. sollen wy dienslicken nit verhalten/ welcker gestalt wy vop te genwerdigen Landstag binnen der Stadt Zwolle die Articulen des Bredehandels/ vns van vwer Hoehw. Durchl. G. vnd E. ende in gelicken

gelicken van den Erzhertzoze van Oesterreich/ Gouverneur/ ende den
 General Staecten deser Erffnederlanden thogeschickt / in gebuerliche
 heraetschlaginge genomen / dieselue rypelick erwegen / oock vnse Reso-
 lution daerop in schriftte verfattet / ende an Hochstgedachten Erzher-
 zoge/ wie oock an gedachte general Staecten ouergesendt hebben: Mit
 trouwende/ dieselue sollen V. Hoch. Durch. G. vnd E. van daer voert
 ouerschickt werden. Wy verhoepen oock by vns sodane Resolutie ge-
 naeme tho syn/ dat V. Hochw. Durchl. G. vnd E. daeran ein genedichst
 ende guetlich gefallen dragen werden. Biddende ganz demoedich ende
 dienstlick/ V. Hochw. Durchl. G. ende E. gelieue die genedichste ende ge-
 nedige handt daeran thoe halden/ ende alsoe in den angewandten vlyt
 ende thogenegenheit totten Vredenshandel vnuerdrielticken te conti-
 nuieren/ dat die allgemeyne Landen ende Prouincien tot einen gueden/
 Christlicken/ bestendigen/ ende vor langes gewünsten Vreden geraecken
 moegen. Daeran V. Hochw. Durchl. G. ende E. vns/ als synde Vrede-
 lidmaeten des Hilligen Romischen Ryecks/ ein Christlich werck doen
 werden. Ende daer V. Hochw. Durch. G. ende E. wy eenichen dienst
 erzeigen konnen/ sollen wy steets bereit syn. Kenne Gott Allmechtich/
 die V. Hochw. Durch. G. ende E. in hogen Furstlicken stande ende wal-
 fart lange erholden wolle. Datum op den Landstag binnen der Stadt
 Zwolle vnder t Seegel der seluer Stadt/ dat wy voer ditmael hierthoe
 gebrueken. Op den xiiij. Septembris/ Anno 2c. lxx.

Vwer Hoch. Durch. G. vnd Edelheit

Dienstwillige/

Ridderchap ende Steden
 sLands van Queryffel.

D En Hochweerdichsten/ Durchluchtichsten/ Welgeboere
 Fursten vnd Heeren/ Romischer Keyserlicker May. ge-
 deputierde Commissarien/ tho der Nederlandische Vrede-
 handelinghe/ binnen der Stadt Eölen vergadert synde / vñ/ ein
 genedichsten Fursten/ genedigen vnd gebiedenden Heeren.

Num. LII.

Der Röm. Kans. May. 2c. vnser aller gnedigsten Herrn/ zu
 Söllen anwesende Commissarij.

W Este/ Ersame vñnd Weise / liebe besondern/ Erwer zweit
 schreiben vom Dato Zwoll/ den dreyzehenden dises/ hä-
 ben wir empfangen/ Vernemmen darauß / wie ihr auff
 gehaltenem Landtag die durch vnns erhöffnete friedens
 D Artz

Articuli in berathschlagung genommen / dieselben reifflich erwegen / ewer Resolution darauff in schriftten verfasst / vñ dem Durchleuchtigsten / vñnd Hochgebornen Fürsten / Herrn Matthe / Erzhertzogen zu Oesterreich / 2c. vnserm besondern lieben freund vnd gnedigsten Herrn / wie auch den general Staten zugefertigt haben / der hoffnung / es were de vns solches nummehr dannen hero zukommen seyn / vñd wir daran ein güetlich gefallen tragen.

Darauff wir euch gnedig / günstig vñd freundlich nit mögen verhalten / wie vns vber stetigs gehabte hoffnung vñd verlangen / diese zeit hero / als die Articuli / nemlich den xvij. Julij nech stuerlitten / von vns den hieigen Gesandten communicert / vñnd nachfolgendes vnser aufgangene schriftliche vermanungen vngeacht / nach der zeit kein endliche / sonder allein auffzügliche antwort zukommen / aufferhalb das die Stadt Hertzogenbusch vns vnlängst / wie sie mit denen fürgeschlagenen Articuli wol begnügig / vñd sich widerumb mit dem König / als ihrem Landsfürsten / zu reconcillieren geneigt vñd willig. Hetten derowegen wol gewölt / vñd gern gesehen / das ewere antwort vñd Resolution / die wir vnserm vertrauen / auch ewerer anzeig nach / vñd sonst nach gestalten sachen der gebür gemetz seyn verhoffen / vns were hieher zugeschickt worden.

Wann aber der verzug vber die maß sich verlengt / vñnd die sturbende lufft dieser ort fast hefftig einreist / auch vnser Hoffhaltung vñd Gesind albereit schwerlich angegriffen / seynd wir endlich entschlossen / vns in dieser Stadt nit lang mehr zusaumen.

Haben derowegen nit vnderlassen / solches den general Staten zu erkennen zu geben / vñd ihnen einen Termin / sich gegen vns ihres gemüts hiezzwischen dem achtzehenden tag volgenden Monats Octobris / endlich zu erklären erneüt. Wolte es euch dann belieben / ewere erklärung hiezzwischen vns hieher zu schicken / vñd wir euch bey der Kön. W. zu Hispanien / derselben Beuelhabern / vñd sonst zu allem guten beförderlich seyn / gnad / gunst / vñnd alles guts erweisen köndten / Des mögen ihr euch zu vns sampt vñd sonder gewißlich versehen vñnd getrösten. Datum Göllden den xxvj. Septemb. Anno 2c. LXXX.

Den Besten / Ersamen / vñnd Weisen / vnsern lieben besondern / der Ritterschafft vñd Stetten des Lands von Queryffel.

CVII.

Num. LIII.

SACRAE CAES. MAIEST. DEPV TATI COM-
missarij, Spectabiles, Prudentes, Circumspecti.

R

Ecepimus literas vestras quarta huius ad nos scri-
ptas, quibus ostenditis & declaratis vos pro vestra
parte oblatas pacis conditiones, quas antea vobis
vnà cum literis nostris transmisisimus, grato animo
velle probare, rogantes, vt causam vestram nobis
ita habeamus commendatam, quò nostra auctori-
tate cum cæteris requisitis conditionibus pax cer-
ta, firma, & in perpetuum valitura vobis constituatur.

Relatum præterea nobis fuit, quanta prudentia & dexteritate
negotium hoc per vos hætenus tractatum, & ad felicem hunc effe-
ctum perductum fuerit. Non potuerunt certe vestræ hæ literæ no-
bis non esse nisi gratissimæ, & acceptissimæ: quibus per tot iam men-
ses molestiarum & laborum nostrorum, quos pro salute totius Bel-
gij susceperamus, & hucusq; pertulimus primos, & suauissimos hos
flores, cum insigni voluptate nos degustare fecistis. Tantoque magis
vobis gratulamur et applaudimus, quod non tantum ab interitu Pa-
triam vestram vindicare studuistis, sed etiam cæteris Prouincijs, Popu-
lis, et Ciuitatibus malis, quibus in perniciem propriam constriçti ad-
huc detinentur, euadendi et ad pristinam quietem redeundi perpe-
tuo commendabilem exemplo vestro præbuisstis occasionem.

Iucundissimam quoque Illustriss. Principi ac Domino Duci de
Terra noua etc. amico nostro charissimo, et Domino gratioso hanc
vestram esse declarationem intelleximus, quæ tanta diligentia et fa-
uore per nos, suamq; Dilectione, et Excellentiam Regi Cathol. com-
mendabitur, quod proculdubio vos omnes et singuli, quouis metu
et periculo longè remoto, vos, vestrosque posteros totis benignitatis
et Regiæ mansuetudinis affectibus sit profecuturus.

Vos interim omni beneuolentia monemus, et hortamur, ne vos
quibusuis illecebris, sinistrisve suggestionibus ab hoc tam pio propo-
sito abduci patiamini, sed potius animo constanti, et alacri, quæ benè
cœpistis, feliciter perficiatis.

Neque vos mouere debent tranquillitatis perturbatorum mi-
næ, vel molestiæ: sed in Deum Opt. Max. veræ pacis Authorem, et
Conseruatorem, hanc sollicitudinem reiçientes, de Regis vestri cle-
mentia, Cæsareæ quoque Maiestatis sublimitate confisi, omnem fa-
uorem et patrociniū vobis certissimè pollicemini. Quod ad nos
attinet, nullam occasionem vobis omnem beneuolentiam exhiben-
di negligemus.

Tanto etiã minus vos constanti et inuiolabili in itæ recõciliatio-
nis, et Pacis obseruatione dubitare debetis, quod hæc omnia per Re-
gem

gem, Catholicum, Principem vestrum naturalem ratificanda iuramento veniant, quem certum est nullo vnquam tempore infracturum illa, quæ cum interuentu, & ad intercessionem Sacræ Cæsareæ Maiestatis adeo solemniter peraguntur.

Nobis vero vix quicquam grauius accidere posset, quam vos, vel aliquem ex vestris nostra auctoritate in leuissimum quoduis adduce-
re discrimen, vel periculum.

Cæterorum Statuum simul, & Particularium Prouinciarum, Ciuitatum, & oppidorum resolutiones in horas expectamus. Quæ si paci conuenientes erunt, omnem adhibebimus diligentiam, quo vobis omnibus, & singulis hoc nomine, quoad possibile, satisfieri possit. Vos, vestramque Ciuitatem Diuinæ protectioni commendantes, nostra quæuis pollicemur & nunc & in posterum beneuolentiæ officia. Data Colonia 20 die mensis Septembris, Anno 1579.

Num. LIIII.

REVERENDISSIMI, ILLVSTRISSIMI, GENEROSI, Nobiles, Sacræ Cæsareæ Maiestatis
Commissarij.

Efficit diuturni huius belli calamitas, ac totius agri Brabantici vastatio, quæ à Duce suo Rege Hispaniarum, seu eius per Belgiam Præfectis nimis iniuriam præmitur, vt non solum pacis conditiones propositæ, sed etiam ipsa pacis cogitatio gratissima nobis sit, mirèque animos Subditorum recreet: Tum vero summæ esset ingratitude ac inhumanitatis operam, quam hac in re tanti Principes, Amplissimique viri Ditionibus istis hætenus præstiterint, leuem existimare. Nos certè eam semper fecimus maximi, atque eo nomine Cels. & Dig. V. summas gratias agimus, obnixèque rogamus, vt rem tanti momenti aliqua ex parte bene cœptam feliciter perficiant, neu deserant: Sed cum salus istarum Prouinciarum inferioris Germaniæ ad Sacram Cæsaream Maiestatem, ac Cels. & Dig. Vestras, & vtilitatem subditorum suorum magnopere pertineat, animum inducant, dignenturque (quod ordinem suum, atque splendorem deceat) causas proprias non nihil seponere, & quoad eius sine periculo & graui incommodo fieri poterit, negligere, quo celeberrimæ huius Reipub. cõpositæ, pristinoque nitenti restitutæ beneficiû apud Deû. Opt. Max. laudem vero immortalè vbiuis terrarum referant. Dolemus profecto hoc negocium tantam moram secum trahere, sed quorsum attinuit Ducem de Terra noua populû qui benolentia, & æquabilitate Principû suorum (seu Ducû seu Comitû, seu Dominorum) retineri cõsueuerit, tamdiu, tam liberaliter, durisque, nec vlla ratione accommodatis conditionibus de-

stine-

CIX.

stineri? nisi id studio habuerit, vt statim omnium animos in ipso limi-
 ne ab hac pacificatione redderet alienos, intelligerentque nihil se ex
 Regis Clementia sperare debere, quod vel vt mercatu licitando ex-
 torqueatur non concedendum, si denegado, sine proprio detrimento,
 queat auferri. Quemadmodum etiam cum vniuersa plebe nos ipsi
 satis mirari non possumus, illi pacis huius negocium adeo non esse
 cordi, vt in paciscendis Inducijs ne tantillum quidem auctoritati Im-
 peratorie, ac Cels. & Dig. vestrarum (quarum hæc arbitrij partes erant)
 censuerit deferendum: nimirum vt in crudecente bello, multitudi-
 nem armorum strepitu impeditam, frementemque ab omni spe pa-
 cis reuocaret, ac ne quicquam eo etiam magis impelleret; quos ea ra-
 tione ad tranquillitatem componi potius, quam vel intestinis dissi-
 dijs, quæ in desperationem plerosque adigunt, aut vi ac fauore Hispa-
 norum, quem iam dudum etiam mortis periculo contemnere didi-
 cerunt, deterreri: Tum vero in ipsis pacis conditionibus, adeo ægris
 animis, morbique vim quotidie alentibus, parum præsidij est, siue ad
 securitatem publicam ex proposita Gubernationis ratione, siue ad
 vitæ commoditatem ex moribus, & præfinita Religionis obserua-
 tione respicias. Vt difficile futurum sit, hic varia multumque dissidē-
 tia hominum ingenia atque studia in vnā sententiam, opinionem-
 que adducere, & vbique inter se consentientia reddere. Quanquam
 autem hæc omnia magni ponderis, multaque alia sint, quæ ad conci-
 liandam hanc pacem momenti plurimum habeant: Annitemur
 tamen quantum in nobis erit, & præsens rerum status patitur, vt ne-
 gotium hoc quam citissime promoueatur, vtque Comitij Ordini
 Ducatus Brabantie pleraque sic temperentur, quo Imp. Maiestati ac
 Cels. & Dign. V. totique Orbi Christiano manifestum fiat; nos saluti,
 tranquillitati, & vtilitati publicæ omnia, nihil vero priuatis affecti-
 bus tribuisse; cognoscatque Rex Cathol. Brabantie Dux, & Princeps
 noster, nos non minus suæ Maiestati, quam omnibus retro Ducibus,
 ac Dominis nostris Clementissimis subditos deuotosque manere.
 Præsertim cum hætenus nihil ab Ordinum Legatis isthic postulatū
 sit, vel ad populi libertatem ac securitatem, vel ad Regis auctoritatem
 omnemque politiam, quod non (quantum ad Ducatum Brabantie
 attinet) ex priuilegijs, iureque patrio, atque etiam pactis conuentis, &
 quidem iurato debeat. Porro Cels. & Dign. Vestras humiliter hu-
 millime officioseque precamur, vt interea Ducem de Terra noua sic
 mitigare velint (si Cæs. Maiestatis desit authoritas) vt aliam, quam hæ-
 tenus fecit, Pacis hisce Ditionibus (quibus propter eorum commer-
 cia, officiorumque commutationes & cum alijs vicinitas est) confici-
 endæ rationem ineat, ingenijsque ac moribus Incolarum nonnihil
 concedat, nec ad accuratam illam, rigidamque, & summam Hispanici
 moderaminis regulam (cum ita non consueuerint) omnia metiatur.
 Ita futurum est, vt huic Reipub. pristina redeat tranquillitas, eaque

diuturna; quam perpetuo Sac. Cæs. Maiest. ac Cels. & Dign. V. summa cum gratitudine, animorumque propensione, obseruantia & obsequio acceptam feremus post Deum Opt. Max. Qui eam nobis pro immensa sua bonitate, ac gratia largiatur, atque Cels. & Dign. V. in multos annos seruet incolumes. Antvverpiæ sexto Idus Septemb. 1579.

Cels. & Dign. V.

Addictissimi,

Ordinum Ducatus Brabantiae Deputati, nunc Antvverpię congregati.

Mandato prædictorum Dominorum.

Andeleffeldt sst.

Superscriptio talis erat,

Reuerendis. Illustrissimisque Sacri Romani Imperij Principibus, Electoribus, Generosis, Nobilibusque Sac. Cæs. Maiest. Commissariis, Paci per Belgiam conciliandae Delegatis.

Coloniam.

Num. LV.

SACRAE CAES. MAIEST. AD NEGOTIVM
Pacificacionis Belgicę deputati Commissarij.

Ossteaquam Cæsareæ Maiest. Domino nostro clementissimo placuit nobis in hoc Belgicę Pacificacionis negotio vices suæ Maiestatis committere, simulque à sua Maiestate moniti, & iussu huc Coloniam, Ciuitatem vobis vicinam, tantaque tractationi commodissimam, ad Dominicam Letare, huius anni labentis nos conferre, simul etiam significatum eundem terminum, & locum vtrique parti à sua Maiestate præfixum & constitutum fuisse, quantum in nobis fuit, & voluntati suæ Maiestatis, vt æquum est, parere, & partium expectacioni satisfacere desiderantes; omnibus nostris, & Ditionum nostrarum negotijs sepositis, paucis diebus post dictum à Sua Maiestate dilectam, nos huc omnes contulimus, vestros Legatos, quos magis tempestiuè adesse conueniebat, per mensem integrum patienter expectauimus. Re deinceps ccepta, non leuem moram negotio peperit, quod eos, qui nomine vestro aderant, sufficienti Mandato, eodemque ad sex tantum septimanas restricto carere compertum. Cuius

CXI.

defectus, & quidem substantialis, neque in hunc vsque diem ad crebriores tam diligentes, & serias nostras monitiones à vobis suppletus fuit, nec temporis prorogatio impetrari potuit. Quod ipsum Regium Mandatarium statim ab initio dubiū reddere, nobis etiam voluntatis vestræ magnum scrupulum iniicere potuisset. Nihilominus tamen temporis lucrum affectantes, & causam, quantum ad nos spectat, promouere studentes, de pleniori vestro Mandato confisi cum partibus tractationem iniuimus, eademque spe Regium Mandatariū huc vsque suspensum tenuimus. Partium deinde propositionibus, & allegationibus auditis, ijs quoque, quæ antea inter vosmet ipsos iniuncta & conuenta fuere, diligenter perpensis, capita quædam Pacificationis decima octaua Mensis Iulij proposita sunt. Per quæ cum vobis omnes offensæ condonentur, iniurię, damna, impēsæ, vestigalia, præterea & onera horum rumorum, & tumultuū causa inuecta tollantur, obliuioni que omnia tradantur, Regi Catholico, vestro Principi, & legitimo Magistratui omni rigore sublato plenissime reconciliemini, & pristinae tranquillitati & quieti restituemini, vobis denique, Patriæque vestræ tota Regis offeratur benignitas, & mansuetudo, eademque fere omnia ampliora & mitiora quoque, quam quę proximis annis horum tumultuum causa à vobismet ipsis in pace Gandauensi, & Vnionē generali subsecuta constituta, promissa, solemniter iurata, postea in Edicto perpetuo denuo renouata & confirmata fuere, largiantur: Omnino nobis persuasum erat, maximè cum has tam luculentas, honestas, & tollerabiles sane conditiones. Cæs. Maiest. suis sacris monitionibus plurimum commendare videbatur vobis easdem nō posse esse nisi gratissimas. Vestram propterea declarationem beneuolam & obsequiosam magno desiderio in tertiū vsque Mensem nūc expectauimus, & ne aliquo nostro deessemus officio, si forte dictę Conditiones vobis debito tempore non fuissent redditæ, vel fortè in via deperditæ, aut suppressæ, quinta die Augusti ad vos, et Particulares Prouincias, primariasque Ciuitates, eosdem articulos cum literis nostris, quæ diligenter omnia, salutem præsertim vestram, eiusque tam opportunam occasionem assequendæ ad animum vobis reuocarent, transmisiimus: vestros etiā Deputatos præsentēs sæpius de maturanda, & accleranda resolutione assidue moneri fecimus. Tertia denique vice ad Prouincias particulares, & Ciuitates alias in eundem effectum vicesima nona Mensis Augusti dedimus literas: ad quas soli Ciues Buscoducenses pacis cupidos, ijsdemque conditionibus contentos sese nuper declararunt. Et quamuis aliæ quædam Prouinciæ, & Ciuitates nobis significarint, quod ad Illustrissimum Principem, Dominum Matthiam, Archiducem Austriæ, &c. amicū nostrum singularem, Dominumque gratiosissimum, & Status generales Antuerpiæ congregatos resolutiones suas miserint, nihil tamen certi de ijs ad nos præter omnē expectationē hæctenus relatū est, spem autem

autem nostram, & eorum omnium, qui iam bonam de Pace constituenda opinionem conceperant, non parum minuerunt literæ, quas his diebus à Deputatis Ordinum Ducatus Brabantia Antverpiæ congregatis, (à quibus non minima totius huius negociationis auctoritas dependere existimatur) de Data sexta Idib. Septembris accepimus. Quibus negotium hoc, nostra quidem opinione ferme completum, aliqua ex parte tantummodo cœptum putant, & has conditiones totas repudiare, aliamq; omnino Pacis conficiendæ rationem postulare videntur.

Cùm igitur etiam nū ad tam frequentes nostros hortatus & monitiones nihil certi nobis per vos responsum sit, graue admodū nobis esse cœpit, cum tanti temporis dispendio, sumptuum grauissimorū profusione, Maiest. Imp. nostroq; neglectu diutius hic immorari, his vobis significare volumus, nos ab itum omnino parare. Ne autem aliquam culpam in nos referendi prætere possitis occasionem, vobis vltimum hunc terminum peremptorium constituimus, & assignamus, vt categoricè, clarè & apertè vestrorum animorum conceptum infra decimum octauum diem mensis Octob. proximè sequentis huc mittatis, & an Articulos propositos, & iam pridè transmissos, acceptare velitis, rescribatis: quo nos laborum, fastidiorum & sumptuum minus pœniteat, tantoq; melius & citius totum hoc negotiū confici possit. Sin verò vel media proposita repudiaueritis, vel nihil ad ea intra terminum præfixum responderitis, (cùm vix aliud nostro iudicio à quouis Magistratu, per bene affectos subditos honestè peti possit) absque omni vltiore cūctatione, nullaque alia à nobis expectanda tractatione nos, hoc conuentu soluto, hinc discessuros certiores reddimus. Cùm insuper etiam propter indies magis ingrauescentem pestis contagionem, quæ etiā familiares nostros iam inuasit, hic diutius morā trahere nō possumus: Neq; etiā hic terminus nimis angustus censi potest. Cum proximis iam aliquot annis pleraq; omnia tractata, discussa, ventilata, interim sæpius repetita, & ruminata, commposita, decisa, & iurata fuerint, Imperatori iam antea relata, earumque occasione huius tractationis commissio iterum impetrata, à Sua Maiestate dies vobis maturè fatis dictus; tanto nunc tempore coram nobis hæc negotia agitata, tertius iam cedat mensis, quo pacis conditiones vestris Legatis sint exhibitæ, neque Miles Regius, neque aliud quicquā vobis impedimēto esse potuerit, quo minus conuenire, securreq; de rebus vestris agere valueritis, imo & vos iam antea congregatos; interim quoq; particulares Prouinciarū conuentus habitos esse, partim ex Ordinū Ducatus Brabantia, partim ex aliarū quarundam Prouinciarum, & Ciuitatum scriptis intellexerimus, neq; de rebus vobis ignotis, vel obscurioribus agendum fuerit: sed plerumq; omnia in factis vestris proprijs sint posita, & à vestra omnino pendeant voluntate, Populum etiam continuis his calamitatibus attritum,

CXIII.

nihil nisi feruentissimis desiderijs & suspirijs Pacem exoptare cōstet: quam tanto facilius vobis, quanto populum propensio- rem, & Regem Principem vestrum benigniorem experiemini, parare potestis, modo vestra auctoritate, quod facillimè præstare poteritis, & vos facturos omnino confidimus, errantem populum in viam mansuetudinis reducere velitis. Vos, vestraque consilia Diuinæ clementiæ commendamus, & quæcunque benevolentiae officia in posterum quoque de nobis omnibus & singulis sperare iubemus. Datæ Coloniae 16. Mensis Septemb. Anno Dominicæ incarnationis 1579.

Statuum generalium Belgij Deputatis
Antvverpiæ congregatis.

Num. LVI.

REVERENDISS. ILLVSTRISS. GENEROSI,
Nobiles, Prudentes, & Circumspecti.

Uod ad literas Cels. & Dign. vestrarum nondū respondimus, non nostra culpa, negligentia, aut cessatione accidit, sed quia propter magnitudinē negotij, & Prouinciarum diuersitatem hactenus neque de formula certi Mandati, prioribus literis requisiti, neq; in approbationem, contradictionē aut moderationem propositorum Articulorum (de quibus posterioribus literis Cels. & Dign. vestrarū agitur) conuenire potuimus. Etenim, quod ad Mandatū attinet, natura rei principalis talis est, vt antecedentem partium disceptationem & communicationem exigat, nec limitibus seu formula certi Mandati ab initio circumscribi, aut concludi potuit, & liberum atq; absolutum Mandatum in re tam graui Deputati destinati Coloniae propter nimium onus atq; periculum detrectassent accipere, vt etiā in talibus Prouinciarum causis, inter horrida bella summam rerum absq; preparatione & referendi necessitate Particularibus committi, nec ratio, nec consuetudo patitur. Cumq; Articuli à vestris Cels. & Dign. transmissi omnes Ditiones ex æquo respiciant, primo quoq; tempore eos omnibus, & singulis communicauimus, vt singulorum arbitrio & voluntate intellecta, communi consensu de communi causa statueretur, atque tam Duci de Terra noua, Delegato Maiest. Catholicæ, quam vestris Cels. & Dig. aliquid certi responderetur. Et quāuis Princeps Parmensis, & pleriq; alij in contemptū auctoritatis Cæsareæ, & vestri celeberrimi Conuentus non destiterint per particulares conuentiones moliri distractionem Prouinciarū, atq; Subditos maioribus exagitare dissensionibus (quæ nobis non leuē malè suspicandi causam, & occasionem capiendi alia consilia præbuerunt) Nihilominus tamen de-

fiderio, atque enixo studio ſynceræ pacis, quò tenemur à conſtantia
 promouendi communem tranquillitatem, publico fœdere non de-
 fleximus continuo inſtando, vrgendoque apud Prouincias, vt ſuper
 dictis Articulis quam celeberrimis deliberarent, atque intentionem
 ſuam ſignificarēt, ita vt in nobis nulla mora ſit: Sed rei pondus, mul-
 titudo Prouinciarum, naturalis opinionum varietas, & contraria ma-
 leuolorum hominum ſtudia tarditatem inuexerunt. Quam veſtras
 Celſitud. & Dignit. re penitus inſpecta, & ob cauſas ſupradictas non
 iniquo animo laturas confidimus. Interim verò ex animo agnoſci-
 mus, & perpetua gratitudinis memoria celebramus benignum, at-
 que paternum affectum Cæſ. Maiest. erga has calamitoſas Ditiones,
 & veſtrarum Celſitud. et Dignita. in pacandis illis præclaram dili-
 gentiam, ſtadium, atque laborem: tametſi res quodam malo fato
 nondum in eum ſtatum perducta ſit, quem ratio temporum et rerū
 poſtulat. Maius enim (vt veremur) eſt malum, et altioribus radicio-
 bus Prouinciarum corporibus infixū, quàm vt remedia, in dictis Ar-
 ticulis comprehenſa, curationi ſufficiant; niſi Regia Maietas effuſo
 benignitatis ſinu dignetur maiorem in ſubditos ſuos exercere libe-
 ralitatem, & hætenus anguſtis emanantia venis longiore progres-
 ſu in magnos amnes extendere. Nam vt cum bona venia veſtrarum
 Celſitud. & Dign. & ſine præiudicio Prouinciarum è multis pauca at-
 tingamus, ſi iuxta nonum articulum omnes hætenus abſentes, vel a-
 moti ab officijs priſtinū Ordinum ſtatum, ac dignitatem recuperent,
 atque auctoritatem, imperiumque conſequantur; quid reliquis ex-
 pectandum eſt, quàm cum ſumma omnium rerū perturbatione, vin-
 cula, proſcriptiones, exilia, & cædes, patefacta via Hiſpanis odio Diti-
 onum adhuc flagrantibus recuperandi eas quodocunq; voluerint,
 adminiſtrantibus Rempub. eorum amicis, ſocijs, & confœderatis, qui
 eorū beneficio reſtituti Patriæ, & Dignitati priſtinæ ſine illis arbitra-
 buntur vitam ſibi non ſatis ſecuram fore? Et huius periculi procliui-
 orem occaſionem reddunt ſeparata, & particularia cum Hannonien.
 & Artheſienſ. in propriam eorum perniciem, ac præiudicium vi-
 cinarum Prouinciarum ſubtiliter excogitata fœdera, & Hiſpanorū,
 ſi fortè (vt Græci Troia) ſimulatè abire incipiant, voluntatem & ob-
 ſequium conſcribendi exercitus, obligationes, nec non iuxta 16. & 17.
 Articulorum decreta, de tradendis ilicò omnibus ciuitatibus, forta-
 litijs, armis, & munitioibus Gubernatori generali ex arbitrio Re-
 gis Catholici designando. Quod ſuperioribus annis in Conuentu
 Bredenſi ſoli Hollandi, Zeelandique recuſarunt, & in fœdere Gana-
 denſi expreſſè pro ſecuritate ſua contrarium ſtipulati ſunt, & con-
 uenerunt: ita vt per Articulum illum 17. contra Pacem Ganden-
 ſem Principi Auſtaco prærogatiua Gubernationis adimatur, & Hol-
 landis, Zeelandisque, ac Bommelenſibus eorum confœderatis im-
 peretur, Ciuitatum, Caſtrorum, & munitioibus (in quibus ſecurita-
 tem

rem suam habent positam) restitutio, & insuper denegetur omnibus Prouincijs in vniuersum ea securitas, sine qua Hollandi, Zeelandique solicum vicinis reconciliari noluerunt, & qua sublata Prouinciales fragilitate solius iuramenti muniti, sese inimicis recenter reconciliatis committerent, quod humana fugit ratio & natura abhorret. Etenim compertum est, quàm parua in Regnorum & Principatuû causis iurisiurandi plerunque habeatur ratio, & quàm faciles sint dispensationes, & absolutiones Pontificiæ, maximè si Maiestas Imperij imminuta dicatur, aut iniustitia fœderis cum rebellibus Subditis iniuriallegatur, aut colore extirpandarum hæresum prætendatur. Cuius occasione ante annos aliquot vidimus Galliam pacatam miserabili strage subito conturbari, & cadaueribus occisorum repleri. Et quamuis Edicto perpetuo publicato Dominus Ioannes Austriacus pacem Gandauensem confirmauerat, quid per secretas molitiones occupandorum castrorû, & fortalitorum, nec non per clandestina consilia cum Ducibus Germanorum militû conatus est, nisi pacem illâ Gandens. abrumperet, & neglectis pactis publicis liberû Dominatum per omnes Prouincias acquirere? In quem finem etiam nunc spectare videtur frequens, & per multos Articulos cû pace Gandensi coniuncta commemoratio dicti Edicti perpetui: quod ab Hollandis, Zeelandisque ab initio constanter, aperteque repudiatum est, ab alijs sine magna discussione incautè admissum fuit. Vnde causa omnium calamitatum nostrarum processit, & fax sequentium bellorum accensa fuit, propter generalem & simplicem promissionem & obligationem de conseruanda Religione Catholica Romana, quæ illi Edicto inserta fuit, & in vim cuius Ioannes Austriacus mox ab initio Ordines ad arma sumenda Religionis ergo impellere tentauit, & ipse Rex superstruendo (cùm omnes Ordines Baroni de Selles, Commissario Maiestatis Catholicæ, se offerrent paratos secundum terminos pacis Gandensis, & Religionis obseruantiam & obedientiam superioritatis exhibere) Pacem illam Gandensem tanquam infamem, & scandalis obnoxiam reiecit, atque improbauit, reducisque Hispanis, alijsque exteris; crudelissimum bellum redintegravit, vt absolutum Imperium, & Religionis obseruantiam, qualis tempore Caroli Quinti Imperatoris fuerat, restauraret: vt res ipsa ostendit, et euidentius constat ex communicatione cum dicto Barone de Selles habita, eiusque instructione, et literis Regijs, per cum allatis, quæ cum literis Ioannis Austriaci publice impressæ, in omnium manibus versantur. Vnde Prouinciales animaduertentes possessionem, et vsum Pacis Gandensis à Rege dene-gari, et aperto bello, atque incitatis dissidijs intestinis hoc agi; vt qui à Romana Religione declinauerant, et ad veterem morem, ritumque fidei, qui tempore Caroli Quinti fuerat, regredi nollent, vel expellerentur, vel opprimerentur, derelictis cancellis

dictæ pacis, quam retinere non licebat, in tantas turbas reciderunt, ut ad euitadã totius Reipub. subuersionem necesse fuerit vltius progredi, & primo per literas mutuæ securitatis, deinde per concordiam Religionis, aliaque pacta Ciuium tranquillitati prospicere. Ob quod magno odio digni sunt, & detestabiles, qui Prouinciales, aut Ordines inconstantia, & quodammodo periurij culpât, quod admissio exercitio alterius religionis intra terminos dictæ pacis Gandensis non constiterint: cum Rex, Regij Duces, & Consiliarij prætextu dicti Edicti perpetui, & quarundam harum (de quibus mox dicetur) prius pacem illam tanquam infamem reiecerint, atque vsum illius armis adimere, omniaque ad acerbitem veteris inquisitionis reuocare tentauerint. Sic vt Ordinibus aut Prouincialibus (etiam cum maximè vellent & optarent cum quiete & tutela Ecclesiasticorum) nõ licuerit dictæ pacis conditionibus adhærere, & vltiora incommoda, atque inconuenientia, quæ acciderunt, declinare propter contraria Reginõ Ducũ, atque militũ studia: adeo vt præter liberum arbitrium Prouincialium in mutando pacẽ illã, quã inter se contraxerant, Regis Catholici feueritas, & Reip. declinatio imminentium periculorũ, quæ ex illato bello & incitatis subditorum dissidijs metuebãtur, mutationem induxerint: quod merito ad excusationem Ordinum valere debet. Nihil enim imputatur ei, quem impedit potentior, aut cui noua causa superuenit, aut quoties publica necessitas ad euitandas ciuiles dissensiones & declinanda hostilis exercitus pericula mutationem exigit. Nam Reipub. quieti omnes leges attemperandæ sunt, omnesque dispositiones & conuentiones intelliguntur rebus sic stantibus & in eodem statu manentibus. Illi enim solum fidem fallunt, & inconstantia crimem contrahunt, qui cum eadem maneant, quæ erant tempore fidei datæ, non præstant id de quo actum est: non etiam si mutatio superuenierit, aut aliquid inciderit quod impediatur, maximè si (vt est in proposito) causa mutationis & impedimenti ab eo, cum quo agitur, procellerit, & præsens periculum tumultuum, quod ex reuocatione illa pacis Gandensis Regij sperabant, certissimum immineat. Ex quibus causis etiam diluitur, quod de literis Ordinum ad Regem scriptis adducitur. Nam si forte olim ante Pacem Gandensem Particulares Ordines Regi Catholico per literas obtulerint Religionis statum tempore Caroli Quinti vigentem, id vniuersitati Prouinciarũ non præiudicat, & sequens pacis Ganden. interpositio atque omniũ rerũ mutatio efficit, ne subditi tam ingentibus malis circumuenti, tot bellicis, alijsque casibus vexati, nunc ex interuallo angustijs talium literarum, quarum executionem, & obseruationem temporis ratio profus constituit impossibilem, coarctari possint, aut debeant. Post vero pacem Gandensem quicquid prætendatur in contrarium nõ, putamus aliquas reperiri literas communi Ordinum consensu scriptas, quæ recte expensæ terminos dictæ Pacis Ganden. egrediantur: vt per iustitiam

CXVII.

ficationem Ordinum aduersus assertionem Ioannis Austriaci publicis monumentis clarissimè demonstratum est. Quinetiam si Deputati Ordinum post pacem Gandensem liberalius aut Imperatori, aut Regi scripsissent, per hoc tamen non subuerteretur publicum fœdus Gandense absque speciali consensu singularum Prouinciarum, à quibus illud solenniter probatum & acceptatum fuit; Nec impediretur Ordines post atrox bellum sibi à Rege illatum, & diu continuatum, tumultusque inde secutos à prioribus consilijs discedere, atque ad alia confugere, quæ necessitati vel vtilitati Reipub. conueniunt, & ad Ciuium concordiam retinendam requiruntur, vti anno iam elapso & amplius metu instantis mutationis apud Cæsarem protestati sumus in solempni illa, & per Ordinum concordiam approbata responsione: quam Maiest. suæ Imperiali transmisimus per Aulicum suum Consiliariū Baronem in Stubing. Cuius exemplum his adiunximus. Et quæ in tanta rerum mutatione præponderare debet antecedentibus epistolis, quarum causa in hoc rerum statu variationem accepit, & cum Regia Maiestas adeo fixo iudicio Pacem Gandensem semel improbauerit, & tantis bellorum sumptibus hætenuseradicare tentauerit, iustam dubitationem habemus de blandimentis, quæ specie dictæ pacis Nobilitati & populo fiunt, verentes ne inter tot stipata exterorum agmina hoc solum agatur, vt per captiōnem populi incitatis maioribus diffensionibus insidiæ ex æquo omnibus parentur. Nam si Rex pacem illam rebus Prouinciarū in meliori loco constitutis improbavit, quis credet post calamitates Ditionibus illatas, & tantos belli sumptus factos Regem ex animo pacem illam Gandensem nunc ex interuallo probabilem iudicare? & subditis serio offerre? Et contraria argumenta manifeste suppeditant dictorum articulorum inuoluta conceptio, & dictæ pacis derogatio, non solum circa auctoritatem Principis Aulici, & securitatem Hollandorum, & Zelandorum, verum etiam per Ediçti perpetui accumulata obseruationem, & expressam præscriptionē, quæ duobus articulis de Religione conceptis inseritur, per quā subditi reliquarum Ditionum nō obscure angustioribus vinculis, quam priorū pactorum concluduntur, coarctanturque omnes secundū præsentem Ediçti perpetui obligationem ad professionem, & vsum fidei Romanæ. Vt ostendit effusa dispositio dictorū Articulorum, & sequens exceptio, qua Gandensis, respectu religionis ad solos Hollandos, Zelandosque, ac Bómelenses restringitur: & quanquam sequenti articulo, prætextu benignitatis alij, qui à fide illa recesserunt, tolerētur: Id tamē cū ea restitutione indulgetur, vt solū securitatē habeant aduersus rigorem Regiorū placitorū, & si ex Ditionibus discedant bonorū suorū curā Catholicis administratoribus relinquere, et reuerentes Catholicè vivere, et curatis Ecclesiasticarū, et Magistratibus locorum de ea re fidem facere cogantur, quod Paci Gandensi prorsus est contrarium,

CXVIII.

secundum quam liberum est omnibus absque astrictione, & profes-
 sione vnus vel alterius religionis venire, morari, conuersari, recede-
 re, & reuerti, & committere administrationem rerū suarum cuiuslibet
 pro arbitrio. Ita vt verbis ad augēdum intestina dissidia vulgo specio-
 sa fiat pacis Gandensis ostentatio, reuera autem in totum beneficium
 illius subuertatur, reuocatis omnibus ad veterem morem, secundū
 quem vigeant aduersus quoslibet inquisitiones, excommunicatio-
 nes, aggrauationes, reaggrauationes, brachij secularis inuocationes,
 & similia, quæ rebus, atque temporibus accōmodari non possunt sine
 immortalibus Prouinciarum ac Ciuitatum inimicitijs, sine seditio-
 nibus, & cædibus Ciuium, & euidenti reliquarum tam religionis quā
 auctoritatis discrimine. Ex quibus perspicue intelligunt Cels. & Dig.
 V. subitaneam illam rerum mutationem Ordinibus nimium esse pe-
 riculosam: ac proinde necessitatem Reipub. maiorem quandam di-
 ctorum articulorum moderationem exigere longe vltra terminos
 pacis Gandensis, ne exemplo superiorum temporum non multo po-
 stea eisdem, vel maioribus agitemur tumultibus; aut cum summo
 insidiarum periculo moram duntaxat aliquam his malis produca-
 mus. Et vt ad alia veniamus, omnes vident, quantis ambagibus inuol-
 uatur, & in, quam longum tempus differatur innocentis Comitis Bu-
 rani restitutio ac liberatio, videlicet donec Princeps Auracus adim-
 pleuerit ea, de quibus cum ipso transigaretur per singularem capitula-
 tionem, ad quam propter fidem datam vniuersitati Prouinciarum, &
 post expirationem termini communicationi præstituti compertum
 est, Excellen. suam non posse descendere: quemadmodum intelli-
 gimus ipsam vestris Cels. & Dign. per literas respondisse. Vnde quan-
 tum periculi ex dictis Articulis & Patri & filio non sine grauissima
 Prouinciarum omnium perturbatione immineat facile est discerne-
 re. Illud quoque animaduersionem desiderat, nullam neque pro Re-
 gina Angliæ, Duce Alenzonio, alijsque confœderatis, imo nec pro
 ipso Archiduce Matthia idoneam capitulationem illis articulis conti-
 neri. Denique gesta, decretaque ipsius Archiducis & Ordinum in quā
 fragilibus relinquuntur fundamentis, inuolucra exceptionum addi-
 tarum ostendunt. Quæ omnia repræsentanda atque oculis subijci-
 enda duximus, vt Cels. & Dign. vestræ causas malorum nostrorum
 propius intuerentur, intelligerentque nec leues, nec improbables
 difficultates circa dictos articulos incidere, præsertim in ista summa
 animorum exasperatione & diffidentia, diuersitate Capitulationum
 Principis Parmensis, Ducisque de Terra noua, atq; dubitatione atque
 incertitudine omnium rerum. Et dum secundum promissa Parmen-
 sis Hannoniensibus atque Arthesiensibus facta, exercitus Hispano-
 rum intra terminum præstitutum non decesserit, & in præfatis Ar-
 ticulis de tempore, quo abire debeat nihil determinate conuenit,
 multique nō iniuste, & ex indicijs non obscuris suspicentur illorum
 pro

propositum, ac institutum esse Ditiones istas nō derelinquere, quod
 que omnia per simulationem fiant, vt lenocinio pacis Subditorum
 animis erectis maiores turbas, ac seditiones concitent, atque ita viam
 parent procedendi ad Prouinciarum penetralia cum miserabili om-
 nium virtutum oppressione. Cumque in mora sit periculum, nec ita
 celeriter, vt rerum status postulat, suffragia Prouinciarum obtine-
 ri, & conciliari possint, præclarissimum & vniuersæ Reipubl. Chri-
 stianæ utilissimum studium esset, si Cæsarea Maiestas, & Celsitud. et
 Dign. vestræ auctoritatem suam interponerent, et ex officio propo-
 sitione is atque efficacibus remedijs aduersus incommoda supe-
 rius relata, aliaque illis similia Regem Hispaniarum, aut Ducem
 de Terra noua, eius Commissarium inducerent ad conditiones æqui-
 ores, securiores, & statui præsentis Reipubl. magis conuenientes, et
 tales, quæ in vniuerso prosint omnibus, et quas reuera tabulas paci-
 ficatorias appellare, et æternitati cum omnium securitate consecra-
 re liceat. In quo, si quemadmodum confidimus, Celsitud. et Dign.
 vestræ apud Regem operam, diligentiamque impenderint, laudem
 consequentur apud omnes homines immortalē, et Ordines, ac Pro-
 uincias perpetuo obsequendi studio arctioribus vinculis sibi astring-
 ent. Nos interim non cessabimus Prouinciarum vota, suffragiaque
 requirere, ac per primam oportunitatem transmittere. Deus Pacis
 Author Celsitud. et Dign. vestras in inchoata pace perficiendâ con-
 firmet, et in felicitate diutissimè conseruet incolumes. Ex Antvver-
 pia decima Septembris, Anno Domini 1579. •

Cels. & Dign. V. •

Deditissimi Ordines Belgij. •

Ad Mandatum supradictorum
 Ordinum.

Houfflin sst.

Superscriptio talis erat,

Reuerendis. Illustrissimis, Generosis, Nobilibus, Pru-
 dentibus et Circumspectis Dominis, Electoribus,
 et Principibus Sacri Imperij, nec non Legatis, et
 Commissariis Sac. Cæs. Maiest.

Coloniæ.

• RESPON.

RESPONSIO ORDINVM GENERALIVM GER-
 - mania: inferioris ad propositionem Illustris Domini Seyfredi Preyner Ba-
 - ronis in Stubing, & Aulici Cæs. Maieſtatis Conſiliarij, &
 Legati, data Antuerpiæ 20. Menſis Iu-
 lij, 1578.

Rælati, Nobiles, ac Prouinciarum Ciuitatumq; Germaniæ inferioris Delegati, qui vniuerſos Or- dines repræſentant, immortales Sacræ Cæs. Maieſt. ſumma cum animi ſubmiſſione, atque obser- uantia agunt gratias: quod poſt violatas à Ioanne Austriaco pacis conditiones ſecūdo Legationem huc deſtinare, & Illuſtrem Dominum Seyfridu Preyner Baronē in Stubingh, & Aulicum Maieſt. ſuæ Conſiliarium Legatum ad ſe mittere dignata ſit. Qui pro officio, & candore ſuo, ſtu- dioque, quo has Ditiones proſequitur, ſingularem beneuolentiam & amorem Sacræ Cæs. Maieſt. erga iſtas inferioris Germaniæ Prouin- cias, nec non ſynceritatem, curam & ſollicitudinem pro ſalute, & trā- quillitate ipſarum Ditionum à Maieſt. ſua exhibitam cum luculenta beneficiorum (quæ nulla vel temporis diuturnitate, vel calamita- tum magnitudine obliterabuntur) commemoratione clariffime ex- poſuit.

Et cum omnia ampliffima ſint, quæ S. Cæs. Maieſt. pro ſalute ha- rum Prouinciarum procurauit, tum illud etiam maximi pōderis, & præcipui momenti exiſtimant, quod S. Maieſt. Hispaniarum Regem cohortata eſt, vt ſuæ Maieſt. rem omnem permitteret, & ab armorum conſilio deſiſteret. Deinde quod ſacri Imperij Principes Electores admonuerit, vt in perſonis propriis in Conuentu VVormaciæ. con- uenirent, & per ſe ipſos deliberarent de rationibus, quibus tandem hæ Prouinciæ in priſtinum ſtatum reſtitui poſſent, & quid de poſtu- latis vtriuſque partis conſtituendum foret.

Quod vero ad præteritas oblationes attinet, recordantur Ordi- nes, atque in recenti memoria habent, tenorem literarum, & ſcripto- rum, quibus vt Regi Catholico reconciliarentur, vt certam formam Reipub. ac Religionis retinerent, ac trāquillam vitam ducerent, pro- feſſi ſunt ante annos aliquot, ſe neque ab obedientia Maieſt. ſuæ, ne- que à Religione Catholica Romana reſſuros, quemadmodum eti- am ſuperiori anno poſt pacem Gandui initam, & Cæsareæ, & Regiæ Maieſt. literis denuo declararunt, ſe in eadem obedientia ac religione ſecundum terminos dictæ Pacis permanſuros, ſi reuocato intollera- bili Hispanorum, aliorumque exterorum imperio quietè & ſecurè poſſeſſiones ſuas cum Vxoribus, & liberis retinere poſſint. Quin eti- am poſt violatas ab Austriaco pacis conditiones, & bello miſerabili

infectati, & cùm antea sæpè decepti propter insidiarum periculum ab ulteriori congressu abhorrent, ne quid intentatum relinquere, quod ad pacem fulciendam & restaurandam pertineret, Baroni de Selles Regis Catholici Legato eadem, quæ prius obtulerunt, ad dita aperta significatione, & necessaria protestatione imminentium periculorũ, tum in religione, tum in dicta obedientia: Si Regia Maiestas differendo pateret subditorũ diffidentia, & desperationẽ lógius procedere. Verùm Maiestas sua nunquam in tempore dignata est humiles supplicationes, & lachrymales preces suorum subditorum admittere, & exaudire: quinimo, quod est miserabilius, pro beneuolo, clementi quæ responsio ab Ordinibus certissimè expectato, & nouissimè à Domino de Selles constanter affirmato, & promisso iustissimas preces Ordinum reiecit, pacta, transacta quæ Gandauensia solenniter approbata, irrita fecit, & suos subditos crudelissimo bello aggressus est, remittendo auxilia militaria vndecunque contracta ad exequenda turbulenta ac perniciofa Ioannis Austriaci consilia.

Quo factum est, vt tanta Reipubl. perturbatio, tanta quæ malorum (quæ bellum secum trahit) inundatio cum magna animorum ab alienatione secuta sit, vt merito dubites, an priora illa promissa, & oblationes (præsertim relatione facta ad tempora Caroli Quinti, quæ nunc ferò à Maiestate sua vrgentur) hoc periculoso tempore adimplere vel possibile sit, vel etiam expediat. Et præterea cùm Maiestas sua inita Pacificationis Gadauensis obseruare detrectet, non omnino mirum videri debet, si Subditi vicissim sese à vinculis dictorum pactorum respectu Regis liberatos existiment.

Et cùm per belli calamitates cura Religionis stabilien-dæ difficulter retineatur, dolent, & ingemiscunt Ordines labi oportunitatem, & tempus, quo commodè remedium adhiberi possit: præsertim inualecente licentia militari & morum dissolutione, quæ ex progressu funesti Belli inducitur. Cuius authoribus, non populo aut Ordinibus irascendum est: quibus in hac rerum peristhasi magis Ciuium suorum concordiam procurare necesse est, quàm contentione tutandæ Religionis Hispanorum insolentiam confirmare, & trophæum contra seipso erigere, vt in tanta animorum desperatione, & infinita multitudine diuersam Religionem sequentium vrbes eorum exagitatæ seditionibus, & cædibus ab exteris tandem diripiantur, & euertantur. Adeò enim sui compendij cum Ordinum dispendio studiosi sunt Aduersarij, vt per Religionis abusum Pro-uinciarum seruitutem, & calamitatem stabilire conentur, & incitato Religionis dissidio popularibus seditionibus (quas per varias prodiones moliuntur) vires Ordinum debilitent, atque infirment, & tandem absque discrimine tam Catholicos, quàm eos, qui à Romana religione discesserunt, minori negotio aggrediantur, & opprimant redintegrata Hispanorũ tyrannide, & intolerabili imperio secundum

perniciosum cōsiliū Secretarii Escouedii, in quo præcipuam spem, & principalem scopum actionum suarum constituunt. Ita vt metuentum sit, ne Ordines inter duo mala constituti cogantur aliquali remedio Ciuium concordiam retinere potius, quàm Rempub. deferere, & exteris instantibus vitam, vxores, liberos, & possessiones euidenti periculo exponere.

Ex quo fit perspicuum, non Ordinum culpa, sed mōra, et perniciosis consiliis, quibus Regia Maiestas imprudenter acquiescit, omnia in deterius, et quasi ruinam collabi. Quo enim studio, qua sedulitate Ordines superioribus annis (cum res, tempusque ferebant) cum Regia obedientia Religionem factam tectamque conseruare conati sint, Deus inspector animorum nouit, et res ipsa, quæ anno sexagesimo sexto gesta est, ante aduentum Ducis Albani luculenter testatur. Quibus autem calumnijs, & iniurijs improbitissimorum quorundam hominum, præsertim Albani, & sequacium suorum sanguinem Subditorum sitientium, Maiestas sua malo quodam fato in transuersum acta, & ab omni clementia abalienata fuerit, cum doloris acerbitate recordantur omnes. Vnde enim quietis, & tranquillitatis remedia sperabantur, inde maximæ molestiæ & turbulentissimæ tempestates emanarunt.

His itaque consideratis, Sacra Cæsarea Maiestas facile animaduertit per Ioannem Austriacum, aliosque male consulentes Ditiones istas in maiorem confusionem recidere, atque disturbari occasionem exequendarum priorum oblationum sublata causa, ex qua factæ erant. Nam oblationes illæ factæ fuerunt, cum Ordines sperarent Rempub. calamitatibus liberatam iri; Regem pernicioso consiliis abiectis à bello abstenturum; Ordines conuenturos vt de communi vniuersæ Reipublicæ bono communicarent, quæ neque ad humiles preces subditorum, neque ad frequentes & serias Imperatoris Maiestatis, aliorumque Principum intercessionem obtineri poterunt culpa eorum, qui improbè, temerè, imprudenter, ferociter, & inhumaniter in his rebus versati sint, & statum politicum omnimodo perturbarunt: quibus propterea omnia imputanda sunt.

Quemadmodum etiam mirum videri non debet, si in hoc rerum statu subditi Regem non tam religiose venerentur, à quo bello grauissimo Prouinciæ impetuntur, & maioribus cladibus afficiuntur, quam vnquam à maximo inimico pertulerunt. Etenim defensio iuris naturalis est, et si vasallo ob negatam iustitiam licet Dominum deprædari, & inter Dominum & subditum mutua sit obligatio, nullum vituperium Ordinibus ascribendum est, si post obtentam erga Principes suos fidei, & constantiæ laudem male tractati, pro defensione libertatis, & vitæ aduersus eum arma sumant, à quo armis, & bello inuaduntur.

CXXIII.

Et cum omnes eorum beneficiorum maxime meminisse soleant, quæ in calamitatibus acceperunt, summa est occasio, qua Cæs. Maiest. & Principes Sacri Imperij bene mereri possunt de Ditionibus Belgicis, & simul nõ minus sibi ipsis, quam illis prodesse, si missis superpetijs militaribus afflictos Belgas vicinos, & membra Sacri Imperij aduersus Exterorum vim, atque ferociam promptè tueantur, atque illos, qui inferiorem Germaniam oppugnant, & Illustrissimum Archiducem Matthiam Cæsareæ Maiestatis germanum fratrem, illarum Prouinciarum moderatissimum Governatorem cum ignominia, tum ipsius, tum ipsorum Ordinum deturbare conantur, ab armis deterreant, tutelam atque protectionem Belgicarum Ditionũ suscipiant. Quæ promptissima ratio conseruandi Imperij Belgici, vel Regi Catholico, vel Domui Austriacæ, antequam deserti Ordines de exteri Principis auxilijs certiora concludant consilia.

Quæ quidem consilia de exteri Principis auxilijs non ignorant suis incommmodis non carere, tamen eiusmodi sunt, quæ eos præsentis calamitate et belli metu possunt liberare. Quod utinam Cæsarea Maiestas & Sacri Imperij Principes & iam sibi faciendum proposuissent, hoc est, Prouincias Imperio confœderatas, & quarum ruina magnam Imperij partem inimicis patefaciet, præsentis auxilio confirmare potius, quam Commissarijs rem gerere. Nam etsi non dubitent Maiestatem Cæsaream sedulo procurare ea, quæ existimat facere ad pacem his prouincijs restituendam, tamen cum re ipsa Ordines experiantur, quam parum spei sit ponendum in rebus adeo incertis & in voluntate inimicorum positis, humiliter orant suam Maiestatem, ut ignoscat Ordinibus, quod in iis suæ Maiestatis consilio, & voluntati obsequi minus possunt. Nam cum etiamnum incertum sit Ioannes Austriacus quantum Maiestati tribuat, & quid de cessatione ab armis, & reliquis mandatis suæ Maiestatis facturus sit, facile putant intelligi posse, quam non conueniens, neque consultum sit de Inducijs, & armorum suspensione mentem, & voluntatem declarare, sed cum ab initio Ordines semper pacificationi non insidiosæ operam dederint, & nihil aliud desiderent, quam conseruata Patriæ libertate in pace viuere, apertè profitentur Ordines sese pacis tractationem minime reiicere, sed eam summopere desiderare, quæ tot ærumnarũ, & calamitatum, quæ proueniunt ex bello omnium malorũ Lerna promptam leuationem adferre possit. Quamobrè non potest non Ordinibus esse gratissimum, quod iterum Sua Maiestas Commissarios Cæsareos præcipuæ auctoritatis, ac neutri parti suspectos ad sese destinauerit: Quodque pacis tractationem per Oratorem suum apud Regiam Maiestatem in Hispaniis etiamnum prosequatur, & omni maiori studio vrgeat qua in re sollicitudinem & curam, quam sua Cæsarea Maiestas suscepit, et nec intermissuram sperant

pro Prouinciarum salute humiliter agnoscunt; indies magis ac magis se suæ Cæsareæ Maiestati, pro tam immensis beneficijs obligatos confitentur. Id vnum postulant, vt veniam det, si nihilominus interea suæ securitati prospectum velint: ita tamen, vt iura inclytæ Austriacæ Domus, & fœdera à Prouincijs cum Sac. Imperio inita, quantum fieri poterit, conseruentur, quæ sanè, vt neque Regis Hispaniarum auctoritatem, si tandem ad Subditorum supplicationes, et preces adhibeat æquas aures nullo modo imminui patientur.

Et cùm ex his, quæ dicta sunt, & quæ Legatus coram suis oculis animaduertere potuit, Illustris. Cæs. Maiestatis Legato satis quàm æquum & iustum sit desiderium Ordinum constare possit, hoc vnum petunt, et rogant Ordines, vt Legatus fideliter suæ Cæs. Maiestati exponat, quæ ad salutem & conseruationem Prouinciarum Inferioris Germaniæ pertinebunt: & quòd in eam rem operam diligentem pollicetur, summas agunt gratias, quas referre Ordines parati sunt.

Num. LVIII.

SACRAE CAES. MAIEST. AD NEGOTIVM
Pacificationis Belgicæ deputati Commissarij.

Illustres, Reuerendi, Generosi, Nobiles, & Circumspecti.

Iteras vestras decima Septembris Antvverpiæ data vice sima septima eiusdem, postquam literæ nostræ his adiunctæ scriptæ, signatæ, & Tabellario tradendæ essent, à Legatis vestris accepimus, vt quæ post moram tam diuturnam nihil aliud à vobis, & Prouincijs Belgicis, quàm certum responsum & mediorum propositorum acceptationem auidè expectauimus: ita ex literis vestris nihilominus, quàm certam Belgicarum Prouinciarum resolutionem & desideratam acceptationem colligere potuimus. Sed potius Prouinciarum responsum in aliam, nescimus quam, oportunitatem reiectum, & interim non pauca propositorum mediorum, & præcedentiũ transactionum capita plenissimo stylo in dubium reuocata, & plæraque sinistrè interpretata, omnem quæ ferè spem pacis conciliandæ nobis ablatam esse intelleximus. Quanquam autem ea, quæ in literis vestris comprehensa sunt, bonis & firmis rationibus impugnari, & elidi possent: tamen nec operæ pretium, nec nostrarã partium esse arbitramur, tam amplum nouæ disputationis, vel altercationis campum ingredi, vel noua media, quasi hæctenus nihil actum esset, proponere, nouamque transactionem æquè incerto euentu inchoare. Cùm igitur nec

à Re-

Regio Mandatario intelligere potuerimus, quod amplius, quam in medijs propositis, & transmisis comprehendum est, concedere velit, nec nostra, nostrorumque Subditorum negotia admittant nos diutius hic immorari, non possumus non adiunctis nostris literis inherere: Ita tamen, vt terminum in ijsdem expressum, vsque ad vltimum diem presentis mensis Octobris prorogemus. Infra quem terminum si certam resolutionem Prouinciarum Belgicarum, & acceptationem mediolorum propositorum non acceperimus, tactationi huic finem imposituri, S. Cæs. Maiest. omnia fideliter relaturi, & sine vltiori mora hinc discessuri sumus. Sin verò Prouinciæ Belgicæ infra eundem terminum dicta media acceptauerint, nobisque id per literas significauerint, suisque Legatis Mandatum ad hanc Pacificationem confirmandam, & stabiliendam necessarium miserint, vt vos semotis quibuscunque affectibus, & diffidentia omni seposita promoturos confidimus: nos rursus tam diligenter & sedulo cum Regio Mandatario, Duce de Terra noua, Legatisque vestris de confirmatione, & inuiolabili obseruatione eiusdem pacificationis agemus. Et quicquid ad eam rem necessarium videbitur, ea dexteritate promotebimus, vt non dubitemus, insidias & suspiciones illas, de quibus mentionem facitis, nullum hic locum habituras. Interim vobis quæcunque benevolentia officia offerimus. Datum Colonia tertiâ Octobris, Anno 1579:

Statibus generalibus Belgij Ant-
verpiæ congregatis.

Num. LIX:

REVERENDISSIMES, ET ILLUSTRISS. ELE.

*cteurs, & Princes du Sainct Empire, Genereux Nobles &
puissances Seigneurs les Commissaires de la Sa-
crée Maiesté Imperialle.*

NOUS estans empeschiez a prendre resolution sur les Articles de paix, & reconciliation proposez au nom de sa Maiesté Catholique par voz Excellences & Seigneuries a Messieurs les Deputez des Estat^z generaulx assemblez en la Ville D'Anuers a nous enuoyes par lesdicts Estat^z, Nous ont esté le quynziesme de ce mois renduez, en ceste Ville les lettres de vosdicts Excellences et Seigneuries, l'v^{ne} me en datte du cinquiesme de Aougst, et l'autre du vingtneufiesme dudict mois, avec les Articles de paix accompaignedes des lettres de l'illustrissime Seigneur et Duc de Terra noua, Nous enchargeant d'incontinent donner sur iceulx
Artis

CXXVI.

Articles nostre resolution, & l'enuoyer a Couloigne a vosdicts Excellences & Seigneuries, comme plus amplement contiennent icelles lettres, pour ausquelles satisfaire: Il plaira entendre, que de nostre part en ceste Ville, on a tousiours suyuy, obserué & entretenu la Pacification faict a Gand, Vnion depuis ensuyuie, & l'Edict perpetuel, en tous leurs poinctz. Nayans en rien plus au cœur, que de viure en bonne paix, repos & tranquillité, & en toute bonne deuotion & obeissance vers sa Maieité, nostre Prince naturel & souuerain Seigneur. Et cōsiderans, que a Maieité Catholique par lesdicts Articles promect maintenir, & faire entretenir lesdicts Pacification de Gand, l'Vnion & Edict perpetuel en tous leurs poinctz, Comme aussy les priuileges, vsages & coustumes de chacune prouince & ville, faire retirer les Espaignolz, & aultres gens de guerres estrangiers, & plusieurs aultres poinctz plus amplement reprins par lesdicts Articles. Ne pourrions ou scaurions assez remercier sa Maieité de sa grace, faueur & amour, qu'elle port sa ses pays & subgectz. Comme aussy vosdicts Excellences & Seigneuries de la peine & travail, qu'elles ont en ceste cause, pour aduancer le bien & repos de ces pays. Nous tenans a tousiours obligez a le recognoistre. Mais comme trouuons auoir, quelque diuersité aux susdicts articles, & ceulx arrestez par sadicte Maieité, avec les Prouinces d'Artois, Haynaut, & aultres associez, trouuons soubz toute humble reuerēce & correction pour la meilleure & seure paix & vnion des prouinces expedient, qu'il plaise a la Sacree Maieité Imperiale, & vosdicts Excellences & Seigneuries, tant faire qu'icelle diuersité soit ostée, & iceulz Articles reduictz en vne conformité. Se poantes vosdicts Excellences & Seigneuries bien assurer, que de nostre part ne desirons rien plus que d'embrasser la paix et reconciliation avec sa Maieité, nostre Prince naturel, & souuerain Seigneur, luy rendant toute deue obeissance. Et comme ceste Ville est enclauée dedans le pays de Haynault, voysine aussy des pays d'Artois, Lille, Douay & Orchiers associez, ayans les Bourgeois de ceste Ville leurs principaulx biens & reuenuz annuelz esdicts Prouinces reconciliees. Et duquel pays de Haynault, ladicte ville est pourueue & assiste de viures ordinaires, & les aultres viures & marchandises venans d'aultre pays, ny peuuent arriuer sans passer ledictz pays de Haynault. Et que a ceste cause est bien expedient, requis & necessaire pour le bien et conseruation de ceste Ville, d'entretenir bonne voisinance & amitié avecq ledictz pays, loingt que tous les susdicts Articles, tāt les vngs que les aultres, semblent tēdre a vne mesme fin & but, qui est de recepuoir les subgectz de ces pays en recōciliation avec sa Maieité, leur Prince naturel et souuerain Seigneur. Nous auons conceu ferme espoir confiance, que voz Excellences & Seigneuries entendantes par cestes assez claiement nostre desir & bonne intētion, se tiendront satisfaiets de nous, & ne trouueront mauuais, si nous prendrons l'espace demeurement nous conseiller, & par apres resouldre d'embrasser la mesme payx d'Artois, Haynault, & associez nos circonuoisins en temps & lieu, & en dedans le terme quy nous est donné & prescrit, comme aussy a toutes aultres Prouinces & Villes, par ledict accord & traité d'y pouuoir entre, pendant lequel a temps on espere aussy de veoir les effectz des choses y promises & accordees.

Reuerendissimes, Illustrissimes Princes & Electeurs de S. Empire, Genes
reux.

CXXVII.

reux, Nobles, et puissans Seigneurs, les Commissaires de la Sacrée Maïesté Imperiale, prions le Createur continuer a voz Excellences et Seigneuries ses graces, et donner accomplissement de leurs nobles vertueux desirs en toute felicité. De Valenciennes ce xix. de Semptembre 1579.

De voz Excell. et Seigneuries,

Treshumbles et obeissans seruiteurs, Preuot, Iurez, Eschirs, Conseil, Corps et Communaulté de la Ville de Valenciennes.

A l'Ordonnance desdicts Seigneurs.

Poultreman sst

La superscription estoit,

A Meisseigneurs,

Messeigneurs les Reuerendissimes, Illustrissimes Princes et Electeurs du Saint Empire, Genereulx, Nobles et puissans Seigneurs, les Commissaires de la Sacrée Maïesté Imperiale, assemblez en la Ville du Couloigne, pour la Pacification du pays bas.

Num. LX.

SACRAE CAES. MAIEST. AD NEGOTIVM
Belgicae Pacificationis deputati Commissary.

Spectabiles, Prudentes, & Circumspecti.

Iteræ vestræ decimanona Septembris datæ, nobis ante paucos dies sunt redditæ: Ex quibus magna animi voluptate intelleximus, vos pacem & reconciliationem cum Rege Catholico, Principe ac Domino nostro naturali neutiquam recusare, sed tantum causas quasdam allegare, quare cõsultius videatur, vos eos potius articulos, quos Arthesij, Hannonienses, & eorundem confœderati inierunt, quam media hic proposita acceptare. Quod cùm ita sit, & vtrique Articuli, vt verè scribitis, ad eundem scopum reconciliationis tendant, meritò liberum vobis relinquimus, vtrum condiciones pacis hic propositas, vel Arthesijs & Hannoniensibus concessas, recipere velitis: eiusdemque sententiæ etiam Regium Mandatarium, Ducem de Terra noua esse intelleximus. Tantum id vobis significandum duximus: quòd si media hic proposita, omnibusque nondum reconciliatis Prouincijs, & Ciuitatibus Belgicis transmissa, acceptare, & ea in re nostra opera vti volueritis, necessarium esse, vt ante finem huius mensis Octobris id no-

CXXVIII.

id nobis indicetis: Nam eum terminum peremptorium ad hoc statuimus. Interim vos sedulo & diligenter adhortamur, vt in sententia vestra, qua pacem & reconciliationem cum Rege Catholico inire statuistis, constanter persistatis, & ab ea nulla ratione, quantumuis speciosa, vos dimoueri patiamini. Quod reliquum est, non tantum à Deo petimus & optamus, vt is in pace oblata, acceptanda, & perficienda vos confirmet, sed & omnia beneuolentiæ officia vobis promptè offerimus. Datæ Colonix tertia Mensis Octobris, Anno 1579.

Ciuitati Valencenæ.

Num. LXI.

REVERENDISSIMI, ILLVSTRISSIMI, GENEROSE, Nobiles, Sacræ Cæsareæ Maiestatis Commissarij.

Illustrissimus Dux Arschottanus, & nos reliqui Ordinum Legati, literas illas, quas placuit Celsitud. & Dign. vestris ad Ordines Generales scribere, quarum exemplum nudiustertius nobis traditum est, perlegimus, & vt rogati & iusi fuimus, easdem literas ad illos transmisimus. Sed cum præter spem nostram acciderit, quod in ijs nihil Ordinibus ad grauamina ista, quæ plus quàm manifestè se in Articulis pacificationis exhibitis reperire ostendunt, responsum sit, nec vlla Ordinibus spes detur maioris alicuius moderationis, & gratiæ, super qua firma pax inter Serenissimum Regem, & ipsos constituatur; Sed potius in contrarium omnis illa spes ijs per literas istas præcidatur; solliciti ne inde maior aliqua alienatio à Rege, vel sinistra suspicio de hoc tractatu apud Deputatos Prouinciarum (quorum conuentus breui habebitur) suboriatur quare non solum omnia ista, quæ hætenus acta sunt, in nihilum redigentur. Sed grauiora tam ab vna, quàm ab altera parte consilijs & factis accidere necesse sit: Propterea Celsitud. & Dignita. V. iterum enixissimè rogatas volumus, ne grauentur vel nouis literis ad Ordines datis, vel scripto nobis tradito, vt illius eos certiores ante Conuentum istum faciamus, obstacula & impedimenta illa, quorum Ordines in literis suis mentionem faciunt, per nouam declarationem tollere, mediaque proposita ita moderari, & reformare, vt ex ijs firmiorem securitatem omnes subditi, deinde maiorem reuerentiam erga Deum & Regem, dum

CXXIX.

dum in animis suis vtriusque Maiestati satisfacere poterunt, consequuntur.

Ad quam rem similiter submissis animis intercessionis vestre officium imploramus. Cuius respectu Celsitud. & Dign. V. haud mouere debet, quod Dux de Terra noua circa quaedam se difficiliore præbeat: sed vestra gratia incumbere putamus ea ad minimū consentire, quæ conditio & status Reipubl. nostræ præsens necessario exigere & flagitare videtur. Actum Coloniae 12. Octob. Anno 1579.

Num. LXII.

REVERENDISSIMI, ILLVSTRISSIMI, GENOSI, Nobiles, Sacrae Cæsareæ Maiestatis
Commissary.

Decimo octaua huius mensis redditæ nobis fuerunt binæ literæ Celsit. vestrarum, datæ Coloniae quinta & vigesima nona Augusti, vnâ cum exemplis earum, quæ ad Deputatos Ordinum Antverpiæ scriptæ fuerunt, nec non mediolorum propositorum ad pacem ineundam. Quibus exhortati fuimus negotium hocce ea dexteritate promouere, vt quamprimum ad ea media paci & tranquillitati patriæ conueniens responsum, & Legatis Ordinum sufficiens Mandatum transmitteretur, aut cuiuslibet alterius Prouinciæ, vel Ciuitatis longiori protelatione non attenda nostram resolutionem & sententiam de ijs medijs negotio conuenientem in forma authentica Celsitudinibus vestris renunciari curaremus. Qua in re agnouimus Sacrae Cæsareæ Maiest. & Celsitud. Dignitatumque vestrarum in nos, ceterasque Prouincias Belgicas summam beneuolentiam, officiaque erga omnium salutem, quò pristinae tranquillitati & quieti restitui possint, eoque nomine quàm possumus maximas gratias agimus Celsitudinibus & Dignitatibus vestris, quas interea certiores reddi cupimus, nos hoc in negotio omnem nauasse operam, & vnâ cum tota huiusce Ciuitatis communitate in ea esse sententia, vt Ordines Regi concilientur, pacemque in eant illis medijs paulo ampliori forma conceptis, vt scripto eis misso, nec non Serenitati Archiducis Matthiæ annotauimus. Ad quos etiam latè scripsimus, quæ ad pacem suadendam expedire existimauimus. Qua ratione speramus, breui Celsitudinibus, Dignitatibusque vestris responsum datum iri, quo pax in vniuersum per hasce Prouincias iniri possit. Quæ in re Celsitudin. Dignitat. que vestrarum operam, officiaque petimus, vt breui hocce negotium confici queat. Itaque nos omnes maxime deuinctos habituri estis, & Sacra Cæsareæ Maiestas ob tantum

R

& ima

CXXX.

& immortalē beneficium sibi perpetuo addictos. Quam, vosque omnes Deus Opt. Max. diu seruet incolumes, vobisque prosperissima largiatur. Datum Tornaci 26. Septembris 1579.

Celsitudinibus, Dignitatibusque vestris
ad omnia paratissimi,

D. Ordinum mandato.

De Landas ff.

Superscriptio talis erat,
Reuerendis. Illustris. Generosis, Nobilibus, Principibus, Electoribus, cæterisque Sacræ Cæsareæ Maiest. Commissarijs.

Coloniæ.

Num. LXIII.

Messeigneurs,

Yans entē du par le contenu des lettres de voz Excellences & Illustris. Seigneuries accompaignedes de celles du Seigneur Duc de Terra noua, la peine, soing & travail continuel, qu'icelles ont prins, & prennent iournellement pour reduire ces pouures & desolez pays a vne bonne paix, vniion & concorde generalle tant desiderēe. Et quoy aultāt humblement & affectueusement, que nous est possible enremercions voz Excellences, les aduissant qu'auons enuoyē aux Estatꝝ generaux, la resolution par nous prinse sur le faict de ladicte paix & reconciliation avec la Maieste, Esperans que lesdicts Estatꝝ ne fauldront de donner vne bonne & fructueuse responce a voz Excellences, pour paruenir a ladicte paix. A quoy requerrons voz Exccellences tenir la bonne main. Qui sera tendroit.

Messeigneurs, ou prierons Dieu maintenir voz Excellences & Illustris. Seigneuries en bonne prosperite, apres nous auoir recomnāde a leurs bonnes graces. De Tournay le xxvi. de Septembre 1579.

De voz Exccell. & Illustris. Seigneuries
appareillez seruiteurs.

Les Estatꝝ du Tournefys.

Par Ordonnance desdicts Estatꝝ

Preteharre ff.

La superscription estoit,

A Messeigneurs.

Messeigneurs les Princes & Electeurs du saint Empire, &
autres Commissaires de la Maieste Imperiale, estans

A Couloigne.

Reue-

CXXXI.

Num. LXIII.

Euerendissimi, Illustris. Generosiq; Principes,
Electores, Comites, ac ceteri nobilitate generis
viri clarissimi, Sac. Cæs. Maiest. ad negotium Paci-
ficationis Belgicæ Colonia cum Regis Principis
nostri Mandatario, Duce de Terra noua, & Lega-
tis Ordinum Belgij restituendæ deputati Com-
missarij : Nos obedientissimi subscripti vestris

Celsitudinibus ac Dominationibus maximas agimus gratias, quod
vestræ Celsitud. ac Dom. ex Sacræ Cæs. Maiest. mandato hætenus ad
has Prouincias Belgicas, ex diurni, & calamitosi belli (proh dolor)
incendio eripiendas ac liberandas, suis ac subditorum suorum causis
hætenus sepositis, ac suspensis, neglectisque sese dignatæ sint occu-
pare. Quod autem ad vestrarum Celsitud. & Dominationum literas
tam tandem respondemus, causa alia non est, quàm quod Archiducis
Austriæ, Gubernatoris harum Belgicarum Prouinciarum Genera-
lis literæ Mandati desuper, cum missis Articulis pacis (cuius tamen
Mandatum de eodem negotio antea ad nos destinatum, per grassato-
res interceptum verè didicimus) serius ad nostras manus peruene-
rint. Et ante conclusum Conuentus Ordinum totius Geldriæ Du-
catus, Comitatusque Zutphanæ mandato Archiducis Gubernato-
ris Generalis descripti recessum, non potuimus respondere. Quare
nunc absoluto, ac celebrato Arnhemij, huius Geldriæ prouinciæ
Conuentu, ac datis resolutionibus generalibus de postulandis pacis
Articulis, vnanimi huius Prouinciæ consensu, concepta ac institu-
ta resolutio, ad Archiducem Generalem Gubernatorem per se Depu-
tatos transmittenda, mox sine dubio ad vestras Celsitud. & Domina-
(diuina gratia) perferetur. Supplices igitur vestras Celsitudines
& Dominationes rogamus, atque obtestamur, ne eæ vlla longiori
mora defessæ, huic Pacificationis negotio vltius adesse detrectent :
verùm in eo continuando & perficiendo perseuerent, ac per Archi-
ducem Præsidem Generalem de Articulis pacis, vnanimi totius Bel-
gij Prouinciarum consensu resolutionem & sententiam huic nego-
tio conuenientem ad vestras Celsitudines ac Dominationes trans-
missam, ita & eo animo ponderandam accipiant, vt nos ad diu expe-
ctatæ, atque optatæ pacis tranquillitatem ac salutem perueniamus.
Quod faxit Dominus Deus Omnipotens, in cuius manu omnia
sunt. Datum Nouiomagij decimosexto Calend. Octobr. Anno in-
carnationis Christi 1579.

Vestrarum Celsitud. & Dominat. obe-
dientissimi Magistratus, & Cives
Ciuitatis Nouiomag.

R 2

Super

Superscriptio talis erat.

*Reuerendis, Illustrissimis, Generosisque Principibus, Electo-
ribus, Comitibus, atque cæteris nobilitate generis viris clarissi-
mis, Sacræ Cæsareæ Maiestatis ad negotium pacificationis Bel-
gicæ Coloniæcum Regis Principis nostri Mandatario Duce de
Terra noua, & Legatis Ordinum Belgij restituendæ deputatis
Commissarijs, Dominis nostris Clementissimis, amicisq̃e longe
addictissimis.*

Num. LXV.

REVERENDISSIMI, ILLUSTRISSIMI QVE,

*D. Electores Principesque Generosi, & Nobiles, Sacræ
Cæsareæ Maiestatis, delegati longe
dignissimi.*

*Etiam notis
scriptis*

Vantumuisvarie subsint causæ, & quidem grauif-
simæ, propter quas vix operæpretium fore cre-
diderim ad contenta literarum mandato Ordinū
Belgij Antuerpiæ congregatorum iam pridem
decima superioris mensis Septembris ad amplissi-
mum vestrum confessum datarum, ac deinceps
mihi communicatarum prolixius aut curiosius
respondere. Tamen veritus ne qua erroris facti grauior forsan im-
pressio vsquam locorum, præsertim vero apud incautiores ex ijs, quæ
adeo temere asseruntur, quomodolibet causari queat, credidi ad fun-
ctionis meæ debitum omnino nihil tam pertinere, quam nedum vi-
tiosos scopulos eiusmodi contentiosæ scriptionis detegere, verum
etiam ad confortationem illorum, qui reuera pacem in Domino siti-
unt ipsam demum facti veritatem ab omni circumuentionis furo
deteriam breuiter ob oculos ponere,

Principio quod attinet ad speciosas illas excusationes subterfu-
giorum transmissionis mandati plenioris, vtpote ad vtrumque effe-
ctum tam conclusionis quam tractationis sussepturi, vere miranda res
est, quod Ordines Belgii adeo sobrie meminerint, nõ dicam propriæ
salutis, sed decoris & respectus, quæ multis nominibus debent Sacræ
Cæsareæ Maiestati tanto intercessori, atque adeo etiam amplissimo
huic vestro confessui, cuius indefessam sollicitudinem coniunctam cū
tanta æquanimitate nemo satis laudauerit vnquam: fuere enim ante
sesquiannum dicti Ordines omnium primi, qui pertæsi ærumnarū
ac sumptuum Belli, iam supplicarunt suæ Maiestati Cæsareæ quate-
nus ne dedignaretur obsequium fauorabilis intercessionis laboranti
populo Belgico apud suam Maiestatem Catholicam clementer im-
partiri. Cæsar autem supplicibus non solum alacriter morem gessit,
Quini-

CXXXIII.

quinimo & instituto hoc celeberrimo conuentu nihil non eorum
 prouidenter disposuit, quæ ad negocium congruæ reconciliatio-
 nis Subditorum cum suo Principe supremo ac naturali rite tum in-
 choandum, tum etiam feliciter consummandum, opportuna fore
 credidit. Rex autem Catholicus, pro consueta animi sui mansuetudi-
 one, Cæsareo consilio acquiescens, me suū Mandatarium non minus
 ampla quā sufficienti procuratione legitime instructū, huc ad presen-
 tem conuentum destinauit. Professus utique coram vniuerso orbe
 terrarum, omnino nihil acceptius sibi in hoc Christianæ Reipublicæ
 ambiguo statu obuenire posse, quam si interuentu amicabilis com-
 positionis Cæsareæ, ac mediante sedula cooperatione vestrarum Ceis-
 vel tandem motibus Belgicis reuera securus ac lætissimus finis (Deo
 auspice) imponeretur. Quo quidem tempore licet supradicti Ordines,
 tanquam qui priores implorarent auxilium eiusdem Maiestatis
 Cæsareæ merito debuerant etiam priores in arenam pacificatoriam
 descendisse, nec non legitima ac sufficientia mandata suis mandata-
 rijs concedidisse: Tamen secus accidit quandoquidem ipsi non nisi
 iusto interuallo, post meum in hanc Ciuitatem aduentum, suos mā-
 datarios destinauere, & hos quidem longe sterilioribus mandatis
 suffultos, quam quæ vllius recte sentientis iudicio sufficientia repu-
 tari meruerint. Grauius autem illud est quod post tot menses iam
 elapsos, quantumuis humaniter ac frequenter iam præmoniti & an-
 tea requisiti, ne hoc quidem tempore de ampliori mandato transmit-
 tendo vix vllam spem faciant. Ex quibus proculdubio vehemens ori-
 tur suspicio, aut deputatos Ordines non tam pacis quā belli protra-
 hendi arcana consilia clam populo meditari: aut de legatorum suo-
 rum probitate & candore minus, quam deceat, confidere. Nam susti-
 nere, quod natura rei principalis, ipsaque ratio & consuetudo repug-
 nent quo minus in hoc tam arduo negotio largiendū fuerit mandatū
 liberum & absolutum; denique ipsos præterea legatos eiusmodi
 amplum & illuminatum mandatum casu, quo sponte etiam obtru-
 sum extitisset, haud dubie repudiaturos fuisse, ac insuper, quod natu-
 ra rei talis est, quæ antecedentē partium disceptationem requirens,
 nequaquam ab initio circumscribi, certisque cancellis concludi po-
 tuerit: nemo profecto tam leuiter versatus est in negocijs Regnorū
 aut Rerumpub. grauioribus, qui non vltro iudicet, eiusmodi alle-
 gata, haud aliud præ se ferre, quam speciosa quædam verba, & quidē
 folijs (vt dici solet) leuiora caducis. Nam vt breuitatis ergo rationes
 contrariæ & vetustiora exempla omittantur, tantum consideretur
 quænam rerum facies, quæue pacis initia, cuiusue generis manda-
 ta, qualisque tractatio, & postremo quā facilis & expedita suprema
 totius negocij conclusio, tēpore pacis Gandauensis nuper extiterit,
 comperietur sane nec prouincias particularestunc temporis cū tan-
 to apparatu, vt nunc fit, consultas fuisse, imo vix vnicum mensem

vniverso negotio impartitum extitisse. Quid mirum? cum eo tempore Ordinum Deputati, ipsorumque Deputatorum primaria capita non minus quam ipsemet simplex popellus pacem ex intimis animi præcordijs appetebant. Quæ quidem mēs, ac voluntas modo penes Ordinum deputatos in hæc vsque tempora perseuerassent, iam vtique exoptata reconciliatione potiremur, nec circa angustiam mandati procurationis adhuc dum laboraremus, potissimum legatis Ordinum maiore vt numero, ita propter excelsores nobilitatem Ducis Arschotensis, etiam maiori splendore ac dignitate, quæ olim Gandavi fuerint, indubitanter nunc præditis; et quod præcipuum est, etiam causam sibi commissam prosecuturis coram amplissimo isto vestro confessu. Cuius sane æquabilis rectitudo, & summa integritas comitata per insigni rerum agendarum prudentia ac dexteritate, longe notior est, ac maior quam vt fas fuerit vllatenus suspicari coram eiusmodi Cæsareis Delegatis populo Belgico vllum fucum fieri, aut præiudicium generari potuisse.

Eiusdem quoque ponderis seu considerationis esse videtur mordax illa querimonia, quæ supradictis literis distringitur in Excel. principem Parmensem, Gubernatorem & Capitaneum generalem, quem Deputati Ordinum Antverpiæ congregatorum eo potissimum nomine criminantur, tanquam is sit, qui in contemptum (vt aiunt) Cæsareæ Maiestatis ac huius denique celeberrimi conuentus Author fuerit, nedum distractionis Prouinciarum, quinimo & grauissimorum dissidiorum inter subditos excitatorum: Opinor sane de Arthesia, Hannonia, Insulensibus, Duacensibus, Valenchensibus, imo & Mechlinia, ac cæteris cordationibus dicere ipsos voluisse. En quid non audet animus male affectus? Quid enim opus erat hanc Camerinam mouere? poterat, me Hercle, taceri hoc, præsertim cum ipsimet Deputati non ignorent, vndenam vera causa & origo distractionis earundem Prouinciarum nuper manarint. Imo ne eius quidem rei oblitos arbitror, cuius ipsemet Princeps Aurais, vna cum suis sectatoribus tum grauitur, tum vere ab Arthesiensibus & focijs, partim publicis, partim priuatis scriptis insimulentur, de violatione pacis Gandauensis, Edictique perpetui ac vnionis subsecutæ, atque isthinc causam distractionis Prouinciarum reuera manasse, nequaquam vero à Principe Parmensi, quem notorie constat, hocce in negotio haud aliud vnquam molitum fuisse, quam quod Prouincijs varietatem excessuum, qui passim contra Deum ac ipsum quoque bonum publicum, non sine manifesta collusionem capitum dictorum Deputatorum passim in prouincijs committebantur, diutius ferre & tollerare præ animi honesti magnitudine nequeuntibus, nec non eam potissimum ob causam ad serenitatem reconciliationis cum sua Maiestate Catholica quali suo opte motu aspirantibus, vltro occurrendum iudicari, atque eatenus ad nutantium solamen & confortationem manum auxilia

CXXXIII.

xiliarem porrexit. Quis enim Regi fidus minister præsertim vero Deum timens, suamque religionem in antiqua & auita puritate colens, oblata eiuscemodi occasione, tam pingui & oportuna non idem præstiturus fuerat? potissimum certioratus de studiosa fabricatione nouæ vnionis Traiectensis, quã certo constabat nonnullos belli, quã pacis appetentiores haud alio fine, scopoque & intentione tunc temporis procurare, quam vt ne futuræ reconciliationi (de qua in præsentiarum nobis cura) etiam sua obstacula & scrupuli deforent.

Ex ordine sequuntur illa, quæ iuxta dispositionem Articuli noni, circa mutuam hinc inde restitutionem officiorum & functionum publicarum parum discrete taxantur, nec id solum, quinimo & prauis suspicionibus animi subditorum præoccupantur, vt nec ordinum Deputati reuereantur hoc loco inculcare de vinculis, proscriptionibus, cædibus, exiliisque casu, quo contingat ministros publicos qui partes Regis constanter secuti fuere, rursus & quasi post liminio ad vetera exercitia suarum functionum redire. Cæterum considerato opus quam manifesta iniquitate & iniustitia hæc tam inciuilis prætenso laborat. Prouisio nanque officiorum ab omniæuo spectauit exclusiue ad S. Maiestatem tanquam supremum principem ac verum patrem Patriæ. Eadem sua Maiestas olim ante præsentis motus prouidit ijs, quos iudicauit ad munera publica capeffenda præ ceteris magis idoneos, quorum maior pars durante hac fluctuatione adhæsit Ordinibus & populo, minor autē imo & paucissimi adhæserunt suæ Maiestati: accedit præterea quod Ordines nulla licet auctoritate suffulti, tamen de facto processerunt ad priuationem illorum, qui Regias partes tutati sunt, Rex autem quodiure potuit consimilis destitutionis nota, etiam perstrinxit omnes illos, qui suas partes sequi recusarunt, vsque adeo, quod hinc inde fulmina priuationum in publicum manarint. Quorum tollendorum ac purgandorum gratia, quid obsecro potuit, ad veram animorum conglutinationem iterato stabilienda iustius & æquabilius excogitari, quam hinc inde priuatos & destitutos rursus mutua redintegrationis consolatione liberaliter recreare? prout iustissime non minus quam prudentissime disponitur Articulo suprascripto nono. Et proinde velle nunc arcere a pristinis suis functionibus solos regi fidus ministros, quid hoc aliud foret, quam prorsus eneruato omni vigore & succo Articuli primi disponentis de vniuersali obliuione omnium eorum, quæ hæcenus processere veteres suspensiones, odia, simultates & diffidentias ter maximo præiudicio salutis & tranquillitatis publicæ denuo instaurare? Foret enim ministris Regijs tum graue tum probrosum nimis ad eum modum a suo Rege ac Principe deferri, vt ne hoc silentio præteream exemplum turpissimum fore, & omnino nihil tam pugnare cum officio, imò & compendio suæ Maiestatis quam ad eiuscemodi contumeliam suis inferendam quoquomodo conuiere. Nam id si faceret, quis obsecro

negarit, quin ultra aliagrauissima dispendia in posterum resultatura, etiam omnium iudicio censendus foret aperte confiteri, Armorum & causæ iniustitiam haud dudie à parte sua hætenus stetisse? Quãobrem si deputati Ordinum proprij honoris conseruandi gratia, nolint videri in armis contra fas & æquum fuisse, ratio sane dicat, tantundem vt permittant Regi suo Principi naturali, à quo & eius maiores subinde tam ingentia beneficia accepere. Est profecto modus in rebus, nec semper prodest, Principis existimationem affricasse nimis quam cordati subditi iure astringuntur non minus quam propriam mordicùs tueri; & quam latissime tum Domi tum foris propagare. Est enim honos & reputatio ipsius Principis haud leue decoramentum populi, sicut etiam lege diuina vetitum Principi populorum tãquam subditorum censuræ exempto maledicere, aut illius famam vilius defectu aspergine quomodolibet apud posteros maculare. Quod indubitanter secuturum foret, casu quo Rex suos ministros ad eum modum floccipendens, culpam Belli nedum præsentis, quinimo & præteriti saltem per obliquum pateretur nomini suo ascribi, tanquã ministris suis, parum abest quin noxæ deditis, cæteris autem contrarijs, & ijs quidem solis veluti ob rem præclarè gestam, gloria & honore coronatis.

Quibus proxima sunt decreta Articulorum 16. & 17. statuentium de Ciuitatibus, Oppidis, Castris, fortalitijs, Armis & munitionibus Gubernatori generali ex arbitrio suæ Maiestatis designando tradendis. Quorum decretorum licet tam exuberans sit æquitas, quod vel cælitus deprompta videri queant; tamen nec reprehensionis acrimoniam euitare potuere, quæ ijs potissimum nixa videtur rationibus. Quod olim in conuentu Bredensi soli Hollãdi eiusmodi quid recusarint. Quod etiam Principi Auraico prærogatiua gubernationis hac via adimatur. Quod non nisi sobria futura securitas Prouinciarum in vniuersum tanquam ex sola, vt aiunt, fragilitate Regij iurisiurandi suum munimen & assecurationem consecutura. Posterius quod in regnorum & Principatum causis permodica ratio iurisiurandi haberi soleat, ipsosque denique Pontifices circa absolutiones à Iuramento plerunque indulgentiores se exhibere, quam vt magnopere illos fatigare sit necesse. En quibus coloribus, vt ne dicam præstigijs, infelix Populus à gustu seu approbatione Articulorum propositorum alienatur? Quasi vero difficile sit iudicio penetrare quorsum hæc malesuada consilia scriptaque indecora tendant? Verum omittantur ista, tantumque serio expendatur, quam prorsus congruat iuri & rationi, quod S. Maiestas Catholica paratissimus, in signũ veræ ac perpetuæ reconciliationis Ordinibus ac Populo reddere vniuersa, quæ hætenus vno iusto prætextu sibi competierunt, etiam viceuerfa nunc beneficio præsentis reconciliationis pari passu recuperet sua, alioqui quid profuerit Sacræ Maiest. nihil non Ordinibus & populo

CXXXVII.

pulo clementer indulgisse, deque suo iure plurima celsisse, & postremo etiam mero pacis studio arma in vniuersum deposuisse, si nihilominus ijs rebus ac præminentijs spoliatus; manere cogatur, quarum contemplatione arma potissimum susceperit. Sed quid opus est huic negotio prolixius immorari? quandoquidem res ipsa tantoperè sit iusta, debitaque, ac prorsus ordinaria, quòd etiam si in pactis Articulorum silentio tecta aut præterita mansisset, tamen realiter præstanda, imo & suæ Maieitati, tanquam naturali ac iurato Principi patriæ, in testimonium redintegrati amoris, atque adeo & obedientiæ debitæ ab Ordinibus, & populo sponte offerenda fuerat. Prout etiam illa, quæ à Deputatis Ordinum literis inferuntur circa defectum securitatis Prouinciarum, longè uaniora sunt, quàm ut ulla confutatione egeant. Eo maximè, quod ipsemet tenor eiusdem Articuli decimiseptimi tanquam prouidus interpres suimet ipsius luculenter testetur, quanta dexteritate ab amplissimo vestro confessu prospectum sit, ne quis fucus aut doli ab eiusmodi obsequio redintegrandarum Ciuitatum & Fortalitiorum Ordinibus vel Subditis ullo vnquam tempore pertimescendus veniat. Non enim simpliciter disponitur, quasi res illa, quæ forsân suspicionibus nonnihil obnoxia videri poterat, solius Gubernatoris Generalis arbitrio absolutè concredita censeatur, sed quod teneatur ex consilio grauissimorum Senatorum supremi consilij rerum Status, ea ipsa loca, quæ ab omni memoria præsidium habuere, rursus custodienda contredere naturalibus patriæ, & quidem altringendis peculiari iurejurando de conceptis hisce Articulis firmiter obseruandis. Quocirca si illi, quibus hæc ipsa Fortalitia comitterentur, naturales erunt Subditi: si denique eiusmodi tales per Gubernatorem Generalem cooptandi erunt, de gremio subditorum iuxta consilium Senatorum consilij Status, qui & ipsimet quoque Senatores naturales erunt, quis tandem poterit reperiri, adeo suspicax doli, cui saluo pudore liceat profiteri? At esto, quòd ne hæc quidem perabundans cautela ad plenissimam securitatem sufficere iudicetur, tamen propter ea neccum oppugnandus erat præsens iste Articulus. Quandoquidem si ad plenitudinem securitatis, vltra ea, quæ in dicto Articulo tum præuisa, tum prouisa reperiuntur, quicquam adhuc pro cumulo desiderabatur, cui dubium, quin id ipsum qualecunque tandem fuerit largissimè suppleri potuerit ex dispositione Articulorum postrema? Quo loco visum fuit Amplissimo vestro confessui, non sine iustis de causis ea, quæ spectant ad certitudinem stabilis ac firmæ obseruantæ huius pacificationis, vsq; in finem consummati negotij principalis referuare.

Leuioris præterea momenti sunt illa, quæ proluxa verborum serie, inter cætera literis subnectuntur de actionibus inlytæ me-

CXXXVIII.

moriæ quondam Ioannis Austriaci. Nam ille quisnam, qualis, & quantus dum vixit reuera semper fuerit, quæque sua intima confilia, studiaque olim extiterint, haud opus est mortalium dubijs testimonijs pugnando conuincere. Postquam misericors, omnipotens & infallibilis Deus, tot & tantarum illustrium victoriarum oportuna largitione, fatis superque orbi terrarum, quasi digito ostenderit, quam opinionem de zelo, de pietate, deque illæso animi candore eiusdem inuictissimi Austriaci, ac postremo etiam de iustitiæ suæ causa nos mortales (qui specie recti adeo frequenter fallimur) concipere voluerit. Tantum illud subiecero: Quod si Ordines Belgij reuera, quæ publicam concernunt salutem, saperent, simul & nouissima præuiderent, nequaquam se continere possent, quin immaturum obitum tam Excelsi & magnanimi viri perpetuo luctu prosequerentur. Illud autem silentio præteriri nequit, quod pene eodem contextu suggeritur, de Edicto perpetuo ab Hollandis Zelandisque olim apertè repudiato, quasi verò ex ea re non potius Hollandorum perinsignis contumacia, quàm iustitia defectionis à suis confœderatis plus quàm euidenter detegatur. Ratio autem in promptu est, quod vniuerso Belgio notorium sit, Edictum, de quo agitur, non clam, sed palam, non in priuatis, sed particularum Prouinciarum Comitijs, sed in publicis, & in ijs quidem generalibus vniuersorum Ordinum Belgij, nimirum in ipsa Ciuitate Bruxellensi, (vbi etiam Hollandi, Zelandique suos peculiare Nuncios & Legatos in numero competenti sua libera suffragia depromentes tunc temporis ibidem præsentibus habere) tandem post varias communicationes vltro citroque cum ipsomet, tunc superstitite Seren. Ioanne Austriaco habitos conceptum, contextum, ac deinceps solemniter euulgatum fuisse. Vnde liquidò constat non minus ipsos Hollandos, sociosque quàm cæteros Ordines ad eiusdem Edicti ex pluralitate suffragiorum ritè ac legitime stabiliti, inuiolabilem obseruantiam, quouis iure restrictos fuisse. Est enim iure non minus cautum, quàm ex naturali ratione euidentissimum, haud esse in potestate paucorum, qui sint de Collegio, dum lubet se eximere à vinculo seu nexu publici decreti, quod maiori & saniori parti Comitiorum placuit: præsertim vero, cum inficias ire nequeunt, se nedum cum alijs deliberationi interfuisse, verum etià ad perorationem vsque patienter auditos fuisse. Quod multis quoque se vertant supradicti Deputati Antverpienses, fateantur necesse est parum syncerè, minusve consulto se facere, qui suggestionem eiusmodi leuissimorum argumentorum studeant apud imperitum vulgus hosce Articulos optima fide ad Belgij salutem propositos, tanquam captiosos aut minimè tutos diffamare: siquidem longè facilius sit, populum anxij opinionibus semel imbuere, quam imbutum postea dedocere.

Eodem spectat, quæ de Barone Sellio, olim Regio Commissario, deque

CXXXIX.

deque sua instructione, ac literis Regijs simul & ipsa iustificatione Ordinum ob pacem Gandauensem minus rotundè seruata, ac denique ob religionem Catholicam nimis temerariè varijs in locis, etiam extra limites Hollandiæ, Zelandiæque violatam & conculcatam longè prolixius, quàm solidius demonstratur. Nam ipsa veritate verius est, quod S. Maiest. nec non & Austriacus Gubernator generalis, nihil vnquam ardentioribus votis optarint, quàm pacem Gandauensem, Vnionemque subsecutam, vnà cum Edicto perpetuo adeo solemniter firmato, in omnibus suis articulis, nullo prorsus excepto, ad amussim omni tempore, & quauis occasione inuiolabiliter seruare. Nec dubiù, quin effectus omni ex parte subsecuturus fuerat, nisi Princeps Austraicus vnà cum suis Articulis nondum satiati turbis annorum præcedentiù, ilico post gubernaculis Austraicum inauguratum, cœpisset animi conuertere, non solum ad calumniosissimas quasque, & reuera contortas Articulorum dictæ pacis interpretationes, verum etiã ad perpetua insidiarù conamina tam contra personã Gubernatoris Austriaci, quàm cæteros ministros Regis, à se, suisque studijs (vti suspicabatur) alieniores quàm ferre poterat. Quade causa optimus Rex planè inuitus, & prorsus contra quàm animo secù constituerat, cogebatur arma iteratò resumere, gladioque ultore iniuriam sibi, ac fratri Austriaco, recenter à malè reconciliatis Subditis illatam (quoad eius in se fuit) propulsare, vnde etiã occasio nata, quod dicto Barone Sellio in Belgium ab se destinato, Ordinum Deputatis notificari curauit, non tam ipsam pacem Gandensem sibi displicere, quàm iustissimis de causis se diffidere, quod Princeps Austraicus, vnà cum suis eadem pace, secundum verù & genuinum intellectù vnquam rectè vsuri forent. Quod ignorare nequibat, quàm parù syncerè tractati fuerant Harlempjes, Amsterdamentes, ac plæræq; aliæ Ciuitates, iugù gubernationis Austraicæ recenter tunc subire coactæ, vt ne taceã, de plerisque dogmatibus emissarijs ad seducendù populù in religionè, & consequenter quiduis audendù contra salutem publicã ter maximo numero contra iurata pacta Gandensis pacis in viscera Catholicarù Prouinciarum sparsim submissis. Verum esto, quod Rex ob causas supradictas, seu alias quaspiam grauiores, præsertim verò ob minus candidè adimpleta promissa, tam religionis, quàm authoritatis sibi debita, à pace Gandense, se tunc forsan alieniorè ostendisset. Tamen quid respòsuri sunt Deputati ad obligatoria pacta, quibus obstricti fuere suis comprouincialibus, atq; adeo etiã Deo Omnipotèti, quem solèniter iurãtes pacta Vnionis generalis, sibi tum testem, tum ultorè constituere, casu quo paterentur, extra Hollandiam circa Religionis Catholicæ obseruantiam vllam infractionè obrepere? Qua in re an fidem socijs promissam opere compleuerint, ipsi viderint, imo si lubet, in testes appellentur Arthesiensis, Hannoniensis, Duacensis, Insulensis, Valentiensis, Mechliniensis, Buscoducensis, & plærique alij, quos gratia

Dei illustratos, nulla profectò ætas, pro merito virilis constantiæ erga nostram auidam Religionem yllo vnquam tempore laudauerit factis. Sunt enim illi, qui decreta Pacis Gandauensis, Ediçtiq; perpetui, & Vnionis subsecutè ad amussim seruantes, summo iure nunc cõqueruntur à cæteris Ordinibus contra omnē rationem se desertos fuisse.

- Et ob id nec magno odio digni, multo aut minus detestabiles (vt verba sunt literarū) iudicandi videntur illi, qui de Ordinū inconstantia, vt ne addam de periurio, subinde suas querelas coram populo depouunt. Prout etiam minimè decet, culpam adeo notoriè propriomet vicio contractam in Regem, suosque Duces & Consiliarios, vel alios quoslibet reijcere, sed potius succedanea emendatione, quod peccatum est, humiliter & obsequiose corrigere. Sed quid agas? nouos inuexit mores: vtinam ne peiores. Nemo videri vult labem contraxisse, vnde mirum superos in populorum flagellis adeo rigorose & inclementer adhuc dum perseuerare.

- Superest autè paucis confutare rationes, quibus iustificatio causarum alteratæ veteris religionis potissimū fortificari videtur. Principio namque asseritur nouam causam superuenisse. Illud autem quotiescunque accedit, toties obligatum à vinculo, cui astrictus reperitur, iure solutū censeri. Pulchra (me hercle) futura excusatio, si modo ne pariter iuris foret notorij, omnino frustra pro excusatione excessus allegari, superuenientiam causæ nouæ, quam quis ipsemet suo vitio seu dolo causare nequaquā erubuerit. Nam qui dolo, seu lata culpa desijt possidere, aut ea possidet, ad quæ ex pacto tenebatur, haud dubiè condemnādus venit, perinde ac si possideret & posset. Etenim quæ latior culpa cõmitti potuit, quā quod Deputati Ordinū post exclusum Gubernatorē Austriacū tunc rerū absolutè potiūtes, summā regiminis vltro concedidere Principi Auraico & suis. Quorū mores & impetuosa studia nauādæ religionis nequaquā ignorare potuerūt. Accedit præterea quàm manifestè colluserint tam circa temerariā destitutionem penè omnium Magistratum Catholicorum, quàm etiā subdolam inuentionem Pacis (vt aiunt) religionis. Qua quidem fenestra semel aperta, quid enim tunc Ordines minus commississe iudicandi sunt, quàm si ex proposito in omnem apostaticam licentiā harenis laxatis, ipsam demū religionem Catholicam quarūlibet Sectariorum cupidini totaliter prostituere animus fuisset? Reliqua verò, quæ ampliandæ iustificationis ergo accumulatur de necessitate publica, deque ciuiliū dissensionum euitatione, aut declinatione periculorum hostilis exercitus, illa vt nec succum præ se ferunt, ita nec respousum merentur. Nam quæ potuit tanta fuisse necessitas publica, quin si Ordines aut Magistratum gerere, aut vigilantis Gubernatoris Generalis officio fungi didicissent, potuissent vtique, si modo serio conari lubuisset, Populum in officio, imo & ipsum quoque Principem Auraicum intra cancellos sui iuramenti continuisset.

Neque

CXLI.

Neque enim ipse tantus erat Auracus, quin fræno tempestiue adhibito, tum Regi, tum etiam ab ausu temerario coerceri potuerit, neque etiam tam benefice de Ordinibus vnquam ipse meritis, quod beneficiorum respectu insolescens sibi vllam proteruiam vel contumaciam excusabilem fore ausus fuisset sperare, si quidem probe adhuc memor in quantas olim angustias post ereptam Zelandis Insulam & Ciuitatem Xirissensem coniectus fuerat. Et quantopere hoc ipsum quod interea tum ad vitam tum fortunas sibi accreuerit Ordinibus Statuum velit nolit acceptum ferre cogitur.

Omniū fere prædictorum fragilissima sunt, quæ circa extenuationem literarū, ab Ordinibus iam antea tum ad Cæsarem tum Regem super Articulo Religionis datarum, nõ sine manifesta perplexitate scribentibus quodammodo ex occasione, & non nisi obiter inferuntur. Fuerit, n. literarum dictator quicumque velit, haud dubie cõsultius fecisset, si ne quidem illas attigisset. Nam vt plurimè aliè omittantur, tamen omnium ad instar esse poterit sola illa Epistola, quæ auspicio vniuersitatis Ordinum Belgij, & quidem de expressa eorundem mandato per Cornelium VVellemans ex Oppido Bruxellensi octaua die mensis Ianuarij, Anno Nat. Domini 1579. etiam post inchoatos posteriores motus, nec non aduentum Archiducis Matthiæ ad Cæsarem scripta reperiuntur. Cuius quidem epistolæ clausulam huc respiciẽtem ad pleniorẽ veritatis facti elucidationem hoc loco de verbo ad verbum inferere libuit. Et in primis Maiestatem suam precamur, vt nos aduersus fictas inimicorum nostrorum calumnias apud Regẽ Catholicum Principem nostrũ clementissimum favore suo iuuare, & quo cœpit amore prosequi dignetur. S. Maiestat. tuæ affirmantes & pollicentes nos nunquã fuisse nec esse, nec fore alterius sententiæ, quã vt hic catholica sanctæ Romanæ Ecclesiæ religio colatur, & suæ Ma. Regiæ semper cõstet authoritas, quod superioribus nostris literis Ma. tuæ candide sumus professi & imprimis cupimus esse persuasum. En ipsamet verba literarū, quorũ tanta est claritudo & perspicuitas, quod citra præsumptionis temerariæ grauissimam notam, haud possint vllatenus in dubium reuocari. Cæterum quam probe & quam plene deputati Ordinum speciosis suis pollicitationibus, Cæsari, tanto Principi spõte obtrusis satisfecerint, miserabilis & confusa rerum facies, quæ nunc in Belgio apparet, eheu nimis luculenter testatur. Illud autem omnem discretionis metam transcendit, quod cum sciant eiusmodi literis se quodammodo lethaliter iugulari, tamen conuicti turpitudinis errorem agnoscere, seu (vt dici solet) manus dare recusant.

Postremo autẽ, quæ sequuntur de blandimentis (vt aiunt) ostentatæ pacis Gandensis, deque liberatione Comitum Burani, ac insuper de priuata tractatione instituenda cum Principe Auraco simul & conseruatione Decretorum Archiducis Matthiæ, ac tandem etiam de

omissa capitulatione securitatis pro Regina Angliæ, Archiduce Mat-
 thia, Duce Alenzonio, alijsque confoederatis, haud sane alio spectare
 videntur, quam in vniuersum bonis iuxta, ac male affectis Prouinci-
 arum subditis hos ipsos Articulos tanta maturitate digestos reddere,
 nedum inuisos, quinimo & detestabiles. Vt enim nihil est facilius quã
 crudis interpretationibus dulcissima quæque exacerbare, nec non &
 rebus clarissimis caliginosas nebulas offundere, ita sane miranda res
 est, cuiusnam impulsu, aut quorum intemperantia consiliorum hæc
 tam cauilliosa in vulgus spargantur. Nam si ad suspecta blandimenta
 pacis Gandauensis respondendum fuerit, quis vnquã se ostendat tam
 alienum à fiducia de proximo, qui arbitretur hoc loco iustam ratio-
 nem subesse diffidendi de Rege? qui educto milite peregrino, armis-
 que depositis haud posset ex longinquo (et si maxime velit) Ordini-
 bus negotium ex abrupto faceßere. Dispar autem ratio est in Pro-
 uincialibus, qui soli gubernaculis Prouinciarum præficiundi, quan-
 docunque volent, arma ad tutelam sui semper ad manum sunt habi-
 turi, nec supplantari poterunt. Longe autem minoris consideratio-
 nis est ipsa particularis tractatio cum Auraico: ex qua procul dubio
 resultatura fuerat relaxatio Comitis Burani sui filij, casu quo Prin-
 ceptus circa filij salutem studiosior tractationem non reiecißet. Quis
 enim conferat beneficium in inuitum? aut quæ ratio est, quod prop-
 ter peculiarem causam Principis Auraici, hominis notorie peregrini,
 publica causa prouinciarum suspensa hæreat? prout etiam ridicula
 sunt, quæ de enervatione Decretorum Archiducis Matthiæ adducun-
 tur. Cum certum sit, per Articulos sibi parem auctoritatem indul-
 geri, quàm legitimorum Gubernatorum generalium quisquam ante
 ipsum habuerit. Quæ res si nondum sufficiat, necesse est, quod Or-
 dines fateantur se dictum Archiducem olim, non tam pro Gubernatore
 generali, quam cum exclusione Regis pro Principe & Hero suscepisse.
 Quod sane piaculum foret cogitare, absit ita factum fuisse, ab Or-
 dinibus vt prætendatur. Quod vero attinet ad omissam capitulatio-
 nem pro Regina Angliæ, & Socijs, quodque educti militum Hispano-
 rum præfigendi termini certitudine careat, haud sane fieri nequit,
 quin is, qui Ordinum literas dictarit, aut parum diligenter tenorem
 Articulorum excusserit, aut plane secum constituerit cauillando (vt
 dici solet) nodum quærere in scirpo. Nam & de Regina Angliæ, ac
 Duce Andegauensi expresse disponitur, quod sub tractatu erunt cõ-
 prehensi, quodque de capitulatione securitatis tractabitur suo Ordine,
 & loco, & alioqui de termini præfixione decernitur, quod com-
 muni partium consensu statuendus erit. Quæ quidem supradicta re-
 sponsio merito suffectura videtur, ita vt ne quidem operæpretium
 existimetur, ad controuersum Articulum religionis quicquam pecu-
 liariter respondere. Quando quidem à me speretur, quod Cels. Vestre
 non ignorent eiusmodi Articulu non tam à Rege, quã à solo Deo,
 qui

CXLIII

qui incommutabilis est, omnino dependere, vt qui etiam adhuc probe meminerit illorum, quæ superioribus mensibus circa contenta eiusdem Articuli ex opinione ac desiderio S. Maiestatis Catholicæ à me satis superque late exposita fuere,

Num. LXVI.

R

Euereudissimi, Illustrissimique Principes Electores, cæterique Nobilitate generis clari viri, Cæsareæ Maiestatis Legati, Coloniae dē pace Belgicis Prouincijs post earum deuastationem, & inauditas calamitates acceptas restituenda cum Regijs Legatis tractantes. Gratias agimus Cels. & Do. vestris immensas, quod proprijs ditionibus propter

*Sept. 22. ab omni
sine de pace.*

publicum bonum, & salutem vniuersorum neglectis, nullos labores detrectetis, nec vllis sumptibus parcatis, quò res feliciter cœpta ad optatum tandem finem perducatur. In quo diuina æterni Patris suffragante gratia perficiendo vt porro benignissima erga afflictos Belgas animorum propensitate perseueretis, suppliciter & enixe rogamus,

Quod autem literis vestris Coloniae quinta die & rursus vicesima nona Mensis Augusti ad nos datis tam serò respondemus, causa alia non est, quàm quod statuerè prius nec potuimus, nec debuimus, quid ante conuentum Ordinum totius Geldriae Ducatus, & Comitatus Zutphaniae nunc hic celebratum respondendum esset, saluo foedere cum alijs Prouincijs, & præcipue cum vicinis Traiectensibus & Hollandis inito. Quæ causa nemini non maximi esse momèti haud dubie videbitur. Quemadmodum enim ante omnia ex more & consuetudine Maiorum cauendum est, vt Ordines huius Prouinciæ vnanimi consensu de conditionibus pacis oblatæ deliberent, ne quisquam eorum priuato, & præcipiti pacis desiderio à communi consilio vniuersitatis discedere tentet, ita simul prouidere debemus, vt iuxta pacta conuenta in foedere etiam cum confœderatis nostra sententia omnimodo consentiat, nec alia expetatur pax, quàm quæ cõmuni Prouinciarum suffragio in vnum, eundemque finem cum stabili & perpetua Patriæ salute dirigatur. Quanquam enim nō pauci sunt, quorum animos præsens calamitas adeo excæcauit, vt qualemcūque modo rebus suis libere frui permittantur, non solliciti quid hostis porro machinetur, pacem omnibus modis exoptent, & petant: at tamen qui ex nundinatione Albani, & Austriaci didicerūt, quam fides & Iuramentum nostris præstita venalia sint Hispanijs, certissimum Patriæ exitium denunciant, si cæco iniquissimæ pacis desiderio vinculum foederis dissolui patiamur.

Ideoque vt dissoluatur nihil non tentant Hispani, vtpote cum vni.

unicam victoriæ spem in dilaceratione pridem benè vnitæ Belgicæ ponant, neque in alium scopum illos collimare hodie videamus. Hinc & ille subiectus pacificationis Articulus, speciosus manu scriptus appendix (vt ad nostras, & multorum aliorum manu eiusmodi exemplar peruenit) in illorum animos, qui cæteris plus sapere velle videntur, se insinuans ad perfidam defectionem, quasi ostensa scientiæ boni & mali arbore eos inuitat hisce verbis. *Hos Articulos pacis si quæ Prouinciæ, seu Ciuitates, nec non particulares cuiuscunque Ordinis homines acceptare velint, ab omni exercitus Regij iniuria immunes erunt, neque Ciuitates vllomilitari præsidio grauabuntur, neque vltius vrgebuntur, quam vt Regi conditionibus supradiçtis fideles & addicti permaneant.* Et ad maiorem perfidiæ occasionem dandam, subijcitur: *Et quicumque sibi inde amplius caueri cupient, Ducem de Terra noua, pacificationis causa huc missum, adire poterunt, qui cuiusuis ita affecti desiderio abundè satisfacturus est.*

Ex quibus verborum illecebris quàm hæc ab Hispanis oblata pax insidiarum plena sit, quàmque detecta fronte Ciuile bellum inter malè adhuc in causa Religionis reconciliatos mouere tentet, nemini iam dubium est.

Quod euidentius patebit examinanti ipsas huius oblatæ Pacis conditiones, quæ non solum pacificationi Gandauenfi, & Ediçto perpetuo, ab ipso Rege solenniter approbatis & confirmatis, verum etiã iuri, & naturali æquitati contrariæ sunt, vt viuis rationibus, vbi opus erit, demonstrari poterit.

Imprimis verò ab omni naturali iudicio, & humanis rationibus alienum est, tam duram & intollerabilem legem in numerosæ Ecclesiæ Religionis reformatæ præscribere, vt relicta Patria, liberis, parentibus, cognatis, & paternis bonis, à Procuratore scilicet administrandis, in voluntarium eat exilium, dissipanda per totam Europam, vbi fortassis nullum sit tam amplum Regnum, quod hanc exulantium multitudinem hospitio velit excipere, aut si velit, capere posse videatur. Hæc diligenter expendenda, & examinanda nobis fuerant: imprimis verò cauendum, ne quæ dantur pacis leges omnia, quæ ad syncceram Pacificationem stabiliendam hæctenus impensa sunt, irrita faciant, nosque simul elusos huiusmodi pactorum tenore cum summa nostra ignominia frustra tandem conquerantur.

Quanquam enim diuturno bello nos, vicinarumque Prouinciarum subditi ita attenuati sumus, vt pacem tandem petere debeamus, tamen mori satius est, quàm tales pacis conditiones recipere, quæ Belgas in eas reducant angustias, vt qui bello vinci non poterunt, eorum alij vxores, liberos, & omnia scientes, volentes Hispanis mox, vbi volent, redituris, aut saltem eorum Coniuratis subijciant, alii vero in exilium sponte, Patria relicta, discedant.

Quin potius mandati formam, quam Ordines Prouinciarum suis Legatis de Pace tractaturis communi consensu dederunt, etiam cum

CXLV.

cum vitæ periculo obseruare decretum est, præsertim cum nihil omnino in ea, quod ad æquas pacis conditiones, eamque in perpetuum ad honorem Dei, & debitam Regi à Subditis obedientiam stabilendam facere villo modo videatur, desiderari possit.

Eiusmodi concessa pace redintegrabitur pristinus Belgicarum Pro-
uinciarum status cum æterna laude Imperatorij nominis, & Electo-
riæ dignitatis, simulque cum salute totius Imperij Romani, nimis
vicino hoc bello Hispanorum tyrannidem iam multis annis per-
peli.

Quapropter supplices rogamus, & obtestamur Cels. & Dom. ve-
stras, vt nostrarum calamitatum misertę dignentur Hispanorum ter-
giversationes, & moram tandē abrumpere, restituta nobis pace, quæ
Deo quæ Dei sunt, & Regi quæ Regis sunt, exhibeat, & subijciat. Da-
tum Arnhemij 16. Octobris, Anno 1579.

Cels. & Dom. V.

Obedientissimi,

Magistratus, & Ciues Arnhemij
Metropolis Veluxæ.

Superscriptum sic erat,

Reuerendissimis, & Illustrissimis Rom. Imp. Electo-
ribus, nec non alijs Generis Nobilitatę claris viris,
Sac. Cæs. Maieft. Legatis, Principibus suis clementif-
simis, & Dominis obseruantissimis. •

Colonia.

Num. LXVII.

REVERENDISSIMI, ILLVSTRISSIMI, GE-
nerosi, Nobiles, & Circumspecti.

Iteras principales Cels. & Dign. vestrarum 26. Se-
ptembris, & tertia Octobris scriptas nondum ac-
cepimus, sed tantum exempla illarum, quæ literis
Ordinum Brabantiaë adiuncta fuere. Et quamuis
indies illas expectamus, tamen quia omnium Pro-
uinciarum Deputati, cum potestate statuendi de
summa rerum vigesima quinta præsentis mensis

Octobris Antverpiæ adfuturi sunt, & omnes mortales erecti ac a-
lacres desiderant euentum actionum in vestro celeberrimo conuen-
tu habitarum, officij nostri putauimus absque vltiore cunctatione
vestras Celsitud. & Dig. de futura illa, atque adeo instante Ordinum
communicatione, ac resolutione certiores facere, atque rogare, vt
T cum

cum hætenus studio reconciliationis, & pacis constituendę inter Re-
 gem Catholicũ, & Ditiones Belgicas, per tot menses neque sumpti-
 bus, neque laboribus pepercerint, nunc in extremo actu dignetur nõ
 vsque adeo præcisè, & tam paucis diebus (vt dictę literę continent)
 discessum suum concludere, sed paulo diutius subsistere, donec Ordie-
 nes resoluant, & resolutionem suã transmittant. Quod vt intra pau-
 cos dies post finem Octobris fiat, sedulo curamus. Nam interest Pro-
 uinciarum maximè semel finem imponi huic Pacificationis negotio,
 atque omnes intelligunt pacis serenitatem belli calamitatibus potio-
 rem esse, modò sit tolerabilis ac segura. Ideoq̃ue persuasum cupimus
 vestris Cels. & Dig. ea, quę præcedenti nostro responso continentur,
 à nobis nullius detorsionis, aut sinistra interpretationis conscijs bo-
 na fide scripta esse, non ad impediendam, sed ad promouendam pa-
 cem, atque vt maturè remedia adhiberentur malis, atque periculis,
 quorum cogitatio dubitationem in amplectenda pace Prouinciali-
 bus posset iniicere. Neque desiderauimus, quasi hætenus nihil a-
 ctum esset, propositionem nouorum Articulorum, sed proposito-
 rum moderationem, & securitatem ampliorem tam pro ijs, qui Ca-
 tholicam Romanam, quàm qui aliam Religionem profitentur. Nam
 quamuis & Cæsaris, & vestrarum Celsit. & Dign. maxima sit autori-
 tas, & firmum propositum syncerè obseruandi omnia, tamen pro-
 pter experimenta superiorum temporum, non sine ratione vltierus
 Prouinciarum quieti prospectum cupimus. Nam vt alia præter-
 mittamus, notum est, quàm parum valuerint preces, & interces-
 siones Imperatorum Ferdinandi, & Maximiliani, ac omnium pro-
 pmodum Principum Europæ, ad inhibendum furorem Ducis Al-
 bani aduersus innocentes, & eos, quorum gratia, & beneuolentia
 receptus fuerat: & quàm irrita fuerint apud Principem Parmensem
 postulata moderni Cæsaris, ac vestrarum Celsitudinum & Dignita-
 tum de cessatione armorum, & inducijs durante communicationis
 tempore. Ita vt speremus Celsitudines & Dignitates vestras sollici-
 tudinem nostram in auertendis periculis, quę instare videntur, non
 profus improbaturas, præsertim cum, si aliquid minus firmum aut
 detortum in responso illo nostro inueniatur, & ostendi possit,
 parati simus, meliores rationes absque vlllo contendendi studio ad-
 mittere, & per omnia rationem sequi, atque iustitię acquiescere. Et
 quod termini prorogatio, ac plenioris Mandati transmissio dilata fu-
 erit, existimamus Celsitudin. & Dignitat. vestris nunc satis com-
 pertum esse, id accidisse neque per negligentiam, neque per contemp-
 tum Maiestatis Imperialis, aut vestrarum Celsitud. & Dignitatum,
 quas meritò sacrosancte colimus, & veneramur, sed ob causas, & dif-
 ficultates in dicto responso nostro comprehensas, quas auxerunt fu-
 nesti belli acerbitas, & plerique consiliis aduersariorum nimiũ patro-
 cinantes, item alii imperatis eorum temerè acquiescentes, qui à nobis
 defici-

CXLVII.

deficiuerunt augendo discordiam Prouincialium. Et proinde rogamus Cels. & Dign. vestras, benignius omnia accipere, & interpretari velint, atque in constantia promouendæ pacis publicæ perstando dies aliquot ultra terminum, in dictis literis præfinitum, Coloniae morari, donec absolutum Ordinum responsum acceperint, & quæ in negotio Pacificationis restant, peregerint, atque absoluerint. Nos pro multiplici, & singulari beneuolentia Prouincijs Belgicis exhibitæ, omni studio ac conatu gratitudinem referre perpetuo conabimur. Antverpiæ, vicefima Octobris, Anno millesimo, quingentesimo, septuagefimo nono.

Vestrarum Cels. & Dign.

Additissimi,

Ordines, & Status Prouinciarum
Belgij.

Ex mandato præfatorum Ordinum.

Houfflin ffr.

Posteaquam hæ scriptæ erant, & iam concludebantur, allatæ sunt principales literæ, cum ijs, quas Imp. & Dux de Terra noua nobis destinarunt, ad quas primo tempore respondebimus.

Superscriptum sic erât,

Reuerendissimis, Illustrissimis, Generosis, Nobilibus, & Circumspectis Dominis Electoribus, & Principibus Sac. Imperij, nec non Legatis, & Commissarijs Sacræ Cæsareæ Maiestatis.

Num. LXVIII.

REVERENDISSIMI, ILLUSTRISSIMI QVE

Sac. Romani Imperij Electores, Principesq. Generosi, Nobilesq. D. Cæsarei Delegati longè dignissimi.

Voties profundior animû subit meditatio, vber-
rimarum tum vtilitatum, tum consolationum, *scilicet longè*
quæ plerunque ex pacè rectè stabilita, tanquam *in*
vera scaturigine vniuersalis boni publici manare *et*
solent, & è contra quantarum calamitatum, & angustiarum præceps illa vorago infamis belli ciuilis
procreatrix esse solet, toties animo obuersantur

CXLVIII.

meo, nedum ipsa magnitudo ac pondus memorabilis huius negotij reconciliationis Populi Belgici; verumetiam summa illa lubricitas, & incertitudo totius tractationis præteritæ. Quæ animum meum quantopere mensibus superioribus exercuerit, malim (me hercle) vos Principes, Patrēsque conscriptos ex suomet proprio sensu, iudicioque terro metiri, quam eatenus vllam grauiorem querimoniam coram celeberrimo hocce vestro conuentu depromere. Nam quorsum profutura querimonia rerum, quas satius est obliuioni, quam memoriæ traditas iri? Præfertim vero, dum ad ingens solatium feruire queat, quod non solus, sed vna vobiscum, atque etiam adeo ipsamet Sacra Cæsarea Maiestate, præterea nec solus à solo, imo nec vnus à paucis, sed è contra à plurimis mihi apertum ex simulato fucum fieri citius persentiscere, quam vlllo studio præcauere licuerit. Sperabam quidem ab initio solius patientiæ, ac longanimitatis discreto obsequio nihil non ex vsu boni publici vel tandem protrudi potuisse, & ob id nec imparatum ab eiusmodi armis in hanc palæstram disceptationis prodeundum fore mihi met tunc imperaram: Attamen frustra, & in vanum; postquam re ipsa iam sim expertus, haud vllius moderationis temperiem sufficere posse, negociatio dum instituitur cum eo genere hominum, apud quos, vt nec simulationis mēsuram; ita nec ludibriorum finem reperire conceditur. Verum ne quis erret (cordatos & synceros excipiens) tantum de ijs loquor, qui sui compendij gratia imperitum vulgus nunquam non seduxerunt olim, & nec dum desinunt, fortassis profuerit aliquando præsentī experimēto didicisse, quam vere lubrica res sit vllam fiduciam salubris intentionis de ijs concipere, quos non tam à semetipsis, quam ab ijs, quorum vniuersa salus posita in bello, pacis consilia mutuare constat. At viderint illi, ne quandoque ipsimet cū prauis consultoribus in prædā direptionis cedant, suæque stultitiæ pœnas suamet opinione grauiores luere cogantur. Meum vero est propositum, causa suæ Maiestatis Catholicæ, Regis mei Clementissimi, si minus forsan erranti adhuc dum Populo Belgico probare liceat, saltem, quoad eius in me sit, feriam nauare operam, quod ipsa facti pura, ac nuda veritas amplissimo huic vestro confessui ad plenum innotescere queat. Et proinde cū ignorare nequeam iam præforibus esse tempus, quo quid certi cōstituendum fuerit, de summa totius negotij, atque adeo etiam suprema manus hisce comitijs Pacificatorijs vel tandem adhibenda fore iudicabitur, nequaquam prætereundum duxi, quin post immortales ac solemnes gratias, tum Sacræ Cæsareæ Maiestati, tum etiam Vestris Celsitu. ob tam pios Christianæ charitatis excelsissimos conatus, totque exanthlatos labores, peculiariter actos, etiam hoc præfens scriptum actis Comitiorum publicis ad perpetuam rei memoriam, vestra nimirum pace, inferendum ad instar Epilogi rerū prægestarum exhiberem. Professus vtique me nec contra, nec præter veritatem, multo

autem

CXLIX.

autem minus animo conuertiendi quicquam in hoc etiam arduo negotio a furum; quinimo potius mero studio illustrandæ veritatis intra limites & cancellos eiusdem bona fide permanfurum fore. Prout nec decorum Regiæ Maiestatis patitur verbis potius, quam armorum iustitia cum Authoribus turbarum decertare.

Principio, vt quæ Serenissim. Regis Catholici pia mens, & constantissima voluntas, etiam diu ante exordium horum Belgicorum motuum, reuera semper extiterit, tanto clarius elucescat, haud alienum fuerit ab instituto meo, facti totius enarrationem aliquanto altius repetere: Signanter vero, vt ne quem latere queat, quod sua Maiestas Catholica olim confecto superiori bello Gallico, vt primum necesse habuit sua Regna Hispaniarum inuisere, atque isthinc cætera tum Italica, tum remotiora regna faciliori compendio tueri, ac regere, inficias profecto iri nequit, quin eo tempore vniuersum Belgium ex omni parte, vt pacatissimum, ita opibus iuxta, ac rerum affluentia longe florentissimum reliquerit; nulli non Belgicorum Procerum temporis instantis sui discessus tum honoribus, functionibusque publicis, tum etiam largitionibus verè Regijs, quoad eius in se fuit, simul & præcedenti bello, vt quisquam de bono publico meruerat, diuersimode gratificatus, Ordinibus autem Statuum nihil non indulsit, militem quoque Hispanum, tametsi prudentum iudicio ad sustentandam Belgij securitatem apprimè tunc vtilem reputatum, ac proinde etiam limitrophis præsidij in casu repullulascens belli Gallici destinatum: Tamè fretus fiducia magnarum promissionum, quæ tunc à Proceribus Ordinibusque certatim fiebant, etiam alio commigrare iussit. Et quod eo tempore amoris maximi, iuxta ac fiduciæ supremæ iudicium euentissimum iudicari merito debuerat, ipsis denique gubernaculis Belgij generalibus tunc præfecit non hominem crudum, non tetricum, non imperiosum, non bellatorem, sed Pacificam Ducissam Parmensem, matronam rarissimis animi dotibus præditam, affabilem, beneficam, ac nullius rei magis, quam Pacis conseruandæ simul, & prosperitatis publicæ augendæ studio vehementer accensam. Nihil dico de humanitate illa vere admirabili, quæ tantus Rex in cõsuetudine quotidiana suos tum Proceres, tum ipsos denique Patricios, Senatores quæ pluribus annis antea profecutus fuerat, velint sane nolint, confiteri coguntur, se non tam Regem, Dominumque, quam veras delicias generis humani, vt pote pium Parentem, parentem, Pastoremque Populi, & Curatorem publicæ salutis tunc reuera in persona S. Maiestatis expertos fuisse. Nemo sane inter omnes Proceres tam impudens vel proteruus reperitur, cui si modo animus sit meminisse Regiæ consuetudinis, ac familiaritatis illius temporis, qui non pudore cogatur illam ipsam interpretari potius obsequiosum cultum amicitia, quam debitum ministerium vasalli. Quæ cum ad eum modum se habeant, quis non iudicauerit eius sce-

modi vafallos extremæ ingratitude indelebilem notam contraxiffe, qui tot & tantorum beneficiorum adeo repente obliti, Populum sui Principis absentis, præfertim tam infidiose circûuenire, accendere, turbare, & inflammare ceperunt? Quis præterea non dicat, Regem pinguius ac liberalius de suis subditis tum temporis promeritum fuisse, quam vt vlla de causa ipsis seductoribus aures patulas præbere debuerit?

Prout nec dubitare quisquam iure potest, quin Rex perpetuo sui similis, & quidem in pari erga subditos affectu clementiaque perseueraturus fuisset, si modo ne paucorum aspirantium ad res nouas, atque catenus simplicitate innocui Popelli turpiter abutentium mille tum probris, tum contumelijs ad iustam indignationem prouocatus, omnino coactus fuisset tandem de seditiosorum nefandis conatibus reprimendis, ac denique à ceruicibus fidelium subditorum de acerbissimis iniurijs tempestiuè propulsandis, prorsus necessaria consilia inire. Quis enim Regulus tantillus, non dicam Rex, vique adeo futuri socors, vel animi tam degeneris in orbe Christiano reperitur, qui ordine subiectionis legitimæ ad eum modum in sui respectu turbato, patiatur à paucissimis, ingratisque vafallis sibi frantum imponi, ac legem præscribi? Nam vt cetera politica non absque inaudita temeritate arroganter violata præteream, quis inquam vafallo potissimùm publicæ ac veræ religionis desertori permiserit nō solū vnuerfam plebem contra se concitare; verum etiam sub conficto prætextu, assertæ libertatis conscientia pascim bonorum omnium virorum conscientias illaqueando, nulli non iugum execrabilis seruitutis imponere? Etenim quæ potest seruitus esse maior, quam in negotio Religionis antiqua sua possessione, ac consuetudine violenter turbari? nec non ad insultu aut furiosi cuiuslibet Concionatoris obsequia Barbaro potius (vt nunc fit) quam Christiano more adeo seruiler cogi? Puderet sane hoc loco recensere atrocissima flagitia, quæ tunc temporis sub colore simulati fastidij veteris, & Orthodoxæ Religionis plurimis in locis per Belgium patrata fuere: Tantum obiter hæc attigisse suffecerit, vt nimirum tanto magis perspicue constet, omnino nihil tam ex diametro pugnare cum ipsa rei veritate, quam quod à factiosis hominibus subinde hac tempestate, eheu nimis impudenter in vulgus spargitur. Quasi videlicet Rex is fuerit vnquam, qui populum opprimere conatus præsentibus motibus occasionem præberit. Quin potius è contra haud vllum animo ipsius tormentum grauius excogitari vnquã potuit, quam quod de manifesta subditorum rebellionem competenter vlturus, plane coactus fuerit tempore destinati Gubernatoris Ducis Albani in proprios subditos orlim sibi tam charos, nec nō ab Altissimo in tutelam potius quam vexationem sibi concreditos, armatam iustitiam exercere. Quãto enim suæ Maiestati acceptius fuisset, si modo ne flagello tam rigoroso tunc
opus

opus fuisset, aut si qualitas delictorum commissorum, tanta circumstantiarum atrocitate comitata, vlli dissimulationi saltem honestæ, locum fecisset?

Quamobrem merito, & quidem grauissimè, taxandi videntur illi, qui culpam miserabilis afflictionis Belgicæ, quam ipsimet priores, ob detestabilem suam rebellionem adeo notorie contraxerunt, haud erubescant suomet Regi quantumuis ter mille modis tum irritatorum iniuriam perpeffo longe impudentius, quàm probabilius ascribere? Quasi vero noua res fuerit, aut profus intolerans tantum Principis contumeliose à suis vasallis, & signanter quibusdam peregrinis conculcatum, de vindicanda iniuria sibi tam malignè illata vel tandem cogitasse? Quid enim Rex (si modo ne plane vecors aut profundo mentis stupore percussus videri cupiebat) olim minus præstare poterat, quàm implorato ministerio sublimis iustitiæ, rebus nutantibus, per Authoritatem suam Regiam, aut Principalem occurrere, simul & necessario milite subministrato ad sententiarum executiones tuto adimplendas regaliter cooperare? Quam in re Principi supremo contumaciter obstitisse, ipsosque proscriptos & damnatos, nedum manibus iustitiæ quodammodo ereptos, quinimo & in capita Prouinciarum Rege inuito iam sublimatos extitisse, quantum dedecus, & quam sobriam vtilitatem res illa Belgio pepererit, etiamue in posterum pariet omnes, qui acutum cernunt, perquam facillime diiudicare possunt: satius namque fuisset, quod populus suæ sortis ac conditionis memor æquanimiter passus fuisset, quod Rex haud alio respiciens, quam ad purgamen Prouinciæ à turbulentis, & inquietis hominibus, potuisset in factiosos tranquillitatis publicæ hostes suo tum iure vti, tum etiam Principali officio fungi. Nam id si olim accidisset, etiamue accideret modo, cui dubium, quin loco belli funestissimi, vt pace serenissima, ita loco paupertatis horridæ, iam fulgentissimis opibus in summa prosperitate vniuersum Belgium floreret? En quam ludit in humanis diuina vltio rebus. Pax laudatur ab omnibus, potestque haberi dum lubet, & quidem puro obsequio rei tantillæ, vt nimirum liceat iurato Principi munus Principale exercere, at rerum optimarum sola nausea impedimento est, quo minus vel tandem assurgere queat animus ad saniora consilia capeffenda.

Ex qua re etiam illud grauius subsecutum, quod Populus Hollandicus, focijque præ cæteris aliarum prouinciarum subditis longe maiora sibi sumpserit, quam quisquã Principum huius sæculi vllatenus ferre potuisset. Adeo quod ne quidem erubuerint in merum despectum suæ Maiest. de quorumlibet etiam proscriptorum quantumuis criminolorum tutela, & receptatione, tanquam ex asylo publice profiteri. Cuius quidem facti summa temeritas sicuti Regis animi miris modis afflixit, ita arbitratus est ad Regiam suam existimationem

tionem pertinere, potius armata manu tam de receptatoribus, quã eiuscemodi receptis cõpetenter vlcisci, quã ad nefas publicæ tranquillitatis vsque adeo perniciosum oscitanter conuiuere. Qua nihilominus in re tanta semper fuit vsus animi moderatione, quod cum experiebatur bellum protrahi in longum, non sine oborta suspitione, quasi mero odio suorum ministrorum tale quid accideret, ipsemet Rex de tollendis ad pacem obstaculis mirè sollicitus proprio motu Ducem Albanum cum suis subministris ad se reuocarit in Hispanias, tanquam periculum facturus, si quæ forsan sub nouo Gubernatore minus odioso etiã noua, vel pacatior rerum facies se quomodolibet ostensura foret. At optimum Regem sua fefellit opinio. Nam & illi contumaciter in armis perstiteret, nec vllius pœnitundinis, aut facietatis belli vlla indicia præ se tulerunt: Quinimo potius è contra etiã solito ferociores nequaquam dubitarunt, tanquam ex insidijs submisso Comite Ludouico Nassouio in Ditionem Vltrosanã ipsummet Commendatorem maiorem, licet vix gubernaculis ritè initiatum, tamen incontinenti armis hostilibus prouocare. Verum vt persentiscere cœperunt, sibi comprimis durum fuisse contra stimulum calcitrasse; Tandem iusto interuallo post, visa fuit inter ipsos, quasi à longe, nescio quæ, pacis saniorum Consiliorum meditatio exoriri. De qua Rex certioratus, mirum sane dictu, quam lubens occasionem arripuerit, & quam alacrem se ad pacificatorium conuentum paulo post in oppido Bredensi institutum exhibuerit. Quo loco etsi mandatarij hinc inde ad præfixum comparuerunt: Tamen infaustissimus exitus docuit, tantum ad speciem simulati desiderij pacis, nec non ad placamentum populi diutius belligerare & contribuere recusantis eiuscemodi Conuentum à Capitibus factionis Hollandicæ tunc aucupatum, & procuratum fuisse. Adeo (proh dolor) apud ipsos constitutum videbatur bellum potius quouis tandem grauissimo, fato etiã propriæ vitæ, quam salubri consilio finire.

Cuius demum surrogati Gubernatoris tempore, cum Regi plurima heroica facinora militaria admodum feliciter contra aduersarios ex animi sui sententia celsissent, & præcipuè in Comitatu Zelandiæ ipsamet expugnatio tum oppidi Metropolis, tum denique totius Insulæ Xirixensis: qua ab hominum memoria nulla illustrior, magisue excelsa, nec audita fuit vnquam. Tandem visum fuit Deo Gubernatorem ad res instaurandas non male idoneum ex huius mundi miserijs ad beatiorẽ vitam euocare. Quo tempore cum de surrogando successore in locum defuncti Rex deliberat, haud iniuria credit, pulcherrimam occasionem allicundi populi Hollandici ad tranquilliora sibi denuo oblatam iri: vt qui suspicabatur gliscens odium nominis Hispanici ab initio obstitisse quo minus in prædicto Conuentu Bredensi sub auspicijs defuncti

CLIII.

functi Gubernatoris negotium optatæ Pacificationis protrudi potuerit; & ob id percipiens nulli non manifestare, quantopere ad Pacis serenitatem reuera anhelaret, sponte tunc vniuersam auctoritatem Gubernaculorum generalium detulit Belgicis Senatoribus Consilij rerum Status, plane sibi persuasum habens, quod Princeps Auaicus vna cum Hollandis, saltem eo tempore non tam simulate, vt antea, sed potius omnino serio de stabiliunda æquabili pace cum eiusmodi nouo Gubernatore patrio cogitaturi forent. Porro tam absuit eius rei vlla cupido, vt succreuerit, quod idem Auaicus illudmet ipsum Regis obsequium tanta Prouincialium senatorum fiducia comitatum, suæ fortunæ quasi lumen affulgens interpretatus, tunc demum ceperit per cuniculos Regem clementissimum de bono (vt dici solet) opere lapidare. Nam eo tempore quibusdam incautioribus Ordinum Brabantia Proceribus ad eum modum per insidias obrepfit; quod bona fide crediderint nullum se obsequium acceptius tum Deo, tum bono publico præstare posse quam si violato Regis Palatio, etiam manum violentam in Senatum iniicerent, ac præcipuos quosque Senatores publico carceri manciparent. Vnde tandem ex Ordine subsecuta Bruxellensis populi, parum abest quin furentis, imperiosa compulsio ad inauspicatam illâ contexturam Pacis Gandensis decuplo grauioribus motibus anam ineuitabilem præbuit.

Quibus quidem fluctibus Rex pro veteri suo more tempestiue occurrere cupiens, vtque pari passu ostenderet, quanto amore Belgicum suum Populum prosequeretur, vix à cognita illa fluctuatione vllius temporis momenti spacium interposuit: quin statim per Galliam, non sine termoximo interceptionis periculo ad oportuna remedia, clam in Belgium destinavit in clytæ memoriæ Ioanem Austriacum fratrem non ex multis dilectum, sed vnicum, non rudem armis, sed gloriose exercitatum, non leuem, non futilem, sed grauitate serena conspicuum, non morosum, non acerbum, non asperum, sed amore proximi ac Lenitate mētis nulli Principum huius nostræ ætatis cedentem. Et quæ tunc superstitis præcipua fuit gloria non varium, non vacillantem in religione à maioribus sibi tradita, sed illius cultorem religiosissimum. Qui sane post pacem Gandensem, licet paulo ante inuito Rege contractam, tamen ab se confirmatam, militesque Hispanos & Peregrinos ex Prouincia dimissos, cæteraque ter maximæ considerationis pene innumera officia in Belgium adeo exuberanter collata, haud dubie pristinum splendorem, auitumque decus vniuerso Belgio restitutum fuerat, si modo ne idem Auaicus tantorum officiorum adeo repente oblitus, nec non ex succrescente publica salute priuatam suam fortunam, vel verius ruinam stultè forsitan metuens, maluisset parum gratè nouis turbis excitandis, quam veteribus decenter expiandis ingenium applicare. Quo fa-

Etum, quod Austriacus vix vsquam locorum ab insidijs Auraici tu-
tus, plane habuit necesse, nedum loco sibi prospicere, quinimo &
reassumptis armis Regijs in suum persecutorem, & sectatores re-
center sibi confederatos congruam vltionem distringere. Cui ne-
gotio dum intentus est, adeo nihilominus temperanter se gessit,
quod tametsi continuis pluribus mensibus aleam belli sibi vehe-
menter propitiam fuerat expertus, tamen postea Ordinum Belgij
nomine vel leuiter tantum interpellatus à Generoso Domino Comite
Suartzenbergio, Cæsareo Legato, nihil potius habuit, quam in stu-
dia pacis ardentè collimando, suos mandatarios ad oppidum Loua-
niense ilico destinare. Qui sane rem confecturi fuerant, nisi de Pacifi-
cationis negotio tunc Cæsari Augustissimo receter per Regem concre-
dito, Nuncius ex inopinato allatus fuisset, & simul quoque ipsos de-
putatos aduersarios crudioribus, vt ne dicam plane imperiosis, Ord-
inum mandatis instructos comperissent, quam vt vlla iusta opinio de
sincera Ordinum intentione, vel studio ad pacem vllatenus tunc
concupi potuerit.

Quæ supradicta tantum per occasionem ordinis rerum præge-
starum attingere lubuit, vt nimirum luce meridiana clarius omnibus
constet, quanta sollicitudine, & affectu Rex ab ipsomet presentis bel-
li Ciuilis exordio semper conatus fuerit Belgicum Populum sub Pa-
ternis suis alis in spem tranquillitatis publicæ congregare, & quam
illi è contra in reprobum conuersi, varijs frustrationibus suam Maie-
statem lusere semper. Sed mittantur vetera, tantumque diligenter
ponderentur ea, quæ presentibus hisce comitijs coram amplissimo
hocce vestro Confessu iam pridem accidere. Comperietur sane Prin-
cipem Auraicum simul & Ordines ipsius consilij fretos omnino
nihil minus quam vel leuissimum pacis desiderium vnquam ha-
ctenus habuisse. Prout ex infra deducendis procul dubio ad oculum
patere poterit.

Siquidem mera rei veritas talis sit, quod Rex superiorum annorum
Iudificationibus abunde certioratus quam vana & lubrica res nulli
non visa de spontanea subditorum resipiscencia quicquam solide spei
concupere, & ob id tota mente armorum dispositioni iam dudum vi-
gilanter intentus, cumque nihil minus quam de pace permoliunda
secum cogitaret, omnino præter spem casus tulit, quod Cæsarea sua
Maiestas, exorata nimirum publicis literis Ordinum Belgij ex oppi-
do Bruxellensi octaua mensis Ianuarij anni millesimi quingentesimi
& septuagesimi octauo datis valde serio Suam Maiestat. Catholicam in-
terpellarit quatenus afflicto suo Populo compatiens, simul & in ob-
sequium boni publici (vnde etiam vniuersum Imperium, & signan-
ter Principes, Populique vicini sua commoda percepturi forent)
dignaretur adhuc semel periculum facere de motibus Belgicis ami-
cabili compositione sopiundis: sperare enim, se haud frustratorios
feme

CLV.

semper fore conatus, potissimum stantibus sacrosanctis promissionibus admodum rotunde iisdem literis expressis. Et quo eiusmodi suæ intercessioni fidem astrueret maiorem, etiam ipsaemet originales literas dictorum Ordinum in Hispanias ad suam Maiestatem destinavit. Quarum tenor non sine vafrolenocinio verborum, sicuti artificiose cõtextus, ita nec mirum, quod Rex ex suis moribus alienos metiens passus fuerit à Cæsare tã cordato, & opportuno intercesstore sibi persuaderi, vniuersæ amicabilis compositionis negotium suæ Maiestati Cæsareæ, & deputandis à se Principibus Commissarijs citra omnem hæsitationis scrupulum quod concediderit. Certissima spes fretus, Principem Auricum, & vna quoque Ordines Dei beneficio vel tandem misericorditer illuminatos, admodum serio hocce tam arduum negotium prosecut uros fore.

Cuius equidem spei fiducia Rex consequenter adductus, vix sane effabile dictu, quanto animi gaudio præ amore erga subditos delibutus, quantoque promptitudine vniuersæ tractationis directionem & quidem suffultam debita autoritate amicabilis compositoris etiam vltro suæmet Cæsareæ Maiestati ac Principibus à se delegandis ad opus tam pium & salubre concedendum duxerit; maxime vero probe adhuc memor paternarum exhortationum sanctissimi Pontificis maximi, qui pro veteri sua vigilantia super gregem Domini nunquam desijt suam Maiestatem ad eiusmodi gratiosum, & pium opus consummandum serio ac indefinenter exhortari. Vnde tandem subsecuta Cæsareæ delegationis oportuna rescripta, Vestris Celsitudinibus directa, nec non partibus hinc inde cõcordaturis cum ascriptione loci, temporisque ad inchoandum negotium præfixi, debite notificata & insinuata, haud dubie occasionem & causam huic celeberrimo conuentui dedere. Fuit autem is terminus diei, vigesimi noni, vtpote in Dominica Lætare Mensis Martij, anni præsentis. Quæ res mouit suam Maiestatem Catholicam quod pro veteri sua vigilantia, & tam complusculis mensibus antea, me suum fidelissimum, & obedientissimum Ministrum tunc temporis aliorum negotiorum gratia casu fortuito in Regia Curia Regnorum Hispaniæ existentem, nec non Regijs tabulis amplissimæ Procurationis deinceps competenter instructum, prorsus citra omnem cunctationem huc in Germaniam, ad sanctam hanc Ciuitatem Coloniensem, tanquam locum Comitij destinatum ablegarit. Prout etiam mandatis Suæ Maiestatis ad amussim satisfacere desiderans, iudicavi ad meâ sollicitudinem pertinere, non minus tempestiue quam reuerenter coram Cels. Vestris ad Cæsareæ vestra Mandata cognoscenda paratissimum in loco præconstituto me sistere.

Et quantumuis ipsa ratio, & honestas procul dubio dictarant, quod etiam Ordines in comparando parem sedulitatem ostendisse debuerant, tum quia designato Comitij loco viciniores, tum quia

CLVI.

subditi tractaturi cum suo Principe, tum etiam, quod priores ad hunc ipsum conuentum aspirasse visi fuerint, tamen nescitur, quoniam Principis Aurai, Ordinumque consilio acciderit, quod ipsorum mandatariorum, non nisi longo interuallo post Celsitudinū vestrarum, atque adeo etiam meum in hanc ciuitatem aduentum huc ad Comitia destinarent. Quod forsā aliquā ex parte adhuc fuisset excusabile, si modo ne sterilitas, & angustia limitatorum mandatorum eo tempore suis concreditorum plusquam vulgariter ostendissent, eiusce modi publicas Ordinum actiones, & consilia nihil minusquam de pace ingenuam sollicitudinem præ se ferre. Fuere enim mandata eius generis, quæ ut nec ipsos mandantes & mandatarios tanto præfertim numero, & splendore cooptatos vllatenus decuerūt: ita multo minus digna vel congrua mihi visa, quæ coram hocce tam celebri conuentu ad ipsorummet preces congregato in causa tam ardua & seria exhiberentur. Etenim quæ, & quanta bonitas optimi Regis, qui fiduciaria concessione tam liberi & absoluti mandati non dubitauit mihi suo ministro soli concedere, quod dicti Ordines adeo cito obliti rerum nuper prægestarum ac forma seruata inconstanda pace Gandensi, ne quidem decem suis Collegis, quantumque illustri splendore ac dignitate apud ipsos præditis, iam tuto concedi potuisse iudicarunt? Quis non suspicetur ab initio ipsos summopere metuisse, ne qua exuberantior iustitia, & æquitas, forsā (ut præuiderunt) tunc articulis complectenda, ipsomet suos Mandatarios ad optabilem finem huic calamitoso bello imponendum procliuiores reddere potuisset? Accedit vero ad incrementum illius suspicionis, quod Ordines, ne quidem pluries requisiti, imo nec post ipsam negotiationem, ac materiam pacis insigniter à partibus vltro citroque prægestatam adduci potuerint, suis ut absolutiora mandata largirentur. Quod sane haud iniuria censeretur recusatum fuisse non sine manifesta nota interpretæ authoritatis huius amplissimi vestri Cæsarei Confessus. Quæ si vlla in re, saltem in tantilla, merito valere debebat.

Quo namque tempore certioratus de imperfectione supradicti Mandati, potissimum inusitato quodam modo limitati ad priuatas mandatariorum instructiones, nec non ad breuissimum tempus, licet summo iure potueram recusasse ad vltiora progredi, nec non tantisper de arcanis meorum consiliorum tacuisse, donec pinguiora Mandata, & quidem meis conformia ab Ordinibus destinata fuissent: Tamen quia comperiebam Vestras Celsitudines nihil non de plenioribus mandatis, aut saltem subsecutura ratificatione deinceps elicenda firmiter sperare, summa mihi religio fuit, eatenus vllum scrupulum negotio iniicere; Sed pura mente, & bona fide ad vltiora progressus, obtuli me comprimis paratum ad vniuersa & singula proposita illorum (quibus cum ex aduerso mihi res erat futura) non

CLVII.

minus dilucide quam ingenue respondere. Atque ita accidit, quod post complures dies partim armorum suspensioni minus æqualiter ab Aduersarijs postulata, partim circa ordinem dirigendæ præsentis negotiationis, aliaque ad rem præparatoria fructu modico consumptos, tandem visum fuit Celsitudinibus vestris iuxta efficaciam mearum rationum solenniter decernere, non tam ad me, quam ad mandatarios ex aduerso pertinere ea ipsa, quæ à Principe suo naturali postulatum venerant, scripto complexa ac mihi deinceps communicanda in pleno conuentu exhibere.

Cui decreto Ordinum Mandatarij exinde satisfactientes, tandem conceptos ab se articulos in medium deprompserunt. Attamen quos & quales haud dubie adhuc meminerint vestra Cels. Quarum insigni erga iustitiam, & æquitatem zelo tunc accidisse reor, quod illico post eosdem lectos, & masticatos, nequaquam prætereundum iudicarent, quin accersitos ad se dictos Mandatarios de productorum Articulorum exorbitantia, nedum vt sollicite commonefacerent, verum etiam de competenti, & perquam necessaria moderatione eorundem grauiter, & serio cohortarentur. Cuius exhortationis is demum fructus extitit, quod paucorum dierum spatio interiecto, rursus novos articulos addidere, & quidem prioribus antea repudiatis longe conformiores, quam vt notabilis discrepantia tunc animaduerti potuerit. Professi nimirum ad excusationis colorem, se mandata habere stricta, quorum nec possent, nec consultum iudicarent limites egredi.

Quo factum quod Cels. vestra tanquam truncata, vt suspicor, omni spe vltioris moderationis consequendæ, arbitrati fuerint, ad filum continuandæ negotiationis omnino pertinere, illosmet ipsos Articulos, quantumuis sobrie circumcisos, vel correctos tamen ad eliciendam maturam responsionem mihi communicare. Cui negotio dum intentus eram, cõperi sane crudiores esse, magisque alienos ab officio discretorum subditorum, quã vt expectationi meæ vllatenus satisfacere potuerint. At nihilominus spem vultu simulans, nihil tam fugiendum animo conceperam meo, quam vllius reprehensionis acrimonia grauiori subditorum irritamento occasionem præbere. Et ob id, quarumlibet disceptationum sinuosis ambagibus studiose vitatis, non tam mihi curæ sumpsi propositos articulos redarguere, quam exhibitione nouorum verè paternum, eximiumque studium suæ Maiestatis Catholicæ simul & ipsius summam clementiam erga Subditos, paucorum culpa iam afflictissimos, quoad eius in me fuit, testatissimum reddere.

Hos autem ipsos Articulos paulo post à me exhibitos licet iustissimis de causis speraram omni ex parte placituros fuisse: tamen Celsitudines Vestra (vt opinor) penitus inspecta qualitate huius exulceratissimi sæculi, ipsaque morbi grauitate maturius expensa,

CLVIII.

quo infelix Belgica Prouincia modo laborare dignoscitur, id pro scopo tunc habuisse videntur, dexterrimos & sagacissimos mediatores solerter vt imitarentur. Qui ad eum modum suas plerunque actiones disponere solent, quò videantur quasi ex charitate ac mero iuuandi studio vtramque partem æqualiter oppugnare voluisse. Adeo res ipsa tandem patefecit neutrius partis articulos per omnia vobis arrisisse: sed potius vtrosque hinc inde ad æquabilioris censuræ libram reuocatos, tertio generi articulorum probabilem occasionem dedisse.

Quibus demum nouis articulis vestris, tum mihi, tum Ordinū Mandatarijs ex aduerso rite communicatis, nihil tum prius, tum potius subeundum duxi, quam contentis articulorum diligenter ex ordine lustratis etiam occultas rationes sedulo peruestigare. Quam in re post paucos dies isti negotio impensos, eousque sanè profeceram, quod in me mora fuerit nulla, quin de oportuno & categorico responso suæ Maiestatis nomine, etiam ex tempore profiteri semper fuerim paratissimus. Et sane id oppidò quam lubens tunc re ipsa præstitissem, si modo ne aduersarij inter cætera prætexentes angustiam suorum mandatorum, necesse habuissent propositos ad Pacem articulos destinare cum primis Antuerpiam ad Collegiū ipsorummet Ordinum, à quibus mandata potius ad audiendum & tractandum, quam ad finaliter concludendum accepisse videbantur. Fuere autem dicti Articuli ad Ordines (vt præfertur) consulendos ipsorum Mandatarijs Colonia traditi mense Iulio præterito, non sine calcaribus valde officiose superadditis, quatenus studio consopijundi huius tam diuturni & calamitosi belli ciuiliis sua debita responsa non minus accelerare, quam maturare vellent.

Accessit præterea ad Eximiæ vestræ sollicitudinis vberimam testificationem, quod cum intelligeretur Ordines de Statu negotij ad Particulares Prouincias relationem verisimiliter facturos fore, Vest. Cels. ne prædicto quidem incitamento cõtentæ, etiam mira quadam benignitate pluries non solum ad ipsos Ordines collegialiter Antuerpiæ congregatos, quinimo etiã ad Particulares Prouincias, ipsasque Ciuitates primarias, eatenus vigilanter scribendum duxerint, articulosque conceptos transmiserint. Ego quoque meas literas, vna cum translatis in vernaculo idiomate Articulis tunc temporis pariter addendas putavi, haud sane alio consilio, quã vt populus vbiuis locorū ex peculiari mea scriptione certioratus de enixo Regis studio ergainstauracionem tranquillitatis publicæ tandem ad veram solidamque Pacem tempestiue amplectendam tanto procliuior, & ardentior redderetur.

• Cæterum quam sobrie hæc ipsa qualiacunque nostra communia studia profuerint, cui dubium, quin luculenter testentur grauissimæ contumeliæ dictarum literarum vestris nuncijs, parum abest, quin

CLIX.

quin ubiuis locorum inaudita quadam proteruia nuper illata ut nec
 defuerint, qui pro præmio Pacis præconifatae infelicibus Nuntijs
 etiam læthalia vulnera intulerint. Sed concedatur eiusmodi quid
 absque culpa & conuiuentia Superiorum ob priuatas rixas accidere
 potuisse. Quid obsecro responderi poterit ad publica Edicta plæris
 que in locis, tum in Ciuitate Traiectensi, tum alibi fulminata? Qui-
 bus inter cætera grauibus sub pœnis interdictum extitit, ne cui mor-
 talium licuerit transmissos articulos habere, tangere, videre, proxi-
 moque communicare, multo autem minus ijs, quibus constant, ra-
 tionibus populo ad salutem inculcare. Taceo autem de plurimis li-
 bellis famosis, etiam sub auspicijs sententiæ vel opinionis ipsiusmet
 Principis Auaici interea temporis ad magis magisque obcæcandum
 Populum fere ubiuis locorum, etiam sub Celsit. Vestrarum con-
 spectum in hac Ciuitate Colonensi iamdudum in Vulgus sparsis.
 Nam & eodem tendunt publicæ literæ ipsorummet Ordinum, iam
 nuper decima mensis Septembris Antuerpia ad vestras Celsitudi-
 nes huc Coloniam versus destinatae. Ad quas superiori meo scrip-
 to, licet non nisi breuiter & perfunctorie responderim: tamen
 decet Vestras Celsitudines pro singulari sua prudentia hoc loco in-
 signiter ponderare, quam obstinata consiliorum determinatione ex
 aduerso à plærisque Ordinum Capitibus, vel adeo ab ipsomet initio
 horum motuum semper fuerit laboratum, quo minus vllò vñquam
 tempore pax coalescere potuerit, etiamue nunc possit. Qua de cau-
 sa minus sane mirandum, quod Princeps Auaicus Ordinesque
 Aduersarij iam pene continuos quatuor menses Vestras Celsitudi-
 nes, simul & me debito suo responso finali adeo cõtumaciter defrau-
 darint. Quandoquidem vehemens suspicio apud optimos quosque
 indies magis ac magis confirmetur, quod firmiter credatur, ipsos
 aduersarios haud alio fine, & intentione hæcenus responsum illud
 absolutum distulisse, quam ut ne subornatis Populi seductoribus ad
 perniciosa sua ministeria viriliter exequenda iustum temporis spaci-
 um deforet. Nam eiusmodi Consilia nisi apud ipsos studiose præ-
 cessissent, quorsum obsecro spectarent tot satyrica scripta? tot &
 tam anxie legationes secretæ, tum huc Coloniam, tum ad singulas
 fere prouincias destinatae? ac denique tot populares diffamationes
 contra hunc celeberrimum Conuentum, totque conspirationes
 contra Articulos propositos? ac postremo tot & tam cauillosæ
 Commnicationes eorundem articulorum? Quarum meritò pude-
 re debeat omnes illos, qui vel defano iudicio, aut in pacem synceri-
 ter porrecti, vllatenus profiteri audeant. Cæterum illud satis asse-
 qui nequeo, quænam ratio, aut necessitas ipsum Principem
 Auaicum, Ordinesque impulerit, quod sponte hunc Conuen-
 tum magnis precibus appetendum censuerint? nisi forsan sibi
 etiam gloriandum duxerint in eo, quod homines propemodum
omnes

- omnes ; qui publica sapiunt , longe verissimum arbitran-
tur ; videlicet ipsa capita Aduersariorum , non tam ipsam veram pa-
cem , quàm pacis tantum verbotenus desideratæ qualemcun-
que opinionem hac via apud vulgus sibi astruere voluisse. At
ipsi viderint , qua fatione apud Cæsaream Maiestatem , cæterosque
- Principes se purgent : Cum superioribus literis nihil non de animi
candore tam sacrosancte polliciti iam vsque adeo suimet obliuiscan-
tur. Præsertim quod inficiari nequeant , se iam ante annum de hocce
Conuentu Pacificatorio sufficienter præmonitos fuisse. Nam ad mo-
rarum ludibria excusanda prætexere magnitudinem negotij , plus-
quam abundè confutatur recentibus exemplis Prouinciarum
Hannoniæ , Arthesiæ , cæterarumque , & signanter Ciuitatis Busco-
ducentis , quæ hos Articulos diligenter vt primum nuper scrutata ,
ita vix apta vocabula ad manum habere fuit visa , quibus pietatem , iu-
stitiamque , & æquitatem ipsorum Articulorum satis pro feruore a-
nimi collaudare potuit. Quid enim apud eiusmodi Prouincias &
Ciuitates nocuit ipsa magnitudo negotij , quo minus cum Principe
suo naturali iustis conditionibus etiam tempestiuè se reconcilia-
rint ? Et si forsan respondebitur , dictas Prouincias minus quàm de-
buere , sua commoda intellexisse : considerandum fuerit , an ne tan-
tundem iure exprobrari debeat , tam ipsismet Hollandis , Zeelandis-
que , quàm cæteris Ordinibus , qui olim nullo habito ad magnitudi-
nem negotij respectu , etiam recenter ante biennium minore , quàm
vnius mensis spacio , Pacem Gandauensem , nedum post debitas com-
municationes vltro citroque habitas , in scriptis redegerunt , quin-
imo & breuissimam relatione Ordinibus facta , etiam citra moram & sti-
pulati sunt , & publicarunt. Quocirca planè ridiculum videtur , alle-
gare magnitudinem negotij : cum nulla proponi queat restam ardua ,
tantiq̄ue momenti , cuius in deliberatione exitus non reperiat , si
modò ne proba voluntas desit. Quam apud Principem Aulicum ,
Ordinesque Antvverpienses vehementer nunc desiderari , longe no-
tius est , quàm vt demonstrato egeat.

Ex quibus igitur prænarratis omnino euidenter constat , quod
Serenissimus Rex Catholicus omni tempore semper fuerit paratissi-
mus Populo Belgico optatam pacem verè , clementer , ac pater-
nè largiri ; quodque iam integro octennio continuo vniuersæ suæ
actiones , & consilia haud aliud quippiam reuera præ se tulerint ,
quàm puram inuitationem Subditorum ad tempestiuam extincti-
onem belli : sine qua nec Populus ad veram tranquillitatem per-
uenire , nec Prouinciæ vsque adeo iam attritæ , vllò vnquam tem-
pore reflorescere poterunt. Vsque adeo , quod Sua Maiestas inter
ea temporis nullam vnquam occasionem sibi excidere fuerit pas-
sa , qua non ad instar parentis pietissimi laborantium Subdito-
rum fluctuationi spontè occurrens , quiduis eorum alacriter præ-
stitit ,

CLXI.

quæ ad flectendum populum quomodolibet profutura credidit. Nā (vt ante dixi) Ducem Albanum cum suis ob id, quod Populi gratia illos excidisse fuerat subodoratus, ad se in Hispanias reuocauit; & quidem surrogato Commendatore maiori, homine ad pacis quam bellum negotia longè exercitatore. Præterea vel leuiter tantum rogatus, mi-
 dum Patritios, & patrios, quinimo & Pacis appetentissimos deinceps ad Conuentum Bredensem ablegarit. Vt ne taceam de summa Gubernaculorum generalium tunc sponte delata supremo Senatui rerum Status. In quo, vnico tantum Hispano togato excepto, cæteri omnes de gremio vasallorū Belgicorum fuere. Misit insuper per medios fluctus Regni Galliæ, non sine termaximo periculo, colendæ memoriæ Ioannem Austriacum, filium vt gloriosæ memoriæ Caroli Quinti Imperatoris, ita suum fratrem longè charissimum. Qui consequenter suos Legatos etiam mira alacritate destinauit ad Conuentum Louaniensem. Postremo etiam eadem sua Maiestas me huc destinauit Coloniam, tamquam periculū facturum, num quod superioribus medijs protrudi nequiuisset, saltem hocce tam excelsa ac sublimi medio Cæsareo adhibito, vel tandem post tot labores huic negotio impensos, felicem exitum fortiretur.

Econtra vero Princeps Aulicus vna cum suis Affectis (quorum haud dubie fortuna bello sustinetur) nihil aliud in hodiernum vsque diem præstitere vnquam quam studio propagandæ suæ illegitimæ dominationis corā infelici populo desiderium pacis publicè quidem speciosis verbis ostentare, at nihilominus omnes ingenij neruos clā intendere, ac tū vt, quoad eius rei sit, perpetuo agatur, vsus ad eum finē strategemate conduplicato: Nā sicuti totus semper fuit in eo, vt quā profundissime imprimeret vniuerso Populo diffidentiam obseruationis promissorū Reginū, & signāter vero de sua clemētia ac misericordia, ita veritus, ne forsā ex eo capite non satis robusta minus tuta sua cōsilia euasura foret, nihil potius habuit, quā priorī laqueo pariter ex causa plantationis nouarū sectarū, etiam secūdem superaddere, haud dubie aliū potius loco illius secundi adhibiturus, si modo credidisset quicquā excogitabile fuisse, quo Regis tanti sui benefactoris animum magis percellere magisue compungere, aut etiā vrere potuisset. Est enim res vniuerso Belgio manifestissima, quā immensa sollicitudine idē Aulicus, etiam post inchoatū huncce pacificatorium Conuentū laborarit circa fabricationem impiæ, ac monstrosæ illius vnionis Traiectensis, & quanto opere semper conatus fuerit, Religionem Catholicam Romanam vbiuis locorum extirpare, ac illius exercitium tollere: prout ne hoc quidem tempore adhuc cessare desinit. Tantumdem si ad Pacis conamina respexisset, iam ante aliquot menses pace optatissima subditi potiti fuissent: verum hæc suo tempore curæ erunt Omnipotenti Deo: tantumque suffecerit veram originem

nem continuandæ (proh dolor) calamitatis Belgicæ obiter attigisse. Vnde etiam Imperium, parum abest, quin vniuersum, non sine maximo dolore suæ Maiestatis grauissima sua dispendia peculiariter patitur. Nec dubium, quin tractu temporis longè grauiora passurum, nisi tempestiuè ratio quædam secura ineatur, qua vel horum motuû notorij authores ad moderatiora consilia capeffenda opportunis medijs pertrahantur, vel si omnino contumaces esse pergant, etiam inuiti cogantur. Nam vt tantus Rex inter cætera, quæ duriora ab se extorqueri patiatur, ea, quæ ex Diametro pugnant, cum suo honore, suaque conscientia, & iureiurando olim tam frequenter, in singulis septendecim Prouincijs adeò deliberatè ab se reiterato, vt nec ratio dicat, ita nec inter Principes Christianos, à Maioribus tradita cõsuetudo eiusmodi rem adeo fædam quoquomodo patitur.

Superest autem, quàm purissimè fieri poterit à me, vt respondeatur ad quæstionem ab Amplissimo vestro confessu mihi iamdudum antea propositam. Quæ cum primis à me certiorari postulastis, quænam mea, aut potius suæmet Maiestatis Catholicæ mens sit, & voluntas circa Articulos, ad effectum sedandorum motuum Belgicorû, iam dudum antea à vobis conceptos, ac deinceps in alterutrum mihi propositos, hoc est, an acceptandos, an verò illos fore repudiandos, aut nouarum limitationum, vel ampliacionum clausulis alterandos existimem? Ad quam propositionem eo, quo me decet obsequio, respondere cupiens, nequaquam celabo vestras Cels. quod ab initio, quo primum Articulos vidi non pauca notarim, plus quàm mediocriter discrepantia, tam ab articulis à me paulo ante propositis, quàm ab ea amplitudine potestatis, quam in Belgio suæ Maiest. Catholicæ, tanquam Principi supremo, semper cõpetiisse, ac quouis iure deberi existimarem. Quæ tamè ipsa nec tanti faciunda iudicauì, quin modò respiciès ad sublime illud fastigium Sac. Maiest. Imper. tanti Intercessoris, simul etiam ad ingenuum illum candorem, summamq; integritatem, qua hocce in negotio V. Cels. indubitanter versatos fuisse deprehèdi, longe malim vestræ omnium communi censuræ hac in parte meã subijcere, quàm vllius seuerioris supercilij, aut morosi disputatoris notam apud celeberrimû hunc vestrum Conuentum incurrere. Quod quidem ipsum tanto magis mihi fugiendum duxi, quanto manifestius constat, suam Maiestatem Catholicam omnino nihil tam ex animo desiderare, quàm hæreditarijs Belgicis suis Subditis optimè prospèctum, ac piensimè consultum iri. Dij faxint aliquando, secum vt expendere incipiant, quantum reuera intersit inter paternum affectum naturalis Principis ac Domini, & simulatam charitatem illius, qui more mercenario, dum se populo venditare, aut insinuarè cogitur, illud præsertim sui compendij gratia fugere tenetur, ne qua reconciliatio inter Principem, & Populum vlllo tempore exoriantur. Est enim res manifesta nimis, Principem Auaicum ob præcedentem

dentem transactionem, olim super paterna successione notorie celebratam, alibi extra Ditiones Regias non habere locum proprium, vbi suo iure esse, caputque reclinare, multo autem minus, vbi anxiam vitam sustentare valeat: imo debitorum mole quodammodo oppressus, ne quidem in ipso Belgio latitare posset casu, quo iusticia instaurata creditoribus consueta iudiciorum tribunalia paterent. Quocirca vt summam omnia complectar, vtq; etiam suæ Maiestatis Catholicæ ardentissimus amor, & affectus erga Subditos cuiuslibet tanto explorator euadere queat, dico, & profiteor apertè, quod licet supra dictos Articulos, à Celsitudinibus vestris in spem reconciliationis, & solidæ Pacis Belgicæ nuper conceptos & propositos, satis superque plenè, tam verbis, quàm factis iam antea acceptarim, maximè verò in suscepta reconciliatione tam Ciuitatis Buscoducensis, quàm aliorum diuersorum Nobilium, & Subditorum particularium: Tamen de nouo, quatenus opus sit, nomine suæ Maiestatis illos acceptandos censeam, proque acceptatis, laudatis, & sufficienter emulgatis, quantum in me est, haberi volo, & cupio. Illud autem supremi Colophonis loco subiiciendum putauì, quod, quicumque hos ipsos Articulos fastidiat, aut reiiciendos arbitretur, is, velit nolit, dum intus secum loquitur, confiteri cogitur, se Pacis publicæ infestissimum hostem hætenus semper fuisse, ac impostero perpetuo fore. Datum Colonia decima Nouembris, Anno 1579.

Carolus ab Arragonia ffr. hyspany

Num. LXIX.

RECESSVS REGIS HISPANIARVM CATHO-

lici Mandatario, Duci de Terra noua, & Ordinum Belgij

Legatis, 13. mensis Nouemb. Anno 1579. desiderat² se sp^osi statim publicatus.

Dptarent Sac. Cas. Maiestatis Commissarij, grauisimum hoc Belgicæ Pacificationis negotium, tantis laboribus, molestijs, & sumptibus per tot menses tractatum, ad eum finem, quem & sua Maiestas, & proculdubio omnes expectarunt, perducì; & pacem, pristinumque nitorem, Belgio, Dei ope, & suæ Maiestatis auctoritate, Dominorumque Commissariorum opera, & labore restitui potuisse. Nihil enim illis gratius contingere potuisset, quàm si ingentis sumptus, & operæ laboriosissimæ negotio huic impensæ dulcissimum hunc fructum, videlicet Belgij cum Rege & Principe suo legitimo reconciliationem, veramque pacem, quietem, & tranquillitatem producere, & Deo pacis auctori, Christianæque Reipub. atque æternitati offerre & consecrare licuisset.

Recessus comm^o
for 10 100

Cum verò huius voti sui compotes fieri non potuerint, patienter id, quod mutare non possunt, ferendum, & tractationi huic, non eum, quem cuperēt, sed quem possunt, finem imponendum censent. Vt autem varia sunt hominum iudicia, & quidam forte temeritati adscribent, quòd graue hoc onus, nulla conciliationis spe apparente, susceptum, & protinus non repudiatum sit. Quidam forte maiorem diligentiam, concessionem, vel indulgentiam necessariam fuisse, Dominosq; Commissarios aliquid prætermisisse affirmabunt. Quidam verò existimabunt, nondum huic tractationi finem imponendum, sed illos, qui consilium mutaturi, moram purgaturi, & conditiones pacis hic propositas acceptaturi essent, vel diutius expectandos, vel viam illis aperiendam, & demonstrandam fuisse, qua sine ullo impedimento vel scrupulo ad optatam pacis metam tandem peruenire, & huius tractationis aliquem fructum, quamuis serius, percipere aliquando possent. Ita Domini Commissarij ad Cæsareæ Maiestatis & suam auctoritatem tuendam, & conseruandam, & quorundam iudicia conuellenda, aliorum verò ignorantie & tardiori pacis acceptationi succurrendum, non potuerunt prætermittre, quin loco recessus, & conclusionis huius tractatus ea, quæ sequuntur, tam Catholici Regis Mandatario, Duci de Terra noua, quam Legatis Ordinum Belgij exponerent.

Et primò quidem silentio prætereundum non arbitrantur, quòd eo ipso tempore, quo suæ Cæs. Maiestati placuit onus sedandi hos motus Belgicos humeris eorum imponere, ex tantis turbulentissimarum tempestatum procellis ac fluctibus, quibus Belgium agitari, et tantum non submergi intelllexerunt, aliquem timorem, metumque conceperint, malum hoc tam altis radicibus multorum mentibus infixum esse, vt illi efficacia, & salutaria remedia adhibere, & tot vulnera, tantum non lethalia per hanc tractationem curare, & sanare, vel impossibile, vel difficilimum futurum esset.

Et eam ob rem, aliasq; nõ leues ob causas, varijs excusationibus tam arduum onus submisit, & diligenter deprecari, & euitari conati sunt. Cæterum sua Maiestas tanto, tamque verè paterno erga calamitosas Belgicas Ditiones affectu, et amore flagrauit, vt à sententia sua nullis excusationibus se dimoueri passa sit: sed toties clementissimè ad Dominos Commissarios eo nomine scripserit, vt suæ Maiestatis piæ voluntati diutius resistere, nec potuerint, nec debuerint. Eo autem libentius hoc onus sibi imponi passi sunt, quòd populos Belgicos, vicinos suos, lamētabili hoc bello per tot annos miserè attritos, commiseratione dignos existimarunt, ijsq; ex animo condoluerunt: & spem non vulgarem pacis conciliandæ ex eo conceperunt, quòd Regem Hispaniarum nihil aliud ab Ordinibus & subditis Belgij petere, & exigere intellexerunt, quam vt Catholica Romana Religio conseruetur; & Regi sua auctoritas, & obedientia integramaneat, & præstetur; quodque ex literis Ordinum Belgij, 8. Ianuarij, Anno 78. ad Cæsaream Maiestatem datis (quarum exemplar sua Maiest. ipsis transmisit) cognouerunt; Ordines Belgij suæ Maiestati sanctè affirmasse, & pollicitos esse, quòd nunquam fuerint, nec sint, nec futuri sint alterius sententiæ, quam vt in Belgio Catholica sanctæ Romanæ Ecclesiæ Religio colatur, & sua Regi constat auctoritas. Cum igitur in hoc totius controuersie statu, à Regis sententia sancta promissio Ordinum Belgij non differre

differre videretur, tanta spes pacis constituendæ affulsit, ut Domini Commissarij eo promptius & alacrius hoc munus susceperint: præsertim cum Ordines Belgij in Wormaciensi etiam Conuentu, anno præcedenti celebrato, tam aliorum Principum & Ordinum Imperij, quàm ipsorum Dominorum Commissariorum Legatis Patriæ suæ calamitates diligenter exponi, ipsorumque auxilium & fauorem implorari, & tam Catholicæ Romanæ Religionis conseruandæ desiderium, quàm fidem & obseruantiam suam in Regem Hispaniarum allegari curarint; & postea etiam pari ratione, quemadmodum per Regem factum, Casareæ Maiestati causam hanc submitserint, & in Coloniensem hanc tractationem conseruerint. Quis enim non sperasset, parte vtraque circa hunc contro- uersæ statum, in eandem sententiam concurrente & consentiente, pacem Dei ope conciliari posse? Quis Ordines & Subditos Belgicos tantas Patriæ suæ calamitates, & Casareæ Maiestati Imperij Ordinibus, ipsorumque Domino- rum Commissariorum Legatis exponentes, eorumque auxilium implorantes, vel auctoritati eorum, quorum auxilium implorarunt, parum delaturos, vel ad hunc Conuentum per Casaream Maiestatem indictum, Legatos suos serius, & sine legi- timo Mandato missuros, vel quicquam, quod ad proprias calamitates quàm ocys- simè amouendas prodesse posset, prætermisuros, cogitare vel diuinare potuisset? Quis non sperasset, Ordines & subditos Belgij oblationis, allegationis, & sanctæ promissionis suæ memores futuros, nihilque facturos vel petituros, quod illis con- sentaneum non esset? Quis Ordines & Populos Belgicos tam diuturnis bellis at- tritos & fatigatos, cessantibus etiam & sublatis sumptorum armorum causis, promptiores ad hoc calamitosum bellum continuandum, quàm ad pacem benigne oblatam amplectendam futuros existimasset? Quis denique submissionem vtrius- que partis, Cas. Maiest. pari ratione factam, & expressam huius Colonien. tra- ctationis ad probationem tantopere mutandam & restringendam, & Casareæ Maiestatis, & Dominorum Commissariorum verè paternum affectum, studium atque laborem irritum fore, sperare vel credere potuisset? Quanquam autem Domini Commissarij, omnibus his de rebus optima quæque sperantes, eo ipso tem- pore, quod Casareæ Maiest. tam ipsis, quàm partibus præfixit, & sic ante septem integros menses, sepositis suis, suorumque Subditorum negocijs, huc se contule- runt, & ad tractationem inchoandam, prompti paratique fuerunt; tamen ex parte Ordinum Belgij, nullos hic Legatos inuenerunt, & ob id cum solo Regis Mandatario, Duce de Terra noua hic præsentè nihil tractare vel agere potuerunt.

Et licet post aliquot hebdomadas Legati Ordinum comparuerint, Mandatum tamen minus sufficiens, & ad sex hebdomadas restrictum exhibuerunt, & in bodiurnum vsque diem plenius Mandatum (quantumuis non semel petatum & exactum) illis transmissum, tempusque prorogatum non est. Quæ res tam in ipso huius tractationis exordio, quàm in progressu, spem de pace conceptam plurimum labefactauit; & Sæ. Cas. Maiest. Dominorumque Commissariorum, pium & diligentem conatum, & laborem magna ex parte irritum fecit. Nam ut ex prio- ri vtriusque partis declaratione, Religionem Catholicam Romanam, & auctori- tatem Regis concernente, & ex pari, eaque indefinita potius, quàm ad certum tempus restricta submissione, magna pacis spes affulsit: ita vel in ipso limine

huius conuentus ex Mandati defectu prioris declarationis & submissionis mutatio apparuit, & spes pacis (praesertim vniuersalis) magnopere debilitata, vel potius planè sublata est.

Cum enim Ordines Belgij, ne de Mandato quidem Legatis huc mittendis dando conuenire potuerint; sed Arthesij, Hannoniensium, & quidam alij priori declarationi, & promissioni de conseruanda Catholica Romana Religione inherentes, ad petendum & defendendum alterius Religionis exercitium, nullos huc Legatos mittere voluerint; sed cum Principe Parmense, alijsque Regijs ministris de pace tractare & transigere maluerint; Alij verò liberum illud exercitium praecipue Legatis mandari debere contenderint, illisque illegitimum, insufficientem, incertum, ad instructionem non exhibitam se referens, & submissionem indefinitè factam ad sex hebdomadas restringens Mandatum dederint; & praeter alias manifestas mutationes, & immutationes, inter se nouas confederationes statim in initio huius tractatus, & intra terminum Legatis suis praefixum erexerint; & sic tacite & ipso facto Mandatum suis Legatis datum, vel reuocarint, vel plurimum labefecerint, & terminum prorogare noluerint, vel sine consensu extraneorum Principum (cum quibus se tractationem inisse scripserunt) non potuerint: certe tot tantique defectus Mandati, & tantae distractiones & mutationes, non potuerunt non spem omnem de vniuersali pace concilianda prius conceptam, Dominis Commissarijs eripere, eiusque viam planè praeccludere. Hunc enim factum est, quòd nec cum Arthesijs, & Hannoniensibus, alijsque nullos hic Legatos habentibus, quicquam de pace tractare, nec illis, salua fronte, & instructione sua, & inuito Regis Mandatario, authores esse potuerint, vt cum Rege suo se non reconciliarent, vel à pace cum Regis ministris inita resiliunt. Hunc etiam factum est, quòd cum reliquarum Prouinciarum Legatis, legitimo et sufficienti Mandato caerentibus, nec de Inducijs, & Induciarum conditionibus, nec de causa principali quicquam certi, vel intra breuissimum terminum ipsorum Legatis praefixum, vel postea tractare & concludere potuerint. Estque summa admiratione dignum, quòd illi, qui intra plurimos Menses, & in hodiernum vsque diem, de formula certi Mandati suis Legatis dandi vel mittendi conuenire non potuerunt, totius huius grauissimae controuersiae decisionem intra cancellos sex hebdomadarum concludere & coarctari conati sunt; praesertim cum Legati Ordinum eiusmodi non tam media, quam extrema, prioribus promissionibus & pacificationibus illis, quas ipsi Legati duodecima Iulij totius huius tractationis fundamentum esse allegarunt, parum conuenientia proposuerunt: vt vel sensus communis diceret, tam arduam controuersiam intra sex hebdomadas conciliari & decipi non potuisse.

Quaquam autem haec omnia Dominis Commissarijs iustissimam causam praebere potuissent, saltem post praefixas sex hebdomadas, vel post duodecimam Iulij (quo die Legati Ordinum dixerunt, quòd in vllam vltiorem tractationem progredi nollent, omnem pacis spem abiciendi, & protinus hinc discedendi: Ne tamen officio suo vllò modo deessent, vel quicquam praetermitterent, quòd Commissioni & Instructioni Caesareae consentaneum, & ad vicinas Ditiones Belgicas mi-

CLXVII.

serè concussas & afflictas, à belli flagrantis incendio liberandas prodesse posset, non sine tædio, labore, & sumptibus grauisimis, per septem integros menses hic manserunt, tractationemque continuerunt. Vtque ex prioribus pacificationibus, varijsq; scriptis & actis intellexerunt, Ordines Belgij non tam ad nouam Religionem inducendam, eiusque exercitium defendendum, quam ad amouendum seuerius quorundam imperium, expellendum extraneum militem, priuilegia conseruanda, libertatem commerciorum restaurandam, & insolitas collectas, & exactiões auertendas, & similes politicas ob causas arma contra Regem, eiusue ministros sumpsisse.

Ita summo studio & labore has belli, & sumptorum amorum causas per propositas pacis condiciones è medio tollere conati sunt, vt ita cessante causa effectus quoque cessaret. Et non dubitant, quin omnes boni & pacis studiosi, confessuri sint, propositos politicos pacis articulos, non sinistrè, sed dextrè & candidè acceptos, et interpretatos, ad tollendas omnes hætenus per Ordines Belgij allegatas calamitosi huius belli causas, cõmodissimos esse; maxime, cū Domini Commissarij ad promouenda illa, quæ ad firmam & inuiolabilem huius pacificationis obseruationem, & sic ad vtriusque partis plenam securitatem forte adhuc necessaria, vel vtilia censerì possent, se non semel obtulerint.

Et si quis existimet, præter politicas controuersias etiam seueriora contra alienæ religionis homines decreta, causam huic bello dedisse; is quoque, si articulos pacis per Ducem de Terra noua in causa Religionis propositos, sincero animo legat, & perpendat, non potest non fateri, per eosdem talem quoque seueritatem ita mitigatam, vt nemo iuste conqueri possit, Regem sub prætextu Religionis, vel in corpora subditorum sæuire, vel bona illorum appetere, & confiscare, vel etiã ipsorum conscientijs vim inferre velle: ita vt nullam elabendi, & corpora, bona, vel conscientias saluandi viam habeant: nisi contra ordinarium Magistratum, & sic contra ipsius Dei ordinationem cum innumerabilium corporum & animarum periculo bellum gerant.

Quæ cum ita sint, Domini Commissarij mirantur non immeritò, quamobrem ad æquisimas pacis condiciones, omnem belli continuandæ necessitatem, & comminatæ priuationis & desertionis prætextum è medio tollentes, & vel ipsis Legatis Ordinum decimoctaua Iulij fatentibus, propius ad mentem & intentionem Ordinum accedentes, intra sedecim hebdomadas ab Ordinibus certum responsum, quamuis aliquoties petitum & exactum, non acceperint. Eo excepto, quòd soli Buscoducenses sanioribus vsi consilijs, responderunt easdem pacis condiciones sibi placere; & Transsylvulani 13. Septembris responderunt, se resolutionem suam Dominis Commissarijs proculdubio placituram, ad generales Ordines misisse; & Valencenienses se Regi, & Principi suo legitimo reconciliari, & condiciones pacis Arthesijs & Hannoniensibus concessas acceptare velle, non obscure indicarunt; & in initio Septembris Antverpienses, & Brabantia ac Geldria Status, Ordinesque generales aliquã spè certi responsi, opportuno tẽpore trãsmittendi, Dominis Commissarijs fecerunt; & tandem Tornacenses, Tornesienses, & Nomiomagenses, responsuum suum Antverpiam transmissum esse, huc scripserunt; & postremò etiam ipsi Ordinum Deputati Antverpiæ congregati, in literis suis vice-

sima

CLXVIII.

lima Octobris datis, aliquot dierum dilationem petierunt. Sed cum Buscoducentium causa iam dum transacta sit, & Dominorum Commissariorum praesentiam non requirat; & Valencienenses vicinis suis Arthesijs & Hannoniensibus, cum Rege reconciliatis, se maluerint adiungere, quam Dominorum Commissariorum opera uti; & Transsylvanorum, Tornacensium, Tornesiensium, & Nouiomagensium resolutio ex Antuerpia nondum huc sit missa; illisque & alijs pacem amantibus, etiam hoc conuentu dissoluto, per viam paulo post demonstrandam succuri possit; & Ordinum Brabantiae, generaliumque Ordinum deputati, in literis suis 6. Id. & 10. Septembris Antwerp. datis, ab acerba & odiosa veterum altercationum renouatione & resuscitatione, & quorundam iustissimorum, & ad inducendam veram anteaكتورum obliuionem, & aequalem omnium recõciliationem planè necessariorum articulorum ipsiusque Edicti perpetui & sic praecipua ferè fundamenti totius huius tractationis sinistra interpretatione & impugnatione non abstinuerint, nec opportunum tempus responsi transmittendi expresserint, nec vllam ferè spem articulorum acceptandorum, Dominis Commissarijs reliquerint, nec illis intra praefixum peremptorium terminum, nec intra tredecim hos dies eundem terminum sequentes, responsum promissum transmiserint; nec cuiquam obscurum esse possit, quòd multi ad arma potius, quam ad pacem propensi, de hac tractatione, articulisque hic propositis, minus candide loquantur, scribant, confingant, & publice etiam impressis famosis libellis per totum Belgium, & vicinas Regiones spargant; & quid in quibusdam locis, Ciuitatibus & Prouincijs minus pacificè factum & conclusum sit; nec Arnhemenses in literis suis decimosexto die Octobris datis, dissimularint, quòd malint mortem subire, quam Conditiones pacis hic propositas (quas acerbissime & odiosissime impugnarunt) acceptare; nec Domini Commissarij quicquam vltorius, praesertim in causa Religionis, à Rege, vel Duce de Terra noua obtinere, vel illi inuito extorquere possint, nec ipsorum negotia per tot menses seposita & suspensa admittant, nec reputationi & auctoritati Caesareae Maiestatis consentaneum sit, vt se hic diutius frustra, & sine vllò fructu detinere patiantur: Nihil aliud restare vident, quam vt tandem tractationi huic finem imponant, hinc discedant, & totum negotium Deo Optimo Maximo, Sacrae Caesareae Maiestati (cui omnia fideliter relaturi sunt, & ipsis partibus commendent. Diligenter interim & sedulo Ordinum Legatos) adhortantur, vt quantum in ipsis erit, ex suorum animis diffidentiam, exasperationem, & omnem sinistram suspicionem, à suae Caesareae Maiestatis, & Dominorum Commissariorum animis, & proculdubio etiam à Catholico Rege alienissimam, eximere, ipsisque persuadere conentur, vt à diuturnis tempestatibus, procellisque bellorum ad humanioris vitae quietem, & tranquillitatem transitum faciant, & citra longiorem moram, maximo suo commodo, & incredibili calamitosa multitudinis, & vniuersi Orbis letitia, suae Caesareae Maiestati, vel Regi Catholico, vel Ministro eius significent, se articulos pacis hic propositos acceptare velle; vt ita dissolutum etiam hunc conuentum, dulcem eius fructum percipere, perque pontem hic constructum, vel demonstratam salutarem tabulam, ex tam vasto infinitorum malorum pelago, & praesentissimè

CLXIX.

mo naufragio ad veram quietis & tranquillitatis portum transire vel enātare, & sub placido & miti Regis sui Imperio & gubernatione, pristinam felicitatem recuperare, ac & veram ac diuturnam pacis innumeris comoditatibus frui possint. Quod Domini Commissarij Belgicis Ditionibus ex animo optant & precantur. Et utriusque parti benevolentiam, amicitiam, & promptum gratificandi studium offerunt: nihil amplius ab eis petentes, vel expectantes, quam ut suae Cas. Majest. & Dominorum Commissariorum pro salute Belgij susceptum laborem, studium, sumptus, & operam non vulgarem aequi bonique consulant. Et sincerè ac candidè potius, quam sinistrè, & in deteriore partem interpretentur; & in pacem, vel conditionibus hic propositis, vel, si malint, ea via, quam Arthesij & Hanonienfes ingressi sunt, conficiendam, omnes nervos intendere, omnemque operam collocare non desistant. Publicatum Coloniae xxiiij. Nouembris, Anno Domini-
cae incarnationis millesimo, quingentesimo, septuagesimonono.

Gebhardus Electus Colonienfis
manu propria sst.

Iacobus Archiepiscopus Treuirensis
Princeps Elect. sst.

Iulius Episcopus VVirtzburgensis,
Franciae Dux sst.

Otto Henricus Comes in Schwvartzemberg sst.

Iohannes Laevermannus sst.

Y

SEQVVA

CLXX.
 SEQVNTVR QVAEDAM EX GERMANICO IN
 LATINVM SERMONEM TRANSLATA, QVAE IN
 eorum gratiam, qui Germanicæ Linguæ
 imperiti sunt, hic ad calcem
 adiecimus.

Inter Exhibita, Pagina I. Num. I.

Os VVilhelmus, Dei gratia, Dux Iuliæ, Cliuïæ, Montenſis, Comes Marchiæ, ac Rauenspergi, Dominus in Rauensſtein, &c. notum facimus omnibus & ſingulis: Poſteaquam Romani Imperij Cæſarea Maieſtas, Dominus noſter clementiſſimus, præter alios quosdam ſuæ Maieſt. Commiſſarios, ratione præſentis per Maieſt. ſuam in Sacri Romani Imperij Ciuitate Colonia inſtitutæ, ac nouiter inchoandæ Inferioris Germaniæ cauſa Pacificationis tractatione in Commiſſarium clementiſſimè nos deputauerit, & ex cauſis nos mouentibus, noſtris Conſiliarijs huiusmodi Commiſſionem loco noſtro conceſſerimus ac permiſerimus: quòd nos in eum finem præſentes, honeſtos & charos Conſiliarios & fideles noſtros Vernerum de Gimmenich, Archiſatrapam Ducatus noſtri Iuliacenſis, Ioannem Lavverman, & Hermannum Rineck, Præpoſitum Cliuënſem, vtrumque iuris Licentiatum, loco noſtro ſubdelegauerimus; dantes illis plenarium Mandatum ac Commiſſionem, præſatæ tractationi commorandi, & omnia illi, quæ nos vigore Cæſ. Commiſſionis, vel aliàs pro rei requiſitione in propria perſona facere deberemus aut poſſemus, ſedula ac fideli diligetia loco noſtro faciendi & exequendi pro eorum ſaniori iudicio & poſſe, in ſeſe vt nihil requiri patiantur. Quemadmodum etiam noſ illa, quæ præter cæteros Cæſaræ Maieſt. Comiſſarios tractauerint, egerint, ac concluderint, rata habemus, ac (vt decet) pro noſtra parte approbamus, omni dolo excluſo, Sigilli noſtri ſecreti teſtimonio. Datum Duſſeldorpij, ſub noſtro conſueto chirographo, die Lunæ 28. Martij, Anno 1579.

VVilhelmus Dux Iuliæ, &c:

P. Langer ſit.

Exhibitorum pag. 1. Num. II.

Oſtquam ab Imperatoria Maieſt. Domino noſtro clementiſſimo nobis, ac Illuſtris. Principi ac Domino, Domino VVilhelmo, Duci Iuliæ, Cliuïæ, & Montenſi, &c. Principe ac Domino noſtro clementiſſimo, demandatum, commiſſum, & iniunctum ſit, nos huc Coloniam conferre, & Cæſ. Maieſt. nomine, Pacificationis tractationem inter Regiam Dignitatem Hiſpaniarum, & vos Generales Inferioris Germaniæ Status incipere ac inchoare, ad declarandam erga Cæſaream Maieſt. noſtram obedientiam, erga partem vtramque amicitiam ac voluntatem, erga pacem ac tranquillitatem noſtri affectum, præſentem tractationem maximo noſtorum incommodo, nobis committi permiſimus. Et proinde poſt noſtrum aduentum, vos amicè, beneuolè, officioſè, ac diligenter requirendos exiſtimauimus, vt vos ad pacificationis tractationem parare, & eius qualitatis perſonas ex vobis cum plenaria & ſufficienti Commiſſione ac Mandato ſine mora huc ablegare velitis, quo tractationem diuina gratia mediante, bonum initium ſeu principium ſtatui, ac fideliori progreſſu ad expectatum finem pacificationis negotium perducì poſſit. Ad cuius rei effectum Cæſareum hic vobis publicum Saluum eòductum tranſmittimus, & indubitam ſpem vobis facimus, nos in præſenti tractatione ita aucturos, vt æquitati non deſuiſſe videamur, ac in nobis nihil requiri poſſit: cum vobis beneficium præſtare ſimus quàm paratiſſimi. Colonia 11. Aprilis, Anno 1579.

Domi-

CLXXI.

Domini Commissarij scribunt ad Generales Status Inferioris Germaniæ.

Pag. 2. Exhibitorum. Num. III.

NOS Iacobus & Gebhardus Dei gratia Archiepiscopi, Treuirensis, Electus Colonienfis, Sacri Rom. Imperij per Galliam, Regni Arelatenfis, & per Italiam Archicancellarij, Principes Electores, Dux Vvestphaliae & Angariae: Iulius Episcopus Herbipolensis, Dux Franconiae. Vvernerus Dominus in Gimmenich, Archisatrapas Ducatus Iuliacensis: Ioannes Lavvermantus, & Hermannus Rinck, iuris Licentiati, & Praepositus Cliuensis, Illustris. Principis Iuliae, &c. ad hanc tractationem sufficienter subdelegati Consiliarij: Otto Henricus Comes in Schwartzenberg, Dominus in Hohenlantperg, Sac. Caes. Maiest. Consiliarius, & supremus Aulae Marschaleus, denunciamus Illustrissimis, Reuerendis, Generosis, Nobilibus, Honoratis, Circumspectis, ac Prudentibus viris, Generalibus Statibus Inferioris Germaniae nostra officia, fauores, ac obsequia paratissima, hoc nostro scripto significantes: Quod, posteaquam Potentis. & Inuictis. Princeps ac Dominus, Dominus Rudolphus II. Electus Sac. Rom. Imp. Imperator, semper Augustus, Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae & Sclauoniae, &c. Rex, Archidux Austriae, Dux Burgundiae, Styriae, Carinthiae, Carniolae, & Vvirtembergae, &c. Comes Tyrolis, &c. Dominus noster clementissimus, nobis Pacificationis tractationem inter Illustris. Potentissimumq; Principem ac Dominum, Dominum Philippum, Regem Hispaniarum, &c. Dominum nostrum dilectissimum, amicum & Dominum clementis. ab vna parte, & inter V. Dilectiones ab altera parte, clementissimè commiserit ac mandarit, & nos ad eam, quam debemus Caes. Maiest. obedientiam, erga Regiam Dig. Hispaniarum, & vos ipsos fauorem, erga Reipub. verò tranquillitatem ac vtilitatem, affectionem nostram declarandam, & praecipue quò vtramque partem è perniciofa diffidètia & summa difficultate in tranquillitatem, pacem, ac concordiam reducere ac constituere valeamus, negotium graue, ac onus difficillimum haud grauatè suscepimus, atq; ea causa diebus praeteritis ad locum à Caes. Maiest. designatum, Coloniae scilicet, personaliter conuenimus, & quod statim apud nos vestro nomine per quosdam è nostris, deinde etià per vestros Mandatarios Cesareus Saluus conductus, quò ex vobis vel vestro nomine Coloniae ad tractationem seu negotium Pacificationis qui ablegarentur seu deputarentur, certò ac tutò pro suo corpore, ac bonis, & ministris, & quos secum habere contingent, siue terra, siue mari huc illucq; proficisci possint, requisitus esset, Quòd itaque Caes. Maiest. Dominus noster clementis. nos ad eiusmodi pacificationis tractationem delegauerit, & ad tractationis huius vtilia vel necessaria exequenda Cesaream suam potestatem nobis clementissimè mandauerit ac commiserit, & nos Illustris. Principis Iuliae, &c. Domini nostri clementis. subdelegati Consiliarij, plenaria Commissione seu Mandato instructi huiuscemodi aequam, & iustam petitionem vestram vobis denegare nullo pacto volumus. Fatemur itaque, ac notum facimus hisce praesentibus propalam omnibus, & singulis vigore harum patentium literarum, quòd nos loco, & nomine Caes. Maiest. Domini nostri clementis, cuius personam in praesenti causa nobis delegatae Commissionis representamus, omnibus, & singulis Dilect. ac Cell. vestrarum Legatis, Mandatarijs, Procuratoribus, Commissarijs, ac ad pacificationis imminentis tractatione iam Deputatis, siue in posterum deputandis, ordinandis, constituendis vel ablegandis, cuiuscunq; etiam dignitatis, status ac qualitatis sint futuri, certum ac tutum, securum ac firmum Cesareum Saluum conductum: idq; deliberato ac maturo consilio dedimus ac concessimus, damus ac concedimus in super tenore praesentium literarum eo modo, quòd V. Dilect. ac Illustr. Cell. vestri Legati, Mandatarij, Procuratores, Commissarij aut Deputati suo corpore, hominibus, ministris ac famulis, bonis, & cum ijs coniunctis, quoscunq; secum habere contingent, vel equites, vel pedites, vel terra vel mari, secure, certò, tutò, ac sine metu Coloniae ingredi possint, ibiq; ad eorum commoditatem ac necessitatem commorari, & quoties ipsis libuerit, eorumq; negotia requisierint, ad suos redire, vel remeare certò, tutò, ac si ipsis periculo possint, suumq; Mandatū exequi, ac suis negotijs ipsis inseruare liceat, omni

impedimento excludo & sublato. Mandamus igitur vigore Cæsarei in hac causa Mandati seu Commissionis nostre omnibus, & singulis Sac. Rom. Imp. Electoribus, Principibus, Prælatibus, Comitibus, Baronibus, Nobilibus, ciuitatū Reſtoribus, Cōsulibus, Cōsiliarijs, Ciuitatibus, Communitatibus, & omnibus Rebus pub. Cæs. Maieſt. Domino nostro clementis. subditis, ac ad illud pertinentibus Ordinibus, & Subiectis, tam Ecclesiasticis, quàm Laicis, cuiuscunq; dignitatis, status ac qualitatis existant, sub pœna Cæs. Maieſt. neglecti Mandati irremissibili. Ad nos verò quod attinet, omnes cuiuscunq; status, fraternè atq; amicè requirimus, ac monemus, vt velint præfatis Inferioris Germaniæ Statuum huc deputatis Legatis, Mandatarijs, & Commissarijs, eorum hominibus, ministris, corporibus, ac bonis, & quos secum traduxerint, hunc Cæsareum Saluum conductum firmum, purum, certum, & sine vlllo metu aut periculo seruare, eosq; nullo modo perturbare, vlllo damno vel impedimento afficere, vel ab alio affici permittere aut ferre nullo quocunq; modo, sed certò, securè, sine metu cum suis corporibus, hominibus, ministris, bonis, terra mariq; transire, huc illucq; proficisci permittant, ea indubitata spe, illos omni requisita modestia, prout illis, qui Saluo conductu vtuntur, conuenit, vsuros, omni dolo & fraude exclusa. In eo præter æquitatē & quod deceat erga Cæs. Maieſt. suā obedientiam omnes, qui huic Saluo conductu paruerint, declarabunt, vt par est, suum erga nos amorem, beneuolentiam & amicitiam. Datum Coloniz xj. April. 1579.

Exhibitorum pag. 5. Num. IIII.

NOS Gebhardus Dei gratia, Electus Archiepiscopus Colonienſis, Sacri Rom. Imperij per Italiam Archicancellarius, Princeps Elector, Dux Vveſtphaliæ, & Angariæ, notum facimus omnibus & singulis: Poſteaquam Sac. Cæs. Maieſt. Dominus noſter clementis. ex Chriſtiano pacis auido zelo, ſeu paterno affectu, quò difficiles bellicæ perturbationes ac motus Burgundicarum Inferiorum hereditariarum Prouinciarum penitus & in vniuerſum tolli poſſint, pax & tranquillitas denuò reduci ac plantari queat, ad vtriuſque partis conſenſum, pacificationis tractationem in ciuitate noſtra Colonienſi inſtituerit ac indixerit, & nos præter cæteros noſtros fratres, nepotes, & conſanguineos cum Electoribus ac Principibus, noſtris dilectis Dominis, & amicis noſtris ad eam requiſuerit, ac deputauerit commiſſionem, ad obedientiam & ſubiſſionem, qua Cæs. Maieſt. obſtricti ac obligati ſumus, & ad affectum noſtrum erga Reipub. & præfatarum Prouinciarum proſperitatem declarandā ſuſcepimus. Verùm quod ab Illuſtris. Principe, ac Domino, Domino Matthia, Archiduce Auſtriæ, Duce Burgundiæ, Styriæ, Carinthiæ, Carniolæ, Vvirtembergæ, &c. Comite Habſburgenſi, & Tyrolis: præterea ab Illuſtris. Reuerendis, Honorabilibus, Doctiſſimis, ac Prudentibus Generalibus Statibus earundem prouinciarum, amicis noſtris, Saluus conductus, quò eorum Deputati ac Legati certò ac tutò per noſtras Prouincias ac Dominia ad deſignatum pacis tractandæ conuentum ac locum proficisci poſſint, tam ſcripto quam verbis requiſitus ſit: Quòd nos idcirco nominatis Legatis ad deſignatum diem & locum cum ſuis miniſtris, ac alijs ad profectionem neceſſarijs rebus per noſtrum Archiepiſcopatum, & Dominia, terra & mari proficisci ac trãſire certò ac tutò poſſint, Saluo conducto conceſſerimus ac aſignauerimus, & tenore harum patentium literarum etiamnum concedimus ac aſignamus pro nobis, noſtris prouincijs, vaſallis, ſeu fidelibus ac ſubditis, & pro ijs omnibus, qui in noſtra poteſtate ſint, noſtraque voluntate quid facere aut permittere debeant, aut velint. Ea tamen ratione, vt præfati Statuum Legati cum ſuis, & ſibi adiunctis, erga ſubditos noſtros abſq; damno & incommodo eorum, vt par eſt, ijs, qui Saluum conductum obtinuerunt, ſe gerant. Mandamus igitur omnibus, & ſingulis noſtris Satrapis, ac Officiarijs, Præſectis, Scholtetis, Telonarijs, Cōſulib. Cōſiliarijs, & in cōmuni omnibus Officiarijs noſtris, citra vel vltra Rhenum, ſeriò & diſtinctè, & volumus præfatis Statuum inferioris Germaniæ Deputatis & Ablegatis hunc noſtrum datum ac conceſſum Saluum conductum firmiter & inuiolabiliter vt ſeruent, nec vlla ratione permittant, ſi videlicet ſeſe (vt ſupra declaratum) gerant, vllum illis damnum inferri, aut vlla incommoditate illos affici patiantur, ſub pœna tranſgreſſionis Mandati noſtri. Ita enim mandatum

CLXXIII

datum ac voluntatem nostram fideliter exequentur, Sigilli nostri secreti adhibita corroboratione. Datum in Ciuitate nostra Colonienſi 8. Aprilis, 1579.

Gebhardus manu propria ſſt.

Ioan. Kempt ſſt.

Exhibitorum pag. 6. Num. V.

NOS VVilhelmus, Dei gratia, Dux Iuliae, Cluiae, Montensis, Comes Marchiae, & Rauenspergi, Dominus in Rauenstein, &c. notum facimus, & significamus nostris Archifatrapiſ, Satrapiſ, Praefectis, Iudicibus, Scholtenis, ac Conſulibus, Conſiliarijs, Rebus publicis Ducatum ac Prouinciarum noſtrarum omnibus, & ſingulis, cuiuſcunq; dignitatis, qualitatis vel ſtatus fuerint, ad quorum manus haec litera peruenerint, vel ijs requiſiti fuerint: Qualiter & quomodo Illuſtriſs. Princeps, dilectiſſimus noſter Ne-
pos & Affinis, Dominus Mattheus, Archidux Austriae, Dux Burgundiae, Styriae, Carin-
thiae, Carniolae, & Vvirtembergae, Comes Habsburgi & Tyrolis, nobis vna cum Genera-
libus Statibus Inferioris Germaniae ſcripto declarauerit, ſe Coloniam ad praesentem pa-
cificationis tractationem ſuam Legationem ablegare conſtituiſſe, & proinde ſe noſtrum
Saluum conductum illis impartiri vt haud grauate velimus, amice petere, ac requirere; in
re tam vtili, tamq; fructifera eorum voluntati quod acquieſcere nobis conuenierit. In il-
lum finem omnibus & ſingulis noſtris Satrapiſ, Officiarijs & ſubditis diſtincte manda-
mus, praefatam Legationem cum omnibus ſuis miniſtris, equis, & alijs rebus ad ipſos per-
tinentibus, quod ſi per noſtros Ducatus, Terras & Dominia noſtra, terra vel mari tranſire
contigerit, vt non ſolum eos Saluiconducti iure habeant, vel excipiant, ne ſcilicet retrar-
dentur aut impediantur, ſed etiam ad eorum requiſitionem comitatu ac viuio Saluicon-
ducto illis vt prouideant, minimeq; ferant ne vis aliqua ijs inferatur, ſed e contra omne
iuuamen ac praefidium exhibeatur ac praestetur. Quemadmodum hoc ab omnibus, &
ſingulis noſtris futurum confiſimus, atque ita noſtrae ſententiae & voluntati ſatiſſiet. Ad
fidem faciendam conſueto noſtro more haec ſubſcripſimus, & ſecreto noſtro ſigillo ſub-
ſignauimus. Datum ex Arce noſtra Monreberga, decima menſis Aprilis, Anno 1579.

VVilhelmus Dux Iuliae ſſt.

Exhibitorum pag. 8. Num. VII. Item Exhibitorum pag. 10. Num.

VIII. ſolum mutandis mutatis Statuum nomine, euſdem
tenoris litera fiduciarie Lega-
tis datae.

Reuerendiſſimi Electores ac Principes, Reuerendi, Nobiles, ac docti ob-
ſequium, fauorem, ac beneuolentiam noſtram ante omnia vobis offeri-
mus. Poſteaquam Sac. Caeſ. Maieſt. Domino clementiſs. ac fratri noſtro
ex Chriſtiana & paci mirum in modum addicta paterna affectione, praer-
ua Regiae Dignitatis Hispaniarum voluntate & conſenſu diuina gra-
tia, per Maieſt. tamen eius interceſſionem in vrb. Colonienſi pacifica-
tionis tractationem inchoandam eſſe, Sacrae Caeſareae Maieſtati placuerit, & has pertur-
batas Prouincias, eorumq; ſubditos ab hoc diutino ac nocentiſſimo bello liberan-
das, quo pax ac tranquillitas conſtitui poſſit: Ad quem finem etiam Dilectiones ve-
ſtrae, ac vos caeteri in propria perſona parati & prompti Coloniam comparuiſtis. Et
quod nos praeter Generales Status harum Prouinciarum nihil melius aut optabi-
lius a Deo Omnipotente, quam firmam ac pacem ſolidam, Diuinae voluntati con-
formem expectare aut ſperare poſſimus, ſperemus etiam ac exoptemus: Ad pacifica-
tionis commemoratam tractationem Illuſtriſſimum Principem Philippum de Croy,
Regiae Dignitatis Hispaniarum, & caet. Equitem aurei Velleris, Ducem Arctothiae,
Prin-

CLXXIII.

Principem Chimay & Porciennæ, Comitem in Beaumont & Senningen, &c. Auunculū nostrum, etiam Reuerendos, Nobiles ac doctos, dilectos nostros, Ioannem de Linda, Prælatum S. Gertrudis Louanij, Fredericum de Diue, Prælatum in Maroille, nostros & Consilij Statuum Consiliarios, Buchonem Airtam, Præpositum S. Bauonis Gandauī, & Archidecanum Iperensem, Casparem Schetz, Dominum in Grobbendonck, Principalem seu Thesaurarium Generalem Financiarum, Franciscum Doignes, Dominum in Beaupaire, Beaumont, &c. Adolphum à Meeckercken, nostrum & Consilij Statuum Consiliarium, Adrianum de Myla, vtriusq; iuris Doctorem, Bernardum de Meode Equitem, Dominum in Rumme, & Aggæum Albadam, vtriusq; iuris Doctorem, Coloniam cum instructione & plenaria commissione ablegauimus: vt Dilect. V. ab ijs presentibus, & coram constitutis intelligent. Requiritur interim V. Dilect. & vos ipsos amice, vt velint his nostris & Statuum Legatis non solum in ijs, quæ ab ipsis commemorabuntur, & quæ vobis nostro nomine proposituri sint, vt nobis ipsis plenariam fidem habere, sed ea ita se ijs exhibere ac declarare velle, vt vestris Dilectionibus, Electoribus ac Principibus, & præcipuis Sac. Rom. Imp. membris seu Ordinibus, ad harum Regionum solatium ac paci salutari constituendæ ac firmandæ conueniat, & prout rei rationem id requirere cognoscitis. Quod etiam à vobis futurum speramus, ac confidimus, cum oblatione nostrorum officiorum. Datum Antvverpiæ 24. Aprilis, Anno 1579.

Matthias Dei gratia Archidux Austria, Dux Burgundia, Styria, Carinthia, Carniola, Vindoburgie, Comes Habsburgi, Tyrolis, &c. & a Generalibus Inferioribus Statibus vnanim consensus receptus & electus Gubernator, & Capitaneus Generalis.

Matthias fit.

I. à Langen fit.

Supercriptio talis erat,

Reuerendis Illustriss. Sac. Rom. Imperij Principibus, ac Dominis, Electoribus, Generosis, Nobilibus, Sac. Cæs. Maiest. Commissarijs, paci per Belgium concilianda Delegatis.

Colonia.

Exhibitorum pag. 72. Num. XXXI.

Illustrissimi, Reuerendi, Generosi, Nobiles, Venerabiles ac docti amici ac Domini: Nos minime dubitamus, Dilectiones vestras ex literis nostris, atque etiā rumore ipso deferente intellexisse, nos Coloniam vigore Cæsareæ Commissionis, ad Pacificationis tractationem Dei nomine inchoandam, conuenisse ac comparuisse, nec nos Dilect. V. neque vestro nomine ablegatos tempore definito & constituto loco, ibidem, vt par erat, reperisse, sed ad septimanarū aliquot spatium nō leui nostro damno expectauisse. Et quamuis nullum nobis dubium suboriretur vestras Dilect. seu vestros Deputatos ad Cæs. Maiest. Domini nostri clementissimi paternam ac zelosam requisitionem cum sufficienti Mandato ac Commissione, quemadmodum à Regiæ Maiest. Hispaniarum parte maturè factū, vestros huc ablegatos esse, præter spem tamen nostram aliter euenit, quod à vobis ipsis & vestris Legatis exhibitum Mandatum præter cæteros defectus, quos & vestris Legatis declarauimus, ac explicauimus, limitatum esset, ac vltius sese, quàm ad sex septimanarum interuallum, à die exhibitionis mediorum, seu Articulorum pacificationis vestrorum Legatorum initium faciendo non extenderet, ac prorogaretur. Intra quod temporis spatium, licet omni diligentia ac labore in hoc Pacificationis negotio pertractando progredieremur, præsentis tamen tractationis exoptatum finem præter nostram etiam expectationem assequi vel contingere minime tamen potuimus. Quod itaque præfatum tempus ac terminus, in Mandato assignatus, iam maiori ex parte eluxerit, Sac. Cæsareæ Maiestatis, Domini nostri clementissimi nobis delegatam Commissionem sine fructu ac commodo dilabi minime nobis vel ferendum vel admittendū sit, Sed quod ad vestrarum Dilectionum propriū emolumentum, ac ad communem vestram

stram vtilitatem res hæc spectat, salutarem successum, finemq; prosperum vte cõsequatur, duximus, hæc ipsa vt animo reuoluant, Dilectiones V. requirendas, ac ab ijs petendũ esse, vt Legatis suis, quos eius sc̃pissimè admonuimus ac requisuimus, non solum terminum constitutum, lex scilicet septimanarũ, negotij conficiendi aut consummandi proroget, sed etiam per ordinarium Mandatum cum necessarijs requisitis, ac sine vlla limitatione, ne eius rei causa defectus appareat, & negotium inchoatũ aut impediatur, aut euertatur, ijs transmittant: & in eo, ac alijs etiam huius rei tractationibus ita sese declarent & ex-
beant, quo vestrum ad pacem affectum, eiusq; desiderium omnes haud difficulter intel-
ligant. Quod à vestris Dilectionibus, prout res ipsa requirit, & flagitat, futurũ speramus, ac omni officiorum genere ac fauore, præterea vestras Dilectiones prosequi afficereque studemus, cum vltiori oblatione officij nostri. Datum Colonia 26. Iunii, 1579.

Generalibus Statibus Inferioris Germania.

Literis scedula quædam huius tenoris implicata fuit.

Vod nos à V. Dilect. ac Celsitud. Legatis etiam nuper spe aliqua affecti fuerimus, se scilicet à Duce de Terra noua exhibita Pacificationis media & articulos vobis, quorum etiam copia ex abundanti adhibita, transmississe, petimus & obnixè rogamus, ne resolutionem vestram superijs diutius differatis, sed eam cum præfata Commissione ac Mandato plenario & prorogatione, etiam sine vltiori mora nobis transmittatis.

Datum vt in literis.

Exhibitorum pag. 105. Num. L.

Reuerendiss. Illustriss. Generosi, ac Nobiles, & Honorati cum primis Domini.

Literas Cels. ac Amplitud. vestrarum, datas 5. Augusti, cum copia seu exemplari Articulorũ Pacificationis accepimus, quas, qua decet, reuerentia, heri suscepimus, ac diligenter insuper perlegimus, atq; ab initio pro singulari affectu, sollicitudine ac labore suscepto Prouinciarum communi tum etiam nostrum nomine cum omni submissione & reuerentia vestris Cels. ac Amplitud. magnas agimus & habemus gratias. Quod autem in vestris literis aliarum quarũdam literarum transmissarum mentio fiat, nullas nos hætenus, præterquam istas, quarum meminimus, accepimus: ac voluimus, interin conuocatione facta, pro resolutione ad eas obtinẽda diligenter laborare. Obnixè interim Cels. ac Amplitud. V. rogamus, eo affectu ac præstita diligentia negotium Pacificationis vt continuare velint, quo generales & particulares Prouincie ad firmam & exoptatam pacem tandem peruenire queant. Deo Opt. Max. V. Cels. ac Amplitud. commendamus. Datum è Prouinciali conuentu in ciuitate Zvvollesi. Actum sub Sigillo ciuidem Ciuitatis, quo pro hac vice vsi sumus, die 14. Augusti, Anno 1579.

*V. Amplitud. obsequentiss. Prouinciales, ac Nobilitas,
& Ciuitates Transjssulana.*

Superscriptio talis erat,

*Reuerendiss. Illustriss. ac Generosis Principibus, ac Dominis, Sac. Caf. Maiest. paci Belgica consiliis
enda Commissarijs, Colonia congregatũ, Dominis nostris obseruandis.*

Exhibitorum pag. 106. Num. LI.

Reuerendiss. Illustriss. Generosi, ac Nobiles, & Honorati Domini.

Vestras Cels. & Amplitud. latere nolumus, qualiter nos in ciuitate Zuol-
lensi in Prouinciali conuentu Articulos Pacificationis constituendæ
nobis primũ, deinde etiã ab Illustriss. Archiduce Austriae, Gubernatore,
& à Generalibus Statibus harũ Inferiorum hæreditariarum Prouincia-
rum trãsmisso recepimus, atque eos in consultationem ac delibera-
tionem adduxerimus, ac diligentissimè etiam expendimus, nostramq;
reso-

CLXXVI.

resolutionem in scriptum redactam ad Illustriss. Archiducem ac Generales Status trans-
miserimus, quam nostram resolutionem ab ijs V. Cels. & Amplitud. transmittendam esse
putamus: interim resolutionem nostram talem esse significamus, vt V. Cels. eam mini-
me displicituram esse speremus ac confidamus. Submissè interim petimus V. Cels. & Am-
plitud. manum diligenter adhibere, atque ita in negotio suscepto pacis tractandæ pro-
gredi velle, illudque sine tædio ac molestia continuare, quo Generales hæ Prouinciæ ad
bonam, firmam, ac Christianam diu exoptatam pacem tandem peruenire valeant. Qua
in re Cels. & Amplitud. V. nobis, vt membris ad Sacrum Rom. Imperium pertinentibus,
opus Christianis Principibus dignum præstabit. Quod nos omni officiorum genere
rependendum existimamus. Deo Opt. Max. Cels. & Amplitud. V. hæc commendamus,
Datum è Prouinciali Conuentu nostro è Ciuitate Zuollensi, sub Sigillo eiusdem Ciui-
tatis, quo hac vice vtimur, die 13. Septemb. 1579.

*Reuerendiss. ac Illustriss. Celsitud. V. deditisimi Nobiles &
Ciuitates Prouincia Transyflulana.*

Superscriptio talis erat,

*Reuerendiss. Illustriss. ac Generosissimis Principibus, ac Dominis, Sac. Cæs. Maiest. Commissa-
rijs, paci Belgio constituenda Colonia congregatis, Dominis obseruantiss.*

Exhibitorum pag. 107. Num. LII.

*Sac. Cæs. Maiest. Domini nostri Clementissimi Coloniz con-
gregati Commissarij.*

Estas secundas Zuollæ datas, 13. huius recepimus, atque ex ijs in-
telligimus, vos in Conuentu Prouinciali à nobis transmissos Pacificati-
onis Articulos in deliberationem ac consultationem admissos, matura
deliberatione expèditte, ac examinauiste, & super ijs resolutionem scri-
pto comprehensam Illustrissimo Principi Domino Matthiæ, Archidu-
ci Austria, amico ac Domino nostro Clementissimo, Generalibus simi-
liter Statibus transmississe, ea spe, quòd resolutionem eam huc ad nos iam transmissam esse,
eamque ita moderatè digestam, vt nobis minimè displicituram existimaretis. Ad hæc
vobis respondendum esse existimauimus, præter spem & expectationem nostram Ar-
ticulis 18. Iulij proxima præsentibus Statuum Legatis communicatis, & consequenter
Statibus diligenter admonitis, ad hoc vsque tempus finalem resolutionem, vel dilato-
riam saltem responsionem, nullam nos hæcenus recepisse, excepto eo, quòd Ciuitas Buis-
coducensis iam ante aliquot tempus sibi Articulos à nobis transmissos placere, seq; cum
Regia Dignitate, vt naturali suo Domino ac Principe reconciliari, ac in gratiam redire
velle constituisse. Proinde nobis minimè displicere, neque inconueniens fore iudicamus,
vestram responsionem seu resolutionem, quam speramus ad vestram insinuationem ac
rerù præsentium statum non infrugiferam negotio Pacificationis fore, nobis huc transmitti.
Quod aut negotia longiori protelatione differantur, & pestis cõtagio seu lues aerem infi-
ciat, ac familie seu clientelæ nostræ quosdã iam inualerit, nobis constitutum esse, non ita
diu nos hic moraturos esse, quòd etiam Generalibus Statibus significauimus: terminum
mensis sequentis scilicet, explicet. Quod si vobis ita que placuerit vestram resolutionem
interea temporis nobis huc transmittere, quo apud Regiam Maiest. Hispaniarum, eiusq;
Commissarium, ac alios etiam eius locum tenentes, vos iuuare possimus, nos ad eam rem
paratissimos esse vobis significamus. Datum Coloniz, 26. Septemb. 1579.

Superscriptio talis erat,

*Validis ac Honestis amicis nostris, Nobilitati, ac Ciuitatibus
Prouinciæ Transyflulanz.*

*Hæc præcedentia Exhibita vnà cum Relatione ad Sac. Cæs. Maiestatem,
in Latinum sermonem translata sunt per Theodorum Grami-
næum Ruremondanum, Iuris L.*